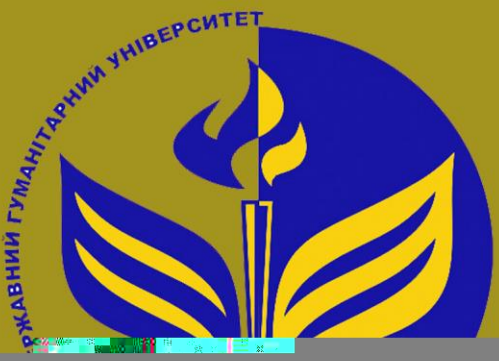
ЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

mjZ\g_gb_ gZ ^bZ]jZff_ то рівняння лінії тренда відображатиметься на діаграмі. За встановленого прапорця у віконці Ihf_klblv gZ ^bZ]jZffm _ebqbgm ^hk ZiijhdkbfZpbb 5A на діаграмі відображатиметься величина достовірності апроксимації статистичних даних рівнянням регресії: чим ближче R^2 до 1, тим ліпше апроксимуються дані. Якщо ця величина перебуває в межах від 0,9 до 1, то лінію тренда можна використовувати для прогнозування).

Вивчення якості наближення дозволяє прийняти експоненціальну функцію для дослідження феномену винахідливості людей у різні історичні періоди.

Отже, феномену винахідливості людей може також бути описаним за допомогою експоненціальної функції. Науково-технічний прогрес дійсно зростатиме за показниковим законом в сприятливих для нього умовах.

E•l_jZlmjZ

1. Павлов А. М. Динамика открытий и изобретений (1931-1990) / А. М. Павлов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.ras.ru/publishing/rasherald/rasherald_articleinfo.aspx?articleid=da0e38c2-4176-47f3-993e-ab0bb679aee5.

2. Шкіль М. І. Математичний аналіз / М. І. Шкіль. – К. : Вища школа, 1995. – 410 с.

3. Яків О. М. Показникове зростання / О. М. Яків. – Либідь, 1987. – 35 с.

4. Huebner J. A Possible Declining Trend for Worldwide Innovation, Technological Forecasting & Social Change / J. Huebner. – 72(8):988-995. – Elsevier Inc. – 2005.

=J: YD A:K1; <BOH<:GGY FHEH>RBO RDHEYJ1<

GZlZe•y G•dheh\
klm^_ 1 1d1mjk_m^Z]h]•qmZhdlm evl_lm
1afZ€ebvd^v_jd`Z\bgc]mfZg•lZjmg•_jkbl_l
GZmdhd\bjc•\g±bddi_^^ghpA\}dh\Z < D

F_lZ статті :

1. Дослідження теоретичних основ гри як методу організації діяльності школярів.

2. Пошук і розробка методики проведення творчих ігор.

AZ\^Zgagy статті:

1. Науково осмислити можливості використання ігор у вихованні молодших школярів.

2. Підготувати методичні рекомендації для вихователів із впровадження у навчально-виховний процес творчих ігор.

=jZ – це самостійна діяльність, що здійснюється за ініціативою дитини, де реалізується бажання виявити свій задум, по-своєму діяти, змінювати реальне життя. Гра вільна від обов’язків перед дорослими. Граючи, дитина виходить із власних безпосередніх потреб та інтересів, на що вказував видатний психолог О. Запорожець.

Fheh^rbc rd•evgbc\•d – це період інтенсивного фізичного і психічного розвитку, формування здібностей, характеру, активного оволодіння соціально виробленими правилами і нормами поведінки.

Особливе місце посідають ігри, що створюються самими дітьми, їх називають творчими, тому що ігрова діяльність має яскраво виражений самодіяльний і творчий характер.

L \ h j q • •–] j ь це такі ігри, в яких виявляються образи, що містять в собі умовне перетворення навколишнього. Головною ознакою, центром творчої гри є наявність уявлюваної ситуації, яку створює дитина замість реальної і діє в ній, виконуючи певну роль, відповідно до тих знань, які вона при цьому надає оточуючим предметам.

= j Z– активна форма пізнання навколишньої дійсності. Різноманітність її форм вводить дитину в коло реальних життєвих явищ. Дитина пізнає якості і властивості предметів, їх призначення, способи використання, засвоює зв'язки і відносини між людьми, правила і норми поведінки, пізнає саму себе, свої можливості і здібності.

У глибоку давнину дитячі ігри виникли як стихійне наслідування дій дорослих. В ігрових вправах і змаганнях підростаюче покоління готувалося до праці, полювання, війни, виконання норм поведінки, тобто гра мала важливі соціальні функції. З розвитком суспільства, нагромадження знань, засобів матеріальної і духовної культури, прискорення темпів життя, гра поступово втрачала свою навчальну функцію. Вона починає вважатися не серйозним заняттям, стає переважно привілеєм дітей із заможних класів, обслуговує лише дозвілля. У школі з її традиційним бажанням уникати будь-якої стихійності, з поглядами на дитину як на слухняного виконавця, до тепер для гри не було місця.

Майбутні педагоги навчалися за схемою: у дитячому садку – діти граються, а в школі – вчаться, щоб підготуватися до життя, а після школи працюють. Сучасна психологія вивчає, що гра охоплює всі періоди життя людини. Це – важлива форма її життєдіяльності, а не вікова ознака. З грою людина не розлучається все життя, змінюються лише її мотиви, форми проведення, ступінь вияву почуттів та емоцій.

Величезні можливості дає застосування ігор під час екскурсій на природу. Розкрити перед дітьми різноманітність і красу навколишньої дійсності, привернути увагу до малопомітних, але істотних ознак легше, якщо залучати дітей до активного емоційного сприймання.

Саме цьому сприяють сюжетні ігри та ігри-вправи з природнім матеріалом. їх мета – навчити дітей знаходити потрібний предмет за допомогою аналізатора – (дотику, смаку, запаху), оперуючи істотними ознаками; описувати предмети й знаходити їх за описом; знаходити ціле за частиною і частину за цілім; групувати предмети за місцем.

Коли якусь гру використовують надто часто, виникає небезпека втрати інтересу дітей до неї, бо зникає новизна. У цьому разі, лишаючи незмінними ігрові дії, в зміст треба вносити щось нове: ускладнювати правила, змінювати предмети, включати елементи змагання, починати гру з несподіваної лічилки або ігрового зачину.

Вчені, які працювали над цим питанням, довели, що саме у сучасній педагогіці гра розглядається як досить важливий вид діяльності (Цілеспрямованість, усвідомленість, активна участь) та специфічні, притаманні лише грі (свобода і самостійність, самоорганізація дітей, наявність творчої основи, обов’язкове почуття радості й задоволення). Гра має соціальну природу. Це соціальне явище, яке виникає в процесі історичного розвитку й трудових дій.

Саме ігри у школі роблять заняття цікавими, емоційними, діти пізнають якості і властивості предметів, їх призначення, засвоюють зв’язки і відносини між людьми, правила і норми поведінки, свої можливості і здібності.

Гра є дуже важливим методом виховання, який повинен використовувати кожен вчитель, працюючи з дітьми молодшого шкільного віку.

E • l _ j Z l m j Z

1. Рижук В. І. Гра як метод навчання й виховання / В. І. Рижук // Початкове навчання та виховання. – 2005. – № 16-18. – С. 20-25.

2. Сорокіна О. Навчання граючись / О. Сорокіна // Рідна школа. – 2000. – № 7. – С. 64-69.

3. Аникеева Н. П. Воспитание игрой / Н. П. Аникеева. – М. : Просвещение, 1987. – 278 с.

4. Жуковская Р. И. Игра и ее педагогическое значение / Р. И. Жуклвская. – М. : Просвещение, 1975. – 222 с.

F ? G ? > @ F ? G L < K N ? J 1 > H A < 1 E E Y
I 1 > Q : k H ; H L B A > 1 L V F B < E 1 L G 1 C I ? J 1 H >

: g Z k l Z k • y I h k f _ l x o Z
f Z] • k l j Z g l i d _ Z ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v
1 a f Z € e b v d ^ v j d ` Z h c] m f Z g • l Z j g b c m g • \ _ j
G Z m d h \ b c d ± j d • \ g h d g h p A \ } d h \ Z <

У XXI столітті менеджмент набуває особливих креативних форм і є визначальним чинником розвитку всіх сфер продуктивної людської діяльності. Менеджмент в освіті відрізняється своєю спрямованістю в майбутнє, виходячи з інтерпольованих соціальних та економічних прогнозів і програм, які набувають форми законодавчих актів (зокрема Закону України «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти у XXI столітті). Інноваційний менеджмент є найбільш складною та найменш дослідженою частиною загальної теорії управління. Не випадково, у відомій доповіді Ж. Делора «Освіта для XXI століття» вимога вчитися, творити наголошується як провідна. Окрім законодавчої бази, інноваційний менеджмент передбачає якісне кадрове забезпечення. Управління необхідно розглядати з трьох позицій:

• як вид діяльності;

• як наука про управління;

• як мистецтво.

Ні у кого не виникає сумнівів, що виникло першим. Зрозуміло, що управління як діяльність. З виникненням розподіленої праці постала потреба у цілепокладанні, узгодженні дій, координації зусиль людей. Ці процеси сягають глибокої давнини.

Менеджмент був навіть у найдавніших суспільствах, тому що завжди потрібні були особистості, які б були здатні взяти на себе відповідальність за загальну справу, які б спрямували та координували діяльність інших. З давніх-давен управлінська діяльність існувала і розвивалась у трьох основних сферах:

• суспільно-політичній (необхідність порядку в групах, колективах, організаціях людей);

• економічній (пов'язана із пошуком, виробництвом, розподілом ресурсів);

• військово-оборонній (зумовлена необхідністю захищатись від звірів, інших людей; вести війни з метою захоплення нових територій, більш сприятливих для проживання).

Будь-яка наука має власний предмет дослідження. Предметом науки управління виступають процеси та явища певних систем: фізичної, біологічної, економічної, соціальної, які покликані щось виробляти або надавати певні послуги. Освіта належить до соціальної системи. Управління наприкінці XIX – початку XX століття стало наукою, тому що почало вивчати ці системи та формувати на підставі узагальнення різні теорії щодо ефективності спільної діяльності людей, досягнення спільних цілей, високих результатів, взаємодії керівної та керованих підсистем тощо.

Теорія науки управління являє собою узагальнення рішень типових для певного кола проблем; висновки, які ґрунтуються на систематизації наявних знань та пошуку нових підходів, удосконалення діяльності.

Науковий підхід до управління слід вважати основним у професійній діяльності менеджера освіти. Науковий підхід – це підхід з точки зору наукових засад. Різновидів наукових підходів багато, але їх об'єднує те, що вони:

• викладені у вигляді теорій;

• мають вихідні положення, принципи, доведені дослідницьким шляхом;

• доведені під час спеціально організованих експериментів та підтверджені досвідом.

Менеджмент в сфері дозвілля під час роботи з дітьми в літній період покликана створювати повноцінне соціальне середовище для дітей та підлітків, задовольняти їхні індивідуальні запити й потреби, розвивати здібності, а в цілому сприяти соціалізації й самореалізації особистості. За своїм змістом дозвіллєва діяльність є важливою стороною повноцінного духовного й фізичного формування особистості. Реалізація цього виду діяльності передбачає зміну й самозміну спрямованості розвитку дитячого колективу, орієнтує на гармонійний розвиток особистості. Психологічною основою особистісного зростання в дозвіллєвій діяльності виступає створення позитивних емоцій, максимальний прояв своїх творчих здібностей, зняття напруги. В процесі дозвіллєвої діяльності, як правило, інтегрується три аспекти: пізнавальний, виховний і розважальний.

Велике значення має педагогічно доцільна організація дозвілля в плані запобігання негативним проявам у поведінці дітей та підлітків, що мають місце у сучасному суспільстві (алкоголізм, тютюнопаління, наркоманія, проституція та інше). Адже однією з причин породження цих явищ є дитяча бездоглядність, незайнятість дітей та підлітків у вільний час).

З метою розвитку теорії дозвіллєвої діяльності й забезпечення наукового підходу до її організації та здійснення у практиці застосовується комплекс методів наукових досліджень: теоретичні й емпіричні, аналіз практики передового й власного досвіду, опитувальні методи й педагогічний експеримент; статистичні методи.

E• l _ j Z l ƶn j

1. Менеджер – професійний керівник / за ред. Іванова І. В. – К. : КНТЕУ, 2001. – 425 с.

2. Освітній менеджмент / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К. : Вид-во «Шкільний світ», 2003. – С. 400-401.

3. Шегда А. В. Менеджмент \ А. В. Шегда. – К. : Знання, 2004. – С. 687-688.

< B D H J B K L : G G Y D H F I ¶ X L ? J G B O L ? O G H E H = 1 C
G : MH D : O F : L ? F : L B D B < A H R

G Z l Z e • y J h r m
k l m ^ _ l Y l d m j k m n Z d m e v l _ l m m i j Z \ e • g g y Z ^ f • g • k l j m \ Z g g y l Z •
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c
G Z m d h \ b c d ± \ j h ` d g e b Z d ^ Z q S h] h e } \ Z

Сучасний період розвитку суспільства характеризується потужним впливом на нього комп'ютерних технологій. Вони проникли у всі сфери діяльності, і ефективно використовуються людиною для комфортного життя.

Провідну роль в освіті займає інформатизація, оскільки вона дає колосальні можливості, які використовуються не тільки для передачі знань, але і сприяють саморозвитку учня. Сучасні комп'ютерні технології надають величезні можливості для розвитку процесу освіти. Ще К. Д. Ушинський зауважив: «Дитяча природа вимагає наочності».

Виникнення інтересу до математики в учнів в більшості випадків залежить від методики її викладання. Інтерес до предмета проявляється тоді, коли учневі ясно, про що йде мова, йому цікаві і зрозумілі за змістом завдання і вправи, які спонукають учня до творчості, самостійності, а також вчать робити висновки і узагальнювати результати своєї виконаної роботи.

Математика в курсі середньої школи є досить складним предметом. Тому для забезпечення максимальної ефективності навчання вчителю необхідно знайти найкраще поєднання засобів, методів навчання та технологій. Використання інформаційних технологій в процесі викладання математики дає те, що підручник дати не може; комп'ютер на уроці є засобом, що дозволяє їм краще пізнати самих себе, індивідуальні особливості свого навчання, сприяє розвитку самостійності. Комп'ютер – універсальний засіб, його можна застосувати в якості калькулятора, тренажера, контролю і оцінки знань і засобів моделювання, до того ж це – ідеальна електронна дошка. Важливою методичною задачею, в плані застосування комп'ютера, є навчання рішенню завдань, а так само деяким основним способам математичних дій, алгоритмами.

Розглянемо п'ять основних дидактичних функцій комп'ютера у викладанні математики.

- виконання вправ, коли учням пропонуються ранжирувані по складності завдання;
- електронна дошка, використання мультимедіа – проектора на уроках математики;
- моделювання;
- дослідження, коли з числа запропонованих варіантів учень вибирає, аргументуючи, власне рішення;
- математичні розрахунки в курсах інших дисциплін.

К. Р. Кречетников, В. В. Роберт, Н. В. Софронова, дослідники в області реалізації педагогічних технологій з допомогою ІКТ, виділяють такі дидактичні принципи навчання, як:

- принцип адаптивності;
- принцип інтерактивності;
- принцип індивідуальності.

Так, принцип адаптивності можливий для реалізації на різних рівнях (базовому і профільному) із засобами наочності, диференціацією навчального матеріалу за складністю, обсягом і змістом.

Принцип інтерактивності виражається в активній взаємодії користувача з комп'ютером у формі діалогу педагогічної спрямованості і передбачає свідому активність учня, підкріплювана управляє діяльністю комп'ютера і реалізується на різних рівнях.

Принцип індивідуальності передбачає створення умов для самостійної роботи учнів за рахунок постачання їх індивідуальними завданнями і перевірки результатів їх виконання, сприяючи активізації навчальної діяльності і підвищуючи міцність засвоєння навчального матеріалу.

Застосування інформаційних технологій при вивченні математики в першу чергу вимагає високої підготовки вчителя-професіонала, який не тільки знайомий з комп'ютером і вміє з ним працювати, але і повинен навчити своїх учнів володіти ним.

Навчальні комп'ютерні програми реалізують одне з найбільш перспективних напрямків застосування нових інформаційних технологій у викладанні та вивченні математики. Вони дозволяють давати ілюстрації найважливіших понять курсу математики на рівні, що забезпечує якісні переваги порівняно з традиційними методами вивчення. В їх основі закладено суттєве підвищення наочності, активізації пізнавальної діяльності учня, поєднання механізмів вербально – логічного й образного мислення.

Традиційні вимоги до навчальних знань (запам'ятати, вміти відтворити) поступово трансформуються у вимоги до базових інформаційних умінь типу пошуку знань (вміти знайти і застосувати при вирішенні певного класу завдань). Застосовувати комп'ютерні програми можна на будь-якому етапі навчальної діяльності: при вивченні нового матеріалу, закріпленні, на узагальнюючих уроках і при повторенні. Завдання вчителя – правильно організувати цю роботу.

На просторах Інтернету представлено велику кількість математичних програм, які здатні допомогти учням у вивченні нової теми, вирішення складних завдань або для підвищення знань. Наприклад, відомо, як важко даються перші уроки стереометрії у 10 класі, так як у більшості учнів не сформована просторова уява, вони «не бачать» властивості геометричних просторових фігур. На даному етапі саме на перших уроках надає неоціненну допомогу, навчальна програма з геометрії: «Стереометрія. Відкрита математика» (Физикон). Ця програма сприяє візуалізації просторових фігур, за якими можна визначити властивості фігури. Дає бачення фігур як геометричних об'єктів, служить деякою моделлю, яку можна переміщати в просторі, спостерігаючи взаємозв'язок усіх елементів, з яких складається це геометричне тіло. Формальні поняття і конструкції геометрії наповнюються фактичним і наочним змістом.

Також, корисною, на мій погляд, є програма Graph, яка призначена для побудови графіків математичних. Це додаток підтримує всі стандартні функції і дозволяє вибудовувати графіки синусів, косинусів, логарифмів. Graph також дозволяє показувати

на графіках умови рівності і нерівності частин рівняння, візуально виділяти частини графіка, будувати лінії тренда та імпортувати дані з зовнішніх додатків (наприклад, Excel). Програма дозволяє додавати графіки текстові коментарі, створювати власні функції і постійні, анімовані графіки і багато іншого.

Окремої уваги заслуговує ідея тестування учнів за допомогою комп'ютерних технологій. Адже застосування такого виду контролю знань має ряд переваг:

• можливість за певний проміжок часу охопити всіх учнів;

• всі учні знаходяться в рівних умовах;

• тестові питання конкретні і лаконічні, і не вимагають розгорнутої відповіді;

• виключається фактор суб'єктивного підходу з боку вчителя; обробка результатів тесту проводиться через комп'ютер

Тестування учнів можна здійснювати за допомогою таких програм, як конструктор тестів, генератор тестів, оп-line тестів. Ці програми призначені для різних категорій учнів.

Інформаційні технології на уроках математики привабливі тим, що спрямовані на розвиток комунікативних здібностей учнів, роблячи при цьому роботу вчителя більш продуктивною. Так, комп'ютерні технології на уроці математики: економлять час, підвищують мотивацію, дозволяють провести всебічну і комплексну перевірку знань, умінь, посилюють інтерес до навчання, предмета, наочно і яскраво представляють матеріал.

Застосування ІКТ-технологій сьогодні є перспективним, оскільки дозволяє

• комплексно вирішувати освітні, виховні і розвиваючі завдання;

• поставити кожному учню (за рахунок можливостей, що надаються засобами ІКТ) конкретні завдання в залежності від його здібностей, мотивації, рівня підготовки;

• застосувати різні типи електронних засобів навчального призначення, що активізують навчальну діяльність;

• частково звільнити викладача від виконання інформаційної, тренувальної та контролюючої функцій;

• формувати у школярів навички самостійного оволодіння знаннями;

• розвивати навички пошуку, збору і обробки інформації в мережі Інтернет;

• стимулювати позитивну мотивацію навчання за рахунок інтегрування всіх форм наочності;

• здійснити навчальну діяльність з негайною зворотним зв'язком і розвиненою системою допомоги.

Таким чином, можна побачити, що використання засобів ІКТ є одним із способів оптимізації навчального процесу за рахунок створення умов для організації активної самостійної навчальної діяльності, для здійснення диференційованого та індивідуалізованого підходу при навчанні школярів.

Застосовуючи ж ІКТ-технології, вчитель не тільки дає знання, але ще й показує їх межі, навчає школярів прийомам обробки інформації, різних видів діяльності; зіштовхує учня з проблемами, вирішення яких лежать за межами досліджуваного курсу, що націлює їх на пошуки нестандартних рішень, на самоосвіту; завдяки такій роботі учень зможе максимально розкритися, показати всі свої можливості та здібності, проявити і розвинути свої таланти. А головне – знайти себе, відчути свою значимість і усвідомити, що він – особистість, здатна мислити, творити, створювати нове.

E • l _ j Z l Z h j

1. Апатова Н. П. Інформаційні технології в навчанні математики / Н. П. Апатова // Сучасні інформаційні технології в навчальному процесі. – К. : НПУ, 1997. – 39 с.

2. Думанська Р. О. Застосування комп'ютерних технологій у навчальному процесі // Математика в школах України. – № 4. – 2009. – С. 2-4.

3. Жалдак М. І. Комп'ютер на уроках геометрії / М. І. Жалдак, О. В. Вітюк. – К. : Дініт, 2002. – 170 с.

4. Селевко Р. К. Педагогічні технології на основі інформаційно-комунікаційних засобів / Р. К. Селевко. – М. : НДІ шкільних технологій, 2005. – 456 с.

> B > : D L B Q G : = J :
Y D ? N ? D L B < G B C A : K 1 ; H A G : C H F E ? G G Y > H R D 1 E V G B D 1 < A I J B J

H e v] Z K Z f h c e h \ Z
k l m ^ _ g l 1 d Z m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l
1 a f Z € e b v d k v j l ` Z \ b g c] m f Z g • l Z i g • \ _ j _ k l b
G Z m d h \ b c d ± j l • \ g h d g h p = j Z f Z l b d G <

У процесі ознайомлення дошкільників з природою чільне місце посідає ігрова діяльність. Саме в ній формуються уявлення про об'єкти і явища природи, розвиваються інтелектуальні, емоційні та вольові якості особистості. Крім того, гра є дієвим засобом активізації пізнавальної діяльності дітей. Правильно організована ігрова діяльність дає змогу вихователю сформувати в дошкільників конкретні елементарні поняття про довкілля. У зв'язку з цим посилюється значення дидактичної гри в процесі ознайомлення з природою дошкільників.

Аналіз наукової літератури свідчить про постійний інтерес науковців до проблеми використання дидактичної гри як провідного засобу навчання дошкільників. Так, питанню дошкільної освіти як особливої ланки в системі освіти присвячені наукові роботи А. Богуш, О. Зима, С. Сажник, Т. Степанова; різні аспекти навчальної діяльності дошкільників вивчали Є. Аркін, Л. Венгер, П. Гончарук, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, О. Любчик, Т. Маркова, Н. Менчинська та інші.

У психолого-педагогічній літературі велика увага приділяється створенню спеціального середовища: предметного, ігрового, творчого (М. Басов, П. П. Блонський, Л. Виготський, Д. Ельконін, А. Залкін, Д. Узнадзе).

Загальнопедагогічні проблеми використання дидактичної гри як ігрового методу навчання дошкільників стали предметом наукового пошуку В. Аванесової, З. Богуславської, Є. Іваницької, О. Усова. Такі науковці як Р. Жуковська, Д. Менджерицька, Н. Михайленко, О. Сорокіна, Л. Виготський, О. Запорожець приділили обґрунтували роль ігрової діяльності, визначили навчально-виховні можливості дидактичної гри у формуванні особистості дошкільника.

Особливості використання дидактичних ігор на заняттях в дошкільному закладі досліджувалися педагогами та психологами (Л. Артемовою, О. Янківською, А. Бондаренко, А. Буровою, М. Медведєвою, Н. Пихтіною та іншими).

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні доцільності використання дидактичної гри як ефективного засобу ознайомлення дошкільників з природою.

Дидактична гра представляє собою багатопланове, складне педагогічне явище: вона є і ігровим методом навчання дітей дошкільного віку, і формою навчання, і самостійною ігровою діяльністю, та засобом всебічного виховання особистості дитини.

Учені (З. М. Богуславська, А. К. Бондаренко, Т. І. Поніманська, О. І. Сорокіна та ін.) визначають дидактичну гру як єдину систему впливів, спрямовану на формування у дитини потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх основним джерелом, а також на формування більш досконалих пізнавальних навичок і вмінь – сенсорних, інтелектуальних, мнемічних тощо [2, с. 234].

Як свідчить практичний досвід, гра використовується в педагогічному процесі дошкільного закладу, як засіб освітньо-виховної роботи, що дозволяє дати дітям певні знання, уміння та як форма організації життєвого середовища й діяльності дітей.

З метою підвищення ефективності занять ознайомлення дошкільників з природою широко використовують різноманітні дидактичні ігри, зокрема з предметним матеріалом, картками, іграшками й словесні ігри.

Включення ігрової діяльності в навчальний процес допомагає активізувати діяльність дитини, розвиває спостережливість, увагу, пам’ять, мислення, творчу уяву, знімає стомлення в дітей, оскільки дидактична гра робить процес навчання цікавим. Для вихователя результат гри завжди є показником засвоєння знань, успіхів дітей у навчально-ігровій діяльності.

Для вирішення завдань ознайомлення дошкільників з природою в дитячому садку використовуються ігри: будівельно-конструктивні, творчі рольові, дидактичні і рухливі. Дидактичні ігри під час ознайомлення дошкільників з природою виконують такі функції:

- закріплення знань про природу;
- діагностика наявних у дітей знань про природу;
- формування нових знань про довкілля.

Особливість дидактичних ігор природничого спрямування полягає в тому, що діти оперують реальними природними об’єктами (овочами, фруктами, листками, квітками тощо), внаслідок чого у дітей формуються реалістичні уявлення про об’єкти природи. Прикладами, є ігри, які приваблюють невідомістю: «Впізнай», «Відгадай», «Що змінилось?», дидактичною метою яких є узагальнення й систематизація знань. Головною умовою проведення ігор – наявність у дітей знань про природне оточення та діяльність людей в ньому.

Важливим аспектом використання дидактичної гри як засобу пізнання природи є створення ігрового простору – це не конкретне місце, а узагальнюючий образ місця, який створюється для гри і найчастіше пов’язаний із словесним позначенням предметів.

З метою формування у дошкільників природничих знань, розвитку активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок пі час занять використовують настільно-друковані ігри, такі як «Зоологічне лото», «Ботанічне лото», «Чотири пори року», «Малюнки», «Ягоди і фрукти», «Рослини», «Підбери листя» та інші. У настільно-друкованих іграх діти діють не з предметами, а з їх зображеннями. Вони дають можливість систематизувати знання дітей про рослини, тварин, явища неживої природи, формувати уміння по слову відновлювати образ

предмету. Подібні ігри використовують повсякденно в роботі з невеликою кількістю дітей.

Величезні можливості вивчення природи дає застосування гри під час щоденних прогулянок. Цьому сприяють сюжетні ігри та ігри-вправи з природним матеріалом. Їх мета – навчити дітей знаходити потрібний предмет за допомогою аналізатора (дотику, смаку, запаху), оперуючи істотними ознаками; описувати предмети й знаходити їх за описом; групувати предмети за місцем. Такі ігри допомагають розкрити перед дітьми різноманітність і красу навколишньої дійсності, привернути увагу до малопомітних, але істотних ознак.

При ознайомленні дошкільників з природою також використовують кілька видів дидактичних ігор, за допомогою яких успішно вирішуються програмні завдання ознайомлення дітей з природою, а саме:

- Сюжетно-рухливі ігри;
- Загадки-опис;
- Сюжетно-рольові ігри;
- Ігри-драматизації.

Процес пізнання природи творчий, самостійний і спонукає дошкільників до посиленої розумової діяльності. З метою надання навчальному процесу творчого характеру процесу гри необхідна висока концентрація уваги. Здатність довго і захоплено гратись, долати перешкоди найліпше виявляється у таких ситуаціях, коли результат гри дитина оцінює на рівні відкриття, зробленого самостійно. Безумовне значення творчої гри полягає і в тому, що діти практично оволодівають зразками гуманного і дбайливого ставлення до природи. Такими іграми є сюжетно-рольові, використання яких потребує обов'язкову наявність природознавчого, змісту та існування визначених правил. Як правило, такі ігри проводяться як зі всією групою, так і індивідуально, ускладнюючи зміст з урахуванням віку.

Отже, проведений теоретичний аналіз дозволяє зробити висновки, що дидактична гра в дошкільній освіті є ефективним засобом ознайомлення дошкільників з природою,

E • l _ j Z l m j Z

1. Артемова Л. В. Вчися граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят / Л. В. Артемова. – К. : Томіріс, 1995. – 112 с.

2. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ / за ред. А. М. Богуш. – К. : Слово, 2010. – 408 с.

3. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку / Н. В. Лисенко. – Львів: Світ, 1994. – 144 с.

4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2004. – 456 с.

=HLH<GHKLV >?L?C K LY@?EUFB G:JMR?GBYFB J?QE
D H<E:>?GBX K:FHKLHYL?EVGHC IBKVF?GGHC J?QVX

DjbklbgZ K_cjbd
klm^_gl1d1mjkZ i_^Z]h]bq_kdh]h nZd
BafZbebdkm^Zjkl_gguc]mfZgblZjgu_c mg
GZmqguc jmdh=h^bl_^dhp;h^gZj G G

Овладение письмом является сложным психическим процессом, который обеспечивает формирование навыков моделирования звуковой структуры слова, символизации и грамматические навыки. По степени значимости в механизме трудностей эти навыки не являются идентичными. Как показывает практика, чаще всего причиной нарушений письма является неспособность детей к установлению временной последовательности фонем, а также последовательности букв при написании слова. При этом важно отметить, что результат фонемного анализа и графическая запись не всегда одинаковы. Не смотря на то, что устный фонематический анализ учащиеся могут проводить безошибочно, в то время как на письме продолжают допускать орфографические ошибки.

Эти трудности письма возникают вследствие недостатков в координации невербальных процессов, что является достаточно сложной: трансформации временной последовательности фонем в пространственный ряд графем, фонематического анализа и графо-моторных операций записи букв [1].

Речевая готовностью детей к овладению самостоятельной письменной речью предполагает сформированность навыков устной речи, навыков использования единиц языка для мышления, общения; осознание знаковой системы языка; специальные умения в области чтения и письма, а также умения анализировать языковые явления. В контексте проблем специальной дидактики такие ученые, как Г. Левина, Н. Никашина, Л. Соботович, Л. Спирова, В. Тарасун, Г. Чиркина, М. Шеремет и др. отмечают, что подготовка к обучению детей с тяжелыми нарушениями речи (далее ТНР) в специальных общеобразовательных учреждениях охватывает коррекцию и развитие фонетико-фонематической системы, обогащение словарного запаса; совершенствование грамматического строя речи, а также развитие коммуникативных навыков.

По нашему мнению, важно прежде всего необходимо определить закономерности и условия формирования речевой готовности у детей с ТНР в период начального школьного обучения, а именно специфику корекционно-предупредительного обучения детей при овладении письменной речью в целостном процессе подготовки к овладению письмом.

Л. Федоренко [5] выделяет такие закономерности усвоения родного языка ребенком школьного возраста: умение артикулировать звуки, координировать речево-двигательные и слуховые ощущения; понимание лексического и грамматического значения разной степени обобщения; ощущение выразительности и интонационных средств речи; чувство языка, от которого зависит усвоение нормы литературного языка; достаточное развитие координации между устной и письменной речью. Данные закономерности целесообразно трансформировать как закономерности формирования речевой готовности детей с ТНР к овладению самостоятельной письменной речью. Рассмотрим их подробнее.

Так, первая закономерность заключается в том, что речь формируется при способности четко артикулировать звуки, произносить слоги, слова, понимать и воспринимать слуховые ощущения. Для этого нужна постоянная речевая практика, благодаря которой тренируются органы речи. На основе приобретенных навыков, ребенок учится различать звуки на слух, дифференци-ровать их, произносить согласно нормам современного литературного языка.

Вторая закономерность предполагает усвоение языковых единиц, прежде всего лексических и грамматических. Дети с нарушениями речи требуют особого внимания при усвоении лексической стороны речи. Усвоение детьми с ТНР лексического значения слов происходит от прямого, конкретного, основного значения к обобщенному и переносному, которое они часто не могут понять (например, «серебряные лучи», «золотое утро», «золотая улыбка», «ласковые слова», «золотые руки» и т.п.). Ребенок с ТНР должен усвоить и грамматическое значение, связь между словами в предложении («в сумке», «под столом», «из-под земли» и т.д.). Понимание лексических и грамматических значений основывается на том, что язык является кодом реальной действительности, и каждая лексема, грамматическая словоформа, единица синтаксиса имеет свой аналог [3].

Таким образом, формирование речевой готовности к овладению письменной речью детей с ТНР зависит от способности понимать лексические и грамматко-семантические значения языковых единиц, что обеспечивается в условиях специально организованной, насыщенной речевой среды.

Для развития у детей с ТНР восприимчивости и чувствительности к экспрессивно-стилистической окраски слов, эмоционально-экспрессивного аспекта речи необходимо специально организовывать раннюю коррекцию речи в процессе игровой деятельности.

Язык функционирует как средство коммуникации в форме речи. Языковая система имеет определенные орфоэпические, фонетико-фонологические, словоизменяющие, словообразующие, морфологические, орфографическо-пунктуационные, экспрессивно-стилистические, грамматико-синтаксические и другие нормы. Именно поэтому, речевая подготовка будет эффективной, если ребенок приобретет способности запоминать традицию сочетания языковых единиц в едином речевом потоке, в дискурсе, в тексте. Это предполагает усвоение нормы целостной речи, развитие «языкового чутья» индивида, приобретения речевой компетенции. Данная тенденция держится на собственном практическом опыте овладения речью и имеет такую последовательность: способность понимать, способность к выразительности и интонирование. Это основные требования к сформированной речи, которые характеризуются следующими показателями: правильность, чистота речи, точность, выразительность, логичность, уместность, разнообразие использования синонимических средств языка, интеллектуальных и выразительных, стилистических жанровых возможностей. Таким образом, «чувство языка» – это совокупность ощущений, которые непосредственно отражают связи, характерные для языка как системы средств общения людей; это умение пользоваться языковыми средствами в соответствии с речевой ситуации без обращения к теоретическим знаниям о языке [2].

Существующая закономерность заключается во взаимосвязи письменной речи ребенка с успешным развитием устной ее формы. Письменная речь в филогенезе и онтогенезе появляется позже устной, и если устная речь как система знаков кодирует действительность, то письменная – является кодом устной речи. Сущность усвоения

письменной речи заключается в том, что ребенок в процессе написания сравнивает написанное с тем, что произносит, артикулирует, сопоставляет орфографию с орфоэпией. Если ученик овладел орфоэпией, то при овладении письмом, ознакомлении с правилами орфографии ребенок интуитивно, подсознательно сравнивает написание с ранее усвоенным произношением. Орфографическая грамотность речи зависит от сформированности и закрепления навыков сравнения орфоэпии с орфографией.

Следовательно, взаимосвязи и взаимозависимость развития устной и письменной речи и ее механизмы в онтогенезе и филогенезе обусловливают соблюдения определенной последовательности в формировании речевой готовности детей с тяжелыми нарушениями речи. Темп обогащения речи растет с усовершенствованием речевой системы ребенка.

Поскольку, рассмотренные закономерности формирования речи являются обязательными в целостном процессе развития речи детей с нормальным развитием, то они являются целесообразными и во время речевой подготовки в школе детей с тяжелыми нарушениями речи. Однако функционирование этих закономерностей на протяжении речевой подготовки детей с ТВМ к обучению требует специально организованных педагогических условий, а именно: постоянной речевой практики тренировки органов артикуляционного аппарата; стимулирование использования лексических и грамматических конструкций; создание положительной, эмоционально насыщенной атмосферы для развития «чувства языка»; организации коммуникативно-речевой среды, логопеди-ческого воздействия и коррекционной поддержки педагогов [4].

При создании таких условий можно предположить положительный результат в речевой подготовке к школе детей указанной категории. Качественным проявлением этого является обретение речевой компетентности со всех сторон речи (фонетической, лексико-грамматической, семантической), что обеспечивает, как успешное овладение письменной речью, так и всестороннее развитие личности в целом.

Важно отметить, что наличие у младших школьников речевых и психофизиологических нарушений вызывает специфические затруднения, которые тормозят овладение знаниями по языку, становятся причиной неграмотности. Дети с ТНР требуют особо продуманной системы подачи нового материала. Часто необходимым становится поиск новых путей, которые должны обеспечить полноценное восприятие и последующее воспроизведение полученных знаний.

Таким образом, формирование речевой готовности к овладению письменной речью детей с ТНР зависит от многих факторов, которые реализуются в условиях специально организованной логопедической работы.

E b l _ j Z l m j Z

1. Власенко И. Т. Особенности словесного мышления взрослых и детей с нарушениями речи / И. Т. Власенко. – М. : Педагогика, 1990. – 184 с.

2. Комаров К. В. Методика обучения русскому языку в школе для детей с тяжелыми нарушениями речи / К. В. Комаров. – М. : Просвещение, 1982. –160 с.

3. Коноваленко В. В. Коррекционная работа воспитателя в под-готовительной логопедической группе / В. В. Коноваленко. – М. : Педагогіка, 1999. – 378 с.

4. Логопедія / За ред. М. К. Шеремет. – К. : Слово, 2015. – 776 с.

5. Федоренко Л. П. Закономерности усвоения родной речи / Л. П. Федоренко. – М. : Просвещение, 1984. – 159 с.

1=JH<1 L?OGHEH=12 < G:<Q:GG1 FHEH>RBO RDHEYJ1<

L_lygZ Klhygh\Z
fZ]•kljZgldZ i_^Z]h]•qgh]h nZdmevl
1afZ€evkyjdZb\gb^c]mfZg•lZjgbc mg•_jkbl_l
GZmdh\bc d±d•ìg^dhp Meylh\kvdZ / :

Гра супроводжує людину протягом усього життя, протягом усього існування людства. Адже, в якійсь мірі, усе наше життя – це гра. Навіть стаючи дорослими у певних життєвих ситуаціях, ми приміряємо на себе ту чи іншу роль. А для маленької дитини гра – це основний вид діяльності, це засіб взаємодії з навколишнім світом, засіб його пізнання. Недарма гру називають королевою дитинства. Тому, звичайно, потенціал гри повинен бути використаний і у навчальному процесі. Адже за вміле використання гра може стати незамінним помічником педагога.

Психологи стверджують, що гра може стати одночасно й засобом самооновлення, самовдосконалення, до того ж – й стимулятором доброго настрою. З іншого боку, є об’єктивно величезні можливості гри як педагогічного засобу, що збільшує інтелектуальну напруженість, активізує розумові процеси, підвищує інтерес до знань, тренує пам’ять, вміння міркувати логічно. Захопившись грою діти навіть не помічають, що навчаються [6, с. 2-3].

Одним із завдань вчителя це – збудувати смак до гри, бажання грати, другим є спрямувати гру у потрібному напрямку, наблизити її до конкретної мети навчання.

При підборі і розробці дидактичних ігор слід враховувати, що теми і ефективність змісту навчання пропорційні інтересам учнів і діяльності, яку вони виконують. Знання починаються з чуттєвого сприйняття, з допомогою уявлень переходить у пам’ять, а потім через узагальнення одиничного формується розуміння загального [2, с. 41-44].

Діяльність буде успішною, якщо модель дій, яку необхідно виконати, випереджає саму діяльність. Організація і проведення ігор потребують великої майстерності.

Підбираючи ігри, слід поєднувати два елементи – пізнавальний та ігровий. Створюючи ігрову ситуацію відповідно до змісту програми, педагог повинен чітко спланувати діяльність учнів, спрямувати її на досягнення поставленої мети. Готуючись до заняття, педагог повинен чітко продумати послідовність ігрових дій, організацію учнів, тривалість гри, її контроль, підбиття підсумків та оцінку [1, с. 217].

Використання ігор допомагає сформувати пізнавальну самостійність – якість особистості, що проявляється у готовності власними силами здійснювати цілеспрямовану пізнавальну діяльність. Ігри дають можливість внести проблемність у пізнавальній процес, здійснити самоконтроль пізнавальної діяльності. Успішне проведення ігор веде до розвитку пізнавальної самостійності учнів. Пізнавальна самостійність – це якість особистості, що проявляється у готовності своїми силами здійснити цілеспрямовану пізнавальну діяльність [4, с. 15-17].

У сучасній школі, що робить ставку на активізацію та інтенсифікацію навчального процесу, ігрова діяльність використовується в таких випадках: як самостійні елементи в технології для засвоєння поняття, теми та навіть розділу навчального предмета; як елемент більш загальної технології; як урок або його частини(введення, контроль); як технологія позакласної роботи.

Реалізація ігрових прийомів і ситуацій при визначеній формі занять відбувається за такими основними напрямками: дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання; навчальна діяльність підкоряється правилами гри; навчальний матеріал використовується в якості її засобу; у навчальну діяльність уводиться елемент змагання, що переводить дидактичне завдання в ігрове; успішне виконання дидактичного завдання пов'язується з ігровим результатом.

Дитяча активність у процесі гри має свій результат: емоційні відчуття, одержані в ігровому процесі; чуттєво-практичний досвід особистості; уточнення уявлень і збагачення знань; розвиток пізнавальних інтересів; удосконалення загально пізнавальних умінь і навичок; збагачення досвідом колективної взаємодії, набуття навичок розподілу ролей, роз'язування конфліктів; удосконалення розумових процесів та операцій, набуття умінь перетворювати матеріальне середовище тощо. Отже, результат є необхідним структурним компонентом гри. Досягнення результату гри передбачає оцінювання особистістю своєї діяльності, яка реалізується через оцінні дії, завдяки чому забезпечується внутрішній зв'язок дитини з предметом її ігрової діяльності, установлюється відповідність попереднього заданого уявного зразка. Оцінювання власної діяльності дає змогу школяреві перевірити правильність або помилковість своїх проміжних дій. Спрямованих на роз'язання ігрового завдання.

Нарешті, уміння оцінювати свою особистість є необхідною складовою розвитку самосвідомості – виділення учнем самого себе з навколишнього світу, усвідомлення індивідом усієї системи уявлень про самого себе, формування «Я-концепція».

Докладно досліджуючи гру, Л. С. Виготський помітив закономірне явище – ігровою діяльністю створюються умови для внутрішнього, психологічного зростання дитини: «У грі дитина завжди вище свого середнього віку, вище своєї звичайної повсякденної поведінки; вона начебто на голову вища себе. Гра в конденсованому вигляді містить у собі…усі тенденції розвитку; у грі дитина ніби намагається зробити стрибок над рівнем своєї звичайної поведінки.»Отже, гра визначає кардинальні зміни не лише психічних процесів, а й особистості в цілому [3, с. 62-76].

Роль гри в підготовці дитини до вчення як провідного виду діяльності молодших школярів полягає і в тому, що у практиці особистого спілкування в ігрових ситуаціях діти вперше набувають інтелектуальних умінь, необхідних для здійснення вчення. Це відбувається через самостійне сприймання й перероблення пов'язаної з ігровою ситуацією інформації – самостійно сприймаючи і переробляючи поза ситуативну інформацію, діти відбирають та кодують ії для обміну з іншими учасниками гри. Таким шляхом вони оволодівають прийомами та операціями розумової діяльності загально-пізнавального значення.

Розглядаючи роль гри у психічному розвитку дитини молодшого шкільного віку, Л. С. Виготський зазначив, що переходом до школи гра не тільки не зникає, а, навпаки, пронизує всю діяльність учнів. «У шкільному віці, – говорив він, – гра не вмирає, а проникає у ставлення до дійсності. Вона має своє внутрішнє продовження у шкільному навчанні та праці». Це відбувається у зв'язку з тим, що з початком шкільного навчання провідною діяльністю стає вчення, але потреби у грі зберігається. За таких умов гра має залишатися одним з важливих методів навчально-виховного процесу початкової школи. [3, с. 62-76].

Основна структура ігрової діяльності включає:

-мотиваційно-цільовий компонент (інтерес до події у навколишньому середовищі, емоційна зацікавленість діяльністю дорослої людини, бажання її наслідувати тощо);

-процесуально-операційний компонент (розумові процеси, предметно-практичні ігрові дії);

-змістовний компонент (відображення впливів навколишнього середовища, інформації з літературних та інших джерел);

-контрольно-оцінний компонент (установлення відповідності між уявною роллю та своїм умінням відтворювати власне уявлення, задоволення або незадоволення від перевтілення, бажання внести корективи в подальші ігри);

-результативний компонент (чуттєво-практичний досвід особистості; уточнення уявлень і збагачення знань; збагачення досвідом колективної взаємодії, набуття навичок роз'язування конфліктів; набуття вмінь перетворювати матеріальне середовище тощо).

Виходячи з аналізу предметних умов гри та спираючись на провідні компоненти гри як діяльності, творчі ігри молодших школярів поділяються на такі види: сюжетно-рольові, конструктивно-будівельні, ігри-драматизації та театралізації, ігри з елементами праці, ігри-фантазування. Усі види творчих ігор мають деякі спільні риси.

Отже, ігрові технології в школі не тільки допомагають створенню необхідної атмосфери для заняття, а й знимає внутрішню скутість, сприяє соціалізації дітей, виховує в них почуття толерантності; розвиває навички спілкування та регуляції спільної діяльності. У грі дитина може виявити себе, самовиразитись і самоствердитись

E • l _ j Z l m j Z

1. Арутюнов А. Р. Игровые задания / А. Р. Арутюнов. – М. : Русский язык, 1984. – 217 с.

2. Джидарьян И. А. О месте потребностей, эмоций, чувств и мотивации личности / И. А. Джидарьян // Теоретические проблемы психологии личности. – М. : Просвещение, 1974. – С. 41-44.

3. Виготський Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка / Л. С. Виготський // Вопросы психологии. – 1966. – С. 62-76.

4. Кравченко Т. Розвиток пізнавальної активності у дітей 6-річного віку на уроках навчання грамоти (З досвіду роботи) / Т. Кравченко // Початкова школа. – 2002. – № 11. – С. 15-17.

5. Педагогічна пані академія Софії (міні-журнал). – Листопад. – 2005. – С. 2-3.

6. Савченко О. Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів / О. Я. Савченко. – К. : Радянська школа, 1983. – 171 с.

L J M > H < ? < B O H < : G G Y
Y D K D E : > H < : = : J F H G 1 C G H = H J M H A H B D 1 E V G B D : < M F H < : O >

F Z j • y L h i Z e h \ Z
k l m ^ _ g 1 d 1 m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d
1 a f Z € e v k v d h] h ^ _ j ` Z \ g h] h] m f Z g • l Z j g h]
G Z m d h \ b c d ± g • ` g g d @ b l h f b j k v F d Z

У Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) вперше постало питання про необхідність визначення державного стандарту дошкільної освіти. Це підтверджено й Законом України «Про освіту».

Об’єктом стандартизації у Базовому компоненті дошкільної освіти виступає зміст освіти, знання, уміння, навички, яким повинна оволодіти дитина на межі дошкільного віку і початкової ланки школи. Тобто, основними складниками даного документу є зміст освіти: знання, уявлення, уміння і навички, які необхідно формувати у дошкільному віці, а також результати освітньо-виховної роботи, які знаходять своє відображення в компетентності дитини, яка розуміється як необхідний мінімум набору елементарних знань, уявлень, умінь і навичок, що гарантують дитині адаптацію до життя.

На сьогоднішній день на Україні існує державний документ, який визначає основні орієнтири дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти [1, с. 20], де розкриваються основні напрямки виховання дітей в період дошкільного дитинства, які виокремлено згідно основних сфер життєдіяльності особистості: «Природа», «Культура», «Люди», «Я сам». Кожен із чотирьох напрямків містить в собі основні змістові лінії, якими відбувається розвиток, і відображають два аспекти компетентності дитини: знання і практичну діяльність, поведінку дитини, що дасть дитині змогу пристосуватись до самостійного повноцінного життя в соціумі.

В дошкільній освіті основні вимоги до трудового виховання викладено в діючих на сьогодні програмах виховання дітей дошкільного віку. Найбільш поширеними серед них є «Малятко» і «Дитина». Зокрема у програмі «Малятко» завдання у сфері трудового виховання конкретизовано у розділі «Праця» і «Дитина і навколишній світ». В цілому програма спрямовує на «виховання елементів культури трудової діяльності, початків позитивного ставлення до праці, співробітництва» [5, с. 10].

Трудове виховання – це тривалий процес,який триває протягом усього життя. Формування гармонійної особистості залежить від трудової активності дитини спочатку під наглядом сім’ї ,а потім зі вступом до дитячого навального закладу вихователя. У процесі трудового виховання батьки та вихователі залучують дитину до праці і таким чином формують в свідомості дитини образ людини-трудівника.

Впровадження трудового виховання у життя дошкільників відображається у працях З. Н. Борисової, А. А. Люблінської, В. Г. Нечаєвої, Л. А. Пенькової та ін.

Зачатки трудового виховання закладаються в дошкільному періоді, оскільки цей період закладаються якості особистості, «засвоюються моральні правила і норми, розвивається довільна поведінка» [1, с. 5], стверджується в навчальній програмі «Я у світі». Згідно з цим документом основна роль надається дорослим, котрий допомагає дитині усвідомити власні цінності на прикладі суспільних. Орієнтиром у дошкільній освіті є Закон України «Про дошкільну освіту», у якому визначено, що « Базовий компонент

дошкільної освіти – державний стандарт, що містить норми і положення, які визначають державні вимоги до рівня розвиненості та вихованості дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті» [3, с. 38].

Трудове виховання в дошкільному закладі здійснюється за такими лініями: пізнання дошкільниками праці дорослих, розвиток інтересу й поваги до праці; упровадження в режим ДНЗ трудової діяльності дошкільників. За ствердженням З. Н. Борисової «…напрямки взаємопов'язані: спостереження за працею дорослих викликає у дітей бажання наслідувати дорослих, допомагати їм, включатися в їх працю; з другого боку – самостійна трудова діяльність сприяє вихованню у дітей позитивного ставлення і поваги до праці дорослих, прищеплює перші трудові навички і вміння» [3, с. 12]. Науковці звертають увагу на неусвідомленості батьками важливості трудового виховання.

Трудове навчання дошкільників молодшого віку (4-й рік життя) містить в собі навички самообслуговування (вміння одягтися в певній послідовності, зав'язати шнурки, акуратно складати та вішати на місце речі).

Трудова діяльність дошкільників (5-го року життя) дещо відрізняється. Навички, які були здобуті раніше удосконалюються та доповнюються (своєчасно приводити одяг у порядок, а у разі потреби звертатися за допомогою до однолітків чи дорослих). Продовжуються також закріплення навичок пов'язаних з дотриманням порядку в групі (складання іграшок, книг на місце, миття іграшок). Залучення вихованців до послідовного сервірування столу. У куточку живої природи триває таж робота: поливання кімнатних рослин; витирання столу, на якому стоїть жива тварина (клітка з папугою, акваріум з рибками). Діти стають помічниками вихователя у роботі на дитячому майданчику. У цьому віці їм можна довірити підмітання доріжки, протирання лави, столу та іншого обладнання.

Старший дошкільний вік остання ступінь перед навчанням у школі. Цей період характерний: більш уважним ставлення не тільки до свого зовнішнього вигляду, а й тактовно вказувати на недоліки однолітків. Вихованець самостійно підтримує порядок у навколишній обстановці. Вихователь довіряє розкладання матеріалу на заняття та залучає кожну дитину до прибирання свого робочого місця після нього. Поступово розширюються знання дошкільника про види праці, професії, інструменти, матеріали.

В основі трудового виховання закладені загальнолюдські потреби життя людини в суспільстві та природному середовищі. До них належать:

-утворення в дитині бажання працювати як природної потреби необхідної для активної життєдіяльності;

-забезпечення соціально-психологічних умов для підтримки і розвитку фізичного та психічного напруження особистості з ціллю отримання працездатних членів суспільства ;

-надання вихованцям умінь та навичок у певних видах продуктивної праці;

-прищеплювання поваги до людей та їх праці, бережливого ставлення до результатів праці .

Усі вихованці перебуваючи в дошкільному закладі згідно програми долучаються до різних видів трудової діяльності і саме в ній формуються вміння та навички обслуговуючої праці.

Отже,трудове виховання дошкільників одна із ланок розвитку особистості, яка нерозривно пов'язана з іншими сторонами виховання-морального, естетичного, фізичного, інтелектуального.

E•l_jZlZmj

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / Міністерство освіти і науки України, Академія пед. наук України; наук. ред. та упор. О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2008. – 430 с.

2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Бібліотечка журналу «Дошкільне виховання». – К., 1999. – 63 с.

3. Виховання дошкільника в праці / З. Н. Борисова, Г. В. Бєлєнька , М. А. Машовець. – 2-ге вид. – К., 2002. – 112 с.

4. Дошкільна освіта в Україні: нормативно-правове регулювання / упор. Л. Гураш , Т. Вороніна. – К. : Шкільний Світ, 2006. – 120 с.

5. МАЛЯТКО: програма виховання дітей дошкільного віку. Затверджено Міністерством освіти і науки України / Авт. кол. З. П. Плохій, С. Є. Кулачнівська, С. О. Ладивір. – К., 2001. – 344 с.

1GGH<:P1CG1 L?OGHEH=12 M-€BQQ+€GVKGFM IJHP?K1 <>G

:evhgZ Lhklh]Zg
klm^_gldZm1j1k1m i_^Z]h]•qgh]h nZd
1afZ€evkvdbc ^_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc
GZmdh\bc d-_j•\g1bdg @blhfbjkvdZ

Реформування дошкільної освіти з метою більш повного задоволення запитів батьків та інтересів дітей висуває нові вимоги до дошкільного навчального закладу. У нормативних документах (Закон України «Про дошкільну освіту», Коментар до «Базового компонента дошкільної освіти в Україні», Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)» та ін.) позначені нові цілі та пріоритети дошкільної освіти, а саме: «інноваційний характер освітньої діяльності, використання сучасних виховних та навчальних технологій»

Одна із вимог такого розвитку є інноваційні технології, тобто це нові способи, методи взаємодії викладачів та учнів, що забезпечують ефективне досягнення результату педагогічної діяльності.

В Україні дослідженням та впровадженням інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховний процес займаються провідні педагоги: К. Бондарева, Л. Буркова, Р. Гуревич, І. Дичківська, М. Єменко, І. Зязюн, О. Іонова, О. Козлова, Г. Лаврентьєва, Л. Макрідіна, В. Паламарчук, І. Підласий, С. Сисоєва, Є. Чернихович та інші.

Слово «інновація» має латинське походження і в перекладі означає зміну оновлення, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу.

Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються

співвіднести поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Так, В. Загвязинський вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти [5, с. 23].

Слово «технологія» (від грец. techne – майстерність, мистецтво і, logos – наука, вчення) у прямому перекладі означає «вчення про майстерність». Донедавна цей термін вживали лише у виробничій сфері. С. Пальчевський зазначає, що зв'язок терміна «технологія» з педагогікою викликав тривалі дискусії, у результаті яких з'явилася ціла низка загальних однотипних визначень [6, с. 392]. На думку вченого, найпоширенішим є визначення технології як «систематичний метод планування, застосування й оцінювання всього процесу навчання й засвоєння знань шляхом обліку людських і технічних ресурсів та взаємодії між ними для досягнення найефективнішої форми освіти» [1, с. 393].

В Енциклопедії освіти (за ред. В. Кременя) подається таке визначення: «педагогічні технології – це технології, які забезпечують перетворення педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямовану діяльність усіх його суб'єктів» [3, с. 661].

Головними напрямами у розвитку та використанні інноваційних технологій набуття знань є: розробка інтенсивних методів навчання, учбових курсів і програм; системи модульного навчання; науково-методичне забезпечення учбового процесу; комплексні діагностичні методики, тести по професійній орієнтації, методики соціально-психологічної оцінки. Сучасний педагог має виступати не стільки джерелом знань та контролюючим суб'єктом, скільки організатором самостійної активної пізнавальної діяльності учнів, їхнім консультантом і помічником. Потреба в оновленні освіти спричинила появу і поширення великої кількості нових підходів до організації навчально-виховного процесу, методів та технологій навчання та виховання.

На думку авторів сучасної «Енциклопедії освіти» головна мета інновацій в освіті кін. XX – поч. XXI ст. – «необхідність відповідати викликові глобалізаційних трансформацій, екологічних проблем, полікультурних тенденцій у світі. Характерним для нашого часу є утвердження пріоритету інноваційного розвитку освіти на основі модернізації всіх складових системи (змісту, педагогічних технологій, підготовки педагогічних кадрів тощо)» [3, с. 339].

Науковці В. Сластьонін та Л. Подимова вважають інновації комплексним процесом створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень. Інші науковці заперечують, що інновації не можуть зводитись до створення засобів. Так, І. Підласий вважає, що інновації – це ідеї, і процеси, і засоби, і результати, взяті в якості якісного вдосконалення педагогічної системи [5, с. 23].

Цілий ряд авторів, зокрема й В. Кукушкіна, вважають, що будь-яка педагогічна технологія повинна відповідати деяким основним методологічним вимогам [1, с. 30-31]. Основними принципами відбору інноваційних технологій є: перспективність, демократичність, гуманістичність, цілісність, інтегративність, реалістичність, керованість, економічність, актуальність.

До інноваційних технологій та методик у галузі дошкільної освіти відносяться: спадщина Софії Русової («Український дитячий садок»); педагогіка М. Монтессорі

(«Будинок вільної дитини»); вальдорфська педагогіка («Вальдорфський дитячий садок»); система освіти «Довкілля»; діагностична методика Т. О. Пироженко «Мовленнєве зростання дошкільника»; Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка («Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей»); технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера. («Теорія розв'язання винахідницьких завдань»); методика використання схем – моделей для навчання дітей описовим розповідям; особистісний розвиток дитини засобами взаємодії різних видів мистецтв та інші.

Отже, впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес сприяє формуванню творчої активності дошкільника. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. Проте питання впровадження інноваційних технологій вимагає серйозного науково – методичного підходу.

E • l _ j Z l Z n j

1. Гайдур М. І. Підготовка майбутніх вчителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища : дис. кандидата пед. наук : 13.00.04 / Гайдур Михайло Іванович. – Ялта, 2010. – 278 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К., 2004. –
3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Інноваційні підходи до системи виховання / В. М. Соколова // Позакласний час. – 2012. – № 4. – С. 27-29.
5. Коберник О. М. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності / О. М. Коберник, Г. І. Коберник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studentam.net.ua.
6. Пальчевський С. С. Педагогіка: навчальний посібник / С. С. Пальчевський. – К. : Каравела, 2007. – 576 с.

G: < Q : E V G ? J H A < B < : X Q ? 1 < B O H < G ? A G : Q ? G G Y F B K L ? P L <

: g Z k l Z k • y O Z f a • g
k l m ^ _ g l d Z 1 1 1 d m j k m i _ ^ Z] h] • q g h
1 a f€Ze v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c
G Z m d h \ b c d ±jd• \ig_b^d^gh p A \ } d h \ Z <

Оригамі – це мистецтво складання з паперу різних фігур і форм. Назва «оригамі» утворена від японських слів «орі» і «гамі», що означає складати папір. Існують аналоги цієї назви в Англії – «пеперфолдінг», в Німеччині – «пеперфалтінг», в Іспанії – «пеперфлексія». Мистецтво оригамі набуло найбільшого розвитку в другій половині XX ст., а деякі його види стали популярними лише в останнє десятиліття. Зараз оригамі нараховує близько десяти напрямів. Кожен з цих напрямів має властиві тільки йому морфологічні характеристики та формотворчі особливості. Існує багато відомих і знаних майстрів цього виду мистецтва, твори яких експонуються на виставках сучасного

мистецтва, аукціонах, в галереях. Метою пропонованої роботи є дослідження виховних можливостей мистецтва оригамі в початкових класах.

Це мистецтво є не тільки захоплюючим способом проведення дозвілля, а й засобом вирішення багатьох педагогічних завдань, зокрема розвитку дрібної моторики. Удосконалюючи та координуючи рухи пальців і кистей рук, орігамі впливає на загальний інтелектуальний розвиток дитини, в тому числі і на розвиток мови. Адже ще Сухомлинський В. А. сказав: «Витоки творчих здібностей та обдарувань дітей на кінчиках їхніх пальців. Від пальців, образно кажучи, йдуть найтонші струмочки, які живлять джерело творчої думки. Іншими словами: чим більше майстерності в дитячій долоньці, тим розумніша дитина ». Оригамі – це завжди красиво і оригінально.Взагалі всі виготовлені вироби повинні мати суспільно-корисне призначення, тобтомає бути можливість використати їх в школі, в класі, вдома, для прикраси, для гри, як подарунок.

Вироби повинні відповідати вимогам програми та емоційно впливати на учнів, тобто характер праці повинен бути виховним, а трудові завдання посильними для учнів. Всі роботи повинні бути цікавими. Набуті на уроках знання, уміння і навички повинні бути міцними і використовуватися в подальшому в якості бази для продовження освіти в школі. При виготовленні оригамі в учнів розвивається фантазія, уява, моторика рук, просторове мислення, виховується естетичний смак, воля, акуратність, працьовитість.

Об’єкт дослідження: навчально-виховний процес в сучасній початковій школі.

Предмет дослідження: методика виготовлення виробів оригамі як засіб творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання.

F_lZ ^hke•^`_ggy теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити запропоновану методику навчання виконання виробів оригамі як засобу розвитку школярів.

AZ\^Zggy ^hke•^`_ggy

xопрацювати теоретичні основи методики навчання згинанню і складанню в початкових класах;

xдослідити історію мистецтва оригамі;

xивчити поняття розвитку у процесі трудового навчання;

xвизначити умови і напрями розвитку молодших школярів засобом оригамі;

xдослідно-експериментально перевірити ефективність даних умов.

F_lh^b ^hke•^`_ggy

- теоретичні: аналіз психологічної, педагогічної, методичної, мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження, аналіз та узагальнення передового педагогічного досвіду учителів початкових класів загальноосвітніх шкіл, що дадуть змогу сформувати власний погляд на проблему дослідження;

- емпіричні: спостереження, педагогічний аналіз, анкетування, тестування, опитування, аналіз продуктів творчої діяльності учнів, експертна оцінка, що сприятимуть вивченню стану проблеми у сучасній практиці роботи в школі, педагогічний експеримент (констатуючий, формуючий), що дасть можливість перевірити припущення, сформоване у гіпотезі;

- статистичні: методи математичної статистики з метою обробки результатів дослідно-експериментальної роботи для кількісного і якісного аналізу розробленої методики.

Роль оригамі у вихованні молодших школярів проявляється у процесі формування рис їхнього характеру: навичок поведінки, витривалості, чуйності, доброти й милосердя, вміння долати труднощі, вироблення цілеспрямованості й стійкості уваги, організованості, ощадності, хазяйновитості.

Не менш важливе значення має вироблення духовно-моральних та вольових рис:

- працьовитості,
- розумної ініціативи,
- відповідальності,
- національної свідомості,
- рішучості,
- наполегливості,
- сумлінного ставлення до навчання,
- охайності,
- дисциплінованості,
- згуртованості,
- чесності,
- людської гідності,
- скромності,
- взаємної пошани й терпимості,
- осудливого ставлення до егоїзму, неробства.

Отже, на уроках з орігамі у початковій школі створюються великі можливості для розвитку в дітей цілеспрямованості, наполегливості, волі, вищих людських почуттів і кращих моральних якостей.

E•l_jZlZnj

1. Афонькін С. Ю. Уроки оригами в школі та дома: Експериментальний підручник для початкової школи / С. Ю. Афонькін, Е. Ю. Афонькіна. – 5-е вид-во. – М. : Аким, 1998. – 207 с.

2. Афонькін С. Ю. Все про оригамі / С. Ю. Афонькін, Є. Ю. Афонькіна. – Спб : Кристал, 2005. – 478 с.

3. Веремійчик І. М. Методика трудового навчання в початковій школі. – Тернопіль : ОСО, 2004. – 276 с.

4. Гагарін Б. Г. Конструювання з паперу / Б. Г. Гагарін. – Ташкент, 1988. – 220 с.

5. Згурска М. П. Оригамі Серія «Майстер-клас» / М. П. Згурска. – Харків : Фоліо, 2006. – 262 с.

6. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання // Трудове навчання. – 2012. – С. 25-35.

I ? > : = H = 1 Q G 1 M F H < B F H J : E V G H = H < B O H < : G G Y
F H E H > R B O R D H E Y J 1 < A : K H ; : F B F B K L ? P L < :

1 j b g Z R Z b g
k l m ^ _ V g l d m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l
1 a f Z € e b v d ^ v _ j l ` Z \ b g c] m f Z g • l Z i n g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d ± j l • i g h b d g h p M e y l h \ k v d Z / :

В умовах перебудови сучасного суспільства в період його відновлення особливе значення має народження в цей складний кризовий час нова освітня політика. Основними завданнями стали демократизація і гуманізація всього процесу навчання та виховання школярів.

Розробка нових педагогічних умов в навчанні і вихованні на сучасному етапі розвитку освіти викликана соціальними запитами суспільства школи, що пов'язане з необхідністю формування естетично та емоційно розвиненої творчої висококультурної особи прийомами творчості.Слід підкреслити, що розвиток творчої особи молодшого школяра, її здібностей, має бути зроблений на основі інтенсивного оволодіння знаннями, уміннями і навичками. А це можна здійснити тільки завдяки педагогічній майстерності вчителя.

Необхідно не упустити головного – на основі єдності навчання з сьогоденними багатствами культури створити в школі умови для морального, творчого і духового розвитку особи кожної дитини.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що ефективність естетичного виховання видами мистецтва залежить від повноти реалізації в учбовому процесі комплексу взаємопов'язаних педагогічних умов:

- актуалізація емоційної, мотиваційної сфери молодших школярів;
- діалогічність в процесі естетичного виховання;
- створення позитивної атмосфери на уроці;
- варіативність організаційних форм роботи в естетичному вихованні.

Розвиток дитини мистецтвом можна вважати перш за все процесом актуалізації в ньому спорідненого відношення до Світу. Саме у збагненні спорідненості дитина починає відчувати «себе у всьому і в собі», і при цьому (що принципово!) найкоротшим шляхом – через враження, через відчуття. Як визначив С. Л. Рубінштейн: «Для того, щоб учень по-справжньому включився в роботу, потрібно, щоб завдання, які перед ним ставляться в ході учбової діяльності, були не тільки зрозумілі, але і внутрішньо прийняті ним, тобто, щоб вони придбали значущість для учня і знайшли таким чином, відгук і опору в його враженнях». Це і є основним напрямком розвитку дитини як людини, формування в неї спорідненого відношення до Світу.

Естетичне виховання дитини розглядається, як духовне особове його становлення, як гармонізація його стосунків з людьми, мистецтвом, з самим собою. П. Блонський говорив: «Не звужуйте життя до уроку, а урок розширюйте до життя». У контексті цього підходу переосмислюється вся система науково-теоретичних уявлень про педагогічний процес формування естетичного виховання школяра як явище духовне.

«Виходи за межі» – один з важливих концептуальних напрямів – це виходи за межі існуючої дидактики, за межі чистих предметних вузькопрофесійних завдань уроку

мистецтва-в життя дитини як ціле. І в цьому цілому актуалізується як головне – кінцевий результат – універсальна відкритість дитини до світу. Найбільш важливе завдання сьогодні – подолання неузгодження мети, завдань, змісту, методів естетичного виховання з природою мистецтва і природою дитини. Дієвість мистецтва залежить від нашого усвідомлення внутрішнього зв'язку сенсу мистецтва і художньо-образного методу пізнання у всі предмети школи. Розвиток дитини осмислюється як процес його життєтворчості, в будь-які види діяльності дитини в учбово-виховному процесі розглядаються як «одиниці» її життя, результатом якого стає «відкриття життя». Здивування, сумнів, радість – атмосфера і стимули цього процесу, а імпровізація і діалог – основне русло потоку розвитку школяра.

Відтворення дитиною художнього образу народжується і існує як єдність індивідуального стану, враження, переживання, відчуття, настрою, які хоче виразити дитина, і тих засобів, якими вона володіє на даний момент. Головне, що процес творчої діяльності в естетичному вихованні, як духовною, може народжуватися тільки зсередини дитини, з її переживання, з її бажання виплеснути свій стан радісної духовної напруги. Отже, останнім часом в теорії естетичного виховання розроблені провідні принципи педагогіки мистецтва: цілісність, образність, асоціативність і варіативність; виявлені педагогічні умови, серед яких – актуалізація емоційно-мотиваційної сфери молодшого школяра представлена педагогічною вимогою «виходу за межі». Важливою педагогічною умовою оптимізації процесу естетичного виховання засобами мистецтва у взаємодії його видів і діалогічність.

Педагогічна практика, а також експериментальні дослідження в області дидактики і мистецтва свідчать про те, що підвищення ефективності виховання і навчання молодших школярів багато в чому залежить від характеру взаємодії між вчителем і учнями, тобто від організації навчання.

«Спілкування – складний, багатоплановий процес встановлення і розвитку контакту між людьми, породжуваний потребами спільної діяльності і обмін, що включає, інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини».

В естетичному спілкуванні діють споріднені механізми. Проте їх характер видозмінюється – на перше місце виступають плотсько-естетична ідентифікація (ототожнення, уподібнення) і рефлексія. Естетичне спілкування, як і всяке спілкування – це діалог, тобто обмін думками, переживаннями, висловами. У спілкуванні значущі дії, жести, мовчання – в цілях досягнення взаєморозуміння, духовної єдності, спільності, гармонії.

Дидактична взаємодія на уроці виявляється як взаємодія вчителя і учня, як двох осіб. Вчитель і учень на уроці – співбесідники, спільно з'ясовують і знаходять. Саме цей процес взаємодії можна вважати за провідний механізм діалогу,який застосовується на уроці. Зміст і структура діяльності учня і вчителя, спрямованість на досягнення мети, характер реалізації завдань на уроці достатньо розроблені в наукових працях І. Лернера, М. Скаткіна, В. Оніщука, В. Бондаря.

Виходячи з гуманізації і демократизації навчання на сучасному етапі, слідує введення демократичного характеру взаємин вчителя і учня, який називається сьогодні педагогікою співробітництва, діалогу. У таких взаєминах учень не тільки об'єкт впливу, але і самостійна, вільно діюча особа, повноправний співучасник педагогічного процесу.

Естетично-етична дія охоплює зовнішню виразність поведінки вчителя, скромність, простоту, природність у спілкуванні з учнями, повну індивідуалізацію форми поводження з кожним школярем, виразність мови,її культуру. І. В. Страхов виділяє умови, при яких мова вчителя стає чинником розвитку педагогічного такту: моральне відношення вчителя до слова (вірність слову, єдність слова і справи), педагогічна доцільність, правильно знайдена інтонація, адекватність мови психолого-педагогічним умовам спілкування, культура мови. Поєднання наукового стилю і образність, включення в монологічну мову елементів бесіди додають мові вчителя безпосередність, захопливість, емоційність. Культурі мови сприяє багатство словникового запасу, різноманітність граматичних конструкцій, логічна стрункість, художня виразність.

Головне завдання вчителя полягає в тому, щоб створити атмосферу захоплення на уроці. Захоплення тим пізнанням, яке буде на цих уроках. Захоплення не самозароджується – воно створюється, програмується вчителем. Вчитель, щоб навчити, повинен сформувати на уроці необхідну для цього емоційну атмосферу. Адже, будь яке художнє пізнання нереальне, помилково без радості, що отримується від нього. Розуміння мистецтва вимагає від дитини тренувань думки, перевірки її словами. Наївні словесні образи дітей, асоціації – все це неоцінний матеріал для вчителя.

Використання на уроці предметних зв’язків здатне умовно і всесторонньо відобразити дійсність так, як вона сприймається п'ятьма органами почуттів. Кожен вид мистецтва володіє специфічними виразними засобами, своїми можливостями дії на людину. М. А. Римський-Корсаков говорив: «Живопис безпосередньо дає образ і думку, і треба створити у своїй уяві настрій. Поезія слова дає думку, і по ній треба створити образ і настрій, а музика безпосередньо дає настрій, і по ній треба відобразити думку і образ, а іноді і просто образ». Тому можна збагатити образи сприйняття, використовуючи взаємодію видів мистецтва. Така взаємодія видів мистецтва на уроці розширює асоціативну діяльність свідомості, активізує уяву, прискорює збагнення образу. Володіючи відносною самостійністю, комплекс мистецтв знаходить нове художнє звучання, підкоряючись загальному ідейному задуму твору, що вивчається. Художній образ при комплексі мистецтв набуває нової якості як по своєму змісту, так і за формою, за рахунок чого і посилюється його дія.

Залежно від типу, змісту уроку, використовуються індивідуальна і колективна форма роботи учнів. Індивідуальна форма припускає якісний розвиток творчих здібностей окремо взятого учня. Ця робота виявляється в такому варіанті уроку, як підготовка окремих учнів при вивченні на уроках літератури, співу, витворів мистецтва до участі в концертах художньої самодіяльності, виконання школярами учбових робіт на уроках образотворчого мистецтва і праці як конкурсних, наприклад, для тематичних виставок. Колективна форма припускає розвиток у учнів почуття доброти, чуйності, колективізму, товариства. Виявляється вона в підготовці свят, літературно-музичних композицій і так далі. Наступною ефективною формою естетичного виховання є позаурочна і позакласна робота, яка дає можливість успішно здійснювати формування естетичного відношення до мистецтва, сприяє духовному збагаченню особи молодшого школяра.

Отже, література, музика, ЗО дають школярам достатньо знань, умінь і навиків для повноцінного сприйняття і аналізу прекрасного, формування кваліфікованої естетичної оцінки. Основними методами і прийомами навчання передбачає оволодіння учнем навиком оцінювання витворів мистецтва, що створює базу для розуміння нормативної

естетичної оцінки, а високий її рівень забезпечує велику кількість порівнянь, зіставлень. Завдяки мистецтву молодший школяр вчиться умінню аргументувати і мотивувати своє зацікавлення тим або іншим видом мистецтва.

E• l _ j Z l Ø n j

1. Чихурський А. Комплексне використання мистецтв у процесі естетичного виховання школярів / А. Чихурський // Початкова школа: науково-методичний журнал. – 2008. – № 1. – С. 12-18.

2. Бабанський Ю. К. Педагогіка / Ю. К. Бабанський. – М. : Академия, 2002. – 576 с.

3. Архагнельський Н. В. Моральне виховання / Н. В. Архагнельський. – М. : Просвещение, 2000. – 304 с.

4. Абрамов Г. С. Практична психологія / Г. С. Абрамов. – М. : Академический проект, 2004. – 480 с.

5. Короткий психологічний словник. – М. : Академия, 1986. – 560 с.

6. Бордирєв Н. І. Педагогіка / Н. І. Бордирєв, Н. К. Гончаров. – М. : Академия, 2001. – 506 с.

7. Медінцев В. Дитяча творчість і діалог на музичному занятті / В. Медінцев // Мистецтво та освіта. – 1998. – 202 с.

IJH;E?FG1 IBL:GGY F?LH>BQD:GGY

:DLM:EVGKLV <BDHJBKL:GGY 1GNHJ-D:HEVGHD:P1CGBO
L?OGHEH=1C < A:=:EVGHHK<1LG1O G:<Q:EVGBO A:DE:>:O
G: MJHD:O A IJ?>FA1LMBKL <1LQBAGB

He_gb ;hcg_]j•
klm^_gldb 11 dmjkm i_^Z]h]•qgh]h nZc
1afZ€evkvdbc ^_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc mg•
GZmdh\bc\gdb=]bdeZ^Zq l_cdh\ < F

Серед переліку навчальних предметів, які викладаються в навчально-виховних закладах України, предмет «Захист Вітчизни» до недавнього часу був далеко не основним. Однак, за останні два роки події в нашій країні показали необхідність підвищення рівня військово-патріотичного виховання та актуальність отримання молоддю основ військових знань.

Сьогодення та положення Державного стандарту базової і повної середньої освіти України вимагають нових підходів до викладання даного предмету. Це потребує як відповідної навчально-матеріальної бази, так і кваліфікованих фахівців. Сучасний вчитель, викладач повинен виконувати професійні обов'язки постійно підвищуючи результативність своєї педагогічної діяльності.

Школа, як складова система освіти, має надавати можливість учням отримувати знання в сучасних умовах. Одним із пріоритетних напрямків є впровадження комп'ютерних технологій, які все глибше входять в освітній процес. Спосіб використання крейди і дощок, або навіть паперових плакатів і стендів значно поступається способу демонстрації інформації через мультимедійний проектор або на електронній дошці.

Необхідність впровадження електронних засобів навчання та надання інформації під час викладання предмету «Захист Вітчизни» дуже висока. Цей предмет має прикладне значення і надає базові знання по декільком напрямкам, в той же час, охоплює широкий спектр інформації в різних галузях: військовій, медичній, цивільного захисту, патріотичного виховання, фізичної і психологічної підготовки, і історії і права. Це потребує різнопланових форм і способів роботи вчителя, постійної актуалізації акцентів вивчення по кожній темі, переорієнтації уваги учнів навіть під час одного заняття, зміни роду діяльності майже кожного уроку. Але на шляху реалізації таких підходів сьогодні є чимало перешкод.

Більшість загальноосвітніх навчальних закладів має дуже обмежену матеріальну базу для якісного проведення допризовної підготовки або заходів військово-патріотичного виховання. Відсутні майданчики для практичного відпрацювання завдань та вправ з тактичної підготовки. Приміщення для занять з вогневої підготовки, навіть якщо в школах зберігається навчальна стрілецька зброя, у більшості випадків не відповідають вимогам. Навчальне обладнання, плакати, зразки військових приладів та макети застарілі або не працюють. Наявний і брак підручників, які відповідають тематиці навчальної програми. В таких умовах практичні заняття не проводяться або проводяться обмежено. Оптимальним тут може бути їх заміна демонстраційними методами навчання, до яких належить спосіб показу тематичних відеоіфільмів, перегляд слайдів.

Цей підхід одночасно стосується і теоретичних форм навчання. Інформація, яка надається в школі на уроках з предмету «Захист Вітчизни» дуже різноманітна, вона постійно зростає та змінюється. В учнях підвищується необхідність оперативного засвоєння інформації, її узагальнення і аналізу. В умовах обмеженого часу це викликає труднощі її збереження в пам'яті. І найбільш доступним із сучасних методів демонстрації інформації є знов таки показ відеоматеріалів, фото та графіки.

Візуалізація навчальної інформації легко досягається використанням вчителем комп'ютерних інформаційно-комунікаційних технологій. Стандартні мультимедійні комплекси зараз є майже в усіх школах. Вони дозволяють завантажувати з мережі Інтеренет, зберігати, опрацьовувати, моделювати, демонструвати інформацію в різних форматах з широким поєднанням графіки, анімації, фотозображень, відео файлів, аудіо звуку. Військова сфера в межах, які передбачені програмою вивчення предмету «Захист Вітчизни», дуже зручна для представлена учням у такий спосіб. Завданням педагога є заздалегідь підготовити інформацію за темою конкретного уроку в електронному вигляді, методично правильно її структурувати та представити під час проведення заняття.

З боку учнів тут ще працює й фактор зручності сприйняття того, що розповідає або показує вчитель. В останні роки учні навіть молодших класів з малку звикли до використання мобільних засобів зв'язку, електронних засобів передачі повідомлень та обміну даними, тому вони надають перевагу інформації отриманій у вигляді фото- і відеозображень на екрані та коротких текстів у поєднанні із звуковими ефектами та інфографікою. Тому демонстрація вчителем навчального матеріалу само у такий спосіб значно підвищує увагу учнів до нього, викликає довіру та зацікавленість.

Варіанти використання інформаційно-комунікаційних технологій під час підготовки вчителя до уроків та їх проведення, засвоєння учнями навчального матеріалу та показу ними результатів своєї освітньої діяльності можуть бути такими:

- використання електронних підручників або завантаження підручників з предмету «Захист Вітчизни» в форматі PDF;
- використання електронної дошки для підвищення наочності навчального матеріалу;
- розробка презентацій уроків та певних тем з допризовної підготовки;
- демонстрація документальних відеоматеріалів або навчальних фільмів;
- показ слайдів з фотоматеріалів за темою заняття;
- розробка графічної візуалізації даних у вигляді графіків та діаграм;
- оцінювання рівня знань учнів через комп'ютерне тестування;
- пошук інформації в мережі Інтернет при опрацюванні доповідей або оформлення рефератів;
- робота з текстовою інформацією під час вивчення навчального матеріалу;
- проведення віртуальних екскурсій по об'єктам військової інфраструктури;
- інтерактивна дистанційна взаємодія вчителя і учнів.

Таким чином, використання інформаційно-комунікаційних технологій в загальноосвітніх навчальних закладах на уроках з предмету «Захист Вітчизни» надає особливу можливість створити для учнів умови уявлення реальності або ефективного зорового та слухового сприйняття інформації, підвищення емоційного впливу на свідомість. І це є важливим інструментом залучення учнів до сучасного освітнього

середовища, активізації їх пізнавальної діяльності, підвищення рівню засвоєння навчального матеріалу.

E • l _ j Z l m j Z

1. Указ Президента України від 25.06.13 № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року».

2. Наказ МОН від 25.07.2014 № 1/9-376 Про методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році.

3. Навчальна програма (рівень стандарту, профільний рівень) «Захист Вітчизни» для 10 – 11 класів навчальних закладів системи загальної середньої освіти, введена вдію наказом Міністерства освіти і науки України від 30.07.2015 року № 826.

4. Захист Вітчизни. Комп'ютерна графіка тактичної підготовка / В. В. Добровольський, Є. П. Корж, А. К. Кравцов, В. М. Мелецкий. – 2008. – 308 с.

5. Організація позашкільного військово-патріотичного виховання / Сухушин М. П., Палагеша В. О. – 2011. – 124 с.

L ? O G H E H = 1 2 D J ? : L B < G H 2 H K < 1 L B M F H < B < I J H < : > @ ? G G Y
< G : < Q : E V G B C I J H P ? K I H Q : L D H < H 2 R D H E B

L _ l y g Z ; j • p d Z g
k l m ^ _ g \ d d Z m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l _
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c m g •
G Z m d d h \ d b _ j • \ g d b d i _ ^ ^ g h p 1 \ Z g h \ Z > =

Прискорення темпу життя, великий потік знань, що впливає на сучасну дитину, потребує від неї вміння швидко та нестандартно діяти. Така нестандартна діяльність дитини забезпечується специфічними здібностями, які називають креативністю. Вона полягає в умінні висувати неординарні ідеї, уникати в мисленні традиційних схем. Відповідно у педагогів виникає потреба впроваджувати технології креативної освіти у навчальний процес.

Поняття креативності завжди було в колі уваги видатних педагогів (Я. А. Коменський, О. В. Духнович, К. Д. Ушинський, Т. Г. Лубенець, С. Ф. Русова, П. П. Блонський, В. О. Сухомлинський, А. Ф. Музиченко, О. Я. Савченко). Проблему креативності розглядали у своїх дослідженнях також відомі зарубіжні та вітчизняні психологі: Дж. Гілфорд, П. Торренс, Дж. Рензуллі, Р. Стернберг, О. М. Матюшкін, Я. О. Пономарьов, Д. Б. Богоявленська, В. М. Дружинін, В. О. Моляко. Саме у працях зазначених науковців було закладено витоки психології творчості, а згодом нової галузі педагогічного знання – креативної педагогіки.

Креативна освіта – нова галузь вітчизняної освіти, у всіх своїх формах і проявах (випереджувальна і перспективна, безперервна і багаторівнева, етапна і спадкоємна) зорієнтована на безперервне становлення творчої особистості. Вона вивчає та узагальнює знання про психолого-педагогічні особливості і закономірності творчої діяльності. Методологічне підґрунтя концепції являє собою феноменологію становлення творчої особистості, його психолого-педагогічні основи і закономірності, об'єкти, суб'єкти та

умови професійно-творчої діяльності, характеристики творчої особистості та її творчого потенціалу, опис та обґрунтування сучасних теорій і технологій креативної освіти [1].

Метою і завданням статті є розкриття сутності технологій креативної освіти та умов їх впровадження у навчальний процес початкової школи.

Однією з найбільш популярних технологій креативної освіти, особливо серед вчителів початкової школи є «Метод шести капелюхів», що є одним із найдієвіших прийомів з організації мислення, розроблений англійським письменником, психологом і фахівцем в області творчого мислення Едвардом де Боно. Ця технологія допомагає розвивати гнучкість розуму, креативність, приймати правильні рішення. В основі методу Едварда де Боно знаходиться концепція паралельного мислення. При паралельному мисленні різні підходи, думки та ідеї співіснують, а не протиставляються. «Шість капелюхів мислення», в процесі вирішення практичних завдань, допомагають впоратися з емоціями, розгубленістю і плутаниною шляхом поділу процесу мислення на шість різних режимів, кожен з яких представлений у вигляді метафоричного капелюха певного кольору. Подібний розподіл робить мислення більш зосередженим і стійким і вчить учнів оперувати різними його аспектами по черзі. Розглянемо докладніше різні аспекти мислення, які стимулює зазначена технологія.

; • e b капелюх мислення – це режим фокусування уваги на всій інформації, якою ми володіємо: на фактах і цифрах. Q _ j \ h g капелюх – капелюх емоцій, почуттів та інтуїції. Не вдаючись у подробиці і міркування, на цьому етапі висловлюються всі інтуїтивні здогадки. Люди діляться емоціями, що виникають при обговорення того чи іншого рішення. Тут також важливо бути чесним, як із самим собою, так і з іншими. @ h \ l b капелюх позитиву. Одягаючи його, ми думаємо над перевагами, яке дає рішення, розмірковуємо над вигодою і перспективою ідеї. І навіть якщо ідея на перший погляд не обіцяє нічого хорошого, важливо опрацювати оптимістичну сторону і спробувати виявити приховані позитивні ресурси. Q h j g h капелюх – протилежність жовтого. У ньому ми повинні мислити критично, критично оцінювати ситуацію, звернути увагу на можливі ризики і таємні загрози, на істотні та уявні недоліки, включити режим пошуку «підводних каменів». A _ e _ g h капелюх – капелюх творчості та креативності, пошуку альтернатив і внесення змін. Він сигналізує: «Генеруйте ідеї, модифікуйте вже існуючі та придивляйтеся до чужих напрацювань!». K b g • капелюх призначений для управління процесом реалізації ідей та роботи над вирішенням завдань, підведення підсумків та обговорення користі та ефективності «методу шести капелюхів». Використання «шести капелюхів мислення» має переваги при будь-якій розумовій роботі. При роботі в групі цей метод можна розглядати як різновид мозкового штурму [2].

Розв’язанню завдань креативної освіти також успішно сприяють інтерактивні технології. «Інтерактивний» (від англ. «inter» – взаємний і «act» – діяти) – здатний до взаємодії, діалогу. «Інтерактивне навчання, за визначенням О. Пироженко, – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має за мету створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність». Виокремлюють такі його види: технології кооперативного навчання (навчання в робочих групах: робота в парах, ротаційні трійки, карусель, акваріум); технології колективно-групового навчання (фронтальні форми роботи: «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Навчаючи-вчуся», «Ажурна пилка», «Дерево вирішень», аналіз ситуацій, «Броунівський рух»); технології ситуативного моделювання

(симуляції або імітаційні ігри); технології опрацювання дискусійних питань (метод ПРЕС, «займи позицію», «неперервна шкала думок», дебати) [3].

Ще однією цікавою та плідною для вчителів-початківців є наступна технологія креативної освіти, яка має назву «Теорія рішення винахідницьких задач» (ТРВЗ).

Засновником цієї технології вважають Г. С. Альтшуллера. Головна ідея технології полягає у тому, що технічні системи з'являються і розвиваються не «абияк», а по певним законам, що враховується для рішення винахідницьких завдань. ТРВЗ перетворює виробництво нових технічних ідей у точну науку, оскільки вирішення винахідницьких завдань будується на системі логічних операцій. На нашу думку, програма ТРВЗ для учнів молодших класів може включати такі методи творчого мислення, як-от : метод спроб і помилок; метод контрольних запитань; метод фокальних об'єктів (МФО) або метод каталогу та ін. Доцільно підкреслити, що метод фокальних об'єктів є одним із найбільш ефективних методів активізації творчої думки, який допомагає зняти психологічну інерцію й віднайти оригінальні рішення. Визначається будь-який реальний об'єкт з метою його вдосконалення. За допомогою МФО розв'язуються такі завдання: придумати щось нове, видозмінюючи або поліпшуючи реальний об'єкт; познайомити дітей з чимось новим або закріпити раніше отримані знання, розглядаючи предмет з незвичного боку; проаналізувати художній твір або картину; скласти розповідь чи казку про об'єкт, який розглядається. Дуже зацікавлює молодших школярів метод моделювання маленьких чоловічків (ММЧ). Ігри з використанням «маленьких чоловічків» допоможуть пояснити й змоделювати внутрішню будову предметів і речовин, фізичну суть явищ і процесів, що відбуваються у живій та не живій природі (наприклад, як з води утворюється пара) [4].

Ще однією концепцією креативної парадигми освіти є педагогіка життєтворчості. Життєтворчість розуміється дослідниками (В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков та ін.) як духовно-практична діяльність особистості, спрямована на творче проектування і здійснення свого життя. Педагогіка життєтворчості оперує поняттями «самоактуалізація, саморегуляція, самоздійснення, самовдосконалення, саморозвиток, самосвідосіть, самоствердження, самореабілітація, самопрогнозування, самоприйняття, самоаналіз, самооцінка тощо. Сутність кожного з цих понять пов'язана з самостійністю особистості. Самостійно планувати власну діяльність, самостійно приймати рішення й нести відповідальність за результати діяльності – одні з показників сформованості життєвої компетентності особистості [5, с. 15].

Системи творчого тренінгу, як правило, містять у собі комбінації багатьох методів, вони орієнтовані не на конкретний результат, а на поштовх до творчості, нагромадження відповідного потенціалу, відстрочену творчу ефективність. Прикладом такого підходу є система творчого тренінгу КАРУС В. О. Моляко. КАРУС- це абревіатура з назв п'яти найбільш застосовуваних стратегій конструювання: комбінування, аналогізування, реконструювання, універсальна стратегія, стратегія випадкових підстановок. Методи активізації в системі КАРУС ураховують особливості творчої мисленнєвої діяльності людини, і тому вони досить ефективні й використовуються в наукових і прикладних розробках з технічної творчості, в конструкторській діяльності.

При використанні технологій креативної освіти в початковій школі великого значення набуває особистість педагога. Він повинен бути яскравою, талановитою, творчою особистістю. Саме креативний педагог може навчити креативності іншого. Головним фактором креативного навчання є ініціатива учнів, які є повноправними

суб'єктами спілкування. Однак ця проблема залишає ще значні завдання, що потребують творчого пошуку й майстерності задля успішного її розв'язання.

E • l _ j Z l m j Z

1. Коновальчук М. В. Сучасні концепції креативної освіти молодших школярів: проблеми та перспективи. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу http://tdo.at.ua/publ/rozvitok_tvorchosti/4-1-0-26

2. Боно де Эдвард. Шесть шляп мышления / Боно де Эдвард. – СПб. : Питер, 1997. – 256 с.

3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.С.К., 2003. – 192 с.

4. Скибіда Т. В. Технологія ТРВЗ (Теорія рішення винахідницьких задач). – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://shkola-sad.klasna.com/uk/article/tekhnologiya-trvzteoriya-rishennya-vinakhidnitskik-2.html

5. Єрмаков І. Освіта і життєва компетентність для XXI століття / І. Єрмаков // Завуч. – 2005. – № 19. – С. 13-16.

< A : / F H > 1 Y > H R D 1 E V G H = H
L : A : = : E V G H H K < 1 L G V H = H G : < Q : E V G H = H A : D E : > 1 <
M J:?Æ 1 A : P 1 2 I J B G P B I M G : K L M I G H K L 1

/ e b a Z \ _ l Z < • \ q Z j _ g c
k l m ^ _ g \ d d Z m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c
G Z m d h \ b c d ±] • l g ^ b d g h n J Z r b K h N

Найбільш яскравою ознакою сучасних змін у системі національної освіти, що вимагають відповідних управлінських, науково-методичних і організаційних рішень, є її реформування на засадах наступності та неперервності. Наступність потрібно розглядати як один із основоположних принципів неперервної освіти, завданням якої є забезпечення цілісного розвитку особистості в навчанні дітей на перших двох ланках системи неперервної освіти. Таке розв'язання поставленого завдання дасть змогу вирішити проблему наступності між дошкільною та початковою ланками освіти на сучасному рівні.

Коло наукових досліджень, пов'язаних з розв'язанням даної проблеми, досі ще залишається недостатньо розкритим як у вітчизняній, так і в зарубіжній педагогіці. Тому, наступність у навчанні залежно від наукових поглядів учених-педагогів розглядається з найрізноманітніших позицій: і як нормативна функція дидактики, і як закономірність розвитку педагогічного процесу, і як загально дидактичний принцип. У сучасній педагогічній літературі питання наступності між різними освітніми закладами вивчають А. М. Богуш, Т. С. Комарова, В. Л. Ликова, М. Р. Львов, І. А. Моїсєєв, О. В. Проскура, О. Я. Савченко та інші. Загалом, підходи науковців до реалізації наступності зорієнтовані на необхідність врахування специфіки дошкільної освіти.

Зокрема, з боку дошкільних навчальних закладів наступність повинна виявлятися не тільки в підготовці дитини до школи, а й у забезпеченні її загального психічного

розвитку, а з боку школи – передбачати продовження загального психічного розвитку дитини на основі максимального використання того позитивного, що дитина набула в дошкільному віці.

На думку відомого українського дослідника проблем початкової школи та дошкілля, О. Я. Савченко, наступність в роботі дитячого садка та початкової школи - це перш за все бачення та реалізація наступності в лініях, основних аспектах розвитку особистості дошкільника та молодшого школяра. Наступність потрібно розглядати як двобічний процес, коли зберігається самоцінність дошкільного дитинства і створюються передумови для успішного формування навчальної діяльності першокласників.

Впровадження психолого-педагогічних принципів, які б забезпечували наступність між дошкільною та початковою ланками загальної освіти, вимагає розгляду двох взаємопов'язаних компонентів: анатомо-фізіологічного (спрямованого на виявлення анатомо-фізіологічних особливостей дітей дошкільного і молодшого шкільного віку з метою їх урахування під час розробки теоретичних основ наступності між дошкільною та початковою ланками загальної освіти); психолого-педагогічного (пов'язаного з вивченням закономірностей психічного розвитку дитини на перехідному етапі від дошкілля до школярства з метою їх урахування під час розробки мети, змісту, методів, форм і засобів наступності в навчанні й вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку).

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» орієнтують педагогів дошкільних навчальних закладів на визнання пріоритету розвитку дошкільника як особистості, на формування життєздатності, гнучкої, свідомої, творчої людини [1]. Наступність у роботі дошкільного навчального закладу і школи досягається тоді, лише коли навчально-виховний процес у дошкільному навчальному закладі спрямований на всебічний розвиток та підготовку дітей до навчання у школі, коли встановлені тісні контакти між дошкільним навчальним закладом і школою.

В освітньому середовищі, двосторонній зв'язок дошкільного навчального та загальноосвітнього навчального закладів практично можна здійснювати за такими напрямами:

1) між педагогічними колективами. Це взаємовідвідування занять і уроків, проведення спільних педрад, консультацій, семінарів, конференцій. Ці заходи дадуть можливість працівникам дошкільних навчальних закладів і шкіл розв'язувати всі питання, які виникають у процесі спільної роботи, виявляти недоліки, що заважають здійсненню наступності в роботі, визначати способи вдосконалення навчально-виховної роботи. Вихователі і вчителі завдяки таким заходам взаємозбагачуються знаннями стосовно програмових вимог, форм і методів роботи з дітьми в дошкільному навчальному закладі і в школі;

2) між дитячими колективами дошкільного навчального закладу і школи. Це екскурсії, спільні заходи. Спілкування дошкільників з учнями позитивно впливає на взаємовідносини між дітьми. Між ними виникають товариські стосунки, дружба, формуються правильні взаємини, культура поведінки, дисциплінованість, почуття обов'язку та інші якості, потрібні майбутнім учням;

3) спільна робота дошкільного навчального і загальноосвітнього навчального закладів з батьками: проведення зборів майбутніх першокласників, організація тематичних виставок, стендів, консультацій, лекторіїв, спільних виховних заходів.

Таким чином, принцип наступності для дошкільної та початкової ланок освіти є освітнім процесом на етапі дошкільної та початкової ланок освіти, який повинен забезпечити плавний, природний перехід дитини від позиції дошкільника до позиції молодшого школяра. Тому в педагогічній літературі наступність дошкільного закладу та початкової школи традиційно визначається як змістовий, двобічний зв'язок, що передбачає, з одного боку, спрямованість навчально-виховної роботи в дитячому садку на ті вимоги, які будуть пред'явлені дітям у школі, а, з іншого, – опору вчителя на досягнутий старшими дошкільниками рівень розвитку, на знання, навички та досвід дітей і активне використання цього в навчально-виховному процесі [2].

В період адаптації молодших школярів до нових умов навчання в 1-му класі, керівникам навчальних закладів, учителям, батькам необхідно:

- враховувати індивідуальні та психологічні особливості школярів;
- постійно спиратись на попередні знання, уміння та навички і на основі зазначеного забезпечувати їх удосконалення, осмислення вже на новому, вищому рівні;
- здійснювати обов'язкову підготовку школярів до засвоєння нових навчальних компетентностей;
- забезпечити систему взаємозв'язків у змісті, формах і методах педагогічного процесу, оптимальне співвідношення та зв'язок між окремими етапами навчального процесу;
- створювати освітньо-дидактичні ситуації, в яких дитина почувала б себе невимушено, комфортно, не боялась розкривати світ власних емоцій;
- забезпечити систему оптимальних вимог до знань і поведінки учнів, їхніх моральних якостей, форм і методів роботи з ними на всіх етапах навчання;
- упроваджувати засоби стимулювання та заохочення до пізнавальної діяльності;
- розвивати рефлексивні вміння дивитись на себе з «боку»;
- формувати навички самоконтролю й самооцінки;
- запроваджувати способи, спрямовані на подолання труднощів у навчанні учнів1-х класів.

Отже, система роботи з питань наступності, що поєднує традиційні та новітні форми, допомагає створенню інноваційного розвиваючого середовища, забезпечує комплексний вплив на розвиток особистості дитини, підвищує ефективність навчально-виховного процесу. Головною умовою забезпечення наступності у вихованні і навчанні є спрямованість педагогічного процесу дошкільного навчального закладу і початкової школи на всебічний розвиток особистості дитини [3; 4].

Елементи навчальної діяльності, що формуються в процесі навчання на заняттях у дошкільних закладах, забезпечують успішність засвоєння знань в освітньому закладі. А шкільне навчання має забезпечити взаємозв'язок, розширення, поглиблення й удосконалення отриманих у дитячому садку знань, умінь і навичок.

E• l _ j Z l Ø n j

1. Базовий компонент: Програма навчання в дитячому садку. – К. : Освіта, 2007. – 281 с.

2. Доронова Т. М. Виховання, освіта і розвиток дітей 5-6 років в дитячому саду: Методичний посібник для вихователів / Т. М. Доронова, В. В. Гербова. – М. : Просвещение, 2006. – 191 с.

3. Зеньковський В. В. Психологія дитинства / В. В. Зенковський. – М. : Нова школа, 1995. – 318с.

4. Коломинский Я. Л. Дитяча психологія / Я. Л. Коломинськи й, Е. А. Панько. – М. : Університетське, 1998. – 361 с.

5. Комарова Т. С. Образотворча діяльність в дитячому садку: Програма та методичні рекомендації: Для занять з дітьми 2-7 років / Т. С. Комарова. – М. : Мозаїка-Синтез, 2008. – 192 с.

MFH<B MKI1RGH=H NHJFM<:GGY R<B>DHKL1 QBL:GGY FHEH>RBO RDHEYJ1<

:gZklZk>•m[h_gdh
klm^_gIVdZmjkm i_^Z]h]•qgh]h nZdmevl_
1afZ€ebvk^vjd`Z\bgc]mfZg•lZjmg•_jkbl_l
GZmdh\bc d±j•ig^bdhp I_gvdh\Z K >

Першочерговим завданням учителя в початковій школі є необхідність переконати дитину у потребі дружити з книгою, відчувати її корисність у повсякденному житті як неоціненного джерела знань та засобу спілкування. Ефективний процес читання неможливий без розвитку в учнів навичок правильного, свідомого, виразного та швидкого читання, які формуються на уроках класного і позакласного читання.

Метою статті є розгляд умов вироблення швидкочитання як показника повноцінної навички читання та однієї з головних умов розвитку особистості молодшого школяра.

Загальновідомо, що читанню відводиться одне з домінуючих місць у формуванні особистості. Навчальний предмет «Літературне читання» в початковій школі ставить за мету виробити в учнів не тільки уміння читати, а й внутрішнє бажання читати, що є усвідомленням необхідності спілкування з книгою, бачити в цьому життєву потребу (самостійне читання).

Дослідженням проблеми ефективного формування повноцінної читацької навички молодших школярів займалися такі відомі методисти: Науменко В. О., Повхан М. І., Пінчук Г., Савченко О. Я., Сухомлинський В. О. та ін. Вони довели, що читання – це один із витоків мислення й розумового розвитку, це вікно у світ, найважливіший інструмент навчання, воно повинно бути достатньо швидким – лише тоді цей інструмент буде готовий до дії» [2].

Швидкість є однією з якостей читання, яка забезпечує усвідомлення тексту. Занадто швидке і занадто повільне читання заважає усвідомленню. При швидкому читанні мозок дитини не встигає схопити зміст у цілому. А повільне читання призводить до того, що учень забуває прочитане, не може усвідомити речення, весь текст, бо частини змісту випадають з його пам’яті [1]. Тому учителеві початкових класів надзвичайно важливо навчити читати учнів зі швидкістю, близькою до швидкості усного мовлення людини, таким чином забезпечується продуктивність читання та усвідомлене сприйняття змісту прочитаного.

Велику роль в навчанні швидкому навчанню відіграє зразок вчителя. Темп його читання – взірець для учнів. Швидке читання розвивається завдяки систематичному

читанню на уроках і в позаурочний час. Прийоми заохочення: читання в особах, «змагання» на швидкість читання, відшукування відповідей в тексті на запитання, що записані на дошці пам'яті тощо.

Для підвищення ефективності формування швидкості читання треба розвивати у дітей навики антиципації – вміння водночас із читанням тексту вголос на основі засвоєного змісту, з контурів наступних слів передбачити, вгадувати два-три наступні. У швидкочитаючої людини цей процес, як правило, відбувається машинально. Також на швидкочитання молодших школярів впливає правильна постановка дихання та розвиток артикуляції, аби уникнути захлинання, вдиху серед слова, поганої вимови звуків чи втрати закінчення. Важливо навчити дітей робити малі та великі паузі для наповнення легенів повітрям. Крім настанов щодо правильного дихання, треба виконувати вправи на його розвиток. Це може бути виучування та відтворення прислів'їв, приказок, скоромовок, маленьких віршиків, а також гра в загадки, вимова звуків на одному диханні та в різному темпі.

Загальновідомо, що вмілий читач сприймає не лише той текст, що знаходиться в полі його зору, а й забігає наперед. Це свідчить про його периферичний розвиток та широке поле зору, що є не менш важливою умовою для розвитку швидкого читання молодших школярів. Для збільшення кута зору вчитель може використати, наприклад, складові пірамідки. Ще при швидкому читанні важливим є образ слова – шрифт і чіткість друкованого тексту. Від того, наскільки добре дитина зором сприймає друкований текст залежить якість читання та усвідомлення прочитаного. Вже на уроках навчання грамоти учні тренуються в читанні складових таблиць з нарощенням приголосних, в різному темпі, що веде до покращання навички читання. В 2-4 класах цьому сприяє й «читання-гудіння», хорове та напівголосне читання. Потрібно систематично пропонувати дітям різноманітні вправи на динамічне читання, заздалегідь доводити норми швидкості читання для кожного класу, відпрацьовувати обидва види читання – вголос і мовчки.

Отже, важливими умовами успішного формування швидкості читання є розвиток антиципації і артикуляції, постановка дихання, збільшення «кута зору», образ слова, а також урізноманітнення форм читання і позакласне читання. При постійному виконанні цих умов дитина якісно засвоїть навичку швидкочитання, а також удосконалить пізнавальну самостійність щодо опанування навчального матеріалу початкової ланки школи і в подальшому успішно навчатиметься.

E• l _ j Z l Ƶn j

1. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – К. : Магістр-S, 1997. – 256 с.

2. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: у 5 т. – Т. 3. – К. : Радянська школа, 1976. – 278 с.

3. Формування навичок читання / В. О. Науменко // Початкова школа. – 1991. – № 4. – С. 34-38.

4. Пінчук Г. Робота з удосконалення техніки читання / В. О. Науменко // Початкова школа. – 1997. – № 11. – С. 8-11.

1GL?J:DLB<G1 L?OGHEH=12 M I1>=HLH<P1
A IJHN?K1CGBO >BKPBIE1G M FHJKVDHFM <GA

He v]Z 1\Zs_gdh
dmjkZ 111 dmjkm ki_p•Zevghkl• ©Km^gh
>mgZdkvgdklblml GZp•hgZevgh]h mg•_jkbl_lm ©H^_kvdZ fhj
GZmdh\bc d±kj\gbdeZ^Zq >_fq_gdh H F

У зв’язку з поширенням сучасних технологій і методів роботи в морі виникає необхідність змін підходів до професійної підготовки студентів у морських вишах. Творчі підходи в освітніх технологіях обумовлені не тільки вимогами сучасності до змісту освіти, а й унікальністю морської професії, орієнтованої на формування особистості фахівця, здатного в першу чергу успішно вирішувати професійні завдання і обробляти велику кількість інформації. Саме інтерактивне навчання є одним із сучасних напрямів навчання, яке враховує психологічні особливості у поєднанні з педагогічними закономірностями. Застосування інтерактивних технологій у підготовці з професійних дисциплін є досить актуальним, оскільки допомагає розвивати здібності особистості через формування у майбутніх фахівців мотивації до здобуття професійних знань шляхом зацікавленості і включення в навчальний процес. Метою нашого дослідження є визначити інтерактивні технології у підготовці з професійних дисциплін у морському ВНЗ.

Зауважимо, що інтерактивне навчання (від англ. «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти) – це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу в режимі бесіди, діалогу з чимось (комп’ютером), або з кимось (людиною). Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними суб’єктами навчального процесу, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють здійснювати [1]. Відзначимо, що активність учасників в цьому процесі стимулює пізнавальний, професійний інтерес, змагальність, емоційний вплив та ігровий характер проведення занять. Науковці, які вивчають проблеми інтерактивного навчання, зазначають, що інтерактивності у навчанні можна досягнути тільки через доброзичливі та відкриті відносини між учасниками процесу, які викладач досягає завдяки реалізації дидактичних, соціально-психологічних та особистісних засобів.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, використання рольових ігор. Усі інтерактивні технології поділяються на чотири групи: фронтальні технології, технології колективно-групового навчання, ситуативного навчання та навчання у дискусії. До форм і методів інтерактивного навчання сучасні дослідники, зокрема С. Сисоєва, відносять евристичну бесіду, презентації, дискусії, «мозкову атаку», метод «круглого столу», метод «ділової гри», конкурси практичних робіт з їхнім обговоренням, рольові ігри, навчальні тренінги, колективні вирішення творчих завдань, кейс-метод, практичні групові й індивідуальні вправи, моделювання певного виду діяльності або ситуацій, проектування й написання бізнес-планів, різних програм, обговорення відеозаписів, включаючи запис власних дій тощо [2, с. 5]. Створюючи інтерактивні завдання викладачу потрібно враховувати відповідність завдання рівню знань студентів, брати до уваги те, що вони не повинні бути

стереотипними, а мають відображати реальні ситуації професійної діяльності і подавати проблему під несподіваним кутом зору.

Здійснений нами аналіз інтерактивних технологій у навчальному процесі з професійних дисциплін в Дунайському інституті виявив найбільш поширені і дає змогу запропонувати найефективніші з них:

1. Вирішення проблемної ситуації, наприклад: Радар на судні зламався. У зв'язку з віддаленістю Вашого судна від берега компанія не може надіслати Вам відповідного спеціаліста. Ви пишете лист або телефонуєте в службу технічної підтримки компанії і, керуючись підказками сервісного інженера, налагоджуєте його;

2. Рольові чи ділові ігри, наприклад, робота у парі з розігрування професійних ситуацій у навчанні «Англійської мови (за професійним спрямуванням)»: Ви виступаєте в ролі капітана, Ваш партнер – члена команди судна. Ваше судно швартується. Ви даєте своїй команді накази з наближення до причалу і швартування судна [3, с. 36].

3. Робота з використанням технічних засобів навчання, насамперед тренажерів, наприклад: планування і відпрацювання переходу для судноводіїв, створення аварійної ситуації або управління машинним відділом для механіків.

У науковій літературі зустрічаються цікаві приклади, як от метод «мереживної пилки», який полягає у тому, що в створеній навчальній ситуації студенти виступають у ролі педагога, передаючи засвоєну інформацію один одному [4, с. 121].

Серед електронних засобів навчання ми вважаємо доречним відзначити досить просте у використанні програмне забезпечення «Hot Potatoes», популярне при розробці різноманітних навчальних матеріалів з можливістю використання мультимедійних файлів і доступне також у режимі оффлайн (бездоступу до Інтернету [5]. Так, дослідницька робота при підготовці курсової роботи з дисципліни «Теорія та устрій судна» у 5 семестрі наштовхнула нас на думку створити за рекомендованими ІМО підручниками [6, 7] такі тестові завдання за допомогою Hot Potatoes як: «вибір однієї чи декількох відповідей (JQuiz)», «встановлення відповідностей (JMatch)», «заповнення пропусків (JCloze)» і «кросворди» (JCross), які були використані в навчанні з теорії та устрою судна і включені до програми з «Англійської мови (за професійним спрямуванням)» в якості завдань до самостійної і індивідуальної роботи, а також отримали схвальні відгуки викладачів і студентів.

Отже, ми можемо зробити висновок, що внаслідок впровадження інтерактивних технологій засвоєння навчального матеріалу відбувається ефективніше завдяки творчому співробітництву при вирішенні комунікативних завдань через постійну і позитивну взаємодію всіх учасників навчального процесу. Інтерактивні технології засновані на унікальному вкладі кожного студента у групові зусилля, не є складними та відповідають сучасним вимогам до формування особистості. Застосування інтерактивних технологій у підготовці з професійних дисциплін сприяє формуванню у студентів компетенцій, що відповідають сучасним вимогам роботодавців, сприяють затребуваності, мобільності і конкурентоспроможності випускників морського вишу. Опитування студентів і викладачів щодо інтерактивних технологій у навчанні отримало схвальні відгуки, бажання ознайомитись з ними чи продовжити їх використання у підготовці ряду професійних дисциплін.

E • l _ j Z l m j Z

1. Інтерактивне навчання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтерактивне_навчання

2. Сисоєва С. Інтерактивні технології навчання дорослих / С. Сисоєва // Рідна школа. – 2010. – № 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2010_11_3.

3. Бобровский В. И. Деловой английский язык для моряков: учеб. пособие для высш. морск. учеб. заведений / В. И. Бобровский. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 1984. – 208 с.

4. Зубенко О. В. Інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов в технічному вузі / О. В. Зубенко, С. О. Медведєва // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. – № 4. – С. 119-122.

5. Шмыр А. С. Методическое пособие к курсу повышения квалификации учителей «Использование программ «Hot Potatoes v 6.0» для создания интерактивных заданий, тестов и кроссвордов» / А. С. Шмыр // Калининград, 2008. – 15 с.

6. Bryan Barrass & Capt D. R. Derrett. Ship Stability for Masters and Mates. 4th 6th ed. London Stanford Maritime, 1984. Butterworth-Heinemann, 2006.

7. Kluijven V. P. C. The International Maritime Language Programme. An English Course for Students at Maritime Colleges and for On-board Training: CD-ROM Presentations, Texts, Tasks and Projects – SMCP included. 3rd Edition. – Alkmaar: Alk & Heijnen Publishers, 2007. (original book) + CD

F H G 1 L H J B G = Y D 1 G K L J M F ? G L < B A G : Q ? G G Y Y D H K L 1 H K < 1 L

C h n • y D Z k i Z j y g p

k l m ^ _ g l 1 1 d m j k m n Z d m e v l _ l m m i j Z \ e • g g y Z ^ f • g • k l j m \ Z g g y l Z • g

1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c m g •

G Z m d h \ b c d ± g • l g b d g E m g] m E <

У педагогічному словнику моніторинг – це відстеження результатів; постійне спостереження за будь-яким процесом в освіті з метою виявлення його відповідності бажаним результатам або вихідним припущенням; діагностично обґрунтована система безперервного відстеження ефективності навчання й виховання та прийняття управлінських рішень, які регулюють та коригують діяльність школи [6, с. 24]. Основу моніторингу якості освіти складають масові точні педагогічні вимірювання (відповідно до певної мети).

У 90-х роках XX століття інтерес до моніторингу в педагогічній науці та практиці активізується. Сучасні дослідження проблем моніторингу вивчають: ефективність роботи початкових шкіл (Вілмс та ін.); рівень розвитку моніторингу в межах загальноосвітніх навчальних закладів (А. Вілохін, А. Ісаєва, Г. Сігеєва, В. Кальней, С. Шишов, Дж. Уілмс та ін.); організацію поточного відслідковування системи набутих знань, умінь і навичок учнів (В. Аванесов та ін.); оцінювання навчальних програм (Д. Кемпбелл та ін.); добір еквівалентних груп, класів для вивчення ефективності експериментальних і контрольних шкіл (Ч. Тедлі та ін.); управління якістю освіти (М. Поташник); та інші.

Натомість у сучасній українській педагогічний науці недостатньо розроблені підходи до виявлення критеріїв якості освіти, механізмів моніторингу та процесів його використання.

Причиною недоліків в знаннях є відсутність моніторингу за засвоєнням програмного матеріалу. Свою основну функцію – забезпечення зворотного зв'язку в навчальній діяльності вчителів і учнів, викладачів і студентів – моніторинг може виконувати за умови отримання об'єктивної, своєчасної інформації щодо протікання засвоєння програмного матеріалу з одночасним виявленням недоліків в знаннях. Актуальним постає питання щодо вибору інструментарію для здійснення моніторингу якості навчальних досягнень учнів та студентів.

Проблема якості освіти є досить актуальною з кінця XX століття й на сьогодні залишається не менш важлива. На думку експертів, якісні показники розвитку освіти визначають ефективність конкурентоспроможної боротьби за якість життя громадян. Сьогодні освіта займає провідне місце у стратегії державної політики. Моніторинг якості освіти як наукове дослідження надає об'єктивну інформацію про дійсний стан освіти, надає можливість відкривати можливості для постійних продуктивних змін цієї якості, що виявляються у структурі, змісті, цілях, технологіях, цілях і результатах освіти. Нинішні умови зумовили модернізацію системи освіти України на принципах гуманізації, демократизації, диференціації, орієнтації на особистість. Це підтверджує Національна доктрина розвитку освіти, яка декларує важливість підвищення якості освіти, та заснування центрів моніторингу якості освіти. Проблема якості освіти є загальнодержавною, регіональною та локальною для кожного навчального закладу. Розв'язання проблеми якості освіти зумовлює необхідність опрацювання та впровадження стратегії й тактики діяльності педагогічних колективів щодо забезпечення прогнозування якості освіти; розробки проекту впровадження системи моніторингу якості освіти в університеті та передбачення в ньому мобілізації зусиль педагогів і студентів на його реалізацію; визначення показників, критеріїв та методики оцінювання, спостереження, корекції, аналізу й узагальнення результатів.

Для того, щоб у навчальному закладі функціонувала система моніторингових досліджень, необхідно створити відповідні умови , серед яких:

- постійне поінформоване та критичне обговорення цілей і засобів освіти;
- запровадження сприятливої науково-дослідницької політики, яка б підтримувала систему моніторингу;
- впровадження інформаційних технологій.
- будь-яке моніторингове дослідження – це складний і тривалий процес, який потребує ретельної підготовки, дотримання певних правил і процедур (здійснюється за відповідною технологією).

Важливою проблемою, яка виникає у зв'язку з формулюванням соціального замовлення на нову якість освіти, є вибір критеріїв її оцінки. Її вирішення прямо стосується визначення сутності якості освіти, її педагогічної інтерпретації. Масштабність і багатоаспектність змісту освіти вимагають комплексного підходу до її оцінки, а отже комплексу критеріїв із широким спектром показників кожного з них, щоб забезпечити і цілісність, і різносторонність соціально-педагогічного явища, яке оцінюється.

Основні труднощі при впровадженні моніторингових технологій – це вибір інформаційно-критеріального ядра (область виміру – критерій – показник).

Система моніторингу дозволяє оцінити якість освіти, якщо визначено стандарти , є вимірювані величини, встановлено критерії, за якими можна судити про досягнення стандартів, ведеться збір даних і оцінка результатів, вживаються відповідні заходи.

Критерії оцінювання якості освіти «повинні визначатись відповідно до цілей функціонування освітньої установи, їх кількість має бути мінімальною, але достатньою для оцінки найбільш суттєвих параметрів. Оцінка результативності можлива лише у взаємозв'язку критеріїв» [4, с. 29].

Слід зазначити, що єдиних показників оцінювання якості освітнього процесу в умовах варіативності освіти не існує. За основу розробки критеріїв та показників якості освіти на локальному рівні можуть бути взяті критерії системи рейтингового оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

Як висновок, можна зазначити, що якщо проводити регулярно моніторингові дослідження, то це дозволить своєчасно визначати негативні фактори і упущення в роботі, прогнозувати подальший розвиток освітньої установи, розробляти та здійснювати заходи із удосконалення практики навчання та виховання. Результати проведених досліджень дають змогу створювати оптимальні умови для кожного учня, педагога та взагалі суб'єкта освітньої діяльності.

E • l _ j Z l m j Z

1. Байназарова О. О. Моніторинг та оцінювання якості освіти / О. О. Байназарова, В. В. Ракчєєва. – Харків : Харківський національний університет. імені В. Н. Каразіна, 2009. – 58 с.

2. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи // Початкова школа. – 2011 . – № 8. – С. 15.

3. Лукіна Т. Види моніторингових досліджень / О. І. Локшиної // Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи. – К. : К.І.С., 2004. – 128 с.

4. Моніторинг в освіті. Частина І у питаннях і відповідях / І. В. Романіченко, О. А. Колінко. – Миколаїв, 2008. – 52 с.

5. Моніторинг у роботі заступника директора / упоряд. М. Голубенко. – К. : Шкільний світ, 2009. – 128 с.

6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.

> ? Y D 1 : K l ? D L B ? D H E H = 1 Q G H 2 H K < 1 L B 1 < B O H < : G G Y
M Q G 1 < I H Q : L D H < H 2 R D H E B

F Z j • y D b k k Z
k l m ^ _ g l V d Z m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l _
1 a f Z € e b v d K v _ j l ` Z \ b g c] m f Z g • l b Z i g m _ g j k \ b l _ l
G Z m d h \ b c d ± g l • \ g b d g = j ^ Z n f p Z l b d G <

Актуальність проблеми обумовлена сучасним станом взаємодії природи і суспільства, наслідками людської природо перетворюючої діяльності. Антропогенні зміни в природному середовищі вкрай потребують впровадження системи цілеспрямованої

екологічної освіти і виховання молоді, у якій особлива роль належить школі першого ступеня.

Підтвердженням цього є положення Концепції екологічної освіти та виховання в Україні, в якій акцентується увага на значущості початкової школи у встановлені екологічного світогляду дитини, розвитку гуманної взаємодії з довкіллям. Саме в початковій школі починається систематичне і цілеспрямоване вивчення природи, шляхом емоційно-естетичного сприйняття природи, що є важливим чинником змін у поглядах і цінностях молодших школярів.

Мета статті полягає у визначенні деяких аспектів реалізації екологічної освіти і виховання учнів початкової школи.

Різноманітним аспектам екологічної освіти і виховання молодших школярів присвячена значна кількість публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема:

- теоретичні та практичні аспекти екологічної освіти та виховання молодших школярів знайшли своє відображення в працях Т. Байбари, Н. Бібік, К. Гуз, С. Дерябо, В. Ільченко, Н. Коваль, В. Крисаченко, Т. Машарова, Д. Мельник, І. Павленко, О. Плешкова, Л. Нарочної, Г. Пуставіта, Н. Пустовіт, Г. Татасенко, І. Удовиченко, С. Шмалей;

- особливості екологічного виховання молодших школярів досліджували В. Маращицька, Ж. Масенко, О. Онопрієнко, Г. Пустовіт;

- психологічний аналіз процесу формування відповідального ставлення до природи у молодших школярів було досліджено у роботах Ш. Амонашвілі, Л. Божович, І. Беха, М. Вересова, О. Грошовенко, А. Лебідь, Г. Люблінської, О. Савченко, А. Сіделькoвського та ін.;

- проблема формування екологічної культури учнів стала об'єктом вивчення таких учених, як С. Лебедь, О. Король, І. Павленко О. Пруцакова, Л. Шаповал.

Аналіз науково-педагогічної літератури підкреслює важливість проблеми, що розглядається.

Незважаючи на чималий науковий доробок з проблем екологічної освіти і виховання молодших школярів, слід відзначити на існування суттєвих протиріч між рівнем інформованості школярів про екологічні проблеми та виробу дій і вчинків стосовно природи. Більшість школярів у взаємодії з природою керуються переважно емоціями, мотивами наслідування членів сім'ї чи суспільства загалом, а не гуманістичними, пізнавальними чи природоохоронними цілями.

За допомогою анкетування зібрано дані про основні види діяльності, до якої залучаються учні. Узагальнені дані анкетування свідчать, що екологічна освіта і виховання молодших школярів носить досить вузьке спрямування (вивішування годівниць у взимку, прибирання сміття, участь у екологічних святах, конкурсах), що не дозволяє охопити всіх учнів початкової школи. Внаслідок цього екологічні проблеми сприймаються молодшими школярами як наукові поняття, ніж як особистісно значущі життєві ситуації.

Враховуючи інтегральну функцію сучасної екології, впроваджуючи екологічний аспект до змісту шкільного навчання дозволяє поглибити міжпредметні зв'язки, послідовно розкрили основні аспекти взаємодії суспільства і природи в різних навчальних предметах початкової школи.

Ґрунтуючись на положення Концепції екологічної освіти та виховання в Україні є нагальна потреба забезпечити на практиці високий рівень екологічної освіти і виховання молодших школярів.

Об'єктивний аналіз і ґрунтовне осмислення екологічної освіти і виховання як різнопланової проблеми засвідчує, що розв'язання його завдань передбачає надання навчально-виховному процесу цілісності та системності.

Зміст екологічної освіти досить різноманітний і не може бути розгорнутий в рамках одного або декількох навчальних предметів початкової школи. Реалізація міждисциплінарного підходу потребують вирішення таких проблем, як визначення функцій кожного предмета в загальній системі екологічної освіти, виділення міжпредметних зв'язків і забезпечення узагальнення міжпредметних підходів. У практиці роботи вчителів початкових класів природничий та екологічний матеріал традиційно поєднується практично з усіма напрямами освіти, зокрема на уроках мови, читання, математики, образотворчого мистецтва тощо.

Виділення міжпредметних зв'язків в екологічній освіті передбачає взаємне узгодження змісту і методів розкриття законів, принципів і способів оптимальної взаємодії суспільства з природою на всіх рівнях екологічних знань, які вивчаються в різних навчальних предметах початкової школи.

Розглядаючи екологічну освіту і виховання з позицій комплексного підготовки, важливим є реалізація принципів систематичності та безперервності вивчення екологічного матеріалу. Цей підхід дозволяє істотно заповнити прогалини в екологічних знаннях молодших школярів, послідовно вивчати різноманітні види екологічних взаємозв'язків. Принцип системності зобов'язує будувати екологічне освіту, не ізолюючи його від всієї системи початкової освіти.

Безперервність процесу екологічної освіти передбачає узгодження впливу різноманітних джерел знань і засобів навчання. Особливо це важливо в умовах формування реальної готовності учнів до вирішення екологічних проблем сучасності.

Основною рушійною силою в екологічному вихованні є формування в учнів позитивного сприйняття оточуючого середовища. Екологічне виховання молодших школярів має передбачати не тільки відповідний рівень формування знань, умінь, навичок, а й обов'язково високий рівень розвитку емоційної сфери особистості. Адже, особливу роль в екологічному вихованні дітей відіграє виховання культури почуттів, постійне закріплення їх у конкретних життєвих ситуаціях і справах [1]. Позитивне емоційно-вольове ставлення до природи – не абстрактне почуття, а свідоме бажання дитини пізнати навколишній світ.

Успіх екологічного виховання знаходиться у тісному зв'язку із системою знань, отримуваних учнями на уроках. Найважливішу роль в системі екологічної освіти і вихованні молодших школярів має вивчення курсу природознавства. Цей предмет забезпечує природничо-наукову основу для розуміння учнями необхідності охорони природи. Знання про єдність природи, взаємозв'язки природних об'єктів і явищ підводять молодших школярів до висновку про необхідність підтримувати природні взаємозв'язку, не руйнуючи їх.

Проведений теоретичний аналіз деяких аспектів екологічної освіти і виховання учнів початкової школи не вичерпує означеної проблеми. Подальшого наукового пошуку

потребує питання визначення ефективних форм, методів та засобів формування екологічної компетентності молодших школярів.

E • l _ j Z l m j Z

1. Іщенко Л. Наступність в екологічному вихованні / Л. Іщенко // Початкова школа. – 1998. – № 7. – С. 31-34.

2. Зверев И. Отношение школьников к природе / И. Зверев, И. Суравегина. – М. : Педагогика, 1988. – 128 с.

3. Концепція неперервної екологічної освіти та виховання в Україні // Інформаційний збірник міністерства освіти України. – 1995. – №14. – С.4-5.

4. Формування екологічно доцільної поведінки школярів : [наук.-метод. посібник] / Н. А. Пустовіт, О. О. Колонькова, О. Л. Пруцакова. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 141 с.

N : D L H J B N H J F M < : G G Y P 1 G G 1 K G B O H J 1 / G L : P 1 C
M Q : K G B D 1 < < K ? M D J : 2 G K V D H - X G > : B P L V Y D Q - H - 2
< 1 C K V D H - K : H H J 1 H L B Q G H 2 @ K J - B D 1 E ª © > @ M J : ª
A Q B K E : M Q G 1 < A : = : E V G H H K < 1 L G 1 O G : < Q : E V G B O A : D

D Z j b g Z D e h i h l
k l m ^ _ g l d b 1 1 d m j k m i _ ^ Z] h] • q g h]
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c
G Z m d h \ b c d ± \ j h ' d g e b Z d ^ Z q d h \ < F

Національне-патріотичне виховання дітей і молоді сьогодні є одним із найголовніших пріоритетів державної політики в Україні та важливою складовою національної безпеки. На протязі останніх двох років в системі організації допризовної підготовки юнаків загальноосвітніх навчальних закладів України почалось широке впровадження програми дитячо-юнацької військово-патріотичної грі «Сокіл» («Джура»). При тому, що ця гра в деяких регіонах нашої країни була досить розповсюдженою, а досвід її проведення на різних рівнях є достатньо високий, поштовх для розвитку гри стався саме зараз, з підвищенням уваги суспільства до військової галузі і сфери оборони. На користь цього зіграла й офіційна рекомендація Міністерства освіти і науки України для взяття гри в якості базової для всіх шкіл замість звичної ще з радянських часів «Зарниці».

Концепція гри «Сокіл» («Джура») повністю відповідає меті патріотичного виховання як цілеспрямованій діяльності органів державної влади, формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовність до захисту національних інтересів, суверенітету держави та недоторканості її кордонів. Вона проводиться за підтримки Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді та спорту, Міністерства оборони, Міністерства культури, та провідних всеукраїнських громадських організацій, таких як Товариство сприяння оборони України, Рада козацьких отаманів України, «Центр Національного Відродження», Молодіжний клуб «Джура», Всеукраїнське дитячо-юнацьке товариство «Січ», Всеукраїнська федерація «Спас».

Гра відноситься до форм позаурочної діяльності школярів та охоплює значний період часу навчального року. Як правило починається вона 14 жовтня, у День Українського козацтва (зараз в цей день вже офіційно відзначається й День Захисника України) на рівні учнівських класів, які перетворюються на своєрідні рої, як називались бойові загони козаків в часи Запорізької Січі. На протязі пів року заходи і змагання в різних видах відбуваються в межах загальноосвітніх шкіл, де виявляються кращі учні вікової категорії від 12 до 15 років. Як правило з них формується збірний рій навчального закладу. Далі щороку, у квітні або травні проводяться змагання І-го, міського та районного рівня серед роїв окремих шкіл. Рій – переможець цього етапу наступного місяця виступає в обласних змаганнях. Й вже в літку кращі представники представляють свої області на ІІІ-му, всеукраїнському рівні. Останні етапи проводяться на протязі декількох днів у вигляді таборування.

Всі змагання і конкурси мають попереднє регламентування і чіткі вимоги щодо умов проведення і критеріїв оцінки. З кожним наступним етапом може підвищуватись складність програми у встановлених межах з включенням елементів новизни в змістову частину змагань. Такий підхід забезпечує загальне охоплення всіх шкіл, об'єктивне виявлення кращих команд на регіональному рівні та можливість їх участі у змаганнях за першість до головної перемоги.

Успішна підготовка роїв школи до виступів у змаганнях забезпечується участю всього педагогічного колективу. Керівник навчального закладу забезпечує необхідні умови для проведення гри; здійснює контроль за виконанням вимог нормативних документів з організації гри. Заступник з навчально-виховної роботи організовує семінари, засідання методичних об'єднань. Педагог-організатор контролює роботу секцій і клубів, організовує заняття з педагогічними працівниками для підготовки їх до керівництва грою, залучає працівників центрів туризму та краєзнавства, будинків дитячої творчості, спонсорів, батьків, громадські організації. Відповідальний за проведення гри складає план заходів щодо проведення гри, забезпечує подання документів та заявок до управлінь освіти і науки та штабів, організовує проведення походів, екскурсій, змагань, конференцій, проводить інструктажі з техніки безпеки; веде облік роботи. Вчитель фізичної культури організовує фізичну підготовку та контроль фізичного стану учасників гри; слідкує за наявністю необхідного спорядження та інвентарю, організовує змагання, бере участь у підготовці та проведенні фіналу гри у навчальному закладі. Вчитель предмету «Захист Вітчизни» організовує стройовий вишкіл, вогневу підготовку, практичні заняття у військових частинах, організовує та проводить польове таборування, навчає практичним навичкам застосування засобів індивідуального захисту, способу виживання у несприятливих умовах. Класні керівники впроваджують ідейні принципи козацької педагогіки в навчально-виховний процес, викладають предмети з урахуванням національно-патріотичних інтересів держави, є консультантами одного із напрямів роботи в організації та проведенні гри. Медичний працівник здійснює медичний контроль за станом здоров'я, обслуговує масові заходи, проводить інструктажі, навчає надавати першу долікарську допомогу. Бібліотекар навчального закладу комплектує методичні матеріали літературу національно-патріотичного спрямування,; організовує виставки, зустрічі з письменниками, істориками, спортсменами, працівниками музеїв, активістами громадських організацій та об'єднань ветеранів.

Безпосередньо заходи та змагання, що проводяться під час фінальних етапів гри «Сокіл» («Джура») розподіляються на тематичні блоки. Державницький блок: виконання ритуалів підняття Державного прапора України і виконання Державного гімну, урочистості з нагоди відкриття або закриття етапу гри, нагороди переможців, парад вулицями міст, концерт місцевих колективів, показ бойового мистецтва військовослужбовцями ЗС України. Військово-патріотичний блок: стройова підготовка, надання першої медичної допомоги, атлетичні змагання, стрільба з пневматичної зброї, ознайомлення з умовами розміщення та бойової підготовки військовослужбовців, з історією військової частини, зі зразками військової техніки. Туристично-краєзнавчий блок: таборування, проходження смуги перешкод, походи, вивчення природи та історії краю. Історично-мистецький блок: «Ватра» (мистецьке представлення рою), «Відун» (військово-історична вікторина). Козацький вишкіл: обладнання таборів. несення вартової та внутрішньої служби, оборона табору, самостійне приготування їжі.

Вищеназваний комплекс організаційних заходів, ґрунтовна участь педагогів, широке представництво громадськості сприяють всебічному розвитку хлопців та дівчат, формуванню у них кращих особистих якостей. Це відбувається завдяки наступним факторам: Змагальний настрій в силових вправах і на туристичних етапах викликає бажання підвищити рівень підготовки фізичної культури. Підготовка до конкурсі і вікторин підвищує обізнаність з історії і культури українського народу. Умови виконання елементів військового і туристичного блоків гри надають можливість отримання практичних навичок надання першої медичної допомоги. Обмеженість нормативного часу на виконання вправ та незвичні природні умови місцевості тренують вміння діяти в екстремальних умовах. Розподіл обов'язків в складі рою сприяє підвищенню вимог до особистості відповідальності кожного. Залежність один від одного, умови визначення переможців кожного з етапів та всієї гри вчать відпрацьовувати дій в складі команди. Тривалість гри та підготовки до змагань надають навички планування особистої та колективної діяльності. Відповідальність за результат в спільних діях сприяє розумінню злагоджених дій в команді. Напруженість під час суперництва між командами формує самоконтроль і психологічну врівноваженість. Правила та умови участі учнів в змаганнях змушують долати відчуття страху і невпевненості в своїх силах. Командири загонів (ройові, чотові, сотники) отримують навичок керування групою осіб. На протязі періоду підготовки до змагань стає звичкою практика підкорення особистих інтересів суспільним. Необхідність обрання осіб, що несуть особливу відповідальність за окремі напрямки роботи в команді та її безпосереднього керівника забезпечує процес самоврядування.

Таким чином, охоплення грою великої кількості учнів навчального закладу, участь педагогічного колективу в організації заходів, тривалість гри в часі, різноманітність її змістовної частини і змагальний характер забезпечують позитивний вплив на свідомість учнів середніх класів, що залучаються у процес, формують базові навички командної роботи, виховують особисту відповідальність, наполегливість та прагнення до самодосконалості.

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») при належній організації та забезпеченні має з часом вийти на рівень таких складових навчання та творчого розвитку учнів загальноосвітніх шкіл, як «Мала академія наук», «Чисті роси», «Молодь обирає здоров'я».

E • l _ j Z l m j Z

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.09.2014 № 1085 «Про проведення у 2014/2015 навчальному році Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)».

2. Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура») затверджено Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.08.2012 № 687 (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 3 липня 2012 № 1094/21406).

3. Рекомендації про проведення І районного (міського) та ІІ (обласного) етапів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

4. Указ Президента України від 25.06.13 № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року».

5. Навчальна програма гуртка козацько-лицарського виховання «Джура» / О. С. Бондарчук // Укаїнський державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді. 2012 р.

N M G D P 1 H G : E-VAGH1 K L H < : O : J : D L ? J B K L B D :
K H P 1 : E V -G P ? > : = H = 1 Q G H = H K M I J H < H > M H K H ; B K L H K L 1

: g g Z D h n f Z g
f Z] • k l j Z g l d Z i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c m g •
G Z m d h \ b c d ± j • i g b d g h 1 \ Z g h \ Z > =

У сучасній педагогічній практиці технологія супроводу є однією з найпоширеніших в наданні допомоги людям з різними проблемами. Її суть полягає у виробленні працівником соціальної сфери таких методичних прийомів, які включають в себе цілісний комплекс заходів.

Сучасний науковець М. І. Рожков зазначає, що супровід можна розглядати як метод, який забезпечує створення умов для прийняття суб’єктом розвитку оптимальних рішень в різних ситуаціях життєвого вибору. Соціально-педагогічний супровід, на його думку, має свою специфіку і, перш за все, спрямований на підтримку людини в побудові нею своїх соціальних відносин, на навчання новим моделям взаємодії із собою і світом, на подолання труднощів соціалізації та адаптації.

Л. В. Мардахаєв розуміє «соціально-педагогічний супровід», як «спільний рух (взаємодія) соціального педагога і вихованця, його батьків на основі прогнозування перспектив поведінки і самовияву об'єкта в ситуації розвитку, спрямованого на створення умов і забезпечення людині найдоцільнішої допомоги (підтримки), успішного просування в навчанні, життєвого і професійного самовизначення, пошуку способу подолання проблеми, а також пробудження до самостійності і активності» [1].

Дослідники виділяють такі рівні соціально-педагогічного супроводу людини:

• загальний соціально-педагогічний супровід життєдіяльності, що представляє собою загальну організацію соціально-педагогічної взаємодії конкретної людини з

оточуючими її людьми, стимулювання реалізації нею основних функцій, що визначають її статус і роль в соціумі, а також потреби соціалізації;

• спрямований супровід, що виникає при необхідності вирішення приватних проблем, труднощів в процесі реалізації людиною соціальної ролі на даному етапі, наприклад, навчання у навчальному закладі, її адаптації та самореалізації у трудовій сфері та ін.;

• соціально-педагогічний супровід конкретної людини в ситуації розвитку при виникненні у неї проблем і труднощів, які вона не може вирішити самостійно [2].

Л. М. Шипіцина наполягає на певному алгоритмі реалізації соцільно – педагогічного супроводу. Вона виділила кілька основних етапів:

хдіагностичний (усвідомлення суті проблеми, її носіїв і потенційних можливостей рішення),

хпошуковий (збір необхідної інформації про шляхи і способи вирішення проблеми, доведення цієї інформації до всіх учасників проблемної ситуації),

хконсультативно-проективний (обговорення з усіма зацікавленими особами можливих варіантів вирішення проблеми),

хдіяльнісний (досягнення бажаного результату)

хрефлексивний (етап осмислення результатів діяльності служби супроводу щодо вирішення тієї чи іншої проблеми).

Виділяють наступні аспекти технології соціально-педагогічного супроводу: необхідність системного супроводу, його безперервний характер, поетапність протікання даного процесу (діагностичний, пошуковий, консультативно-проектний, діяльнісний, рефлексивний), опора на позитивний внутрішній потенціал розвитку особистості, взаємодія замість впливу.

Соціально-педагогічний супровід особистості виконує наступні функції:

- виховну – припускає відновлення позитивних якостей, що дозволяють людині комфортно почувати себе в навколишньому середовищі;

- компенсаторну – полягає в формуванні в особи прагнення компенсувати наявні недоліки додатком сил в тому виді діяльності, який вона любить і в якому вона може домогтися успіхів, реалізувати свої можливості, здібності в самоствердженні;

- стимулюючу – спрямована на активізацію позитивної соціально-корисної, предметно-практичної діяльності дитини. Вона реалізується за допомогою засудження або схвалення, тобто зацікавленого емоційного ставлення до особистості і її вчинків;

- коригувальну – пов’язана з виправленням негативних якостей особистості і передбачає застосування різноманітних методів і методик, спрямованих на коригування мотиваційно-ціннісних орієнтацій і установок в спілкуванні і поведінці.

Основними засобами реалізації соціально-педагогічного супроводу є відбір змісту і форм педагогічного супроводу соціалізації людини, яка потрапила у важку життєву ситуацію; організація соціального партнерства суб’єктів мікросоціуму в процесі соціалізації; оцінка результативності педагогічного супроводу соціалізації. Визначають наступні форми і методи реалізації соціально-педагогічного супроводу:

1) бесіди (як індивідуальні, так і групові). Опитування (анкетування, інтерв'ювання і т.д.);

2) соціально-психологічні тренінги міжособистісного спілкування, рольові, профорієнтаційні та ділові ігри, дискусії, консультації;

3) пошуково-творча діяльність, що реалізується школярами як у навчальній, так і у позанавчальної діяльності.

Таким чином, супровід в соціально-педагогічній діяльності, його сутність розглядаються і розуміються в наступних значеннях: як система педагогічних дій; комплекс заходів різного характеру; певний процес, який має конкретну мету і завдання; соціально-педагогічна технологія.

E • l _ j Z l m j Z

1. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика / Л. В. Мардахаев. – М. : Юрайт, 2011. – 797 с.

2. Мардахаев Л. В. Социально-педагогическое сопровождение и поддержка человека в жизненной ситуации / Л. В. Мардахаев // Педагогическое образование и наука. – 2010. – № 6. – С. 4-11.

3. Соціальна робота : технологічний аспект / за ред. проф. А. Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2004. – 364 с.

4. Соціальний супровід сімей, які опинились у складних життєвих обставинах / І. Д. Звєрєва. – К. : Дерсоцслужба, 2006. – 104 с.

5. Уманский А. Л. Педагогическое сопровождение детского лидерства / Науч. ред. М. И. Рожков. – Кострома : ГОУВПО КГУ им. Н. А. Некрасова, 2004. – 290 с.

I J H ; E ? F B I 1 > = H L H < D B N : O 1 < P 1 <
A F H G 1 L H J B G = M Y D H K L 1 H K < 1 L B

W j g _ k l l Z g d j Z l h \

k l m ^ _ g l 1 1 d m j k _ m m Z d j Z e • g g y Z ^ f • g • k l j m \ Z g g y l Z • g n h j f Z p • c g h
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c m g •
G Z m d h \ b c d ± d • i g b d g E m g] m E <

Для досягнення визначених Національною доктриною розвитку освіти України цілей, необхідно здійснити низку заходів, серед яких важливе місце посідає створення системи моніторингу освітнього процесу, покращення якості освітніх послуг та ефективності управлінських рішень на всіх рівнях системи державного управління системою освіти.

Ситуація в Україні, в якій підготовка фахівців з моніторингу якості освіти, характеризується низкою особливостей.

По-перше, це специфіка української педагогічної традиції, яка полягає в тривалому ігноруванні в минулому теорії і практики з моніторингу якості освіти. Ймовірно, основною причиною цього є апарат об’єктивного масового опитування, який використовується в тестуванні та ґрунтується на тих же математико-статистичних ідеях, що й соціологія.

По-друге, це соціальна значущість моніторингу якості освіти, яка є характерною для всіх країн, в тому числі й для таких розвинених демократій, як, наприклад, США.

Безумовним наслідком цієї значущості є те, що завжди існують окремі громадяни чи цілі соціальні групи, ставлення яких до наявності об’єктивних даних про стан освіти в

державі і на місцях має полярний характер – від повної підтримки до неприйняття і навіть протидії.

По-третє, галузь моніторингу якості освіти має простий «інтерфейс» у вигляді тестів, який провокує дилетантство. Непрофесійне, поверхневе використання тестових технологій призводить зазвичай до неправильних результатів та висновків, чим відразу озброюються противники цих технологій. Таким чином, процес запровадження практики моніторингу якості освіти повинен обов'язково супроводжуватися турботою про підготовку достатньої кількості високопрофесійних фахівців у цій галузі. Як завжди у таких випадках, виникає питання щодо того, фахівці яких спеціальностей повинні взятися за цю справу. Тут на першому плані ще одна особливість: це наука, яка існує на стику різних дисциплін, передусім психології, педагогіки, математики та інформатики. Зауважимо, що галузь формувалася в межах науки психометрії. В Західних університетах підготовкою фахівців з моніторингу якості освіти опікуються переважно психологічні факультети, адже вимірювання в сфері ментального вимагають тісної співпраці психологів та математиків і нехтування одними інших – неприпустиме. Кожен середній чи вищий навчальний заклад повинен мати спеціальний підрозділ чи хоча б одного фахівця з моніторингу якості своїх освітніх програм та оцінювання якості своїх освітніх послуг. Таким чином, оцінка потреби в фахівцях коливається від кількості працівників Українського та регіональних центрів оцінювання якості освіти до кількості всіх шкіл та вишів України, а також кількість відділів освіти при органах влади усіх рівнів, кількість прогнозовано зацікавлених в подібних фахівцях структур, які займаються професійним відбором, ліцензуванням та сертифікацією професійної діяльності. Як варіанти, наразі розглядаються такі формулювання або їх комбінації:

а) професіонал в галузі освітніх вимірювань;

в) керівник центру моніторингу якості освіти.

Усі варіанти мають недоліки: варіант «професіонал в галузі освітніх вимірювань» є простим повторенням назви спеціальності; поняття «тестолог», з одного боку, звужує трактування терміну «освітні вимірювання» до поняття «тестування», з іншого боку – істотно зачіпає суміжну область психометрії; формулювання «керівник центру моніторингу якості освіти» відноситься швидше до розділу 1 «Законодавці, вищі державні службовці, керівники» .

Для визначення конкретних компетенцій, виробничих функцій та типових задач діяльності потрібно накласти навказані загальні вимоги та переліку кваліфікацій конкретну предметну область, переломлену через призму майбутньої професійної діяльності. Предметна область, як вже зазначалося вище, вимагає від фахівця ґрунтовної підготовки в галузі педагогіки та психології, математики та інформатики. Сам моніторинг якості освіти повинен розглядатися в широкому розумінні, а не лише як тестові технології, адже вони глибоко укорінені в контекст педагогічного (і не тільки) оцінювання, загальних методів психолого-педагогічних досліджень, моніторингу якості освітніх програм та послуг, критеріального професійного відбору. Група викладачів з трьох українських університетів – учасників проекту «Освітні вимірювання, адаптовані до стандартів ЄС», пропонує окреслити предметну область при підготовці фахівця з моніторингу якості освіти, з урахуванням рівня підготовки потенційних вступників, такими дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки: вища математика; теорія ймовірностей та математична статистика; вимірювання в освіті; математично-

статистичні методи в освітніх вимірюваннях; класичні тестові моделі та технології; моделі і методи IRT; основи педагогічного оцінювання; інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті та науці; моніторинг якості освіти; конструювання тестів; прикладна статистика; когнітивна психологія та психометрія; психологія та педагогіка вищої школи. З урахуванням загальних вимог до фахівців а також трактування поняття компетенції рекомендаціями, пропонується такий перелік спеціалізовано-професійних компетенцій фахівця з моніторингу якості освіти:

• уміння вибирати методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі освіти;

• уміння вибирати методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі ліцензування та сертифікації професійної діяльності;

• уміння розробляти методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі освіти;

• уміння розробляти методи оцінювання та вимірювання, доцільні для прийняття рішень в галузі ліцензування та сертифікації професійної діяльності;

• знання існуючих теорій і методів оцінювання та вимірювання, уміння їх застосовувати та інтерпретувати результати їх застосування;

• уміння використовувати результати оцінювання та вимірювання для прийняття рішень щодо окремих осіб та груп осіб, планування навчального процесу, розробки нових та поліпшення існуючих навчальних та освітніх програм;

• уміння доводити результати освітніх вимірювань, їх інтерпретацію та прийняті на їх основі рішення для зацікавлених осіб та широких соціальних верств;

• знання технічних, юридичних та етичних вимог до засобів оцінювання та вимірювання, уміння визначати відповідність цим вимогам як самих засобів оцінювання та вимірювання, так і процедури їх проведення та інформації щодо результатів їх застосування;

• знання методів та засобів комп'ютеризації оцінювання та вимірювання і аналізу їх результатів, уміння їх використовувати.

Для побудови національної системи моніторингу якості освіти обов'язково необхідно врахувати досвід організації подібних обстежень в інших країнах, особливо тих, що близькі нам за ментальністю й історією розвитку освіти. Насамперед це країни СНД (Білорусь, Грузія, Казахстан, Росія та ін.), Литва, Латвія, Польща, Словаччина тощо. Не завадить і досвід проведення моніторингу освіти провідних у цьому відношенні країн (Велика Британія, Німеччина, США, скандинавські країни тощо).

Європейська практика оцінювання якості освіти йде шляхом створення спеціалізованих акредитаційних агентств – громадських організацій, що займаються розробкою інструментарію і методик оцінювання якості, а також проводять відповідні перевірки та підтверджують якість освіти. До компетенції цих агентств входять також відбір і навчання експертів, які проводять тестування, а також періодична публікація матеріалів перевірок, аналіз результатів діяльності, проблем і перспектив систем якості освіти.

Для успішності країни в сучасному глобалізованому, конкурентному, інноваційному світі потрібно мати якісну систему освіти, яка створить умови для формування компетентних громадян, здатних бути успішними в цьому світі і тим самим забезпечувати успішність країни.

Як висновок, якість не є модою, не є формою керівництва, вона є умовою виживання в суспільстві, і саме вищі навчальні заклади спонукають людей діяти якісно.

E • l _ j Z l m j Z

1. Авраменко О.В. Проект «Освітні вимірювання, адаптовані достандартів ЄС» за програмою Європейського Союзу Tempus / О. В. Авраменко, Ю. О. К овальчук, В. П. Сергієнко, Д. С. Сільвестров // Вісник ТІМО. – № 9. – 2009. – С. 44-47.

2. [Електричний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cisco.com/web/about/citizenship/socioeconomic/docs/ATC21S_Exec_Summary.pdf.

3. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти / за заг.ред. В. Д. Шинкарука. – МОН України, 2008. – 68 с.

L ? H J ? L B Q G 1 : K I ? D L B A : K L H K M < : G G Y
1 G N H J F : P 1 G D H F M G 1 D : P 1 C G B O L ? O G H E H = 1 C < H K < 1 L

: e v h g J Z } i • g Z
k l m ^ _ g l d Z m j k m v Z _ l m e m i j Z \ e • g g y Z ^ f • g • k l j m \ Z g g y l Z
^ • y e v g h k l •
1 a f Z € e b v d ^ v j d ` Z \ b g c] m f Z g • l Z j m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d ± \ j b d g e b Z d ^ Z q > m s _ g d h

Інформаційні комунікаційні технології (ІКТ) активно застосовуються в сучасному інформаційному суспільстві. У статті розглядається особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Питання, пов'язані з роллю сучасних інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) їх впливом на інфраструктуру наукових досліджень були порушені ще в 1997 р. на першій міжнародній конференції «Трансформація глобальної системи науки» (The Global Science System in Transition – GSST, травень 1997 р., Лаксенбург, Австрія). Історичний термін існування навчання – вся історія людства, а використання ІКТ в освіті – тільки п’ятдесят років навчаня на базі комп’ютера, та приблизно двадцять – на базі використання перспективних Інтернет-технологій [3, с. 11].

Питанню використання інформаційно-комунікаціних технологій в освіті присвячено наукові праці таких науковців, як: В. Ю. Биков, Т. Г. Крамаренко, Л. С. Левченко, А. Ф. Манако, Н. В. Морзе, М. І. Шарапова тощо.

Слід зазначити, що ІКТ – це технології, пов’язані з телекомунікацією, тобто спілкуванням на відстані за допомогою всесвітньої мережі Інтернет, спрямовані на інтеграцію суб'єктів в єдиний інформаційний простір з метою отримання максимального обсягу інформації. Створення і розвиток інформаційного суспільства передбачає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, що визначається рядом факторів [4, с. 119].

Розглянемо які особливості застосування ІКТ в освіті виділяють науковці. Так, наприклад, Л. С. Левченко відносить до ІКТ комп’ютери, Інтернет, прессу, радіо, телебачення, телефони. Найголовнішими з них є комп’ютери, Інтернет і телекомунікаційні засоби [2, с. 156].

Т. Г. Крамаренко зазначає, що студент як майбутній вчитель має бути обізнаним у питаннях раціонального використання ІКТ у професійній діяльності. Педагогічно виважене використання у процесі навчання електронних навчальних курсів (ЕНК), дистанційних курсів, розроблених на платформах управління навчанням, сприятиме розвитку у майбутніх фахівців компетентності «уміння учитися» [1, с. 85].

Застосування інформаційних технологій під час викладання предметів має кілька особливостей. Зростає потреба в нових алгоритмах роботи із накопиченими людством знаннями, підвищується необхідність мати навички використання власного «людського чинника» для досягнення успіху в професійній діяльності. Нові технічні можливості, зокрема використання електронних презентацій, курсів в електронному вигляді, дозволяють досягати і цих додаткових цілей [2, с. 157].

Окремо слід розглянути застосування мережі Інтернет в освіті.

Л. С. Левченко вважає, що переваги використання Інтернету під час підготовки до занять є очевидним для будь-якого викладача, який має доступ до «глобальної мережі». Інтернет – незамінне джерело для актуалізації матеріалів підручників, пошуку додаткової інформації, інструмент, що дозволить значно зекономити час і засоби під час розроблення навчальних матеріалів до занять. Однак необмежений обсяг інформації – це далеко не все, що може надати нове інформаційне поле викладачам та їхнім учням. Також в інтернет-просторі широко представлені наукові розробки і сучасна періодика щодо впровадження інтернет-технологій у навчальний процес [2, с. 158]. До речі, активне впровадження інтернет-технологій сприятиме активізації, підвищенню наукового рівня, урізноманітненню навчального процесу.

Більш того, послідовне, систематичне впровадження в педагогічний процес інформаційно-комунікаційних технологій здатне не тільки розширити існуючий арсенал методичних засобів, а й повністю змінити існуючі форми навчання [4, с. 122].

Ми погоджуємось з М. І. Шараповою, що досягнення якості освіти, формування предметних і ключових компетенцій залежить від використання проектних, дослідницьких, ігрових технологій; створення ситуації успіху, співпраці, самоосвіти. Невід'ємною частиною цих технологій є інформаційно-комунікаційні та інтернет-технології [4, с. 134].

За допомогою ІКТ стає можливим ефективна реалізація навчальних завдань, які виникають перед студентом, викладачем. Навчальний процес стає цікавішим, відбувається підвищення рівня знань.

Отже, сучасне суспільство вимагає спеціаліста, який може ефективно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для вирішення професійних завдань.

E• l _ j Z l Ø n j

1. Крамаренко Т. Г. Розвиток у студентів уміння навчатися засобами ІКТ / Т. Г. Крамаренко // Фундаменталізація змісту загальноосвітньої та професійної підготовки: проблеми і перспективи / О. О. Лаврентьєвої, Т. М. Мішеніної. – Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2015. – С. 85-87.

2. Левченко Л. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній дяльностів працівника освіти / Л. Левченко // Збірник наукових праць «Педагогіка вищої та середньої школи». – Випуск 45. – Кривий Ріг: ТОВ НРП

«Інтерсервіс», 2015. – С. 154-159.

3. Манако А. Ф. Стратегічні питання впровадження ІКТ в освіті / А. Ф. Манако // Адаптивні технології управління навчання: матеріали міжнародної конференції. Одеса, 23-25 вересня 2015 р. – Одеса, 2015. – С. 11-15.

4. Шарапова М. И. ИКТ в образовании / М. И. Шарапова // Вестник МГЛУ. Выпуск 14(620) – 2011. – С. 119-135.

R E Y O B < B D H J B K L : G G Y A : = : > H D I 1 > Q : K < B < Q ? G G Y
O M > H @ G 1 O L < H J 1 <

: g Z k l Z k • y K Z i m g `
f Z] • k l j Z g l i d _ Z ^ Z h] • q g h] h n Z d m e v l
1 a f Z € e b v d ^ v _ d ` Z \ b g c] m f Z g • l Z j m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d _ j • \ _ h d g h p l _ g v d h \ Z K

Успіх засвоєння учнями твору великою мірою залежить від майстерності вчителя поєднувати виучуване з художньою літературою і фольклором. Саме в цьому значне місце належить народній і літературній загадці як джерелу людської мудрості.

Українські народні загадки почали використовуватися в навчанні молодших школярів ще в XIX столітті. Тематика загадок різноманітна: природа, транспорт, пори року, предмети побуту, навчання, професії. Але найбільше уваги приділялися природі. Загадки про свійських та диких тварин та про рослинний світ становлять майже половину від усієї їх кількості.

Звичайно більша кількість загадок, задіяних у навчанні і читанні сучасних школярів, є яскравими зразками народної творчості, що пройшли випробування часом, який відсіяв усе зайве, незрозуміле, менш вдале.

Проблемою методики роботи над загадкою на уроках в початковій школі займалися вчені-методисти (С. М. Вербицька, О. В. Джежелей, Ю. Г. Ілларіонова, М. В. Кучинський, А. О. Нестеренко, М. А Рибнікова, Л. Є. Стрельцова) та багато вчителів-практиків [1, с. 42].

Алегорична мова загадок, допомагає вчителеві створювати на уроці проблемну ситуацію, сприяє розвиткові мислення, кмітливості учнів. За характерними ознаками тієї чи іншої тварини, рослини, природного явища дитина впізнає їх. Саме тому метою нашої статті є показ деяких шляхів використання загадок під час вивчення художніх творів [2, с. 25].

Під час вивчення художньої казки «Як лиска голосок собі кувала» В. Каменчука, перш ніж діти почнуть читати, учитель пропонує розгадати загадки, щоб дізнатися, про кого йдеться в оповіданні:

© O \ h k l Z l Z g h k Z l Z j m ^ Z • a m [Z l Z
M f • } o \ h k l Z g _ q m l g h k l m i Z l b
< d m j g b d a Z e • a Z l b l y] g m l b d m j q Z
Y d a e h ^ • c d m a \ Z l b "
© < e • k • f h e h ^ b p y] m e y }
G Z \ k • [h d b i h] e y ^ Z }

G Z g•c rm[dZ ^hjh]Z
<ky]hjblv fh\ ahehlZ
O\•kl imogZklbc • f¶ydbc
Sh aZ a\•j lZdbk"bpy [3, с. 70]

Використовуючи на уроках літературного читання загадки, вчитель здебільшого обмежується лише на їх відгадуванні. А слід учити дітей помічати найцікавише у загадці, виділяючи ті суттєві ознаки, які характеризують «зашифровану» тварину, уявляючи собі її та доводити, що загадка відгадана правильно [2, с. 26].

Педагог має організувати обговорення всіх відповідей, міркувань, захопити учнів процесом мотивації правильності відгадок, посилаючись на текст. Працюючи над вищеназваною казкою та загадками учні запам'ятовують суттєві ознаки лисиці, уявляючи собі їі, краще сприймають текст казки. Наприклад, під час вивчення вірша «Зима» М. Рильского доречно використовувати акровірш «Сніг» В. Довжика:

© Kj•[gZ a•j-dZ [•eZ
GZ fhx ^hehgv-dm k•eZ
1 yd k•eZ lh jhalZeZ
=hem[Z \h^bpy [3, с. 12]

Акровірш – це вид загадки поетичного характеру, у якому початкові літери кожного віршованого рядка, прочитуючи згори вниз, розкодовують слово © kg•]ª. Під час роботи з цією загадкою вчитель звертає увагу не тільки на ознаки – © kj•[gZ a•j-dZ [•eZ [•eZª, а і на побудову, щоб розкодувати загадане слово, треба прочитати початкові літери кожного рядка згори вниз kj•[gZ gZ •. Такі загадки дають змогу вчителю зробити уроки цікавими і пізнавальними, а в учнів розвивають спостережливість, допитливість. Роботу над загадками треба проводити послідовно, застосовуючи творчі засоби, зокрема інсценізацію або малювання загадки [1, с. 43]

Отже, використання загадки під час вивчення художніх творів дозволяє учителю розвинути пізнавальний інтерес школярів, внести до навчання елементи гри, урізноманітнити прийоми опрацювання художнього твору. Крім цього діти вчаться порівнювати, доводити, аргументувати свою думку тощо.

E•l_jZlZmj

1. Ємець А. В. Українські літературні загадки в початковій школі / А. В. Ємець, О. Шапка // Початкова школа. – 2006. – № 5. – С. 42-46.

2. Илларионова Ю. Г. Учите детей отгадывать загадки. – М. : Просвещение, 1976. – 342 с.

3. Савченко О. Я. Читанка / О. Я. Савченко. – К. : Освіта, 2004. – 175 с.

K:FH<BOH<:GGY YD QBGGBD NHJFM<:GGY
IJHN?K1CGH2 DHFI?L?GLGHKL1 F:C;MLG1O <BOH<:L?

Hev]Z LdZq_gdh
klm^_gldZ 1 dmjkm i_^Z]h]•qgh]h
1afZ€evkvdbc ^_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc
GZmdh\bc d±d•ïg^dhp 1\Zgh\Z >

На сучасному етапі нагальною є проблема виховання високодуховної, творчої особистості, здатної забезпечити прогрес нації, вихід нашої держави на рівень цивілізованих країн світу. Виховати таку особистість – важливе завдання системи освіти, у тому числі найпершої її ланки – дошкільної освіти, яка закладає першооснови усього подальшого становлення особистості дитини.

Велика відповідальність покладається на вихователя, який має прищепити дитині перші моральні звички, норми поведінки у суспільстві, моделі конструктивного розв’язання конфліктів та безліч інших важливих умінь та навичок суспільного життя. Щоб відповідати високому званню педагога, кожен, хто вирішив присвятити себе цій професії, повинен розвивати в собі готовність до складної і багатогранної діяльності.

Ефективна професійна підготовка майбутнього вихователя неможлива без самоосвіти, самовиховання та саморозвитку. Тобто навчання студента потребує не лише знання ним форм і методів аудиторної роботи, роботи з книгою, іншими сучасними джерелами інформації, а й застосування вольових зусиль, розвитку певних особистісних якостей.

Теоретичні і практичні аспекти проблем самовиховання завжди були в центрі наукового пошуку провідних фахівців у галузі педагогіки та психології таких як Л. Виготський, С. Рубінштейн, К. Абульханова-Славська, Б. Федоришин, Г. Балл, Л. Митіна та інші. Тому, невипадково, О. Сухомлинський наголошував, що без самовиховання справжнього виховання не існує [1].

Певні елементи самовиховання (переважно самоконтроль) не тільки підсвідомо, а й свідомо спостерігаємо вже в дошкільному віці. З усієї сукупності, що пропонує життя, вихователі, школа, книги, обирається, те що пов’язується з запасом ідей, настроями, особистісними особливостями, інтересами тощо [2].

Психологічний словник трактує самовиховання як свідому діяльність, спрямовану на щонайповнішу реалізацію людиною себе як особистості [3]. Самовиховання особистості відбувається протягом усього свідомого життя людини. Аналіз цього процесу показує, що самовиховання – це активна внутрішня сила розвитку особистості в юнацькому віці; воно залежить від виховання в цілому та розвивається за своїми законами. У руслі розвитку думок, що розкривають внутрішні механізми процесу самовиховання, доцільно підкреслити, що виховання – це альтернативний процес, і людина є не тільки об’єкт, а певною мірою і суб’єкт виховання, який бере участь у ньому як активна сила. Самовиховання необхідно всім і завжди: для суспільства, товаришів, наших рідних і перш за все для нас самих. Без самовиховання не пізнати ні себе, ні інших, ні радощів життя, ні її складнощів, ні прекрасних тонкощів; без роботи над собою не подолати труднощів, не досягти бажаного, не стати Людиною [4, с. 16].

Зауважимо, що у структурному плані самоусвідомлення людини включає три чинники:

- пізнавальний (самопізнання, тобто дослідження, пізнання самого себе);
- емоційно-оцінювальний (самоставлення, що виявляється у самооцінці);
- дієво-вольовий, регулятивний (саморегуляція, тобто вміння особистості керувати станом свого здоров'я, емоціями, почуттями, психічним станом, діями, вчинками, поведінкою) [5, с. 188].

Виникаючи в процесі виховання, тобто в результаті зовнішніх впливів, самовиховання у своєму розвитку проходить ряд етапів, ступенів:

- усвідомлення власних дій та якостей через зовнішню оцінку;
- самоаналіз і самооцінка своїх дій і якостей;
- потреба відповідати самооцінці;
- складання програми самовиховання.

З метою уточнення, як вказані чинники взаємодіють, впливають на формування професійної компетентності вихователя, було проведено опитування студентів І курсу Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Переважна більшість(90%) студентів визнають необхідність самовиховання як складової частини особистісного самовдосконалення, але здійснює його лише частково. Значна частина опитаних студентів займається самовихованням за окремим напрямком: 45 % опитуваних студентів спрямовують зусилля на розвиток фізичних показників, і лише 25% вдосконалюють свої інтелектуальні, вольові та інші якості. До того ж 1/3 студентів не замислюється над своїми потенційними, особистісними властивостями і можливостями.

Аналіз отриманих даних дозволяє зробити висновок, що на першому курсі необхідно тільки цілеспрямовано стимулювати інтерес до особистісного самовдосконалення. Спонукаючи студента до самовиховання, допомагаючи йому в цьому і стимулюючи постійну роботу над собою, педагог сприяє вироблення у нього почуття задоволення досягнутим результатом і потреби в його продовженні. А перетворення в подальшому самовиховання на педагогічну систему свідчить вже про те, що потреба перетворилась у спонукальну силу, що виступає як місце підґрунтя для професійного саморозвитку вихователя.

У процесі самовиховання буде корисним використовувати методи самовладнання: самопереконання, яке застосовується тоді, коли людині необхідно підкріпити свої позиції; самокритика, коли людина відмічає свої недоліки, ті якості, які заважають її самовихованню; самопримушення – це спонукання себе діяти відповідно до прийнятих для себе правил і норм; самоконтроль – це внутрішній «педагог», який нічого не пропустить, тому, що все знає про людину; самонаказ, найчастіше використовується, коли потрібно зробити перший крок, а його зробити важко; самонавіювання - це психологічна готовність, установка до певної поведінки.

Тож, щоб досягти високих результатів у професійній діяльності, вихователю потрібно систематично вивчати себе, знати свої сильні та слабкі сторони, постійно формувати в собі той внутрішній стрижень, на якому ґрунтуватиметься не лише професійне, а й особистісне зростання. Саме у педагогічній діяльності особистісний ріст є неодмінною умовою досягнення професіоналізму. Самовиховання може бути спрямоване на виховання розуму, почуттів, волі.

Отже, процес професійного самовиховання і саморозвитку майбутнього педагога надзвичайно індивідуальний. Щоб отримати бажаний результат і наблизити свій реальний образ до ідеалу, потрібно вміти керувати власним розвитком та брати на себе особисту відповідальність за власне життя, не перекладаючи її на інших.

E • l _ j Z l m j Z

1. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / В. О. Сухомлинский // Вибр. твори в 5 т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2 – С. 149-418.

2. Уйсімбаєва Н. Особистісне самовдосконалення як форма усвідомленого саморозвитку майбутнього вчителя / Н. Уйсімбаєва // ІІ Міжнародна інтернет конфернсія 2014. – Кіровоград : Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Виниченка, 2014. – С. 12-18.

3. Психологічний тлумачний словник: Близько 2500 термінів / В. Шапар. – Харків : Прапор, 2004. – 640 с.

4. Кочетов А. И. Как заниматься самовоспитанием / А. И. Кочетов. – М. : Выш. шк., 1985. – 256 с.

5. Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу / Л. П. Загородня, С. А. Титаренко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 319 с.

A F 1 K L J H ; H L B A J H A < B L D M A < ¶ Y A G H = H F H < E ? G G Y F H E
R D H E Y J 1 <

< • h j • d Z L h Z j d Z
f Z] • k l j Z g lid_Z^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v
1 a f Z € ebvdk^ v_jd` Z \bgc] m f Z g • l Z j g b c m g • \ _ j
G Z m d h \ b c bdb±_jd • \ g_^ ^gh p l _ g v d h \ Z K

Проблема розвитку мовлення завжди привертала до себе увагу вчених, лінгвістів, методистів і вчителів-практиків. Це не випадково, тому що розвиток мовлення – це розвиток особистості людини, її духовних здібностей – інтелекту, мислення, моральних якостей.

Актуальність пояснюється наявним запитом суспільства на підготовку особистості, що володіє високою комунікативною культурою. У зв’язку з цим Державний стандарт початкової загальної освіти наголошує на формування комунікативної компетентності молодшого школяра як ключової.

Велике значення в загальній системі освіти молодших школярів має мова. Як зазначає К. Д. Ушинський, «мова – найважливіший, найбагатший і найміцніший зв’язок, що з’єднує віджилі, живущі та майбутні покоління в одне велике, історичне живе ціле . За Г. С. Костюком, мовлення – оволодіння и застосування особистістю певної мови у процесі спілкування з іншими людьми. Поняття зв’язне мовлення складне й багатогранне. Воно вживається в лінгвістичний, психологічний, методичній літературі, бо «мова як єдність структури функції, будови і використання, мови і мовлення» може бути визначена з різних сторін. Вона може бути сприйнята (й описана) як мовна система, як мовленнєва діяльність (процес говоріння і розуміння), як мовний матеріал (текст).

«Зв’язне мовлення» – це монологічне мовлення. Тобто послідовний усний чи письмовий виклад думок, знань. Результатом такої діяльності є така сукупність взаємозв'язаних самостійних речень, об’єднаних спільною темою за допомогою мовних (лексичних, граматичних, інтонаційних) засобів.

Робота з розвитку мовлення – складова частина багатопланової навчальної діяльності, що проводиться спеціально і в зв’язку з вивченням шкільного курсу (граматики, словотворення, правопису) для того, щоб учні оволоділи мовними нормами (орфоепічними, лексичними, морфологічними, синтаксичними), а також уміннями висловлювати свої думки в усній і писемній формі, користуючись потрібними мовними засобами відповідно до мети, змісту мовлення й умов комутації.

Ось чому розвиток мовлення вимагає постійного педагогічного керівництва. Вчителям слід пам’ятати, що умовою успішного розвитку мовлення є потреба спілкування (комунікації). Робота над розвитком мовлення розпочинається ще у 1 класі на уроках навчання грамоти (вчитель збагачує лексичний запас школярів, вчить будувати словосполучення і речення, складати речення за малюнками, усно переказувати сюжетний текст букварного типу). У 2-му класі, крім вивчення граматичного матеріалу, навчаються будувати речення за власними спостереженнями, створювати письмові розповіді з 2-3 речень. У 3-4 класах здійснюється робота над формуванням в учнів умінь будувати усні та письмові перекази та твори.

У будь-якому зв’язному мовленні вирішується комплекс завдань, що стосуються змісту, побудови і мовного оформлення висловлювання. Щоб розв’язати їх, необхідно вводити в навчальний процес такі види роботи, які б формували певне комунікативне уміння:

- обговорення перших варіантів усних і письмових висловлювань та ін.
- виконання завдань на основі створеної мовленнєвої ситуації;
- аналіз текстів (усних і писемних, зразкових і деформованих);
- складання структурних схем, плану, робочих матеріалів;

Також важливим є дотримання учнями початкових класів умов побудови зв’язних висловлювань:

- багатство словникового запасу;
- уміння пов’язувати слова і словосполучення, речення;
- логічно висловлювати думку; використовувати виражальні засоби мови;
- будувати план майбутнього висловлювання;
- знати правила орфографії та інші.

Під час вивчення граматики з метою розвитку зв’язного мовлення вчитель мусить використовувати комплексні вправи. Їх мета – поєднати два нерозривні процеси засвоєння теоретичних знань і використання їх приспілкуванні. Щоб навчити дітей викладати свої думки і почуття, треба сформувати чотири групи узагальнених умінь зв’язного мовлення: інформативно-змістові; структурно-композиційні; граматико-стилістичні; редагування. Вони співвідносяться з основними етапами творення тексту. Інформативно-змістові вміння допомагають побудувати зміст повідомлення, включають уміння орієнтуватись в умовах спілкування, усвідомлювання, добирати для нього необхідний матеріал.

Орієнтуватися в ситуації спілкування – це значить з’ясувати, для чого створюється висловлення (повідомити щось чи вилинути на співбесідника), для кого призначене

(знайомому, незнайомому, одному, багатьом). Якщо умови зрозумілі, будувати висловлювання неважко.

У навчанні зв'язного мовлення треба дотримуватись таких методичних принципів: зв'язку роботи з розвитку мовлення і мислення; взаємозв'язку усного і писемного мовлення, зв'язку роботи з розвитку мовлення з вивченням граматичного і орфографічного матеріалу та уроками читання. Найбільш перспективний шлях реалізації цих завдань – такий спосіб організації навчання зв'язного мовлення. Коли учнів вести від загального до вивчення конкретного. Цей шлях враховує програма і визначає три етапи володіння способами мовленнєвої діяльності:

1) початкове висловлювання при вивченні розділу «Текст»;

2) розвиток комунікативних умінь у їх взаємозв'язку під час вивченні граматичного і орфографічного матеріалу;

3) навчання розповідям, описам, міркуванням на спеціальних уроках розвитку зв'язного мовлення.

Таким чином зі всього вищесказаного можна зробити висновок, що мовлення дітей в молодшому шкільному віці зазнає різних змін і всебічно розвивається під впливом учбового процесу. Розкриваються всі функції мовлення, а це означає, що дитина вчиться планувати, висловлювати свої задуми мовними засобами, передбачати можливі реакції співбесідника, змінні умовляння спілкування, контролювати свою мовну діяльність. У дітей молодшого шкільного віку активно удосконалюються навички усного мовлення: розширюється словниковий запас, вони оволодівають все складнішими граматичними структурами. З початком навчання особливого значення набуває формування грамотності школяра, передусім читання і письма — форм символічної комунікації, які здійснюються з допомогою уваги, сприймання, пам'яті, асоціацій з наявними знаннями і конкретного контексту. Завдяки їм діти налагоджують зв'язок із зовнішнім світом, впливають на свій внутрішній світ.

Найголовніше в роботі над розвитком мовлення – навчити дітей докладно і вибірково викладати (переказувати) тексти різних типів і стилів мовлення, а також створювати в усній і писемній формі зв'язні висловлювання, різні за стилем, композицією і типом мовлення (розповідь, опис, роздум), писати лист, оголошення, замітку – інформацію, заяву.

E • l _ j Z l m j Z

1. Дороз В. О. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах / В. О. Дороз. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 386 с.

2. Наумчук М. М. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів / М. М. Наумчук, Н. О. Будна. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 64 с.

3. Сидро Е. Вправи для розвитку в учнів загально мовленнєвих, комунікативних і текстових умінь / Е. Сидро // Початкова школа. – 2001. – № 6. – С. 19-23.

4. Черезова І. Психолінгвістична складова мовленнєвої діяльності молодших школярів / І. Черезова // Початкова школа. – 2014. – № 9. – С. 52-54.

KHP1:EVG: JH;HL: L: KHP1:EVG: I?>:=H=1D:

A>HJ<BC K;HK1; @BLLY YD KH-P1>E=VHG=1QG? Y<BS?

<heh^bfbj ;Z[bg•g
klm^_lYldmjkm i_^Z]h]•qgh]h nZdmevl_
1afZ€evkvdbc ^_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc mg•
GZmdh\bc d–j•\gbdhp Nmj^mc K ;

Життя людини залежить від стану здоров'я і ступеня його фізіологічного потенціалу. Найважливішою умовою самореалізації людини в усіх сферах діяльності є високий рівень його фізичного стану здоров'я. Всі сторони життя людини – виробнича, сімейна, побутова, духовна, дозвілева, освітня – в кінцевому рахунку, визначаються рівнем здоров'я.

Основними параметрами способу життя для підростаючого покоління є: навчання, побут, суспільна і культурна діяльність, а також різні поведінкові звички і прояви. Якщо їх організація та утримання сприяють зміцненню здоров'я, то є підстава говорити про реалізацію здорового способу життя, який можна розглядати як поєднання видів діяльності, що забезпечує оптимальну взаємодію індивіда з навколишнім середовищем.

Поведінка людини спрямоване на задоволення потреб. При більш-менш однаковому рівні потреб кожна особистість характеризується своїм, індивідуальним способом їх задоволення, тому поведінка людей різна і залежить у першу чергу від виховання.

Аналізуючи наукову літературу, науковці В. Квашніна, Ю. Белоусов, Н. Павленко, О. Лук'янова, стверджують, що здоров'я підростаючого покоління формується під впливом біологічних, природних, соціальних факторів, а функціонування в умовах постійного інтенсивного розвитку вимагає високоадаптивних реакцій, так як в сучасному суспільстві негативному впливу піддається фізичне, психологічне, емоційне та соціальне благополуччя дітей. Поняття здоров'я відображає якість пристосування організму до умов зовнішнього середовища і представляє підсумок процесу взаємодії людини й довкілля; сам стан здоров'я формується в результаті взаємодії зовнішніх (природних і соціальних) і внутрішніх (спадковість, стать, вік) чинників.

В даний час прийнято виділити кілька компонентів (видів) здоров'я: соматичне здоров'я – поточний стан органів та систем організму людини, – основу якого складає біологічна програма індивідуального розвитку, опосередкована базовими потребами, домінуючими на різних етапах онтогенетичного розвитку. Ці потреби, по-перше, є пусковим механізмом розвитку людини, а по-друге, забезпечують індивідуалізацію цього процесу; фізичне здоров'я – рівень росту і розвитку органів і систем організму, – основу якого складають морфофізіологічні та функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції; психічне здоров'я – стан психічної сфери, – основу якого складає стан загального душевного комфорту, що забезпечує адекватну поведінкову реакцію. Такий стан зумовлено як біологічними, так і соціальними потребами, в також можливостями їх задоволення; моральне здоров'я – комплекс характеристик мотиваційної і потребностно-інформативної сфери життєдіяльності, – основу якого визначає система цінностей, установок і мотивів поведінки індивіда в суспільстві. Моральним здоров'ям

опосередкована духовність людини, тому що воно пов'язане з загальнолюдськими істинами добра, любові та краси.

Найбільш повно взаємозв'язок між способом життя і здоров'ям виражається в понятті здоровий спосіб життя; це поняття покладено в основу валеології. Здоровий спосіб життя поєднує все, що сприяє виконанню людиною професійних, громадських і побутових функцій в оптимальних для здоров'я умовах і виражає орієнтованість діяльності особистості в напрямку формування, збереження і зміцнення як індивідуального, так і суспільного здоров'я [3, с. 327].

Науковець, Соковня-Семенова І. І. [3], під здоровим способом життя розглядає типові форми і способи повсякденної життєдіяльності людини, які зміцнюють і удосконалюють резервні можливості організму, забезпечуючи тим самим успішне виконання своїх соціальних та професійних функцій незалежно від політичних, економічних і соціально-психологічних ситуацій. І висловлює орієнтованість діяльності особистості в напрямку формування, збереження і зміцнення як і індивідуального, так і суспільного здоров'я.

Звідси зрозуміло, наскільки важливо, починаючи з самого раннього віку, виховувати у дітей активне ставлення до власного здоров'я, розуміння того, що здоров'я – сама найбільша цінність, дарована людині природою.

Завдяки спільним зусиллям школи, сім'ї, суспільства, підростаючий громадянин повинен зміцнитися в думці про те, що саме він відповідальний за своє власне здоров'я і повинен розглядати його як вищу цінність. Тому потрібно проводити виховні заходи у формі інформаційно-просвітницької та профілактичної діяльності, наприклад, залучати дітей та молодь до фізкультурних вправ, спорту, активного способу життя.

Науковий термін «профілактика» (у перекладі з грецької – запобіжний, попереджувальний) – розглядається як цілий комплекс заходів що спрямовані на те, щоб забезпечити високий рівень здоров'я людей, їх фізичного довголіття, усунення причин захворювань (наприклад, попередження розвитку шкідливих звичок), створення кращих умов для праці, побуту, відпочинку [1; 2].

Науковець, П. Плотніков [4], виділяє види профілактичної роботи з реалізації права неповнолітнього на охорону здоров'я, а саме: залучення дітей до діяльності з охорони свого фізичного, емоційного і соціального здоров'я; навчання культурі використання вільного часу з урахуванням можливостей і потреб особистості, кількості годин, відведених на ті чи інші заняття, загального режиму в школі і сім'ї; цілеспрямоване навчання способам спостереження за своїм станом і його саморегуляція у діяльності і спілкуванні; формування етнокультури дітей; пропаганда, у тому числі і на особистому прикладі, здорового способу життя; інформування про можливі негативні наслідки шкідливих звичок, бездумного ставлення до власного здоров'я. Здоров'я підростаючого покоління – це проблема не тільки соціальна, а й моральна. Залучення школярів до проблеми збереження здоров'я це перш за все, процес соціалізації – виховання. Це свідомість високого рівня душевного комфорту, який закладається з дитинства на все життя. Для формування особистісного комфорту необхідні знання про закони розвитку свого організму, його взаємодії з соціальними чинниками. Школа ж сьогодні повинна і може стати найважливішою ланкою в процесі соціалізації підростаючого покоління.

Таким чином, необхідно спільними зусиллями батьків, педагогів, фахівців що мають підготовку з основ валеології формувати у дітей поняття здорового способу життя,

виховувати відповідні навички і звички, що буде сприяти ефективності заходів соціального захисту здоров'я дітей. Тому, велику увагу, слід приділяти організації вільного часу учнів засобами ігрових занять в гуртках та спортивних секціях. В даному випадку важливо, щоб в процесі виховання сучасних дітей, розвинути особистісні потреби до корисних активних справ у спортивній діяльності.

E • l _ j Z l m j Z

1. Киричук О. В. Розвиток і самореалізація особистості в умовах освітнього закладу / О. В. Киричук // Рідна школа. – 2002. – № 5. – С. 29.

2. Кулініч Г. Г. Шкідливі звички: профілактика залежностей 5-7 класи / Г. Г. Кулініч. – М. : ВАКО, 2008. – 208 с.

3. Соковня-Семенова І. І. Основи здорового способу життя і перша медична допомога / І. І. Соковня-Семенова. – М. : Академия, 1997. – 433 с.

4. Плотніков П. В. Соціальна активність як творча самореалізація молоді в процесі соціалізації (на прикладі промислового регіону) / П. В. Плотніков // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – Харьков, 2007. – № 11. – С. 176-179.

M K < 1 > H F E ? G ? ; : L V D 1 < K L < H Y D : D L M : E V G : - I K > H : P = 1 H E 1 V Q G H :
I J H ; E ? F :

< • d l h j < y • l h \ Z
f Z] • k l j Z g l d Z i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l
1 a f Z € e b v d k v j d ` Z \ b g c] m f Z g • l Z j m g g • j k b l _ l
G Z m d h \ b • c g b _ d] i _ . ^ g i j h n D • q m d G <

Соціально-педагогічна проблема усвідомленого батьківства визнана нині однією з актуальних (Т. Жаворцева,Т. Кравченко, С. Харченко). Нажаль, сучасна молодь здебільшого не обізнана в питаннях усвідомленого батьківства та сімейних цінностей. Сьогодні в Україні відбувається трансформація як сімейних традицій та стосунків в родині, так і репродуктивної поведінки студентської молоді в цілому. Натомість сім'я і для сучасного суспільства залишається головним інститутом виховання дитини, але відбувається негативна зміна сімейної моделі, яка може призвести до втрати базових загальнолюдських цінностей – родина, материнство та батьківство. Такі соціально-педагогічні моделі як: «чоловік та жінка», «мати та батько», «виховання та формування морально-етичних цінностей – любов,довіра,повага до особистості» – і вітчизняні, і зарубіжні вчені називають найбільш умотивованими ознаками відповідального та усвідомленого батьківства.

Аналіз доробку науковців засвідчує, що проблема усвідомленого батьківства безпосередньо або опосередковано розглядалася у фундаментальних працях не лише педагогів-класиків (Я. Коменський, Я. Корчак, Д. Локк, А. Макаренко, Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський), а й сучасних дослідників – О. Безпалько, І. Братусь, Л. Буніна, Т. Говорун, Н. Гусак, І. Кон, В. Кравець, Г. Лактіонова, Р. Овчарова та ін.

Натомість ще й досі не склалось у сучасній гуманітарній науці загальновизначеного тлумачення, навіть, ключового поняття - «усвідомлене батьківство»; наявним є надто широке проблемне поле означеного соціально-педагогічного явища.

Метою статті виступає конкретизація ключових соціально-педагогічних проблем усвідомленого батьківства, які постають, зокрема, перед сучасною студентською молоддю.

Аналіз наукової літератури засвідчує про близькість, але не тотожність понять «батьківство» та «усвідомлене батьківство».

Так, Г. Лактіонова вважає батьківство процесом надання батьками необхідних умов для повноцінного розвитку, виховання та навчання дітей [4, с. 94]. І. Братусь стверджує,що поняття «батьківство» – це суміш психологічних, соціальних та медичних умов, завдяки яким батьки можуть мати багато дітей [1, с. 37]. На думку ж Р.Овчарової, батьківство є складною інтегральною структурою, яка в розвинутій формі включає батьківські цінності, установки і очікування, батьківське ставлення, батьківські почуття, батьківські позиції, батьківську відповідальність, стиль сімейного виховання [3, с. 32].

До вищесказаного додамо, що саме усвідомлене батьківство, на думку вчених Г. Лактіонової та О. Безпалько - це відповідальне ставлення батька та матері до виховання дитини,яке враховує всі індивідуальні особливості,завдяки чому створюються умови для її повноцінного розвитку.

У свою чергу, Л. Буніна аналізує усвідомлене батьківство з позиції соціально-педагогічної науки і доводить,йдеться про явище, що відображає форму батьківства та включає у себе сукупність батьківських якостей, почуттів, знань та навичок і стосується виховання, навчання, розвитку дитини з метою забезпечення процесу формування здорової та зрілої особистості [2, с. 10]. Дослідниця небезпідставно, на наш погляд, зауважує, що усвідомлене батьківство – прояв загальної культури особистості, а також її якісна характеристика, ступінь готовності до виховання [2, с. 11]. Отже, кожний дослідник проблеми усвідомленого батьківства «відтіняє» в цьому явищі певну грань.

З метою виявлення стану обізнаності студентської молоді у феноменології усвідомленого батьківства, нами було проведено соціально-педагогічне опитування, респондентами якого виступили студенти 3-го курсу педагогічного факультету Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Студентам було запропоновано висловити оцінні судження щодо змісту поняття «усвідомлене батьківство», ступеня їх готовності до усвідомленого батьківства, ресурсів вищої школи у окресленій площині.

В результаті аналізу отриманих даних з'ясувалось наступне: на запитання «Який зміст ви вкладаєте у поняття «усвідомлене батьківство»?», більшість респондентів (55%) у зміст цього поняття вкладають психологічну, моральну та матеріальну готовність до появи дітей; 40% вважають,що усвідомлене батьківство наступає тоді, коли є сім’я та шлюб; решта ж респондентів вважає, що йдеться про «розуміння того, що хочеш мати дітей». Отже, можна констатувати про поверхові уявлення студентської молоді щодо складових окресленого соціально-педагогічного явища.

Цікавими виявились отримані результати з такого питання:«Оцініть ступінь вашої готовності до усвідомленого батьківства». З’ясовано таку картину: «більш неготовими, ніж готовими» себе вважають 45%, «практично не готовими» – 40%; «більш готовими, ніж неготовими» – 10% респондентів. Відтак встановлено,що лише 5% студентів вважають себе «практично готовими» до означеної сфери життєдіяльності.

Аналіз суджень респондентів щодо заходів, яких варто вжити у ВНЗ задля досягнення більш успішної готовності студентської молоді до усвідомленого батьківства, засвідчує про таке: переважена їх більшість (95%) вважає конструктивними саме діалогічні форми (бесіди, дискусії, лекції тощо) та тренінгові технології.

Таким чином можемо констатувати, що у студентів склалось надто загальне і поверхневе сприйняття сутності усвідомленого батьківства, а більшість студентів ще не готова приймати на себе батьківську відповідальність, а ресурси вищого навчального закладу у соціальному вихованні майбутніх фахівців є значними.

З урахуванням вищесказаного та взявши до уваги результати аналізу соціально-педагогічних досліджень, ми визначили фактори, які впливають на позитивну динаміку формування готовності студентів в аспекті усвідомленого батьківства.

1. Соціум (через засоби масової інформації, соціальні інституції) не завжди сприяє утвердженню сімейних цінностей. Дійсно, в суспільстві більше увага приділена «проблемному народжуванню», деталізації проявів насильства в родині, фактам погіршення становища родини в соціумі. Натомість, навіть незначний поштовх у розв'язанні проблеми усвідомленого батьківства, зокрема через педагогічне просвітництво, як засвідчує практика, позитивно впливає на розв'язання вищеокремеої проблеми.

2. Батківська сім'я, є головним фактором формування у підростаючого покоління цінностей усвідомленого батьківства, тому що саме в ній дитина «створює» для себе модель сімейних стосунків. Те, що бачила дитина у своїй сім'ї вона може перенести на власну,і лише від сімейного виховання буде видно позитивний це внесок чи негативний. Так учені, зокрема, Р.Овчарова встановили: «між структурами подружніх і батьківських сімей спостерігається пряма залежність: подружні сім'ї в переважній більшості аналогічні батьківським, особливості батьківської сім'ї несвідомо сприймаються дітьми в їх сім'ях» [3, с. 38].

3. Важливим «супутнім» фактором слід уважати український менталітет, який, як відомо, передбачає виключну вагу особливої соціальної інституції – «сім'ї-родини» (О. Захаренко, М. Стельмахович, Б. Ступарик)

Отже, відповідальність за дитину – один з головних векторів усвідомленого батьківства; натомість одного бажання мати дітей не достатньо, а варто заздалегідь готовитися до нових обов'язків, які виникають з появою дитини, усвідомлення майбутніми батьками сутності батьківства та тих проблем, з якими вони зустрінуться, у процесі її виховання.

Проблема усвідомленого батьківства є не лише актуальною, а й соціально-педагогічною, оскільки пов'язана із культурною моральністю естетизацією відносин подружжя та готовністю майбутніх батьків до появи дітей. Самовиховання відповідального ставлення студентства до батьківства дедалі набуває в українському соціумі відчутної гостроти. Отже, перспективи своїх подальших дослідницьких розвідок ми пов'язуємо із розробкою педагогічної технології стимулювання у студентів зацікавленого ставлення до доробку педагогів-класиків щодо «мудрої батьківської любові» (В. Сухомлинський),із системним соціальним вихованням і самовихованням у молоді усвідомленого батьківства.

E•l_jZlZmj

1. Братусь І. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини (методичні матеріали) / І. Братусь, А. Гулевська-Черниш, Т. Лях // Практична психологія та соціальна робота – 2002. – № 5. – С. 36-38.

2. Буніна Л. М. Врахування потреб дитини як основа усвідомленого батьківства / Л. М. Буніна // Діти – батьки – сім'я. – Вип. 3. – К., 2005. – С. 9-11.

3. Овчарова Р. В. Батьківство як психологічний феномен: навчальний посібник. – М . : Московський психолого-соціальний інститут,2006. – 496 с.

4. Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини: Метод. матер. / За заг. ред. Г. М. Лактіонової. – К. : Наук. світ, 2004. – 107 с.

>?YD1 REYOB KHP1:EVGH2 I1>LJBFDB >1L?CBA H;F?@?
FH@EB<HKLYFB M IJB>MG:<¶2 J?=1HG:EVGBC >HK<

Dhklyglbgfq_gdh
klm^_Vgldmjkm i_^Z]h]•qgh]h nZd
1afZ€evkvdh]h ^_j`Z\gh]h]mfZg•lZjgh]
GZmdh\bc d±d•ig^bdhp Nmk^mc

Однією з гострих сучасних соціальних проблем є стан здоров'я дітей та молоді. За даними Міністерства соціальної політики України стабільно високими є показники дитячої інвалідності, що свідчить про негативну тенденцію зростання чисельності дітей з особливостями психофізичного розвитку і обумовлює необхідність різних форм соціальної допомоги та підтримки таких дітей.

У даний час можна спостерігати парадоксальну, але в цілому цілком типову для трансформаційного періоду ситуацію, яка характеризується наявністю досить розвинутого законодавства, яке декларує права дитини з особливими потребами на розвиток, освіту, соціальну інтеграцію і одночасно – практичною відсутністю механізмів їх реалізації. Здійснювана до теперішнього часу державна соціальна політика орієнтована на сегрегацію та ізоляцію дітей з проблемами в розвитку.

Організації соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями в останнє десятиріччя присвячено ряд праць вітчизняних науковців (І. Д. Звєрєвої, І. Б. Іванової, А. Й. Капської, В. І. Ляшенка, В. В. Тесленка, Є. Р. Ярської-Смірнової та ін.).

Дотепер повною мірою не вирішеними залишаються питання участі інвалідів у житті місцевих громад, доступу їх до соціальної інфраструктури, здобуття освіти, працевлаштування тощо.

У соціальному полі України за часи незалежності спостерігають нові тенденції, які в тій чи іншій мірі впливають на життя як окремої особи, певної спільноти, так і суспільства в цілому. Серед нових соціальних тенденцій, що мають місце в сучасному українському суспільстві, є загострення демографічної ситуації, одним з проявів якої є поширення дитячої інвалідності.

Тривалий час поняття «інвалідність» розглядалося тільки у медичному аспекті та визначалося у термінах психологічної, фізіологічної, анатомічної «дефектності»,

«ненормальності» або «нормальності» людини. Згодом це поняття інтерпретувалося як функціональні обмеження можливостей людини (тимчасові або постійні) [1, с. 109].

За останні десятиріччя значно змінилося визначення поняття «інвалідність». Якщо раніше воно тлумачилось як «функціональне порушення органів чуття» або «фізичні недоліки», то тепер воно означає несприятливе становище, в якому може опинитися людина-інвалід внаслідок тих чи інших дефектів розвитку [3, с. 16-30].

Фахівці у галузі соціальної педагогіки поняття «інвалідність» визначають як стійке порушення (зниження, втрату) загальної чи професійної працездатності внаслідок захворювання або травми, як тривалу або постійну втрату здоров'я внаслідок трудового каліцтва, професійних захворювань, загального захворювання, а також як довготривалу або постійну втрату працездатності, або значну її обмеженість [2, с. 28].

Інвалідність у дітей визначає істотні обмеження життєдіяльності у важливий для розвитку людини період. Обмеження життєдіяльності, обмежений життєвий простір перешкоджають своєчасному та повноцінному засвоєнню дитиною найнеобхідніших знань та вмінь від соціальних інститутів. Дитяча інвалідність призводить до соціальної дезадаптації, яка обумовлена порушеннями у розвитку та виникненням через це утруднень у самообслуговуванні, спілкуванні, навчанні, оволодінні в майбутньому професійними навичками тощо [3, с. 111].

З рахуванням специфіки стану здоров'я дітей з інвалідністю особливу увагу доцільно приділяти вдосконаленню системи соціальної підтримки, охорони здоров'я, реалізації реабілітаційних програм для збереження фізичної та розумової активності таких дітей, максимально створювати умови для подальшого самостійного життя осіб з обмеженими функціональними можливостями.

Відповідно до Закону України «Про Про внесення зміни до Закону України «Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї» від 07.09.2016 р. Верховна Рада України привела у відповідність закони та нормативно-правові акти, шляхом зміни слів «інвалідів» на слова «особи з інвалідністю» [4].

Згідно наданої інформації відділом освіти Ізмаїльської міської ради, станом на 05.09.2016 року кількість дітей з інвалідністю, які навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах м. Ізмаїл – 83 дитини.

Органами місцевого самоврядування здійснюються та розробляються відповідні програми для «Реалізації Конвенції ООН про права дитини у м. Ізмаїлі в 2011-2016 рр.» [5].

Таким чином, шляхи соціальної підтримки дітей з обмеженими можливостями у Придунав'ї, відповідно до вимог чинного законодавства України пропонується шляхом:

- на рівні обласної ради, облдержадміністрації Одеської області прийняти відповідні програми щодо «Реалізації соціального захисту та підтримки дітей з обмеженими можливостями та дітей з інвалідністю на 2017-2022 рр.»;

- на рівнях міських, селищних рад, райдержадміністраціях Придунав'я прийняти відповідні програми щодо «Реалізації соціального захисту та підтримки дітей з обмеженими можливостями та дітей з інвалідністю на 2017-2022 рр.»;

- залучення місцевих відділів у справах дітей, центрів соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді до активних дій та інформаційної роботи серед місцевого населенням;

- залучення представників громадських організацій, загальноосвітніх навчальних закладів освіти, вищих навчальних закладів щодо поліпшення соціальної підтримки дітей з обмеженими можливостями у Придунав'ї;

- відкриття на базі Ізмаїльського державного гуманітарного університету Центру соціальної підтримки для дітей (у перспективі – людей) з обмеженими можливостями.

K H P 1 : E V G : J H ; H L : 1 A V C F > B < M E B P 1 ª

1 j b g Z • y
k l m ^ _ g l d Z d m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z
1 a f Z € e v k v d h] h ^ _ j ` Z \ g h] h] m f Z g • l Z j g h] l
G Z m d h \ b c d ± d • \ g b d g h p A Z f Z l d • g Z

У середині 90-х років в Україні з'явилася така серйозна проблема як дитяча безпритульність та бездоглядність. Причинами дитячої бездоглядності та безпритульності вчені вважають безробіття, збільшення цін на продукти та товари першої необхідні, погіршення матеріального становища більшості населення, зростання внутрісімейних конфліктів та між батьками і дітьми.

Мета статті – визначити основні шляхи соціальної роботи з «дітьми вулиці»

Безпритульні та «діти вулиці» – це діти які опинилися на вулиці з причини, що їх вихованням не займалися батьки, або особи що їх замінюють, ті, які вдома не відчували любові батьків, ті, що прагнуть до самостійності [2]

Характеристику даної категорії дітей понять можна знайти у працях сучасних російських (О. М. Панов, Є. І. Холостова) та українських (С. В. Толстоухова, І. М. Пінчук) вчених у галузі психології, педагогіки та соціальної роботи. Соціологічні дослідження феномену соціального сирітства в Україні дають підстави віднести до «дітей вулиці» такі категорії неповнолітніх:

- безпритульні діти – діти, які не мають постійного місця проживання, тому, що втратили батьків або в сім'ї з ними поводилися жорстоко;
- діти, яких вигнали з дому – це діти, які мають місце проживання, але повинні жити на вулиці в результаті психічних розладів батьків або опікунів, байдуже ставлення до дітей;
- діти, що втекли із виховних установ – це діти, що втекли з причин фізичного або психічного насильства в закладах інтернатного типу або притулках [1].

За матеріалами державної доповіді про становище дітей в Україні за підсумками 2001 р., кількість дітей, які бродяжать і жебракують, затриманих працівниками органів внутрішніх справ, зростає з року в рік: 31,3 тис. – у 1999 р., 35 тис. – у 2000 р., 36 тис. – у 2001 р. (з них за бродяжництво – 27 тис. та за жебракування – майже 9 тис.). За даними «Служби порятунку дітей», в Україні приблизно 140 тисяч дітей позбавлених батьківського піклування [2].

На сьогодні в Україні на вулиці опинилися приблизно 130.000 тис. дітей, більшість з них – через такі основні чинники: байдуже ставлення батьків до своїх дітей; надмірна свобода дій дитини; перебування одного з батьків у в'язниці; вживання батьками

алкогольних або наркотичних речовин; позбавлення батьків батьківських прав та небажання дитини перебувати в дитячому будинку.

Діти – це майбутнє кожної держави і як наймолодше покоління, потребують особливого догляду, піклування та захисту.

Працівники соціальної сфери мають більше уваги приділяти програмам, які спрямовані на превентивні заходи щодо появи «дітей-вулиці», а також на тісну співпрацю з ними. Слід зазначити, що на сучасному етапі необхідно сформувати концепцію м'якого, поступового, заохочувального підходу до трансформації свідомості, ціннісних орієнтацій «дітей вулиці» шляхом витиснення окремих особистісних уявлень.

Необхідно зауважити, що робота з дітьми зазначеної категорії застосовуються різні технології соціальної роботи: профілактична та корекційно-виховна робота. Однією з найважливіших є соціальна профілактика, як цілеспрямована, свідома, соціально-організована діяльність щодо запобігання можливим соціальним, психолого-педагогічним проблемам і досягнення бажаного результату. Серед методів соціальної профілактики, можна виділити найбільш ефективніші, що використовують соціальні працівники стосовно проблеми дітей вулиці:

- профілактика домашнього насильства стосовно дітей (фізичне, психічне, сексуальне, економічне) з боку батьків та їх усунення;
- профілактика вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин та допомога у позбавленні від негативних звичок;
- профілактика сімейного неблагополуччя в сім’ях із дітьми;
- допомогти батькам у правильному виховуванні своїх дітей та організація розвиваючого дозвілля дітей;
- залучення дітей з девіантною поведінкою до суспільно корисної праці.

З правової точки зору, витоки бездоглядності та безпритульності лежать у сфері сімейних відносин. На формування свідомості та поведінки дітей і молоді значний вплив має стан культури, освіти та фізичної культури сучасного суспільства, соціальне, духовне та педагогічне благополуччя їхньої сім’ї.

В Україні на сьогоднішній день поки що не створена система, яка б могла забезпечити належним сімейним вихованням усіх неповнолітніх, позбавлених батьківської опіки і піклування, але існують організації та служби, які займаються «дітьми вулиці»:

- державний комітет України у справах сім’ї та молоді, служби у справах неповнолітніх обласних, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад;
- школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти;
- центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх закладів охорони здоров’я;
- притулки для неповнолітніх служб у справах неповнолітніх;
- кримінальна міліція у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ;
- приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ.

Отже, в Україні необхідно об’єднати зусилля громадян та держави аби захистити права «дітей вулиці», не зупинятися на одноразовій гуманітарній допомозі, підтримувати та використовувати позитивний досвід минулого, проводити заходи спрямовані на поліпшення становища дітей в Україні.

E•l_jZlZmj

1. Матеріали дослідження, проведеного благодійним фондом «Підліток» за замовлення державного комітету України у справах сім'ї та молоді. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.teenager.iatp.org.ua. 2002 р.

2. Підлітки на вулиці: моніторинг сучасного стану проблеми, аналіз державного забезпечення прав самоорганізованої дитини. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://igfm.org.ua/projects/finish/teen// .29.05.2007р

3. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи / В. М. Шахрай. – К. : Центр навч. літ., 2006. – 464 с.

IJHP?K KHP1:E1A:P12K>BJL1?LC< A:DE:>:O HK<1LB

L_lygZ @mjy
fZ]•kljZglid_Z^Z]h]•]dhgnZdmevl_lr
1afZ€ebvd^v_jd`Z\gbmfZlZ•jgbc nZdmevl_l
GZmdh\bc d±d•ig^bdhp Nmjk^,mc

Результатом процесу соціалізації є активне відтворення особистістю набутого соціального досвіду у своїй діяльності та спілкуванні (тобто соціалізація – це входження людини в суспільство). Соціалізація може відбуватися в умовах як виховання, тобто цілеспрямованого формування особистості, так і стихійного впливу на особистість. У межах соціалізаційного процесу здійснюється соціальне виховання, що трактується як створення умов та заходів спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально-позитивних ціннісних орієнтацій.

Дослідження і публікацій свідчить про зростання інтересу вчених до проблеми соціалізації дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Розроблено вітчизняні та зарубіжні концепції соціалізації особистості (В. Абраменкова, В. Алфімов, І. Звєрєва, А. Капська, С. Козлова, О. Кононко, С. Куліковська, Ю. Лебєдєв, С. Литвиненко, А. Мудрик, І. Печенко, Л. Хухлаєва, В. Ямницький).

У науковому вимірі визначено особливості особистісного розвитку дітей-сиріт в умовах інституційного виховання (І. Дубровіна, В. Мухіна, А. Прихожан, Н. Толстих); з'ясовано недоліки цієї форми життєвого устрою дітей- сиріт (А. Прихожан, Н. Толстих, Г. Сем'я) [3, с. 27-34].

Об'єктом дослідження вчених були також теорії системного, індивідуального, діяльнісного підходів у розкритті специфіки соціалізації дітей, ролі соціальних інститутів у цих процесах (В. Алфімов, В. Бочарова, І. Звєрєва, А. Капська, А. Мудрик, С. Савченко, Л. Рубашевська, С. Харченко) [3, с. 56- 74].

Всенаціональна проблема – діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування, вирішенням якої є спеціалізована психологічна допомога дітям соціалізуватися в соціальному середовищі. Діти-сироти, які знаходяться в закладах інтернатного типу, потребують спеціального педагогічної допомоги, що складає комплекс заходів, спрямованих на розвиток потенційних перспектив соціалізації особистості. За останні десять років кількість дітей сиріт, та дітей позбавлених батьківського піклування,

збільшилась майже вдвічі; тенденція цього показника збільшується і сьогодні. За даними Державного комітету статистики України, до мережі інтернатних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у 2005р. входило 54 школи-інтернати, де виховувалося 11654 дітей, 109 дитячих будинків – 5090 дітей, 48 будинків дитини – відповідно 3606 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Загалом, станом на 01.01.2006 р. в Україні 96,7 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [2, с. 8-9].

Процес соціалізації дитини в умовах закладів інтернатного типу, призводить до проблеми її в емоційному, інтелектуальному, мовленнєвому та фізичному розвитку. Вона має труднощі у поведінці та спілкуванні, характеризується зниженням світогляду та труднощами в особистісному зростанні та адаптації до нових умов життєдіяльності, соціалізації та інтеграції в суспільство в цілому.

Так, виявлено (Г. М. Бевз, В. І. Брутман, Л. С. Волинець, Л. Н. Галігузова, М. М. Малофеєв, С. Ю. Мещерякова, І. В. Пєша, Т. Я. Сафонова, Л. М. Царєгородцева, Л. П. Чичерін та ін.) [3], що порушення у розвитку особистості дитини-сироти здіймаються на основі дії двох груп несприятливих соціально-психологічних факторів. Першу групу складають фактори, які являються хибами виховання в минулих родинах : негативна спадкоємність, безпритульність, бездоглядність і жорстоке ставлення та ін. В другу групу ввійшли фактори, зумовлені наслідками недоробленої системи виховання в інтернатних закладах: неповноцінне спілкування з дорослими через відсутність достатньої кількості персоналу і його велику плинність; незмінне перебування в закладі закритого типу і відсутність контактів з оточенням; звужене коло спілкування, бракування вільного часу режимними випадками та ін.

Недостатній досвід спілкування із дорослими негативно відгукується на розвитку соціальних порозумінь дитини-сироти із однолітками, частіш за все не помічають один одного, знаходять спільних ігор, не сприйнятливі до ініціативи та емоційного стану однолітків, що зумовлює до виникнення конфліктів між ними. Інші діти для дитини-сироти являються одноманітною галуззю їх життя, а якщо і висуваються із цієї галузі, то, скоріше, як конкуренти або супротивники, але не як партнери або товариші. Тобто, процес соціалізації особистості виступає головним фактором у формуванні спілкування дітей між одними, побудова перспектив, нових ідей тощо.

Після закінчення інтернату, кожен з випускників вступає до самостійного життя, де пізнає проникливої кризи, яка постає труднощами соціалізації, і частіш за всього, дитина не здатна стати повноцінним членом суспільства. Саме люди цієї соціальної групи підлягають труднощів у професійному самовизначенні, у шлюбі, у встановленні професійних і дружніх відносин, значна частина поповнює ряди правопорушників [6; 9].

Вченні дослідники, такі як М. О. Дубровської, В. К. Зарецького, В. Н. Ослон доводять, що перебування дитей-сиріт у школі-інтернаті має і свої плюси [5]. Науковці стверджують, що дитина знаходиться у безпеці, фахівці інтернатних закладів займаються її вихованням, з’являються передумови до оптимізації життя.

Науковці виявили характерний тип спілкування дитини у школі-інтернаті як із дорослими, так і з однолітками, що значною мірою відрізняється від спілкування дитини, яка знаходиться у школі, у літньому таборі, де вона також залишається без батьків [6].

Таким чином, наведені матеріали досліджень впроваджують насамперед процес соціалізації дитини-сироти в установах інтернатного типу та виникнення якостей та

прогалин їх розвитку, що ускладнюють процес їх ефективної соціалізації та адаптації, подальшої інтеграції у суспільство. Позначається це й на процесі та проявах їх соціально-побутового орієнтування. Отже, соціалізація є головним процесом формування особистості, входженням до нових умов життя, спілкування з оточуючими, створення нових ідей, надання комплексної діагностики і реабілітації, яка включає в себе індивідуальне формування адаптивної готовності дітей до життєвого і професійного самовизначення, поетапне формування особистісно адаптованих установок ставлення до себе як суб'єкту майбутньої життя і професійної діяльності.

E• l _ j Z l Z n j

1. Виткаускайте Д. Работа воспитателя по формированию социально – бытовых знаний и умений у умственно отсталых учащихся 4 класса / Д. Виткаускайте // Дефектология. – 1999. – № 1. – С. 35-41.

2. Галигузова Л. Н. Психологические аспекты воспитания детей в домах ребенка и детских домах / Л. Н. Галигузова, С. Ю. Мещерякова, Л. М. Царегородцева // Вопросы психологии. – 1990. – № 6. – С. 17-25.

3. Лукашевич М. Г. Соціалізація. Виховні механізми і технології / М. Г. Лукашевич // Соціалізація. Виховні механізми і технології. – К., 1998. – 87 с.

4. Зарецкий В. К. Пути решения проблемы сиротства в России / В. К. Зарецкий, М. О. Дубровская, В. Н. Ослон, А. Б. Холмогорова. – М. : Вопросы психологии, 2002. – 456 с.

5. Кононенко Н. В. Коррекция личностных диспозиций детей-сирот в условиях детского дома : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Кононенко Н. В. – Майкоп, 2006. – 23 с.

6. Семья Г. В. Психолого-педагогические программы подготовки к самостоятельной семейной жизни детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей / Г. В. Семья, Н. Ф. Плясов, Г. И. Плясова. – М. : Знание, 2001. – 176 с.

K H P 1 : E V G P > : = H = 1 Q G : J H ; H L : S H > H I H > H E : G G Y
> B L Y Q H 2 : = J ? K B < G H K L 1

= Z e b g Z A Z g n • j h \
f Z] • k l j Z l m j Z i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z
1 a f Z € e b v d ^ v j d ` Z \ b g c] m f Z g • l Z Z ¢ g m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d ± j d • \ g ^ b d g h p A Z f Z H d • g Z

Однією з найгостріших проблем сьогодення є підвищена агресивність дітей. Дитяча агресія як вид агресивної поведінки проявляється вже в ранньому віці та в окремих випадках може супроводжуватись надзвичайною жорстокістю.

Вивченням різних аспектів проблематики агресивної поведінки дітей та з'ясуванням причин її виникнення, шляхів попередження, займаються такі видатні науковці, як Л. Аршавіна, З. Ікуніна, П. Ковальов, Т. Карпінська, О. Лобач,

Т. Мірошніченко, Т. Мицкан, В. Аверін та ін. Але питання власне соціально-педагогічної профілактики досліджено не достатньо.

Метою статті є розкриття змісту соціально-педагогічної діяльності щодо попередження дитячої агресивності.

Насамперед розглянемо сутність поняття «агресія», «агресивність», «агресивна поведінка». За психологічним словником, агресія – це індивідуальна, колективна поведінка чи дія, спрямована на нанесення фізичної, психічної шкоди, або навіть на знищення іншої людини, групи [1, с . 9].

Агресивність – риса характеру, емоційний стан, що виражається у ворожому ставленні людини до інших людей, тварин і навколишнього світу .

Агресивна поведінка – особлива форма поведінки людини, що характеризується демонстрацією переваги в силі або застосуванням сили по відношенню до іншої людини або групи осіб в цілому. Вона може змінюватись за ступенем інтенсивності і формою прояву: від демонстрації неприязні й недоброзичливості – до словесних образ (вербальна агресія) та застосування грубої фізичної сили (фізична агресія) [1, с. 9].

У словнику з соціальної педагогіки Л. В. Мордахаєва використовується визначення агресії, як поведінки з нанесенням фізичної і моральної шкоди іншій людині, отже агресія – це антисоціальна поведінка, яка порушує соціальні або культурні норми, особливо правові.

Слід зауважити, що існує ряд чинників, які об’єктивно можуть впливати на закріплення агресивної моделі поведінки дитини: порушення психічного розвитку (відсутність самоконтролю, відхилення з боку центральної нервової системи); особливості спілкування в сім’ї (агресивна модель спілкування, неблагополучна сім’я); безконтрольний перегляд телебачення, що може впливати на формування агресії серед дітей та перевантаження психіки агресивними комп’ютерними іграми. Видатний психолог С. С. Степанов стверджує, що «агресивність – це «хвороба» не дитини, а того середовища, в якому вона формується і зростає» [4, с. 36].

В. Оклендер, презентуючи свою позицію щодо дітей з агресивною поведінкою, розглядає дитину, яка демонструє деструктивну поведінку, як людину, якою рухають почуття гніву, образи, відторгнення, тривоги, небезпеки, незахищеності; у неї часто відмічається низька самооцінка; вона не здатна висловити свою думку, боїться висказати те, що відчуває по-іншому, оскільки якщо вона це зробить, то може втратити силу, яка лежить в основі агресивної поведінки; для неї це єдиний шлях, що сприяє виживанню [2, с. 137-138].

Особливу роль у визначенні шляхів подолання агресивної поведінки відіграє з’ясування чинників, які сприяють виникненню таких реакцій у дітей. До основних факторів, з якими пов’язані прояви агресії належать: соціально-економічна і політична організація самого суспільства; норми поведінки, що задаються соціальними умовами; наявність соматичних та психічних захворювань; фізичні умови навколишнього середовища. Важливу роль у виникненні агресивних проявів у дітей відіграють характер і система сімейного виховання; умови мікросередовища; вплив засобів масової інформації та комп’ютерних ігор; вікові та індивідуально- психологічні особливості дитини.

Серед форм агресивних реакцій Смирнова Т. П. виділяє наступні:

Фізична агресія (напад) проявляється у застосуванні грубої фізичної сили проти іншої особи.

x Вербальна (словесна) агресія є виразом негативних відчуттів як через форму (крик, сварка), так і через зміст словесних відповідей (погрози, прокляття, лайка).

x Непряму агресію характеризують певні дії, які направлені на іншу особу (плітки, злобні жарти), та ні на кого не направлені вибухи люті та злості (крик, тупання ногами, биття кулаками по столу, грюкання дверима та ін.).

x Схильність до роздратування та образи – готовність до прояву агресивної поведінки при щонайменшому збудженні, запальності, різкості, грубості.

x Негативізм передбачає опозиційну манеру поведінки, направлену проти авторитету або керівництва; може наростати від пасивного опору до активної боротьби проти сталих законів і звичаїв.

Із форм ворожих реакцій в основному виділяються:

xобраза – заздрість і ненависть до оточуючих, обумовлена відчуттям гіркоти, гніву на весь світ за дійсні або уявні страждання.

xпідозрілість – недовіра й обережність по відношенню до людей, засновані на переконанні, що оточуючі мають намір заподіяти шкоду [3, с . 5].

Зазначимо, що соціальний педагог може використовувати різні методи роботи для профілактики агресивної поведінки дітей в залежності від їхніх індивідуальних особливостей: арт-терапію, психотерапію, рольову гру, бесіди, тренінги, методики «Неіснуюча тварина», «Оцінку характеристик агресивності» та ін.

Арт-терапія в роботі соціального педагога – це сукупність методик, що базуються на застосуванні різних видів мистецтва у своєрідній символічній формі, дозволяють за допомогою стимулювання художньо-творчих проявів дитини здійснювати корекцію порушень психоемоційних процесів чи відхилень в особистісному розвитку [5, с. 8].

До основних видів арт-терапії відносяться: ізотерапія, бібліотерапія, казкотерапія, маскотерапія, драматерапія, робота з м'яким матеріалом, пісочна терапія, музикотерапія, кольоротерапія, фототерапія, відеотерапія, орігамі, та інші форми творчого самовираження.

Арт-терапія як метод психокорекції агресивних проявів у дітей буде ефективнішим, якщо у психолого-педагогічній діяльності створені специфічні умови: середовище, що включає в себе творчу взаємодію, безумовне прийняття і розуміння потреб дитини; використання спеціальних прийомів, що сприяють зняттю емоційної напруги дитини, її творчому самовираженню, рефлексії, розширенню уявлень про емоції, почуття та контроль за негативними емоційними станами.

Ізотерапія – один з найбільш поширених видів арт-терапії, що використовує образотворче мистецтво і творчість. Малювання – це творчий акт, який дозволяє дитині відчути та зрозуміти саму себе, виразити вільно свої думки і почуття , звільнитися від певних конфліктів і переживань, дати вихід своїм почуттям, емоціям, бажанням, мріям. Тому малювання широко використовують для зняття психічної напруги, стресових станів, при корекції агресії, страхів [5, с. 14].

Музикотерапія є ефективним засобом корекції агресивності, емоційних відхилень, страхів, рухових і мовних розладів, відхилень у поведінці, комунікативних труднощів. Музика здатна встановлювати загальний настрій дитини, розвивати художнє сприйняття, позитивні риси (упевненість, чесність, сміливість, доброта), нейтралізувати її невротичні прояви (страхи, тривожність, невпевненість, агресивність) [5, с. 9-10].

За допомогою засобів арт-терапії покращується емоційна сфера дітей, творчий процес сприяє подоланню негативних емоцій, зокрема агресії.

Наступними, не менш ефективними методами роботи соціального педагога щодо подолання дитячої агресивності, є діагностика станів за тестом М. Люшера, «Оцінювання рівня тривожності й схильності дитини до неврозу» (О.Захаров), тест «Тривожність» (за Р. Темл, М. Доркі, В. Амен), методика «Неіснуююча тварина», які допомагають максимально об'єктивно підійти до виявлення агресивності серед дітей та її рівня: проективна методика дає змогу «зчитати» необхідну інформацію про досліджуваного безпосередньо з його малюнка, а анкета з характеристиками – надати оцінку рівня агресивності дитини власне її батьками, вихователями та іншим близьким оточенням, котре бере участь в її вихованні.

Профілактичні заходи у діяльності соціального педагога щодо зазначеної проблематики мають бути спрямовані не на повне виключення агресивності з характеру дитини, а на обмеження та контроль її негативних рис, а також заохочення її позитивних проявів. Важливу виховну силу має особистий приклад членів родини, особливо батьків, та особливості спілкування між членами родини. Найкращий спосіб запобігти агресивності дитини – проявляти до неї любов, ласку, добро і взаєморозуміння [3, с. 28].

Отже, задля результативності діагностичних, корекційних та профілактичних заходів, котрі проводяться безпосередньо з дитиною, соціальному педагогу варто ретельно підбирати методики, враховуючи її вікові та психологічні особливості. Ефективність подолання агресивності серед дітей забезпечується через індивідуальну роботу з самою дитиною, співпрацю з сім'єю; професійно організовану взаємодію між соціальним педагогом, дитиною та їх соціальним оточенням, що призводить до встановлення взаємоприйнятних, довірливих стосунків і, в кінцевому підсумку, – до ефективніших результатів подолання агресивності дитини.

E• l _ j Z l ƶn j

1. Краткий психологический словарь / ред.-уклад. Л. А. Карпенко, А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – М. : Политиздат, 1985. – 431 с.

2. Оклендер В. Окна в мир ребенка: Руководство по детской психотерапии / В. Оклендер. – М. : Класс, 2003. – 158 с.

3. Смирнова Т. П. Психологическая коррекция агрессивного поведения детей / Т. П. Смирнова. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 160 с.

4. Степанов С. С. Большие проблемы маленького ребенка: Советы психолога родителям / С. С. Степанов. – М. : Педагогика-Пресс, 1995. – 168 с.

5. Юрченко Т. Волшебный мир детства. Арт-педагогика, арт-терапия в развитии дошкольников / Т. Юрченко. – Педагогическое Общество России, 2007. – 87 с.

K H P 1 : E V G : D H F I ? L ? G L G 1 K L V G ? I H < G H E 1 L G 1 O
Y D J ? A M E V L : L K H P 1 : E V G H = H < B K O M F H G < G O Y
P ? G L J M K H P 1 : E M K G B H O H E H = 1 Q G H 2 J ? : ; 1 E 1 L : P 1 2

X e • y 1 \ Z g h \ Z
f Z] • k l j Z g l i d _ Z ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e \
1 a f Z € e b v d ^ v _ j d ` Z \ b g c] m f Z g • l h Z ¢ g m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d ± ^ j • \ g ^ b o d g j h n D • G m < d

Насьогодні, надання суб'єктам навчально-пізнавалної діяльності, окрім знань, умінь і навичок (як мети навчання) та формування гармонійної особистості (як мети виховання), вітчизняна освітня галузь орієнтована на розвиток у молоді громадянської компетентності. Вченими (І. Зимня, О. Овчарук О. Савченко та ін.) доведена конструктивність компетентнісної освітньої парадигми. Актуальність розгляду компетентності водночас як цілі і як результати освітньо-виховного процесу та розробки відповідних програм її формування вимагає від вітчизняних соціальних інститутів модернізації діяльності. Так О. В. Сухомлинська розкриває основні аспекти трансформаційних змін сучасного суспільства. Йдеться, по-перше, про, залучення широких верств населення до політичних, владних і опозиційних, ідеологічних структур та угрупувань; по-друге, про багатовимірні зміни світового простору; по-третє, про реформування національної освітньої системи, яке, передусім, спирається на підвищення рівня якості та ефективності освіти [2].

Усі вище окреслені аспекти змін вимагають від кожної людини необхідного рівня соціальної компетентності для вибору, аналізу та систематизації інформації про зміст, структуру і закономірності суспільства та особистості в ньому з метою подальшої ефективної просоціальної діяльності в соціумі. Домінантою педагогічних зусиль, на наш погляд, має розцінюватися навчання дітей і молоді критично мислити, приймати правильні рішення, розв'язувати конфлікти, орієнтуватися в соціумі на основі формування досвіду самоорганізації життєдіяльності як творчого процесу. Отож на перший план виходить така особистісна якість як соціальна компетентність, що виступає тим індикатором, який дозволяє визначити готовність вихованця до подальшого життя, розвитку й активної участі у житті суспільства.

Зауважимо на тому, що навколо компетентнісного підходу точиться багато наукових дискусій в контексті доцільності його вживання у педагогічній науці: наскільки виправданим та необхідним є вживання поняття «компетентність» у педагогічній теорії та практиці; чи містить термін якісно новий зміст, и це просто «модний» іноземний термін, що переобтяжує і без того громіздку термінологію педагогіки тощо.

Наразі в педагогіці здебільшого розглядається феноменологія професійних компетентностей – як результат професійної підготовки, та освітніх компетентностей як якісно нового підходу до змісту освіти, що характеризується тісним зв'язком з життям, майбутньою професійною діяльністю дитини і орієнтується на надання дитині здатності виконувати складні просоціальні види діяльності [2].

Натомість ще й досі відсутнє загальновизнане науковцями наповнення поняття «соціальна компетентність». Теоретичний аналіз у наукової літератури у цьому плані дозволяє. Зауважимо, що у психологічних джерелах найчастіше зустрічаються поняття

«соціально-психологічна компетентність», яка розуміється як здатність людини ефективно взаємодіяти з оточуючими людьми. Таке тлумачення передбачає вміння людини орієнтуватися в соціальних ситуаціях, правильно визначати особистісні риси й емоційні стани інших людей, обирати адекватні способи спілкування з ними [1].

Педагогічні довідкові джерела в яких актуалізовано вагу діяльнісного підходу, соціальну компетентність особистості тлумачать через набутий нею в безпосередній діяльності досвід при цьому соціальний досвід розуміється як сукупність набутих соціальними суб'єктами (індивідами, групами, народами, націями) знань, умінь, навичок, звичаїв, норм, традицій тощо, які є підґрунтям їх практичного життя у суспільстві. Деякі дослідники (наприклад, В. П. Покась) шляхами привласнення соціального досвіду називають такі, що відбуваються у контексті підсистем: «Я – людина», «Я – член сім'ї», «Я – учень », «Я – житель міста, села», «Я – житель регіону», «Я – громадянин держави», «Я – громадянин планети». Відтак акцент робиться на комунікативну складову. Тоді компетентність можна трактувати як володіння адекватним соціальним досвідом і вміння його використовувати в конкретній ситуації, що повністю «вкладається» у нашу попередню схему міркувань.

Аналіз наукових джерел доводить, що комунікативний аспект компетентності стосується переважно духовного, емоційного стану людини, в той час як діяльнісний – його практичної реалізації. Обидва підходи вимагають єдине високу результативність діяльності (або спілкування) особистості. Водночас таке явище «соціальна компетентність» передбачає не просто гармонійне поєднання обох цих станів (коли людина реалізує себе і в спілкуванні, і в практичній діяльності) але й віддзеркалює просоціальну спрямованість особистості.

Близьким до зазначених є поняття «життєва компетентність», яку трактують (зокрема І. П. Ящук) як знання, вміння, життєвий досвід особистості, необхідні для розв'язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життя. До того ж дослідник окреслює фактори формування означеної якості особистості:

1) «соціокультурний фактор» виконує роль гармонізації відносин між суспільними і особистісними проявами людини і розглядається як накопичення учнями знань, цінностей, норм, зразків, які представляють духовний світ окремих людей та груп;

2) «люди» – формування навичок соціальної поведінки (сім'я, школа, позашкільні, молодіжні об'єднання, референтні групи);

3) «я сам» – формування знань про себе, усвідомлення життєвих цінностей, розвиток особистісного світогляду.

Як бачимо категорія «життєва компетентність» частково перетинається із змістовим поняттям «соціальна компетентність». Остання відрізняється акцентуванням не стільки на особистість та досягнутий життєвий успіх, скільки оточуючих людей, суспільство і державу. Отже, суспільну спрямованість здебільшого характеризує інша якість її соціальна зрілість.

Відповідно постає необхідність створення особливої системи виховання, яка забезпечить вихованцям притулків для неповнолітніх успішну адаптацію та успішне входження в соціум. Самореалізація набутого нами досвіду у зазначеному ракурсі доводить, що сукупність ступеня інтеграції у суспільство дитини-сироти визначається тим місцем, яке вона посідає в системі соціальних стосунків: сімейних,товариських, професійних, громадянських тощо. А соціальна компетентність дитини стихійно

формується під впливом всіх соціальних інститутів. Натомість діти поза сім'єю знаходяться за межами просоціального впливу більшості інститутів виховання, а ті, котрі залишаються їм доступними, відрізняються деривaційним впливом. Це спричиняє непристосованість дітей до життя в суспільстві. Альтернативним завданням діяльності державних закладів освіти повинно стати цілеспрямоване формування соціальної компетентності дітей, позбавлених батьківського піклування.

Зважившись на те, що вітчизняне законодавство дає визначення безпритульних дітей як таких, що були вимушені залишити або самі залишили сім'ю чи дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають постійного місця проживання, то такі діти за статусом прирівнюються до дітей, позбавлених батьківського піклування. Закладами соціального захисту безпритульних дітей визначаються: притулок для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх і центр соціально-психологічної реабілітації дітей служби у справах неповнолітніх. Одним із таких закладів є Ізмаїльский центр соціально-психологічної реабілітації дітей. Так, якщо у Центрі діти перебувають тимчасово (від 3-х до 9-ти місяців), в той час як у центрі соціально-психологічної реабілітації – протягом тривалого часу. Головним завданням закладів соціального захисту безпритульних дітей закон визнає їхню реінтеграцію тобто повернення до самостійного повноцінного життя. А це актуалізує соціально-педагогічні потреби у систематизації зусиль працівників-соціономістів, зокрема Центру соціально-психологічної реабілітації на формування у цієї категорії дітей.

З розв'язанням цього завдання ми й пов'язуємо перспективи подальшого дослідження.

E• l _ j Z l ẑn j

1. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К., 2000. – 260 с.

2. Сухомлинська О. Виховання як соціальний процес // Шкільний світ. – 2004. – січень. – №4(228). – С. 1-3.

K H P 1 : E V G 1 I J H ; E ? F B > 1 L ? C A H ; F ? @ ? G B F B F H @ E B < H K I < M D J : 2 G 1

1 g g Z D m a v f _ g d
студентка II курсу педагогічного факультету
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – к.пед.н., доц. Фурдуй С.Б.

Однією з найважливіших функцій держави є турбота про найбільш вразливих членів суспільства. Це люди похилого віку, діти, особи з обмеженими можливостями, особи, які опинилися у складних життєвих умовах тощо. Однак однією з найбільш незахищених категорій є діти з обмеженими можливостями, які потребують особливого ставлення та турботи як з боку держави, так і з боку суспільства.

Інвалідів у нашому житті сприймають по-різному: одні до них абсолютно байдужі, інші жалісливі, треті, їх менше, активно допомагають їм. Крім того, існуюче стереотипне

уявлення про інтелектуальну і психічну неповноцінність людини із серйозними фізичними вадами прирікає інвалідів на повну ізоляцію.

Необхідність дослідження проблеми реалізації прав саме дітей з обмеженими можливостями зумовлена низкою факторів, серед яких слід назвати негативну тенденцію збільшення кількості хворих дітей з вадами розвитку як в Україні, так і у світі. Цей чинник зумовлює необхідність приділяти все більше уваги з боку держави та суспільства цій категорії осіб, забезпечувати на державному та місцевому рівнях реалізацію та захист їх прав тощо. Питання життєдіяльності осіб (у тому числі й дітей) з обмеженими можливостями досліджувалися як вітчизняними науковцями, так і вченими інших країн. Сучасні вчені (О. В. Пономаренко, А. Д. Носов, А. М. Колодій, О. П. Пономарьова, А. Ю. Олійник, Л. І. Миськів, С. М. Малініна, М. Л. Захарова, Е. Г. Тучкова, Р. Боровскі, В. І. Чорненький) безпосередньо або опосередковано торкалися питань конституційних прав і соціального забезпечення повнолітніх осіб та дітей з обмеженими можливостями, проблем їх реалізації.

Науковці, В. А. Ардзинба, М. М. Малофєєв, Х. С. Замський, Р. Р. Мельник, досить повно аргументують проблеми освіти дітей з вадами розвитку в рамках соціальної педагогіки та соціальної психології, розробляють та впроваджують нові адаптовані методики навчання таких проблемних дітей, з урахуванням особливостей сприйняття.

Незважаючи на наявні проблеми у цій сфері, позитивною тенденцією останніх років у всьому світі є збільшення інтересу як з боку більшості демократичних держав, так і з боку громадських організацій та об'єднань до цієї категорії громадян, визнання їх прав нарівні з іншими членами суспільства. Це знайшло відображення у прийнятті та ратифікації більшістю країн світу низки документів, серед яких слід назвати такі як; Конвенція про права дитини, ухвалена 20 листопада 1989 р. Генеральною Асамблеєю ООН та ратифікована Україною 27 вересня 1991 р. (датою підписання документа є 21 лютого 1990 р., ратифікація ухвалена Постановою Верховної Ради України від 27 лютого 1991 р. № 789-XII), Конвенція про права інвалідів і факультативного протоколу до неї, ухвалені на 61-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 13 грудня 2006 р. У ст. 5 Конвенції про права інвалідів окремо оговорюється, що діти з обмеженими можливостями мають всі права та основоположні свободи людини нарівні з іншими, що гарантується та забезпечується державою. Цей документ визначив права осіб з обмеженими можливостями та зобов'язання держав щодо їх дотримання та захисту. Аналізуючи зазначений документ, можна сказати, що він має на меті не лише підвищення обізнаності населення щодо осіб з обмеженими можливостями, їх прав та проблем, а й зміну українського законодавства відповідно до норм міжнародного законодавства, зокрема Конвенції ООН про права інвалідів; забезпечення безбар'єрного середовища для осіб з вадами фізичного характеру, доступність до інформації (враховуючи осіб із сенсорними порушеннями та з інтелектуальною недостатністю), їх вільний доступ до освіти, культури, туризму, можливості працевлаштування тощо; удосконалення процедури та порядку проведення медико-соціальної експертизи та лікарсько-консультативної комісії для дітей; проведення реабілітаційних заходів та надання соціальних послуг; посилення відповідальності за порушення прав людей з обмеженими можливостями [3].

Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», більше уваги приділяється інформуванню дітей та молоді щодо їх однолітків та дорослих осіб з обмеженими можливостями, введення тем та дисциплін, пов'язаних зі створенням

безбар'єрного середовища та впровадження інклюзивної освіти тощо [4]. Цей план передбачає заходи і для дітей з обмеженими можливостями, які проживали або проживають у східних областях країни, де проводиться анти-терористична операція.

Нажаль коло наукових досліджень, які б повною мірою вивчали проблеми прав дітей з обмеженими можливостями, стан їх реалізації в Україні, досить невелике. Через те, що в умовах сучасності ця проблема набуває все більшої актуальності, потрібно зосередитися на цьому аспекті з приводу соціального супроводу таких дітей, з метою її більшого вивчення та визначення шляхів дотримання прав дітей з обмеженими можливостями у соціумі.

E•l_jZlZmj

1. Конвенція про права інвалідів від 13 грудня 2006 р.

2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р.

3. Про затвердження Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 р. : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 р. № 245-р // Офіційний вісник України. – 2011. – № 4. – 75 с.

KHP1:EV-GP?>:=H=1QG: JH;HL: A >1LVFB
>?<1:GLGH2 IH<?>1GDB

Hev]Z FhjhrZg
fZ]uklj Zglid_Z^Z]h]•qghrjhevnlZ_dm
1afZ€evkvdbc ^_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc
GZmdh\bc d±d•\g^bdhp AZfZHd•gZ

Прогресуюча тенденція неперервного зростання різних проявів девіантної поведінки, їх об'єктивність встановлюють перед суспільством і соціальним педагогом в якості основоположних завдань пошук методів, форм і технологій роботи з дезадаптованими підлітками, концентрацію зусиль, цілеспрямованих як на реабілітацію дитини, так і попередження відхилень від соціальних норм, тобто усунення умов, які прямо або опосередковано негативно впливають на вчинки і дії неповнолітнього.

Проблему соціальної адаптації й дезадаптації підлітків характеризують труднощі у засвоєнні та пристосуванні до норм соціального життя або у дозволі тих норм, що є соціально ризикованими, несуть у собі небезпеку для життя й здоров'я дитини; проблеми, пов'язані з неадекватною та девіантною поведінкою, дезадаптацією дітей і підлітків у соціальному середовищі ±«важкі» діти (некеровані, педагогічно занедбані, які поводяться зухвало, агресивно); причетність до кримінальних обставин, перебування на обліку в поліції; вживання дітьми алкоголю, наркотиків; адаптація до нового середовища (у новому класі, школі, дитячому колективі); дезадаптація до норм соціального життя в колективі і, як наслідок, до самотності, дефіциту спілкування.

Дослідженню різноманітних аспектів девіантної поведінки, чинників її виникнення, пошуку форм і методів профілактичної роботи та подолання девіантної поведінки присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, таких як: О. Безпалько, І. Звєрєва,

А. Капська, Г. Кеплан, В. Оржеховська, Н. Перешеїна, В. Співак, С. Харченко, М. Фіцула та інші.

Насамперед розглянемо сутність поняття «девіація». У перекладі з латинської «девіація» означає відхилення. Початковим для розуміння сутності девіантної поведінки є поняття «норма».

На сучасному етапі девіантну поведінку розглядають як систему вчинків, що не відповідає прийнятим у суспільстві нормам і виявляється у вигляді незбалансованих психічних процесів, неадаптованості, порушенні процесів самоактуалізації та ухиленні від морального та етичного контролю особистості над власною поведінкою [1, с. 131].

Н.Сейко залежно від способів взаємодії з дійсністю та порушенням тих чи інших суспільних норм, визначає, що девіантна поведінка може проявлятися в різних видах: делінквентної, адиктивної та психопатологічної діяльності [3, с. 142].

Делінквентна поведінка підлітків визначає як комплекс асоціальних вчинків, що має усталені негативні соціокультурні характеристики, які порушують правові норми, але не тягнуть за собою кримінальної відповідальності внаслідок деяких причин (дитина не досягла віку, передбаченого законодавством для притягнення її до кримінальної відповідальності або якщо небезпека вчиненого злочину визначається як обмежена).

Адиктивній поведінці дитини властиве прагнення відходу від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану через споживання різноманітних хімічних речовин, постійній фіксації уваги на певних видах діяльності з метою розвитку та підтримання інтенсивних емоцій, внаслідок чого особа існує у специфічному «віртуальному світі» і поступово деградує.

Психопатологічна поведінка ґрунтується на психопатологічних симптомах і синдромах, які є проявами певних психічних розладів та хвороб, як визначає О. Бондарчук [2, с. 26]. Найчастіше виокремлюють аутоагресивну поведінку, дисморфоманічну (хибна впевненість у наявності фізичних недоліків), гебоїдну (надмірне прагнення до самоствердження), дромоманію (прагнення до бродяжництва та подорожування) та паталогічну сором’язливість.

Мета діяльності соціального педагога полягає в тому, щоб надати допомогу дитині, допомогти ій подолати кризу і самостійно змінити своє життя. Сенс соціально-педагогічної роботи з дітьми девіантної поведінки полягає в організації підвищеної опіки, виховання почуття власної гідності, опираючись на позитивні якості характеру; попередження або подолання різноманітних відхилень у поведінці; встановленні контакту з дитиною.

Зазначимо, що серед причин відхилень у поведінці дитини основними є політична, соціально-економічна та екологічна нестабільність суспільства, посилення впливу псевдокультури, зміни у змісті ціннісних орієнтацій молоді, несприятливі сімейно-побутових відносини, відсутність контролю за поведінкою, надмірна зайнятість батьків, їхні розлучення.

Вчений В.Співак найвагоміші причини девіантної поведінки дітей класифікує у наступні групи:

1. соціально-економічні (зниження життєвого рівня населення, майнове розшарування суспільства, обмеження шансів соціально схвалених форм заробітку, безробіття, доступність неповнолітніх до алкоголю та тютюну);

2. соціально-педагогічні (криза інституту сім'ї; виховання в неповній сім'ї; надвисокі вимоги батьків до дитини; незначний статус підлітка у класному колективі; слабка система позашкільної зайнятості дітей та молоді);

3. соціально-культурні (зниження морально-етичного рівня населення; поширення кримінальної субкультури; негативний вплив засобів масової інформації; домінування серед молоді культу сили);

4. психологічні (прагнення бути самостійним; визнаним в групі однолітків; стремління до самоствердження; намагання виглядати дорослим; підвищена тривожність, занижена самооцінка; негативні риси характеру);

5. біологічні (генетичні порушення у розумовому розвитку, дефекти слуху та зору), тілесні вади, порушення нервової системи тощо);

6. фізіологічні (вади мовлення, зовнішня непривабливість, недоліки конституційної будови тіла тощо) [4, с. 20-21].

Вірно організована соціально-педагогічна робота має спрямовуватись на надання комплексної підтримки у вирішенні особистісних проблем клієнта, яка включатиме три аспекти:

• соціальний аспект ±розвиток і набуття соціальних якостей особистості, досвіду спілкування і засвоєння суспільних норм поведінки;

• культурний аспект ± ознайомлення з навколишнім світом, оволодіння культурними цінностями суспільства, культурою поведінки і відносин, відповідною освітою;

• психолого-педагогічний аспект ± психічний та особистісний розвиток особистості, навчання і виховання в сім'ї, в дитячому садку, школі.

Отже, соціально-педагогічна робота має спрямовуватися на:

1. Профілактику причин і наслідків девіації, особливо з тими дітьми, які перебувають в несприятливих умовах соціалізації, характеризуються негативною поведінкою, з тими, хто став на шлях асоціальної і протиправної поведінки.

2. Організацію вільного часу, так як беззмістовне дозвілля є провідним фактором ризику.

3. Посередницьку діяльність по залученню до співпраці батьків, вчителів, лікарів, працівників поліції, громадськості.

4. Психолого-педагогічну допомогу особистості, схильної до девіантної поведінки, як комплекс соціально-психологічних і педагогічних заходів, які спрямовані на виявлення та виправлення умов, які сприяють проявам девіантної поведінки; створення передумов попередження відхилень у поведінці, зокрема, через пропаганду здорового способу життя; створення сприятливого соціально-психологічного клімату в мікросоціальному оточенні дитини; створення можливостей для самореалізації особистості у суспільстві тощо.

Необхідно підкреслити, що результатом соціально-педагогічної діяльності мають бути перевиховання, оздоровлення, реабілітація дитини. Варто зауважити, що у вищеназвані процеси крім соціального педагога включається й колектив вихованців, в який потрапляє дитина. Задля її ефективнішого оздоровлення і реабілітації можна використовувати й участь у роботі спортивних секцій, технічних гуртках, клубах тощо.

Отже, соціально-педагогічна робота з дітьми девіантної поведінки має ґрунтуватися на педагогічних принципах і може бути плідною лише за умови співпраці

соціальних педагогів, психологів, учителів, батьків, працівників соціальних служб та спрямовуватися на профілактику, корекцію та реабілітацію поведінки дітей та молоді.

E•l_jZlZnj

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі / О. В. Безпалько. – К. : Центр учбової літератури, 2009. ±131 с.

2. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки / О. І. Бондарчук. – К. : МАУП, 2006. ±26 с.

3. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка: Курс лекцій / Н. А. Сейко. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-тет, 2002. ±142 с.

4. Співак В. І. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки / В. І. Співак // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Серія соціально-педагогічна. ±2009. – Випуск XI. ±С. 20-21.

:DLM:EVG1KLV KMQ:KGH2 KHIP?1>::E=VHG=HQGH2 JH;HLB A IJH;E?FGBFB K1F¶YFB

GZklFyhlhd

klm^_gldm1km i_^Z]h]•qgh]h nZdmevl_

1afZ€evkvdbc ^_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc mg•

GZmdh\bc d±d•ïgbdhp Nmj^mc K ;

Сім'я виступає важливим чинником соціалізації особистості в середовищі її існування. Основні соціалізуючи функції родини полягають у забезпечені фізичного та емоційного розвитку дитини, її розумового розвитку, а також розвитку здібностей і потенціальних можливостей, формуванні в дитині основних соціальних норм для життя в суспільстві.

Сім'я завжди була основою суспільства, фундаментом формування особистості. В той період людського існування, коли ще не було шкіл, особливих факторів виховання, батьки несли відповідальність за виховання дітей. Така їх відповідальність була не лише перед самим собою, а й перед суспільством в якому вони жили та самі соціально розвивалися. Через це в суспільстві найбільше цінували людей, які виховали дітей соціально розвинутих та пристосованих до життя в суспільстві.

Для суспільства нашої країни є актуальною проблема неблагополучних (проблемних) сімей. Вона вимагає великих зусиль для її вирішення, оскільки сім'я — найперший фактор соціалізації дитини. Шкода, що в нашому суспільстві існує багато сімей які не виконують своїх соціальних обов'язків, через, що повинні страждати їхні діти. Тому проблемні сім'ї в нашому сучасному суспільстві дуже поширена проблема.

У сучасній науці існує безліч типологій сім'ї. Особливості тієї чи іншої сім'ї впливають на успішність чи неуспішність навчальної діяльності, виникнення труднощів у поведінці дітей. Об'єктом, соціально-педагогічної підтримки може стати будь-яка проблемна сім'я. Однак ступінь потреби в ній буде різна, як і по-різному зміст підтримки.

Науковець М. А. Галагузова [2] виділяє типологію сімей за рівнем соціальної адаптації:

- благополучні сім'ї успішно справляються зі своїми функціями і практично не потребують підтримки соціально педагога;

- сім'ї групи ризику, характеризуються наявністю деякого відхилення від норм, наприклад, неповна сім'я, малозабезпечена сім'я, кризова, асоціальна;

- неблагополучні сім'ї, маючи низький соціальний статус в якій-небудь з сфер життєдіяльності, не справляються з покладеними на них функціями;

- асоціальні сім'ї де батьки ведуть аморальний, протиправний спосіб життя і в яких житлово-побутові умови не відповідають елементарним санітарно-гігієнічним вимогам, а вихованням дітей, як правило, ніхто не займається. Робота соціального педагога з цими сім'ями повинна вестися в тісному контакті з правоохоронними органами та органами опіки і піклування.

Б. М. Алмазов [1] виділяє чотири типи неблагополучних, сімей, що сприяють появі «важких» дітей: сім'ї з недоліком виховних ресурсів; конфліктні сім'ї; морально неблагополучні сім'ї; педагогічно некомпетентні сім'ї.

Соціальний педагог має велике значення в вирішенні проблем неблагополучних сімей. Працюючи з дитиною він повинен працювати ще й з його батьками, тому що вони відіграють велику роль в житті дитини, з яких вона бере приклад, та в багатьох випадках вони самі роблять ці проблеми через які роблять свою родину неблагополучною. Об'єктом впливу соціального педагога можуть бути всі дорослі члени сім'ї та діти. Діючи в інтересах дитини, соціальний педагог покликаний надавати необхідну допомогу і підтримку сім'ї. Фахівці в галузі соціальної педагогіки (М. А. Галагузова, Ю. Н. Галагузова, А. Й. Капська, І. М. Трубавіна та ін.) вважають, що діяльність соціального педагога з сім'єю протікає за трьома напрямками: освітній, психологічний, посередницький.

Науковцями встановлено, працюючи з сім'єю, соціальний педагог виступає, як правило, в трьох ролях: радник, консультант, захисник. Допомагає проблемним сім'ям у вирішенні їх соціальних відхилень та насамперед захист дітей які потребують підтримки якої не можуть здобути в своїй родині.

Науковець Трубавіна І. М. [4, с. 82] досліджуючи цю проблему, характеризує діяльність соціального педагога у роботі з неблагополучними сім'ями саме так: соціальний педагог виступає посередником між сім'єю, державою, громадськими організаціями та законодавчими органами. Соціальні послуги спрямовані на допомогу створення й поліпшення умов життєдіяльності сім'ї, можливостей її самореалізації, на захист її прав та інтересів. Це, насамперед, роз'яснення про пільги, що надаються молодим сім'ям, жінкам, одиноким, неповнолітнім матерям, дітям з неблагополучних сімей та сімей групи ризику, їх батькам, формування їхньої правосвідомості, відповідального ставлення батьків до батьківських обов'язків, надання різних видів послуг дітям і сім'ям – жертвам екологічних, технологічних, політичних катастроф, які опинилися в екстремальній ситуації, а також молоді, яка збирається взяти в шлюб. Молодій сім'ї, неповнолітнім та молоді має бути гарантованим надання різного роду інформативних консультацій.

Соціально-педагогічної допомоги потребують сім'ї, які мають проблеми у вихованні дитини з будь-яких причин, проблеми у внутрісімейних взаємовідносинах або

стосунках із суспільством, в організації життєдіяльності сім'ї, а також сім'ї соціального ризику з несприятливими умовами існування. Такі сім'ї потребують різних видів допомоги: з питань планування сім'ї, виховання та догляду за дітьми, адаптації до зміни зовнішніх умов, розробки індивідуальних сімейних стратегій, підготовки молоді до вступу в шлюб, організації вільного часу молодої сім'ї, налагодження сімейного побуту й господарства, удосконалення взаємостосунків у сім'ї.

Соціальний патронаж ± один з напрямів соціально-педагогічної роботи, спрямованої на постійне супроводження сімей, які потребують систематичної підтримки умов, достатніх для забезпечення життєдіяльності соціально-незахищених сімей.

Соціальна реабілітація ±спрямована на надання допомоги пробленій сім'ї з метою подолання сімейних конфліктів, кризових станів, дисгармонії у взаємостосунках, тимчасових або постійних труднощів в життєдіяльності сім'ї, які з'являються в наслідок захворювань, майнових витрат, конфліктних взаємостосунках, нервово-психічних захворювань, а також допомога тим, хто опинився у стані безвихідності, безпорадності та самотності. Крім того, соціальна реабілітація передбачає надання допомоги сім'ям, члени яких мають стійку алкогольну чи наркотичну залежність, повернулись з місця позбавлення волі тощо.

Допомога батькам у розв'язанні різноманітних проблем сімейного виховання полягає у наданні їм допомоги у розв'язанні складних питань родинної педагогіки: підготовка молодих батьків до народження дитини, соціально-психологічна, психолого-педагогічна допомога батькам у вихованні дітей різних вікових груп з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей кожної дитини, підготовка дитини до школи, застосування різних форм і методів сімейного виховання, вирішення складних проблем у взаємостосунках батьків та дітей, вирішення юридичних проблем цих взаємостосунків.

Соціальної допомоги потребують неповнолітні, одинокі матері, сім'ї з дітьми-інвалідами, прийомними, усиновленими дітьми; сім'ї, в яких виховуються проблемні діти, а також обдаровані; сім'ї з нестандартними дітьми, де дитина зазнала різного виду насильства.

В процесі професійної діяльності соціальним педагогом надається соціальна. соціально-педагогічна та психолого-педагогічна допомога вчителям, шкільним психологам, класним керівникам з питань організації їх взаємостосунків з батьками та дітьми з проблемних сімей.

В сучасному суспільстві існує велика кількість проблемних (неблагополучних) сімей, які навіть того не знають чи не проявляють бажання щось змінити, потребують допомоги.

Аналізуючи усе вищезазначене сім'я виступає соціальною невід'ємною частиною суспільства, яка пов'язана родинними відносинами. Мала група людей зі своїми радощами, проблемами, завжди готова їх вирішати, щоб не нашкодити членам родини. Та більшість проблемних сімей не в змозі їх вирішати і в результаті чого страждають всі члени родини, а особливо діти. Тому соціальний педагог допомагає в вирішенні проблем таких родин, проводячи з ними соціально-педагогічні роботи, слідкуючи за ними робить все можливе для того, щоб захистити дітей від насильства та приниження. В деяких випадках має співпрацювати з правоохоронними органами, які мають повноваження дій щодо таких ситуацій.

Отже, якщо почати соціально – педагогічну роботу з неблагополучними сім'ями ще на самому початку, то можна набагато швидше допомогти в вирішенні їхніх проблем, та маленькими кроками наблизити таку сім'ю до благополуччя.

E • l _ j Z l m j Z

1. Алмазов Б. Н. Психическая средовая дезадаптация несовершеннолетних / Б. Н. Алмазов. ±Свердловск, 1986. ±260 с.
2. Галагузовой М. А. Социальная педагогика: Курс лекций / Под общей ред. М. А. Галагузовой. ±М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. ±416 с.
3. Наумчик В. Н. Социальная педагогика: Проблемы «трудных» детей: Теория. Практика. Эксперимент: Пособие для учителей, воспитателей, студентов. – Минск, 2005. – 399 с.
4. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Навчальний посібник / І. М. Трубавіна. ±К. : Державний центр соціальних служб молоді, 2003. ±132 с.

>?YD1 NHJFB J?DJ?:P12 M N1ABQG1C DMEVLMJ1 DEM;G: >1YEVG1KLV

Dj • k l • g Z F m g l y g
k l m ^ _ g V d Z m j k m i _ ^ Z] h] • q g b c n Z d
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c
G Z m d h \ b c d ± d • ï g ^ b d g N ^ m j p ^ K c;

З часу незалежності нашої держави у сфері фізичного виховання і спорту склалася принципово нова ситуація. Критичний стан здоров'я населення, пов'язаний із несприятливими факторами, низьким рівнем рухової активності населення потребує невідкладних заходів, щоб подолати кризу у фізичному вихованні населення.

Фізична культура як складне явище, яке спрямовано на реалізацію соціальних, оздоровчих, виховних, освітніх та інших функцій диференціюється за такими специфічними напрямками: спорт (вищих досягнень і масовий спорт); фізичне виховання; фізична рекреація; фізична реабілітація; кондиційне тренування. Відносно самостійною формою функціонування фізичної культури, яка може задовольнити потреби людей в активному відпочинкові та принести задоволення від рухливої активності та спілкування є фізична рекреація. У час несприятливих економічних умов життя, втрати або зміщення соціальних орієнтирів вона набуває особливої ваги [5].

Круцевич Т. Ю. [3] стверджує, що фізична рекреація – це вид фізичної культури, використання фізичних вправ, а також видів вправ у спрощених формах для активного відпочинку людей, отримання задоволення від цього процесу, розваг, зміни видів діяльності, залишити осторонь щоденні види трудової, побутової, спортивної, військової діяльності.

Сучасні науковці Круцевич Т. Ю., Безверхня Г. В. [4] до рекреативних форм відносять фізкультурно-спортивні розваги, туристичні походи з неформованими навантаженнями, заняття фізичними вправами, видами спорту тощо, що забезпечує

здоров'я, повноцінний відпочинок, сприяють задоволенню потреб, пов'язаних із змістовними розвагами. Виокремлюють багато ознак, що складають основний зміст фізичної рекреації: базується на руховій активності; як головний засіб використовують фізичні вправи; здійснюється у вільний чи спеціально визначений час; включає культурно-ціннісні аспекти; містить інтелектуальні, емоційні, фізичні компоненти; має переважно розважальний характер (гедоністичний); здійснюється на добровільних і самодіяльних началах; має оптимізуючий вплив на організм людини; наявні певні рекреаційні послуги; здійснюється переважно в природних умовах; має визначену науково-методичну базу.

Аванесова Г. А. [1] характеризує результат фізичної рекреації виразити у таких значеннях: біологічне – сприяє відновленню функцій організму після професійної праці, оптимізує стан здоров'я; соціологічне – сприяє інтеграції людей у соціальну спільність, засвоєнню соціального досвіду, культурних цінностей, адаптації до соціуму, самовизначення в соціумі; психологічне – формує емоційний стан, що виникає під впливом відчуття свободи, радості і внутрішнього задоволення, звільнення від напруги, стресу; естетичне – формує позитивну реакцію, від сприймання краси свого тіла, довкілля, можливості його ширшого пізнання; освітньо-виховне – сприяє фізичному, інтелектуальному, моральному, творчому, розвитку особистості; культурно-аксеологічне – сприяє засвоєнню культурних цінностей, створенню нових особистісно-суспільних цінностей.

Вчені [1; 2; 4] розглядають фізкультурний рух як складне явище, спрямоване на реалізацію соціальних, оздоровчих, виховних, освітніх та інших функцій диференціюється за такими специфічними напрямками: фізичне виховання і фізкультурно-оздоровча діяльність в навчальних закладах; фізкультурно-оздоровча діяльність у соціально-побутовій і виробничій сферах; спортивна діяльність; фізичне виховання і фізична підготовка у Збройних силах; фізкультурно-оздоровча робота серед сільського населення; фізкультурно-спортивна робота серед інвалідів. В свою чергу фізичне виховання виконує функції освітньо-виховні, оздоровчі і рекреаційні.

Фізична рекреація – невід'ємний складник способу життя сучасної людини. Завершення процесу фізичного виховання чи спортивної діяльності не повинно зумовити припинення діяльності в галузі фізичної культури. Її продовженням є активність у сфері рекреації, поєднана іноді з фізичною реабілітацією.

Проаналізувавши безліч навукової літератури, ми дійшли висновку, що однією з основних форм є фізкультурно-спортивні клуби, які організовують у мікрорайонах на базі державних і громадських закладів. Залежно від умов та можливостей, а також інтересів мешканців мікрорайону можуть бути організовані фізкультурно-спортивні клуби, клуби за інтересами, за віком, клуби для людей літнього віку за окремими видами оздоровчої фізичної культури, за видами спорту, туризму тощо. Фізкультурно-спортивні клуби за місцем проживання можуть бути державними, самодіяльними, індивідуально-кооперативної форми власності та здійснювати діяльність на комерційній основі.

Крім фізкультурно-оздоровчих клубів нещодавно з'явилися оздоровчі комплекси (комбінати) і клуби фітнесу для надання платних послуг населенню. Фізкультурно-оздоровчий комплекс – це одна чи кілька будов і служб із загальним керівництвом та фінансуванням, які забезпечують надання різноманітних фізкультурно-оздоровчих і реабілітаційних послуг.

Формою організації культурно-оздоровчої діяльності за місцем проживання є культурно-спортивні комплекси, особливо вони поширені у сільській місцевості. Культурно-спортивний комплекс являє собою окрему будову чи кілька різного відомчого підпорядкування, які об'єднуються для вирішення культурно-просвітницьких, оздоровчих, фізкультурно-спортивних, побутових проблем району.

Багато досліджень засвідчують, що нині набуває популярності проведення дозвілля в місцях масового відпочинку. Це міські парки, пляжі, відкриті спортивні споруди, палаци культури.

Фізкультурно-оздоровча діяльність в місцях масового відпочинку перебуває у компетенції відповідних органів: культури, фізкультури і спорту, охорони здоров'я, міських адміністрацій, фізкультурно-спортивних товариств, товариств рятування на воді та інших організацій. У зв'язку зі специфікою фізкультурно-оздоровчої роботи у заміських зонах для її проведення відводять спеціальні місця: теренкури (пішохідні дозовані траси), «доріжки здоров'я» (спеціально обладнані траси), «лісові стадіони» (обладнані галявини, дитячі майданчики, спортивні споруди для ігор і розваг, пункти прокату спортивного інвентарю). На територіях міських зон масового відпочинку доцільно відкривати постійно діючі фізкультурно-оздоровчі групи і консультативно-методичні пункти для тих, хто бажає прилучитися до самостійних фізкультурних занять, систематично проводити фізкультурно-оздоровчі заходи (змагання, конкурси, розваги). Проблеми організації фізкультурно-оздоровчої діяльності у місцях масового відпочинку потребують глибшого вивчення, особливо питання удосконалення форм і змісту.

Заходи з оздоровчої фізичної культури проводять в оздоровчо-рекреаційних заходах до яких належать табори різних типів: оздоровчі (бази відпочинку), що забезпечують відпочинок і зміцнення здоров'я; спортивні – для відпочинку спортсменів у перехідний період тренувальних процесів (створюються ФСТ, спортивними школами); оздоровчо-спортивні – для відпочинку молоді у канікулярний час (організовуються навчальними закладами); праці і відпочинку, у яких поєднуються суспільно-корисна праця з фізкультурно-оздоровчою діяльністю молоді; оборонно-спортивні – для підготовки молоді до військової служби у Збройних Силах України. Табори такого типу можуть організовувати об'єднання «Сокіл», «Січ», «Пласт»; дитячі літні на базі загальноосвітніх шкіл, закладів культури і охорони здоров'я; туристичні бази і табори; заміські бази рибалок і мисливців.

В таборах проводять такі види і форми фізкультурно-оздоровчої діяльності: ранкова гімнастика, секційні заняття, плавання, спортивні змагання, туристичні походи, спортивні свята, ігри, забави, розваги на повітрі, гігієнічні та за гартувальні процедури.

Отже, фізична діяльність займає важливе місце у системі рекреаційних заходів у процесі соціалізації особистості. Вона забезпечує використання фізкультурних занять і загартовувальних факторів з метою зміцнення, збереження і відновлення здоров'я людей різного віку.

E• l _ j Z l ƶn j

1. Аванесова Г. А. Культурно-досуговая деятельность: Теория и практика организации / Г. А. Аванесова. – Москва : Аспект Пресс, 2006. – 236 с.

2. Жданова О. М. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму / О. М. Жданова, А. М. Тучак, В. І. Поляковський, І. В. Котова. – Луцьк: Вежа, 2000. – 248 с.

3. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання / під ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008. ±386 с.

4. Круцевич Т. Ю. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення: навч.посібник / Т. Ю. Крецевич, Г. В. Безверхня. – К.: Олімп. л-ра, 2010. – 370 с.

5. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту України : Указ Президента України № 1148/2004 від 28.09.2004 р. – [Електроний ресурс]. ± Режим доступу: http://sport.kmda.gov.ua

K M Q : K G 1 I 1 > O H > B > H H J = : G 1 A : P 1 2
K H P 1 : E V G P > : = H = 1 Q G H 2 J H ; A H ≥ B L V F B J H L : F B L : 1 ≥ V F B
I H A ; : < E ? G B F B ; : L V D 1 < K V D H = H I 1 D E M < : G G Y

: g Z k l Z k • Z y i m g ` k l m ^ _ g l d Z m 9 k d i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l _
1 a f Z € e v k v d Z c g ^ b _ c j `] m f Z g • l Z j g b c m g • \ _ j k b l _
G Z m d h \ b c d ± d • i g b d g 1 ^ Z g h > \ Z =

На один із найважливіших елементів українського суспільства ± сім'ї, безпосередньо впливає складна соціально-економічна ситуація у країні. Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування зростає. Діти ± сироти та діти, позбавлені батьківського піклування є однією із найуразливіших категорій суспільства – це діти, які опинились у складних життєвих обставинах і які потребують допомоги та підтримки з боку закону, держави та місцевих органів самоврядування.

Мета статті полягає у аналізі та розгляді теоретичних основ соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, що залишилися без батьківського піклування.

Багато науковців у своїх працях досліджували проблеми сирітства, причини зростання соціального сирітства та наслідки позбавлення дітей батьківської опіки, а саме: Б. Кобзар, О. Безпалько, С. Воскобойнікова, Л. Волинець, М. Галагузова, А. Капська, О. Балакірєва, І. Пєша, Н. Толстих, Є. Рибінський, Ю. Якубова, А. Прихожан та ін.

На думку А. Капської, сирітство ±соціальне явище, виникнення якого зумовлено наявністю в суспільстві дітей, батьки яких померли, а також дітей, які залишилися без піклування батьків у результаті позбавлення останніх батьківських прав, або визнання їх в установленому порядку недієздатними, безвісти відсутніми; соціальне сирітство ± соціальне явище, обумовлене ухиленням або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків стосовно до неповнолітньої дитини [3, с. 24-26].

О. Безпалько вважає, що сирота ±дитина, яка тимчасово або постійно перебуває поза сімейним оточенням унаслідок утрати батьків, а також дитина, яка не може з певних причин чи з власних інтересів залишатися в сімейному оточенні й потребує захисту та допомоги з боку держави.

Соціальні сироти ±особлива група дітей, які внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин лишилися сиротами при живих батьках [2, с. 97].

Для неповнолітніх особливо важливу роль відіграє їх найближче оточення - референтна група. У більшості випадків цю роль відіграє сім'я. Зазвичай, діти залишають родину через фізичне, психічне та сексуальне насилля, через злидні та незабезпеченість сім'ї. Вони стають безпритульними, ночують у підвалах, на вокзалах,незаселених будинках. Такі діти здобувають засоби для життя жебракуванням, дрібними крадіжками, проституцією, і участю у злочинній діяльності дорослих [4, с. 27-29].

Робота з дітьми – сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування полягає в доставці у центри для реабілітації неповнолітніх і притулки, у педагогічній корекції, соціально-психологічній реабілітації, лікуванні й оздоровленні,відновленні сімейних зв'язків, якщо це доцільно і відповідає інтересам дитини. В більшості випадків батьків позбавляють прав на опіку дитини. У такому випадку, цю дитину передають в дитячий будинок або в опікунську сім'ю.

Соціально-педагогічна робота з дітьми-сиротами, на думку дослідників, носить специфічний характер, який проявляє себе у контакті соціального педагога з дітьми, які щойно прибули у притулок [5, с. 37-39]. Пригнічений стан, у якому перебувають діти, як правило зумовлений переходом до незвичного їм способу життя, розривом колишніх міжособистісних відносин, переживаннями, що пов'язані із вирішенням їх долі у різних інстанціях. Психотравмуюче значення має побоювання, тривога, що викликана перебуванням в новій установі, невизначеність становища. Більшість дітей, що опинилися у притулку, мають відхилення у особистісному розвитку, стані здоров'я, зриви у поведінці.

Враховуючи зазначене вище, соціальний педагог повинен:

- розглянути історію особистісної справи дитини;
- обговорити минуле сімейного життя дитини (якщо виникає така потреба);
- детально ознайомитися зі стосунками між дитиною і родичами;
- шукати нову родину;
- сприймати дитину такою, як вона є, розвивати її індивідуальні здібності, акцентувати увагу на позитивних рисах характеру;
- сприяти залученню дітей до участі в різних заходах, з урахуванням різнобічних можливостей дитини, не обмежуючись тим, що добре виходить (танці, режисерування, декламування віршів,участь у театральних постановках). Надзвичайно важливою є допомога дитині опинитися в ситуації успіху, виконуючи різні соціальні ролі;
- вірити в можливості дітей, довіряти їм, розвивати в них таланти і здібності, сприяти формуванню адекватної самооцінки;
- будувати з кожною дитиною плани на майбутнє, обговорювати її доросле життя, коригувати його негативне прогнозування;
- виховувати в дітях-сиротах та дітях, позбавлених батьківського піклування, здатність реалізувати свої мрії,впевненість у своїх силах, можливість стати повноцінною особистістю [4, с. 64-67].

Задля запобігання розповсюдження соціального сирітства в Україні існують загальнонаціональні та регіональні стратегії, такі як:

- узгодження законодавства з питань захисту прав дітей; розробка механізмів реалізації законодавства;

- розвиток нових послуг для кризових сімей з дітьми-сиротами, та дітьми, позбавленими батьківського піклування

- розробка стандартів якості надання соціальних послуг;
- навчання фахівців державних організацій, залучених до вирішення проблеми;
- запровадження нових механізмів фінансування потреб дітей, які постраждали від сімейного насилля, які були направлені до інтернатних закладів;
- проведення інформаційних кампаній з питань запобігання соціальному сирітству та шляхів його подолання [2, с. 34-36].

Прикладом комплексного підходу в подоланні соціального сирітства може бути впровадження профілактики, яка включає:

- статеве виховання дітей та молоді;
- профілактику небажаної вагітності;
- консультування майбутнього подружжя;
- підготовку молодих батьків до народження дитини;
- соціальну рекламу, метою якої є привернення уваги до питання відповідального батьківства тощо [3, с. 123-124].

Проблеми роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування та дітьми-сиротами, досліджували, серед інших, відомі науковці Л. М. Артюшкіна та А. О. Поляничко, які виділили дві основні професійні функції, яких має дотримуватися соціальний педагог у своїй діяльності: соціально-терапевтичну, спрямовану на своєчасне подолання кризових ситуацій та проблем неповнолітніх на основі самоусвідомлення особистістю ставлення до себе, до оточуючих та навколишнього середовища; охоронно-захисну, спрямовану на реалізацію соціально-правового захисту дітей.

У своїх працях дослідники наголошують на тому, що з огляду на зміст вказаних функцій, соціальний педагог повинен добре орієнтуватися у правовому механізмі захисту дітей [1, с. 3-4].

Висновок. В Україні кількість дітей, що залишилися без батьківської опіки і піклування, зростає рік за роком, більшість з яких потрапляє в різні заклади державної опіки. Нині відбувається реформування системи виховання і навчання дітей-сиріт, створюються нові типи закладів, центри реабілітації, соціальні притулки, йде активний пошук нових підходів до роботи з даною категорією дітей, значною мірою почали враховуватись конкретні інтереси, потреби і бажання дітей.

У роботі з дітьми, позбавленими батьківського піклування, соціальний педагог повинен виконувати певні професійні функції такі як: соціально-терапевтична; охоронно-захисна; організаційно-посередницька.

Діяльність фахівців соціальної сфери повинна бути спрямована на захист дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, шляхом проведення профілактичних заходів щодо попередження виходу дитини із сім'ї та заходів щодо запобігання безпритульності й бездоглядності серед дітей; створення розгалуженої системи спеціалізованих служб підтримки сімей у кризових ситуаціях.

E • l _ j Z l m j Z

1. Артюшкіна Л.М., Поляничко А.О. Специфіка професійної діяльності соціального педагога загальноосвітньої школи-інтернату для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування / Л М. Артюшкіна, А. О. Поляничко. ±Суми, 2001. – 222 с.

2. Дейна В. В. Діти, позбавлені батьківського піклування, як феномен соціального сирітства / В. В. Дейна // Соціальна педагогіка: теорія та практика. ±2014. ±№ 1. ±С. 33-37.

3. Лохвицька Л. Актуальні проблеми раннього дитинства: соціальний аспект / Л. Лохвицька // Вісник Інституту розвитку дитини. ±Вип. 1. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. – Київ, 2015. – 178 с.

4. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. проф. А. Й. Капської. ±К. : Центр навчальної літератури, 2004. ±156 с.

5. Соціальне сирітство в Україні: експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / Л. С. Волинець, 2010. – 119 с.

> ? A : > : I L : P 1 Y I ? J R H D E : K G B D 1 < < M F H < : O A : = : E V G H H K < 1 L
G : < Q : E V G H = H A : D E : > M Y D K H-P 1 > E = V H G = H 1 Q G : I J H ; E ? F :

= Z e b g Z K } ^ h \ Z
f Z] • k l j Z g l i d _ Z ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v
1 a f Z € e b v c k v ^ d _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c m g •
G Z m d h \ b c d ± d • i g ^ b d g E ^ _ h k p g Z L F

У сучасних умовах реформування освітньої галузі України найгострішим і актуальнішим постає питання про організацію навчально-виховного середовища, яке б оптимально відповідало потребам особистості, що формується, у фізичному, пізнавальному та соціальному розвитку. Система виховання та освіти вимагає суттєвих змін щодо методики, цінностей та змісту підготовки нової генерації до життя, тому проблема соціальної адаптації дітей до школи, своєчасне виявлення та усунення проявів дезадаптації потребує уваги з боку соціальних педагогів, психологів, учителів і батьків [4, с. 18]. Сім'я, дошкільний навчальний заклад, початкова школа, як традиційні інститути соціалізації молодшого школяра є багатофункціональними, однак нормативні вимоги, які перед ними висуваються суспільством, не завжди відповідають їхнім реальним можливостям.

Вступ до школи – переломний момент в житті дитини, який пов'язаний з новим типом стосунків з однолітками, новими формами діяльності. У першокласника має сформуватися усвідомлення свого нового статуту – школяра, учня. У цей «кризовий період» в житті дитини змінюються обов'язки, оточення, режим життєдіяльності, що потребує адаптування до нових умов. Але у багатьох випадках процес адаптації порушується, що виявляється в різних проявах дезадаптованості школяра – зниженні пізнавальної активності, небажання відвідувати уроки, схильність до конфліктів та різні форми девіантних проявів [6]. Адаптація до школи часто проходить досить болісно для дитини. Спостереження показують, що вироблення відносно стійкого пристосування до школи починається на п'ятому тижні навчання. Але у певних першокласників навіть після цього часу адаптація до школи так і не відбувається, в такому випадку має місце соціально-психологічна дезадаптація до школи.

Ретроспективний аналіз досліджуваної проблеми дозволив зазначити, що питання адаптації і дезадаптації дитини, що починає навчатися в школі, широко представлено у дослідженнях психологів, як-от: Л. Виготський, Д. Ельконін, Б. Г. Ананьєв, А. В. Петровський. Питанню адаптації дітей до початкової школи присвячено наукові доробки видатних сучасних психологів та педагогів, зокрема, Л. Божовича, І. Беха, С. Максименко, О. Савченко. Соціальна адаптація і дезадаптація особистості як соціальне явище досліджуються К. Абульхановою-Славською, Ю. Александровським, Г. Баллом, Ф. Березіною, Л. Дзюбко, С. Рулом та ін. Профілактичну роботу з дітьми та молоддю як напрям професійної діяльності соціального педагога досліджено у працях Т. Алєксєєнко, О. Безпалько, М. Галагузової, І. Звєрєвої, Р. Овчарової, В. Оржеховської, М. Шакурової та ін.

Метою статті є висвітлення актуальних проблем дезадаптації першокласників в умовах загальноосвітнього навчального закладу та визначення соціально-педагогічних шляхів їх подолання.

Перш за все звернемося до аналізу ключових для нашого дослідження понять. С. Гончаренко в Українському педагогічному словнику визначає соціальну адаптацію як «соціальне пристосування, процес або результат процесу, який передбачає гармонійне с точки зору індивідуальних прагнень людини задоволення її потреб, створення умов для її здорового, щасливого життя в суспільстві» [3, с. 15] Отже, адаптація – це пристосування дитини до умов і вимог школи, які для неї є новими порівняно з умовами дитячого навчального закладу і сім'ї в дошкільному дитинстві.

Аналіз наукових фондів з проблеми свідчить, що терміном шкільна дезадаптація (або «шкільна непристосованість») фактично визначаються будь-які труднощі, що виникають у дитини в процесі навчання. Шкільна ж дезадаптація – це утворення неадекватних механізмів пристосування дитини до школи у формі порушення навчання і поведінки, конфліктних відносин, психогенних захворювань, і реакцій, підвищеного рівня тривожності [2, с. 6].

До критеріїв дезадаптації науковці відносять переважно такі: агресія по відношенню до людей і речей, надмірна рухливість, постійні фантазії, відчуття власної неповноцінності, упертість, неадекватні страхи, надчутливість, нездатність зосередиться в роботі, підвищена схвильованість [1].

Отже, дезадаптація пов'язана з відхиленнями у поведінковій та пізнавальній сферах особистості, іншими словами є відхиленнями від норми. А. Й. Капська такі відхилення від норми визначає як девіантну поведінку та називає формою соціальної дезадаптації [5, с. 225].

У своїй діяльності соціальний педагог загальноосвітнього навчального закладу бере активну участь у індивідуальній роботі з дезадаптованою дитиною, виступає консультантом з питань профілактики соціальної дезадаптації учнів, організатором та координатором профілактичної роботи школи, спрямованої на попередження, обмеження та згладжування проявів дезадаптації першокласників. Завдання профілактики шкільної дезадаптації визначається як сукупність умов і технологій, що передбачають профілактику, діагностику і корекцію дезадаптації. Основними напрямами соціально-педагогічної діяльності з профілактики дезадаптації першокласників, з точки зору М. В. Шакурової, є такі:

— своєчасне соціально-педагогічне діагностування передумов і ознак шкільної дезадаптації, проведення діагностики актуального рівня розвитку кожної дитини, здійснення ранньої діагностики дітей „групи ризику»;

— проведення комплексу розвиваючих занять з дезадаптованими школярами;

— проведення консультативно-роз'яснювальної роботи з батьками і педагогами, щодо попередження дезадаптації, надання рекомендацій стосовно того, як можна допомогти дитині в адаптації до школи та зменшення негативних десоціалізуючих чинників;

— мобілізація виховного потенціалу середовища, робота з контактними групами дитини, у тому числі і з сім'єю;

— організація корекційно-реабілітаційної діяльності залежно від рівня дезадаптації, залучення необхідних спеціалістів, звертання за допомогою до спеціалізованих закладів, центрів, служб;

— патронаж дезадаптованих дітей;

— розробка і реалізація цільових програм і технологій, спрямованих на профілактику і корекцію порушень у поведінці дитини [7, с. 93].

Таким чино можна узагальнити, що найбільш дієвим способом боротьби з ускладненнями процесу адаптації дитини до умов шкільного середовища виступає, перш за все попередження та профілактика причин, проявів дезадаптації учнів першого класу. Соціальна профілактика дезадаптацій дитини передбачає вибір соціальним педагогом ефективних форм та методів роботи, що сприятимуть успішному формуванню шкільної адаптованості дитини.

Перспективи подальших наукових розвідок ми й пов'язуємо з дослідженням питання про впровадження інноваційних технологій соціально-педагогічної роботи з попередження проблеми шкільної дезадаптації дітей першого року навчання у школі.

E • l _ j Z l m j Z

1. Адаптація дитини до школи / Упоряд.: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К. : Мікрос-СВС, 2003. ±111 с.

2. Воронова Є. Психологічна адаптація першокласників – основа успішного навчання / Євгенія Воронова // Початкова школа. – 2010. ±№ 9. – С. 5-7.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.

4. Деякі питання психологічного супроводу навально-виховного процесу. ±Івано-Франківськ, 2003. ±202 с.

5. Соціальна педагогіка: підручник / за редакцією А. Й. Капської. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.

6. Харченко С. Я., Краснова Н.П. Робота соціального педагога з дітьми девіантної поведінки / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова. – Х. : Основа, 2012. – 143 с.

7. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога / М. В. Шакурова. ±М., 2002. ±С. 89-93

<IEB< KHP1:EVGBO L: IKBO±H?E>H=H=1QGBKI?DL1<
G: HKH;BKL1KMLW1ABQGHFM <BOH<:GG1 1KLHJBQGBC DHGL?

<•lZeKbeZ}\
klm^_Vgldmjk i_^Z]h]•qgh]h nZdmevl_
1afZ€ebvckv^d_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc mg•_jkb
GZmdh\b•cgdb±d i_^^ghp Nmj^mc K ;

Фізичне виховання є історично обумовленим з найстародавніших напрямків цілеспрямованого виховного впливу на підростаюче покоління. Становлення теорії фізичного виховання дітей як науки попереджало виникнення практики як соціального явища. Із зародженням культури, науки, ускладненням соціальних відносин між людьми у рабовласницьких державах виникають перші системи суспільного виховання дітей, які обов'язково передбачали всебічний фізичний розвиток підростаючих поколінь.

Фізичне виховання є необхідним засобом формування гармонійно розвиненої людини. Тільки гармонійно розвинена люди¬на здатна у всіх сферах життя виконати суспільні обов'язки з найбільш економним використанням енергії і в найбільш короткий строк.

Відомий спеціаліст у галузі гігієни та фізичного виховання Л. І. Чулицька експериментально обґрунтувала, що систематичне застосування фізичних вправ у вихованні дітей дозволяє зміцнити здоров'я та покращити психічний розвиток дітей. Науковець стверджує, що сфера інтелекту, волі і почуття закладається у дитини і починає проявлятися тільки через руховий апарат [1].

М. Монтессорі – видатний італійський педагог та лікар – вважала, що фізичний та інтелектуальний розвиток дітей здійснюється на основі специфічних законів, у той час як дорослі виховують їх на свій розсуд, чим гальмують природний розвиток дитини. Вона дивилася на дитину як на активну особистість. В будинках дитини, які працювали під керівництвом М. Монтессорі, був встановлений чіткий режим. День починався з виконання гімнастичних вправ, дошкільників вчили граціозно рухатись, у них виховували правильну поставу, формували різноманітні гігієнічні навички, намагалися стимулювати рухову активність дітей у вільний від занять час. У системі М. Монтессорі є певні протиріччя, однак вона не втратила актуальності для сус-пільного виховання і в наш час [4].

А. С. Макаренко (1888-1939) – видатний педагог та письменник – розглядав фізичну культуру як один з важливих засобів формування всебічно розвиненої особистості. Він вважав, що мету фізичного виховання не можна зводити тільки до зміцнення здоров'я та розвитку фізичних здібностей дитини, в його процесі в певною мірою вирішуються завдання морального та естетичного виховання. А. С. Макаренко вважав, що заняттям фізичними вправами та спортом потрібно відводити значне місце у житті дітей. Інтерес до систематичних занять фізкультурою та спортом у дитини повинні виховувати батьки. Від того, як вони ставляться до застосування фізичних вправ у побуті, в сім'ї, дотриманні режиму, застосуванні загартовуючих процедур, залежить вихован¬ня здорової дитини [4].

Вирішення питання фізичного вдосконалення та зміцнення здоров'я ефективно відбувається шляхом комплексного розв'язання педагогічних, медичних і соціальних завдань з урахуванням індивідуальних особливостей дитини в різні вікові періоди.

Певний вклад у розвиток теорії фізичного виховання дітей вніс В. О. Сухомлинський [3], його практичний досвід в організації навчально-виховного процесу з шестирічними дітьми (школа під відкритим небом), рекомендації педагогам та батькам про всебічне виховання дитини отримали широке розповсюдження серед громадськості України. На його думку: «Фізична культура ± важливий елемент всебічного, гармонійність розвитку людини. Виховання фізичної культури ±це, по-перше, турбота про здоров'я і збереження життя як найвищої цінності, по-друге, система роботи, що забезпечує гармонію фізичного розвитку і духовного життя, багатогранної діяльності людини» [3, с. 72].

У 80-90-х роках наукові дослідження та методичні розробки присвячувалися обґрунтуванню системи занять з фізичної культури для дітей різних вікових груп, у тому числі на свіжому повітрі цілорічно (О. Г. Аракелян, Л. В. Карманова, Л. І. Пензулаєва), обґрунтуванню методики проведення рухливих ігор різних видів (Т. І. Осокіна, Е. А. Тимофєєва, Е. С. Вільчковський), створенню оптимального рухового режиму в дитячому садку (Т. І. Дмитренко, Н. Ф. Денисенко, В. А. Шишкіна), навчанню дітей грі в баскетбол та футбол (Е. І. Адашкявичене, О. І. Курок), катанню на ковзанах (Л. І. Пустиннікова), удосконаленню основних рухів у дошкільників в природних умовах під час прогулянок (Г. В. Шалигіна) та застосуванню допоміжних вправ у на¬вчанні складних рухових дій (Г. П. Лескова, Н. А. Ноткіна, Т. С. Грядкіна), взаємозв'язку фізичного виховання в дитячому садку та сім'ї (В. Я. Ликова) [5].

Вчені [1; 4; 5] досліджуючи проблему впливу фізичного виховання на особистість, стверджують, що останні роки характеризуються значним збільшенням наукових пошуків у дослідженні різних аспектів фізичного виховання дітей відповідної методичної літератури, а саме: з навчання дітей вправ та ігор спортивного характеру (Т. І. Осокіна, С. Ф. Цвек, Ю. О. Короп, О. І. Курок); диференційованого підходу в навчанні фізичних вправ (Е. В. Давиденко); впливу фізичних вправ та рухливих ігор на виховання позитивних моральних та вольових якостей у дітей (Е. Ю. Яницька, Н. А. Кіт); застосування ігрового методу в навчанні дітей фізичних вправ (О. Л. Богініч, Г. В. Біленька, А. Я. Волочинський); мотивації дітей до занять фізкультурою (Л. А. Сварківська) та інше.

Отже, актуальність вивчення нашої проблеми полягає у тому, що фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів у процесі соціалізації особистості. Між тим, фізичний розвиток і здоров'я дитини необхідно розглядати у взаємозв'язку з інтелектуальною та соціальною активністю, формуванням її особистості та індивідуальності.

Дубогай О. Д. [1] стверджує, що в особистому аспекті фізична культура є тією частиною загальної культури людини, яка виражається ступенем розвитку її фізичних сил і рухових навичок та здоров'я. Вона дозволяє з допомогою своїх специфічних засобів і методів розкривати потенційні фізичні можливості людини.

Аналізуючи вищезазначене, ми прийшли до висновку, що фізична культура, маючи величезний потенціал не тільки в аспекті поліпшення фізичної підготовленості,

здоров'я, але і як засіб формуючого впливу на індивіда, як ніяка інша діяльність може бути спрямована на вирішення ряду психофізичних, соціально – психологічних, естетичних завдань та має вагомий внесок у життєдіяльності особистості.

E • l _ j Z l m j Z

1. Дубогай О. Д. Інтеграція пізнавальної і рухової діяльності в системі навчання й виховання школярів / О. Д. Дубогай, Б. П. Пангелов, Н. О. Фролова, М. І. Горбенко. – К. : Оріяни, 2001. – 152 с.

2. Дубогай О. Д. Основні поняття і терміни оздоровчої фізичної культури та реабілітації: Навчальний посібник / О. Д. Дубогай, А. М. Тучак, С. В. Костікова, А. О. Єфімов. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 104 с.

3. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1970. ±С. 72-73.

4. Шандригось В. І. Методи дослідження фізичного стану школярів в процесі фізичного виховання / В. І. Шандригось.– Тернопіль, 2001. – 156 с.

5. Шиян Б. М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні та спорті / Б. М. Шиян, О. М. Вацеба. – Тернопіль. 2008. – 275 с.

: D L M : E V G 1 1 > ? 2 ? N ? D L B < G H = H I J H P ? K M K H P 1 : E 1 A : P 1 2 > 1 L 1 G L ? J G G B O A : D E : > : O

H e _ k y K l h y g h \ Z
f Z] • k l j Z g l i d _ Z ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l _ l m
1 a f Z € e b v d k v ^ d _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c m g • \ _ j k b
G Z m d h \ b c d ± ^ • l g ^ b d g h n J Z r b ^ h \ K N

Перетворення, що відбуваються в суспільному житті нашої країни, суттєво змінюють об'єктивні умови соціалізації підростаючого покоління, і особливо процес соціалізації такої категорії дітей, як діти-сироти та діти, які залишилися без піклування батьків. Це вимагає наукового осмислення, необхідного обліку нових умов у побудові процесу суспільного виховання. У зв'язку з цим проблема соціалізації дітей дитячих будинків стає однією з пріоритетних у сучасних соціально-педагогічних дослідженнях.

У вітчизняній науці великий внесок у постановку і вивчення проблем соціалізації вніс І. С. Кон. У його роботах представлені філософські, соціологічні, соціально-психологічні, етнографічні та педагогічні аспекти соціалізації. На думку, І. С. Кона, обсяг поняття «соціалізація» трохи ширше, ніж «виховання». Виховання має на увазі, перш за все, систему цілеспрямованих впливів, тоді як соціалізація включає також ненавмисні, спонтанні впливу, за допомогою яких індивід долучається до культури і стає повноправним членом суспільства.

Для характеристики процесу соціалізації важливо розглянути співвідношення понять ±розвиток, соціальне виховання і соціалізація.

Розвиток ± це процес реалізації іманентних (внутрішньо властивих) задатків, властивостей людини. Це складний процес, що відбувається під впливом як зовнішніх (середовище, виховання), так і внутрішніх (біологічні, спадкові) чинників.

Мудрік А. В. стверджує, що соціальне виховання ± це процес формування соціально-значущих якостей. Соціалізація ± це двосторонній процес, з одного боку, людина сприймає, засвоює соціальний досвід (ідеї, цінності, норми відносин, стереотипи поведінки і т.д.), з іншого боку відтворює певним чином (просоціальной, асоціальна) у своїй поведінці, ставленні до собі, іншим людям.

Агенти соціалізації ±люди, які безпосередньо впливають. Наприклад, у ранньому віці агентами є батьки, брати і сестри, бабусі, однолітки. Важливо знати, хто впливає і як впливає (позитивно чи негативно), які агенти найбільш значимі в тому чи іншому віці, ситуації.

Соціалізація ± процес становлення особистості. У процесі такого становлення відбувається засвоєння індивідом мови, соціальних цінностей і досвіду, культури, властивих даному суспільству, соціальної спільності, групі, і відтворення їм соціальних зв'язків і соціального досвіду [4].

Поняття про соціалізацію як процесі повної інтеграції особистості в соціальну систему, в ході якого відбувається її пристосування, склалося у структурно-функціональному напрямку американської соціології (Т. Парсонс, Р. Мертон). У традиціях цієї школи соціалізація розкривається через поняття «адаптація». Соціалізація не є одноактним або одноразовим процесом. Людина живе в умовах постійно мінливого соціального оточення, відчуває на собі його різноманітні впливи, включається в нові види діяльності та відносини, змушений виконувати різні соціальні ролі.

Соціалізація ± це безперервний процес, що триває протягом усього життя. Він розпадається на етапи, кожен з яких «спеціалізується» на вирішенні певних завдань, без опрацювання яких наступний етап може не настати, може бути спотворений або загальмований. У вітчизняній науці при визначенні стадій (етапів) соціалізації виходять з того, що вона відбувається більш продуктивно у трудовій діяльності.

Соціалізація вихованців школи-інтернат носить особливий характер. Діти, які залишилися без піклування батьків ±це діти, чиї батьки живі, але в силу тих чи інших причин не виховують своїх дітей. Ця категорія поділяється на кілька груп: діти, кинуті в перші місяці життя і пройшли через виховання в умовах будинку дитини; діти, котрі вступили в дитячий будинок, внаслідок позбавлення їх батьків батьківських прав або з інших причин, тобто діти, що мають найчастіше негативний досвід життя в сім'ї; безпритульні діти ±це специфічні діти, які мають досвід життя на вулиці. Як показують дослідження науковця Гудоніса В. [1], вихованці дитячих будинків у більшості своїй з працею засвоюють програму масової школи, не виявляють активності в оволодінні професійними знаннями. Вони погано сприймають загальноприйняті етичні норми поведінки, нестійкі до кримінальних установкам середовища і легко залучаються до правопорушення. Перебування дитини в стаціонарі будь-якого типу тягне за собою збіднення середовища, що призводить до сенсорної депривації; зменшення комунікацій з оточуючими ± до соціальної депривації; сплощення емоційного тону при взаємодії з персоналом ±до емоційної депривації; жорстка формальна організація середовища школи-інтернат ±до когнітивної депривації.

Карпенко Л.О. [3]. Приділяє увагу у своїх дослідженнях саме обмеженому спілкуванню і діяльності дітей-сиріт та констатує, що у них не розвивається в належній мірі навички життєдіяльності як у звичайному соціальному середовищі однолітків тому що недостатньо формується ініціативність. Дефіцит адекватного спілкування призводить

до того, що у дитини закріплюється негативна, агресивна позиція по відношенню до інших людей. Діти практично не мають спорідненої прихильності до власних братам і сестрам і в процесі спілкування виявляються не здатними встановлювати конструктивні, емоційно адекватні відносини з іншими людьми. Не останнє місце в життєдіяльності вихованців школи-інтернат займає проблема жорсткої регламентації і контролю ззовні. Процес саморегуляції утруднений, зовнішня поведінка не замінюється поступово на внутрішній самоконтроль, що ускладнює розвиток автономності, ініціативності, освоєння соціально-рольових позицій.

Вирішення проблем дітей, які потребують соціального захисту, законом покладено на органи опіки та піклування. Безпосереднє виконання функцій щодо виявлення таких дітей, їх влаштування покладаються на служби у справах дітей, охорони здоров'я, соціального захисту населення, у справах сім'ї та молоді, відділи (управління) освіти. Перебуваючи у постійному контакті, вони зобов'язані вживати всіх можливих заходів щодо захисту прав та інтересів дітей, які залишилася без батьківського піклування, були покинуті, виховуються у сім'ях опікунів, інтернатних закладах (у тому числі приватних), надавати допомогу органам опіки й піклування у своєчасному побутовому влаштуванні таких дітей.

Сучасне сирітство, включаючи такі нові його прояви, як дитяча безпритульність, є наслідком недостатньої уваги суспільства, насамперед органів опіки та піклування до соціальних проблем сімей з дітьми. Невчасне виявлення проблемних сімей, зволікання з вилученням дітей з таких сімей, недостатній контроль суспільства за вихованням дітей у неблагополучних сім'ях – все це призводить до розвитку важко керованої ситуації, за якої діти часто залишаються напризволяще.

Для розуміння безперервності соціального розвитку особистості важливим є розрізнення понять «соціалізація» та «соціалізованість». Соціалізованість визначається як відповідність людини відповідним соціальним вимогам, які пред'являються до даного вікового етапу, як наявність особистісних і соціально-психологічних передумов, які забезпечують нормативну поведінку, як результат процесу соціалізації. Як зазначає Лавриченко Н. М., соціалізованість - це статистичний вімір соціалізації. Порівняно з поняттям «соціалізованість», «соціалізація» є більш широким поняттям, яке включає в себе, окрім соціалізованості, процес переходу в нові ситуації соціального розвитку, тобто характеризує динаміку, рух.

Отже, соціалізація вихованців дитячого будинку носить особливий характер. Діти-сироти ± це діти, які втратили батьків внаслідок смерті останніх. Діти, які залишилися без піклування батьків - це діти, чиї батьки живі, але в силу тих чи інших причин не виховують своїх дітей. Дітям-сиротам та дітям, які залишилися без піклування батьків, властиві процеси загального відставання в психічному розвитку, які охоплюють інтелектуальну, вольову, емоційну сферу життєдіяльності.

У дітей сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, виявляються деформація особистості, спотворення формування самосвідомості, спровоковані нереалізованої потреби у любові, прихильності і визнання. У спілкуванні вихованців дитячого будинку з оточуючими проявляється настирливість і невтомна потреба любові та уваги. В емоційному відношенні вони дуже вразливі: навіть дрібне зауваження може викликати у них гостру емоційну реакцію.

E • l _ j Z l m j Z

1. Гудоніс В. Дослідження соціальних навичок вихованців дитячого будинку / В. Гудоніс // Дефектологія. ±2008. ±№ 6. ±С. 85-89.

2. Гусєв О. О. Виховання соціальної компетентності / О. О. Гусєв // Дитячий будинок. ±2003. ±№ 8. ±С. 7-11.

3. Карпенко Л. О. Спілкування як головна представленість відносин у соціальному просторі / Л. О. Карпенко // Питання психології. ±2005. ±№ 4. ±С. 77-85.

4. Лебедєв Д. Дитяче громадський рух / Д. Лебедєв // Виховання школярів. ±2003. ± № 1. ±С. 52-61.

5. Ярцев Д. В. Особливості соціалізації сучасного підлітка / Д. В. Ярцев // Питання психології. ±1999. ±№ 6. ±С. 54-59.

> ? Y D 1 I 1 > O H > B M J H ; H L 1 K H P 1 : E V G H = H I ? > : = H = : A > 1
S H < B O H < M X L V K Y < M F H < : O > B K L : G L G H 2 K 1 F ¶ 2

1 j b g Z L Z j Z k _ g d
k l m ^ _ g l d o Z m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d
1 a f Z € e b v d ^ v _ d ` Z \ g h m f Z g j g Z c m g • \ _ j k b l _
G Z m d h \ b c d ± d • \ g h d g N ^ m j ^ K c ;

Сім’я це найдорожчий скарб в житті людини, першооснова формування та розвитку особистості. Як писав відомий педагог В. А. Сухомлинський: «Сім’я ±це те первинне середовище, де людина повинна вчитися творити добро». І це відомо тому, що з самого початку нашого життя ми перебуваємо в оточенні батьків, і саме вони впливають на нашу поведінку в майбутньому.

Дуже важливо своєчасно вкласти в процес виховання дитини усі знання, принципи, моральні якості, що допоможуть їй стати гідним та повноправним членом суспільства. На жаль існують багато причин через які батьки не можуть правильно виховувати своїх дітей.

Через недостатню кількість уваги діти виростають замкнутими, агресивними мають деякі невротичні розлади, в них розвивається девіантна поведінка, вони ведуть асоціальний та аморальний спосіб життя. Ця проблема на сьогодні дуже актуальна, батькам аби заробити гроші виїжджає за кордон позбавляючи дитину своєї уваги, і як приклад компенсують це подарунками. Між подружжям виникають сварки, непорозуміння це погано впливає на стосунки між ними та дитиною, атмосфера в сім’ї завжди напружена. Така родина потребує негайного втручання соціальних педагогів чи психологів.

Складне матеріальне становище великої частини населення України, незадовільні житлово-побутові умови змушують значну кількість молодих батьків покидати свою батьківщину, шукаючи кращого заробітку за кордоном та залишати дітей на близьких родичів або на опікунів. Усе це створює несприятливий психологічний клімат у сім’ї, позначаються на її духовності, на виконанні однієї з її найважливіших функцій - вихованні дітей.

Сім'ї, члени яких тривалий час проживають на відстані один від одного, у науково-педагогічній літературі дістали назву дистантних. Визначення поняття «дистантна» знаходимо у працях Ф. Мустаєвої [3], І. Трубавіної [2]. «Дистантною» автори називають таку сім'ю, члени якої з різних причин перебувають на відстані. Тому, на наш погляд, до цієї категорії варто віднести ще й сім'ї трудових мігрантів, військовослужбовців та моряків далекого плавання, заробітчан, що сезонно чи довгий час працюють за кордоном.

Даний тип сім'ї присутнє в суспільстві споконвіку, ведучи свій відлік з тих пір, як людина стала освоювати морські простори. І сьогодні сім'ї морських працівників утворюють свою культурну і демографічну нішу, складаючи істотну частину населення портових міст, виховуючи тисячі дітей, яким належить жити в суспільстві, і ця найактуальніша проблема стосується нашого регіону.

Питання дистантних сімей знаходиться у полі зору держави, урядових та громадських організацій (міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна» у співпраці з Українським інститутом соціальних досліджень ім. Олександра Яременка), науковців та практиків з соціально-педагогічної та соціально-психологічної роботи. Проблема виховання дітей у дистантних сім'ях знайшла своє висвітлення у працях Т. Г. Веретенко, Н. В. Заверико, Н. І. Куб'як, Д. І. Пенішкевич та ін. Автори досліджують причини неефективності виконання батьками своїх основних сімейних функцій, девіації сімейних відносин.

Довготривала відсутність безпосереднього спілкування, як показують соціально-педагогічні дослідження, погано впливають на стан дитини так як вона потребує постійної уваги. Батьки не в змозі контролювати дітей на відстані, підтримувати, оберігати, допомагати психологічно чи морально, тому в дітях з дискантних сімей формується девіантна поведінка.

До проблем які виникають у дітей із дистантних сімей належать: агресивність тобто погане ставлення до оточуючих рідних людей, друзів, вчителів, вони можуть поводитись погано, грубити, не слухати і не виконувати своїх обов'язків; недовірливість - втрачаються довірливі стосунки між дитиною і батьками, від чого можуть розвинутись відчуття недовіри і до інших людей; замкнутість порушення, що проявляється у звуженні кола спілкування, зменшенні можливостей емоційного контакту з оточуючими людьми, зростанні труднощів встановлення нових соціальних відносин [3].

Крім того ці діти є надзвичайно вразливими до втягнення у кримінальну діяльність, торгівлю дітьми, комерційно-сексуальну експлуатацію, порнографію. Досвід показує, що діти з таких сімей використовують гроші бездумно, щоб компенсувати своє самотнє дитинство.

Діти із дистантних сімей відчувають дефіцит прояву позитивних почуттів, як по відношенню до іншої особи (до батьків), так і по відношенню до себе (відчути ніжність, лагідність, любов матері чи батька), тобто відчути себе цінним для значущих дорослих.

Про загрозливість ситуації, що склалася у середовищі дистантних сімей, свідчить і те, що багато дітей із цих сімей через бездоглядність і занедбаність передано в школи-інтернати та дитячі будинки, а деякі з них, залишившись без піклування батьків, поповнюють ряди «дітей вулиці». Переважно це саме та категорія дітей, якій довелося зазнати подвійної «зради» батьків, найтиповішими варіантами якої є від'їзд матері та алкоголізм й апатія батька або створення обома батьками нових сімей.

У працях Католик Г. В., Підсаднюк А. Л. розглядаються аспекти емоційно-вольової сфери підлітків, але фактично відсутні дослідження, в яких вивчалася б емоційна сфера підлітків в ситуації відсутності одного з батьків.

Підвищенню психологічної компетентності батьків, збагаченню внутрішніх ресурсів сім'ї і особистості дитини в умовах довготривалої відсутності одного з батьків може слугувати практичне навчання сім'ї (спільно батьків і дітей) гармонізації внутрісімейних відносин у вигляді тренінгу дитячо-батьківських відносин. Ефективній адаптації дітей до зустрічей і тривалої відсутності одного з батьків сприятиме, на нашу думку, організація спільного сімейного дозвілля. З огляду на важливість і актуальність цієї роботи доцільним вважається соціально-педагогічний супровід дистантних сімей, що повинен здійснюватися у таких сферах, як сімейне виховання, шкільне виховання та виховання за місцем проживання, головними напрямками реалізації якого є освітній, психолого-педагогічний та посередницький.

Кожна з цих сфер і кожен з цих напрямків вимагає застосування визначеного виду соціально-педагогічної діяльності. Це і соціально-педагогічна діагностика, що полягає у відслідковуванні та виявленні особливостей функціонування сім'ї та проблемних зон розвитку дитини, і соціально-педагогічна профілактика сімейних проблем на основі їх своєчасного виявлення та попередження; соціально-педагогічна і психологічна підтримка сім'ї, реабілітаційна робота, спрямована на соціально-психологічне і виховне відновлення сім'ї після від'їзду батьків. Така робота, з одного боку, сприятиме процесу реінтеграції дистантної сім'ї в суспільство та її повноцінному функціонуванню в якості соціального суб'єкта, а з іншого боку, ± слугуватиме профілактиці можливих деформацій у соціалізації дітей з даної категорії сімей.

З огляду на важливість і актуальність цієї проблеми доцільним вважається соціально-педагогічний супровід дистантних сімей, що повинен здійснюватися у таких сферах, як сімейне виховання, шкільне виховання та виховання за місцем проживання, головними напрямками реалізації якого є освітній, психолого-педагогічний та посередницький. Кожна з цих сфер і кожен з цих напрямків вимагає застосування певного виду соціально-педагогічної діяльності. Спектр проблем, з якими стикається дистантна сім'я, надзвичайно великий, але й доволі прогнозований. Це дає підстави здійснювати профілактичну соціально-педагогічну роботу з членами цих сімей вже на ранніх стадіях, а не боротися з наслідками.

Досліджуючи процес виховання дітей в дискантних сім'ях, ми дійшли висновку, що соціальний педагог має знайти особливі підходи роботи щоб допомогти таким проблемним сім'ям. В загальноосвітніх закладах це проведення консультацій, захист прав дітей, відстоювання інтересів сім'ї, надання посередницьких послуг. установлення зв'язків з фахівцями-лікарями, юристами, представниками влади, громадськістю якщо це потрібно та тощо).

З огляду на це, одним із важливих напрямків соціально-педагогічної роботи з сім'ями має стати підвищення рівня процесу соціалізації родини, до виконання виховної функції, передусім виховання дітей у дистантній сім'ї.

E • l _ j Z l m j Z

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: Навчальний посібник / О. В. Безпалько. ±К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 84 с.

2. Мустаєва Ф. А. Основи соціальної педагогіки: учень для студентів вис. пед. навч. закладів / Ф. А. Мустаєва. ±М. : Академічний проект, 2001. – 416 с.

3. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Навчальний посібник / І. М. Трубавіна. ±К. : Державний центр соціальних служб молоді, 2003. – 132 с.

:G:E1A IJH;E?FB IJHN?K1CGH=H <B=HJ:GGY N:O1<PY
KHP1HGHF1QGH2 KN?JB

:jl_f L_ja•
fZ]•kljZglid_Z^Z]h]•qgh]h nZdmevl_lm
1afZ€ebvckv^d_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc mg•_jkb
GZmdh\bc d±d•\g^dhp Nmj^mc K ;

Пріоритетним завданням сучасної соціально-педагогічної науки виступає збереження здоров'я працівників соціономічної сфери. Складність об'єкта їх впливу, завдань та функцій соціально-педагогічної діяльності, високий рівень відповідальності за результат виконуваних завдань, емоційні перевантаження ± всі ці та інші чинники є причиною професійного вигорання соціальних педагогів, що веде до зниження рівня їхнього професійного здоров'я та працездатності.

Пріоритетним завданням сучасної соціально-педагогічної науки, що потребує негайного вирішення, є збереження здоров'я працівників соціальної сфери, а особливо вирішення професійної хвороби – емоційного вигорання.

Аналіз зарубіжної і вітчизняної наукової літератури свідчить про відсутність однозначного підходу до проблеми професійного здоров'я. Це зумовлено тим, що тривалий час здоров'я педагога не виокремлювалось з контексту загального здоров'я людини, а вивчалось в його загальній структурі. Але протягом останніх років проблема професійного здоров'я дедалі частіше стає предметом наукових досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних науковців. Спроба вирішення питання шляхів збереження професійного здоров'я педагогів належить науковцям: Е. Зєєр, Є. Іванов, В. Карвасарський, О. Крайнюк, Г. Мешко, В. Пономаренко, Т. Сущенко.

Розробка психологічного тезаурусу професійного здоров'я лежить в основі досліджень (В. Конена, Л. Мітіної, Г. Нікіфорова, В. Полєського), при цьому науковці відзначають недостатню розробленість засобів активізації особистісних ресурсів педагога, які сприяють збереженню і зміцненню його професійного здоров'я.

Необхідність з'ясування причин виникнення «професійного стресу», професійної дезадаптації, синдрому «професійного вигорання» спонукали на проведення досліджень у цьому напрямі такими науковцями як : (О. Баранов, Н. Булатевич, О. Вороніна, В. Водоп'янова, Л. Карамушка, К. Маслач, Н. Самоукіна, Я. Юрків). Сутнісні аспекти психологічної стійкості соціальних педагогів і умови її збереження є предметом дослідження Л. Аболіна, Н. Бакланової, Е. Журавльової та ін.

На сьогоднішній день в Україні професійна діяльність соціальних педагогів є однією з найважливіших і найвідповідальніших, оскільки її метою є здійснення соціальної політики нашої держави, шляхом вирішення складних соціальних завдань. На думку

науковців (О. Безпалько, Р. Вайнола, З. Зайцева, О. Кузьменко, А. Капська, С. Толстоухо ва та ін.), основними завданнями соціально-педагогічної діяльності є: пошуки методів і засобів попередження проблем, виявлення і обґрунтування шляхів усунення причин, які породжують ці проблеми, розробити умови і забезпечити профілактику різних негативних явищ, відхилень у поведінці і таким чином оздоровити соціальне середовище.

Але, зважаючи на складність об'єкта, завдань та функцій соціально-педагогічної діяльності, ступінь відповідальності фахівця соціономічної сфери залежіть від результату вирішення складних соціальних завдань. На сьогоднішній день, актуальними і недостатньо вивченими є питання способів протидії «професійному вигоранню», дослідження шляхів і засобів збереження професійного здоров'я в умовах виконання фахівцями своїх професійних обов'язків [1, с. 116].

У процесі виконання своїх професійних обов'язків фахівці соціономічної сфери зазвичай піддаються дії ризиків, що містить у собі соціально-педагогічна діяльність. Невміння протидіяти їхньому впливу може призвести до «професійного вигорання» фахівців, що несе загрозу для їхнього професійного здоров'я і благополуччя [2, с. 387].

Термін «професійне вигорання» з'явився у науковій літературі відносно недавно. Він був уведений Х. Дж. Фрейденбергером у 1974 році для характеристики психічного стану здорових людей, які інтенсивно працюють з клієнтами, постійно перебувають в емоційно-виснажливій атмосфері при наданні професійної допомоги. До таких людей належать соціальні педагоги, соціальні працівники, психологи, лікарі, психіатри та інші. Їм доводиться постійно стикатись з негативними емоційними переживаннями своїх клієнтів, тому вони мимоволі стають залученими до цих переживань, через що й зазнають підвищеного емоційного напруження.

Професор К. Маслач [4, с. 38] деталізувала поняття «професійне виснаження», окресливши його синдромом фізичного та емоційного виснаження, що складається з розвитку негативної самооцінки, негативного ставлення до роботи та втрати розуміння співчуття щодо клієнтів. Вона підкреслює, що «професійне вигорання» - це не втрата творчого потенціалу, не реакція на нудьгу, а швидше емоційне виснаження, що виникає на тлі стресу.

Науковці Т. Васильєва, А. Добрович, В. Леві, Ю. Орлов вважають, що для уникнення професійного вигорання процес теоретичної і практичної підготовки майбутніх педагогів повинен бути спрямований на формування саногенного мислення майбутнього фахівця. Оволодіння таким типом мислення – найкращий психологічний захист, найкоротший шлях до збереження й зміцнення професійного здоров'я.

До свідомості майбутніх фахівців соціономічної сфери необхідно довести твердження науковців, що неможливо входити у професію з установками надзвичайно високих стандартів, гіпервідповідальності. Не можна поєднувати особистісну і професійну самооцінку, оскільки за таких умов фахівець руйнується як цілість, старається працювати швидше як уявний, ідеалізований, а не реальний [3, с. 142].

Для протидії професійному вигоранню соціальним педагогам потрібно сформувати в собі внутрішні захисні, регуляторні механізми управління власним емоційним, психологічним станом. Одним із ефективних способів боротьби з професійним вигоранням, збереження професійного здоров'я є також формування емоційної гнучкості у педагогів. Емоційна гнучкість педагога являє собою оптимальне поєднання емоційної чуйності та емоційної стійкості, що є якістю психіки, завдяки якій педагог здатен

здійснювати необхідну діяльність у складних емоційних ситуаціях. Ефективним профілактичним засобом протидії професійному вигоранню є оволодіння педагогами технікою саморебефінгу, «антистрестехнологією» або елементами антистрес-тренінгу [5, с. 170].

Майстерне оволодіння здоров'язбережувальними техніками забезпечить соціальним педагогам високу результативність виконання соціально-педагогічних завдань та професійне довголіття.

Варто також відзначити розроблену Н. Самоукіною програму, спрямовану на психологічний захист від стресу. Вона включає п'ять кроків (етапів): екологія духовного світу, екологія думок, екологія почуттів і переживань, екологія несвідомого та екологія способу життя людини.

Науковцями [2; 4; 5] встановлено, протидія професійному вигоранню в процесі робти фахівця соціономічної сфери значною мірою залежатиме від рівня та якості оволодіння такими професійно-важливими особистісними характеристиками, до яких відноситься: здоров'ятворчі знання (досконале знання фізичних та психологічних особливостей свого організму, знання основ валеології, гігієни і медицини; знання механізмів протидії негативним стрес-чинникам; знання шляхів і засобів збереження професійного здоров'я; знання методик і технологій розв'язання соціально-педагогічних завдань підвищеної складності); здоров'ятворчі вміння (майстерне володіння техніками саморегуляції та самоконтролю; вміння раціонально організовувати процес праці та відпочинку; вміння розв'язувати конфлікти і правильно поводитись у конфліктних ситуаціях; здатність зберігати високу активність та продуктивність праці протягом заданого періоду; здатність реально і об'єктивно оцінювати свої можливості); здоров'ятворчі якості (ведення здорового способу життя, прагматичність, стресостійкість, відповідальність, послідовність, культура почуттів: емоцій, поведінки, діяльності, вольові якості), тому оволодіння соціальними педагогами здоров'ятворчими професійними характеристиками забезпечать їм благополучний стан професійного здоров'я та успіх у професійній діяльності.

Оволодіння соціальними педагогами здоров'ятворчими професійними характеристиками забезпечать їм благополучний стан професійного здоров'я та успіх у професійній діяльності.

Отже, характерними особливостями соціально-педагогічної роботи є її багатогранність та універсальність, що зумовлено зоною та сферами її впливу, складністю вирішених завдань. За для збереження професійного здоров'я, окрім виділених нами превентивних заходів, спрямованих на формування механізмів протидії професійному вигоранню, важливу роль також відіграватиме глибоке переконання фахівця соціономічної сфери в значущості, цінності професійного здоров'я і як основної умови його професійного довголіття.

Перспективою подальших досліджень, при написанні магістерської роботи, є вивчення моделей, програм вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до професійного вигорання на робочому місці.

E • l _ j Z l m j Z

1. Анікеєва Н. П. Психологічний клімат в колективі / Н. П. Анікеєва. – М. : Просвітництво, 1989. – 225 с.

2. Грінберг Дж. Управління стресом / Дж. Грінберг. – СПб : Пітер, 2002. – 451 с.

3. Маслач К. Професійне вигорання / К. Маслач. – К., 1988. – 127 с.

4. Никифоров Г. С. Психологія здоров'я / Г. С. Никифоров. – СПб : Мова, 2006. – 607 с.

5. Орел В. Е. Феномен «вигорання» у закордонній психології / В. Е. Орел. – СПб : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2006. – 221 с.

< B D H J B K L : G G Y F ? 1 2 : P
Y D A : K 1 A ; F ? G R ? G G Y J 1 < G Y D H G N E 1 D L G H K L 1 K ? J ? > M Q
I H Q : L D H < H 2 R D H E B

H d k Z g Z O j Z f q _ g d
k l m ^ _ g l d Z 1 k d h j h q _ g h] h d m j k m i _ ^ Z] h] •
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c
G Z m d h \ b c d ± \ j b \ d g e b Z d ^ Z q F Z g • l Z <

Соціальне середовище школи нагадує нам живий організм, що росте, розвивається і вдосконалюється. Однією з проблем сучасної української школи – є високий рівень агресії підлітків, їх асоціальна поведінка. Досить часто ми бачимо і чуємо повідомлення про бійки дітей у школі або знущання учнів зі своїх однолітків. І подолати цю проблему можна тільки спільними зусиллями – влади, вчителів, громадськості та батьків.

Попри ефективність процесу шкільної медіації, виникає проблема, яка полягає у тому, що інноваційні технології важко адаптувати до шкільних аудиторій у рамках існуючої системи розкладу занять, а також часто особистої неготовності педагогів, у тому числі вчителів початкової школи, застосовувати інноваційні підходи у своїй роботі. Але кожна нова «знахідка» в цьому напрямі є цінністю у розвитку конфліктології освіти [3, с. 8].

Отож розкриємо саме поняття конфлікт (від лат. Conflictus – зіткнення) – зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок чи поглядів опонентів або суб'єктів взаємодії [4, с. 281].

Під конфліктом розуміється найбільш гострий спосіб усунення протиріч, що виникають у процесі взаємодії, що полягає в протидії суб'єктів конфлікту і звичайно супроводжується негативними емоціями [1, с. 9]. Та як зазначає А. Г. Ішмуратов: «Співробітництво, суперництво і конфлікт – основні види спілкування. Якщо перші два являють «здорове», то конфлікт – «нездорове».

Одним із інноваційних методів чи способів розв'язання конфліктів, що виникають у стінах школи виступає медіація.

Перспектива розвитку педагогічної конфліктології залежить від розв'язання певної кількості проблем. Головною проблемою в цій низці є проблема переходу освіти на якісно новий рівень навчання [6, с. 8]. Медіація належить до найбільш розповсюджених у світовій практиці підходів альтернативного вирішення спорів. Поширеним терміном для позначення цього підходу є також «посередництво» [1, с. 69].

Медіація (англ. mediation, слово, яке походить від латинського «medi» або «medio», що означає «середина»), є одним із найбільш древніх способів вирішення конфліктів.

Медіація існувала з давніх часів у Китаї, країнах Африки, де старійшини роду чи племені виступали в якості своєрідних професійних медіаторів, забезпечуючи безконфліктне вирішення проблемних ситуацій [2, с. 427].

Навчання основ медіації допомагає як учням, так і викладачам глибше пізнати самих себе й оточуючих, а також забезпечує їх навичками з розв'язання конфліктів на все життя і не лише сприяє їхньому особистому зростанню, а й забезпечує їх умінням уважно слухати, критично мислити та вирішувати проблеми, що є конче необхідним для їхнього навчання [5, с. 12-13].

Дослідження науковців свідчать, що застосування шкільної медіації зменшує рівень насильства серед учнів.

Під час проведення процедури медіації у шкільному середовищі всі сторони повинні пам'ятати певні правила та обов'язки, яких необхідно дотримуватися.

Основними принципами медіації виступають:

- добровільність – кожна зі сторін добровільно приймає рішення щодо участі у переговорах і усвідомлює, що рішення може бути досягнуте тільки шляхом співробітництва;
- розподіл відповідальності – сторони несуть відповідальність за прийняття рішення та його виконаня, медіатор – за дотримання правил та принципів процедури;
- нейтральність – під час процесу медіатор не займає позицію однієї з сторін, не оцінює їх, а однаково допомагає обом. Медіатор є нейтральним по відношенню до конфлікту (не «втягується» в суперечку) і, в той же час, щиро прагне допомогти сторонам знайти найкраще для обох рішення;
- конфіденційність – усе, що відбувається на медіації не розголошується ні медіатором, ні сторонами, за винятком ситуацій, коли сторони планують завдати шкоди собі чи комусь іншому.

Важливо зазначити те, що медіатор не має права вирішувати конфлікт за його учасників.

У сучасному суспільстві все більше українських шкіл впроваджують технологію медіації у освітній процес початкової школи. Це Одеська, Київська, Вінницька, Харківська, Волинська та ін. області.

За, порівняно, недовгий термін діяльності шкільні служби порозуміння (ШСП), перша почала діяти з 2001 року, мають певні результати та позитивні відгуки [8, с. 79]. По-перше, діти, які зорганізовані у таку службу, змінюють ставлення до ситуації конфлікту, набувають навичок конструктивного вирішення конфлікту. По-друге, моральний, психологічний клімат в класах початкової школи покращується, діти не бояться ситуацій конфлікту і знають як вирішити його з найменшими втратами. По-третє, зменшуються кількість випадків насильства, бійок серед дітей. І найголовніше – учні об'єднуються заради мирного врегулювання конфлікту, показують приклад для однолітків, стають авторитетом, пропагуючи високі людські цінності – чесність, відповідальність, взаємодопомогу, взаєморозуміння, вихованість [7, с. 112].

Шкільна служба порозуміння (ШСП) (інша назва – «Шкільна служба розв'язання конфліктів» (ШСРК)) – це команда підготовлених дітей-посередників (медіаторів), які допомагають своїм однолітками розв'язувати конфлікти мирним шляхом, використовуючи в роботі відновні практики – медіацію однолітків, коло прийняття рішень – працюють над формуванням безпечної атмосфери в навчальному закладі.

Роботу ШСП організовує координатор, зазвичай – практичний психолог чи соціальний педагог, який пройшов підготовку і володіє знаннями та навичками з організації та керування ШСП [9, с. 9].

Спеціальні дослідження у соціально-педагогічній галузі дозволяють констатувати, що на сьогодні склалася ситуація, коли переважає високий рівень конфліктності у дітей.

Тому, в педагогічній діяльності вчителя початкових класів та соціального педагога значущим чинником є вміння знайти вихід із конфліктної ситуації, який би не вів до приниження жодної сторони, а, навпаки, спрямовував би конфліктуючі сторони на адекватну самооцінку своїх дій і вчинків.

Таким чином, при детальнішому розгляді проблеми стає очевидним, що треба шукати такий шлях розв'язання конфлікту, який максимально задовольняє обидві сторони, а це абсолютно неможливо у випадку застосування підходу як із позиції сили, так і з позиції закону – обидва підходи передбачають примус, який, одначе, має різне походження в кожному з підходів. Відтак, з точки зору «відновлення стосунків» між учасниками конфлікту найкращим є розв'язання ситуації за принципом «виграш – виграш», яке досягається лише за умови врахування інтересів обох сторін при застосуванні медіації.

Отже, підсумовуємо, що медіація як технологія врегулювання конфліктів конструктивним шляхом впроваджується в навчально-виховний процес освітніх закладів більшості країн Європи. Для української системи освіти – це важливий, перспективний вклад у роботу із різноманітними категоріями дітей. Таким чином, використовуючи метод медіації у початковій школі знижується рівень конфліктності, насилля та проявів протиправної поведінки в шкільному середовищі.

E • I _ j Z I m j Z

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад. : Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. – Львів : ПАІС, 2007. – 296 с.

2. Анцупов А. Я. Конфликтология : учебник для вузов. – 3-е изд. / А. Я. Анцупов, А. И. Штипилов. – С.-Пб. : Питер, 2008. – 496 с.

3. Большаков А. Г. Конфліктологія організацій / А. Г. Большаков, М. Ю. Несмєлова. – М. : МЗ Прес, 2001. – 182 с.

4. Вишнякова Н. Ф. Конфліктологія / Н. Ф. Вишнякова. – Мінськ : Університетське, 2003. – 317 с.

5. Ворожейкін І. Е. Конфліктологія: Підручник для ВНЗ / І. Е. Ворожейкін, А. Я. Кібанов, Д. К. Захаров. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 238 с.

6. Дурманенко Є. А. Конфлікти в педагогічному процесі / Є.. А. Дурманенко – Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського державного університету ім. Л. Українки, 2004. – 287 с.

7. Козирєв Г. І. Введення в конфліктологію / Г. І. Козирєв. – М. : Владос, 2000. – 176 с.

8. Крисько В. В. Етнічна психологія / В. В. Крисько. – М. : Академія, 2002. – 313 с.

9. Шкільна служба порозуміння: програма формування безпеки в навчальному закладі. – К. : УЦП, 2009. – 15 с.

H A > H J H < Q 1 L : F ?;>1BHDEHH = 1 Q G 1 : K I ? D L B N 1 A B Q G H = H < B O H < : G G Y

A G : Q ? G G Y < H > B < A : ; ? A I ? Q ? G G 1 J M O H < H 2 > 1 Y E V G H K L 1

< h e h ^ b f ; b Z [b g • g
k l m ^ _ l y l d m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c m g •
G Z m d h \ b c d ± d • [g h b e d g ; Z ^ h h p \ _ g d h H :

Вода відіграє важливу роль у всіх процесах життя: від підтримання постійної температури тіла, артеріального тиску до зростання м'язів. Глікоген – основне джерело енергії під час фізичних вправ на 3/4 складається з води. Нестача води в раціоні значно знижує засвоєння білків і вуглеводів.

Молекули води не тільки заповнюють простір, але і допомагають формувати структуру макромолекул, таких як білки і глікоген. Хімічні реакції, для підтримки життя організму відбуваються в воді, і вода є активним учасником цих реакцій.

Важко перелічити всі позитивні властивості води. На її частку припадає близько 60% від загальної ваги дорослого людського тіла а наші м'язи на 75-80% складаються з води. В якості основного типу рідини в організмі, є речовиною для розчинення мінералів, вітамінів, амінокислот, глюкози і багатьох інших речовин. Без води неможливе перетворення поживних речовин, не кажучи вже про їх асиміляцію, транспортування і використання.

Крім транспорту поживних речовин вода тіла також видаляє непотрібні відходи. Вона є складовою мастила для суглобів, допомагаючи їм рухатися. Коли температура тіла починає підвищуватися, вода діє в якості охолоджуючої рідини [2, с. 3]

Мета дослідження: розкрити значення води та питного режиму в забезпеченні рухової діяльності. Надати рекомендації майбутнім спортсменам та вчителям фізичного виховання щодо важливості збереження водного балансу в організмі.

Результати дослідження. Наше тіло виробляє енергію для фізичних вправ, але тільки 25% цієї енергії використовується безпосередньо для виконання механічної роботи.

Решта 75% виділяються у вигляді тепла. Позбутися надлишкового тепла можно за допомогою такої фізіологічної функції як потовиділення. Це призводить до зниження температури крові і тіла, і допомагає уникнути теплового стресу.

Для здійснення м'язової роботи під час тренування, нам необхідно багато води. У дуже високих концентраціях вода необхідна в метаболічно- активних тканинах, таких як м'язи, в мінімальних - в пасивних тканинах, таких як жирова тканина, шкіра і часткові структури кісткової тканини.

Робота м'язів під контролем нервової системи. Електрична стимуляція нервових і м'язових скорочень відбуваються в результаті обміну електролітів, мінералів, розчинених у воді (натрій, калій, кальцій, магній і хлор) в клітинних мембранах нервових і м'язових тканин.

Якщо в організмі недостатня кількість води або електролітів, м'язова сила і контроль за рухами ослаблені. Брак води тільки на 2-4% від загальної ваги тіла може привести до зниження ефективності силових тренувань до 20%, і аеробної сили - цілих

48%. Коли ми втрачаємо 2% від загальної маси тіла, активуються механізми захисту організму, щоб запобігти втраті рідини. Але на той час, вже відбувається зневоднення. Для того, щоб уникнути зневоднення, необхідно привчити себе пити часто протягом дня.

Для збільшення м'язової маси, потрібно подбати про заповнення клітин або м'язових клітин вологою. У м'язових клітинах,що мають достатню кількість води, прискорюється синтез білка і зменшується розпад. І навпаки, зневоднення білка м'язових клітин сприяє дезінтеграції і уповільненню його синтезу. Об'єм клітин також впливає на генетичні механізми, активність ферментів і гормонів, а також обмін речовин [2].

Вода формує склад синовіальної рідини, яка змащує суглоби, і спинномозкову рідину – амортизаційний прошарок між хребцями і навколо мозку. Обидві ці рідини мають життєво важливе значення для здоров'я суглобів і бережного захисту хребта. При дефіциті води, навіть протягом короткого періоду часу, до цих частини тіла, буде поступати рідина в мінімальноній кількості. Силове тренування здійснює величезний вплив на суглоби і хребет. Для забезпечення оптимальної продуктивності і підтримки здоров'я протягом тривалого часу необхідна належна кількість захисної рідини.

Зневоднення знижує розумову енергію, викликає втому, сонливість, запаморочення і головний біль, пригнічений настрій. У дослідженнях розумової здатності після зневоднення, викликаного тепловим стресом, було виявлено, що втрата рідини лише 2% від загальної ваги тіла привела до зниження на 20% математичної здатності, короткочасної пам'яті, можливості візуально відслідковувати об'єкт.

Оскільки вода міститься в більшості тканин людського тіла, компенсація її запасу грає життєво важливу роль у всіх процесах і функціях організму під час тренувань і змагань. Відповідно до сучасних уявлень, споживання рідини під час тренування і перед ним, після і під час змагань є обов'язковою умовою для отримання оздоровчого ефекту масових видів спорту, там паче спорту високої продуктивності.

Кількість добового споживання води зазвичай знаходиться в межах від 2,5 до 3,5 в зимовий період в літню пору. Під час тренування організм втрачає рідину через шкіру у вигляді поту і водяної пари в повітрі, що видихається.

Кількість втраченої рідини залежить від температури навколишнього середовища, вологості і висоти над рівнем моря і знаходиться в діапазоні 0,5-1,2 літрів. В екстремальних умовах навколишнього середовища втрата рідини може бути до 2-х літрів на годину і більше. Коли зневоднення перевищує 2% від маси тіла, спостерігається помітне погіршення фізичної працездатності.

Кращий спосіб перевірити ступінь гідратації тіла, на думку багатьох авторів – контроль кількісті і колір сечі. Сечовипускання повинні бути частими протягом дня, і колір сечі повинен бути світлим. Якщо сеча темна і дуже жовта, треба негайно випити рідини. Ефективним є метод вимірювання маси тіла до і після тренування. Кожні 100 г втрати ваги (поту) необхідно заповнити 150 г рідини [1,2,3].

Вода, пише M. B. Mellion (2002), що випивається на протязі дня пред тренуванням є головним чинником, що сприяє підвищенню ефективності м'язової роботи. У зв'язку з цим, спортсмен повинен пити максимально можливу кількість рідини і вживати продукти харчування з високим вмістом вуглеводів і води (фрукти і овочі). В кожному грамі вуглеводів в організмі зберігається 3-4 г води, легкодоступної для основних процесів.

Для того, щоб забезпечити достатню кількість рідини в організмі, протягом двох годин до тренуваннння бажано випивати близько 400-500 мл води. Під час тренування

тривалістю більше 60 хвилин, 100-150 мл холодної води кожні 15-20 хвилин забезпечують оптимальну заміну рідини.

Наш ораганізм має неадекватний механізм на появу відчуття спраги, тому рідину рекомендується приймати до виникнення цього почуття. З появою бажання пити вже спостерігається помірне зневоднення.

Обізнаність в питаннях забезпечення водного балансу в організмі, впливу води на процеси життєдіяльності, значення оптимального питного режиму для майбутніх викладачів фізичної культури, спортсменів є необхідною умовою успішної професійної діяльності.

E • l _ j Z l m j Z

1. Белоцерковский З. Б. Эргометрические и кардиологические критерии физической работоспособности у спортсменов / З. Б. Белоцерковский. – М. : Сов. Спорт, 2009. – 2009. – 304 с.

2. Джексон Р. Спортивная медицина (практические рекомендации) / Р. Джексон, пер. с англ. Г. Гончаренко. – К. : Олимп. лит., 2003. – 384 с.

3. Макарова Г. А. Питание спортсменов: отечественный и зарубежный опыт / Г. А. Макарова // Реферативный вестник. – М. : Сов. Спорт, 2010. – С. 15-20.

K M Q : K G 1 I 1 > O H > B > H H P 1 G D B L < H J Q B O D H F I H G ? G L 1 < J H A < E F H E H > 1 < I J H P ? K 1 N 1 A B Q G H = H < B O H < : G G Y

D Z l _ j b g Z ; Z d e Z g h \ Z
k l m ^ _ g l d Z d 1 m j k _ m ^ Z] h] • q g Z h d l m e v l _ l m
1 a f Z € e b v c k v _ j ` Z \ b g c] m f Z g • l Z j g g • \ _ j k b l _
G Z m d h \ b c d m j • d e Z d Z q ; h q Z j h \ Z

.

Молодь України сьогодні складає науковий, культурний, інтелектуальний потенціал країни, генофонд нації. Питання збереження і зміцнення здоров'я студентів є важливою культурно-освітньою, економічною і соціально-політичною проблемою нашої країни. Ряд авторів відзначають, що теперішня організація фізичного виховання у вищих навчальних закладах недостатньо ефективна для підвищення рівня фізичної підготовленості, функціонального стану, здоров'я студентів, рухової активності та мотивації студентської молоді до занять фізичними вправами та спортом. В останні роки на фоні збільшення інтенсивності навчального процесу, поглиблення соціально-економічної, екологічної та демографічної кризи спостерігається тенденція до зниження фізичного здоров'я студентів, що в свою чергу негативно відображається на їхньому фізичному стані . Щорічно у вищі навчальні заклади вступають юнаки та дівчата, 70 % з яких мають різні захворювання. Серед студентів спостерігається низька працездатність, фізичний розвиток та підготовленість, а також психологічна неадекватність і неврівноваженість внаслідок великого психоемоційного навантаження, порушення гігієнічно обумовленого режиму дня, харчування тощо. У більшості студентів не сформовано потребу турбуватися про своє здоров'я та бажання займатися фізичними вправами. У зв'язку з цим особливої уваги набувають питання, які стосуються

формування, збереження та зміцнення здоров'я студентської молоді, а також підвищення рівня компонентів фізичного стану. Основу системи фізичного виховання студентської молоді складає комплекс показників обсягу щотижневої рухової активності, рівень спеціальних знань про особливості рухової активності сучасної людини, її фізичний розвиток, стан функціональних систем організму, фізичної працездатності та рухових здібностей. Фізичний стан студента залежить від зовнішніх та внутрішніх факторів. Одним із внутрішніх факторів є відповідальне ставлення молоді до свого фізичного стану. Факторами підвищення рівня фізичного стану є:

- систематичні заняття фізичними вправами;
- профілактика захворювань;
- загартування організму;
- раціональне харчування;
- активний відпочинок;
-боротьба зі шкідливими звичками.

Лише від свідомості студента залежить, якою мірою він реалізуватиме названі фактори для покращення свого фізичного стану, наскільки відповідально поставиться до нього.

Оцінка рівня фізичного стану студента може використовуватися як критерій оздоровчої ефективності занять фізичними вправами, а також готовності до навантажень різного характеру, а загалом, може бути критерієм ефективності процесу фізичного виховання у навчальному закладі. Визначення фізичного стану студента дає змогу планувати вибір засобів та методів фізичного виховання для зміцнення здоров'я та покращення фізичних кондицій. Для визначення компонентів фізичного стану вченими пропонуються тести, які мають високу надійність, об'єктивність та валідність.

Існує багато тестів, за допомогою яких можна оцінити фізичний стан людини. Найбільш розповсюдженими є метод визначення аеробної працездатності, як провідного чинника фізичного стану, який відображає стан функціональних резервів і рівень фізичного здоров'я. Незважаючи на такий широкий спектр досліджень, науковці впевнені в тому, що для поліпшення фізичного стану студентів необхідно підвищити їх рухову активність. Враховуючи реальні соціальні та економічні умови в Україні це можна зробити переважно за рахунок самостійних занять фізичними вправами та підвищення мотивації студентів до занять фізичними вправами на заняттях.

Стимулювання активності до фізкультурної діяльності вимагає врахування у навчально-виховному процесі таких напрямів впливу: особистісного (формування адекватної самооцінки, позитивної Я-концепції, розвиток гуманістичної спрямованості студента), професійного (оволодіння елементами професійної техніки), профілактичного (оволодіння прийомами і засобами попередження професійних захворювань), активізуючого (підвищення працездатності), релаксуючого (засвоєння прийомів релаксації, подолання психофізіологічних бар'єрів), соціального (засвоєння навичок міжособистісної взаємодії, вмінь співпраці в колективах).

Стимулюванню активності студентів до фізкультурної діяльності сприяє дотримання наступних педагогічних умов, пов'язаних тісними зв'язками:

– впровадження у практику викладання методів і засобів активізації студентів до фізичної культури та спорту;

– розширення сфери фізкультурної діяльності студентів за рахунок позааудиторних форм роботи;

Стимулюванню активності студентів вищих навчальних закладів до фізкультурної діяльності сприяє взаємопов'язана система академічних занять та позааудиторних форм діяльності, а саме: ранкова гігієнічна гімнастика, фізкультхвилинки під час самостійних занять, прогулянки, заняття у групах загальної фізичної підготовки, секційні заняття з різних видів спорту, спортивні змагання, спортивно-розважальні свята, туризм, самостійна робота з розвитку фізичних якостей.

Основою методичних рекомендацій щодо стимулювання активності студентів до фізкультурної діяльності є:

– використання інтегральної оцінки визначення ефективності фізичного виховання і дотримання принципу стимулювання діяльності на основі особистих досягнень. Відповідно до даного принципу темпи приросту основних показників фізичної підготовленості студентів необхідно планувати лише на основі їх індивідуальних результатів;

– впровадження у навчально-виховну роботу наступних методів і засобів активізації фізкультурної діяльності: створення ситуації успіху, позитивного емоційного фону на заняттях; урізноманітнення засобів, спеціальних методів фізичного виховання та форм організації академічних занять; стимулювання студентів заохоченням, покаранням, довірою, оцінкою; виконання фізіологічних дослідів і педагогічних спостережень;

– формування у студентів умінь, необхідних для організації самостійної фізкультурної діяльності, а саме: постановка мети, планування, розвиток основних фізичних якостей, контроль за функціональним станом організму під час занять фізичними вправами та після них;

– поєднання теоретичної та практичної підготовки студентів, яка моделює професійно-педагогічну діяльність майбутніх учителів;

– розширення сфери позааудиторної фізкультурної діяльності, основні напрямки удосконалення якої включають: методичне забезпечення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи студентів; підготовку фізкультурного активу, який здійснює керівництво даним процесом; системне планування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової діяльності у гуртожитку, на факультеті, в університеті; участь студентів в організації та проведенні спортивних змагань, свят, туристичних походів тощо

У стимулюванні активності студентів до фізкультурної діяльності визначальне місце відіграє особистість викладача фізичного виховання. Багатство його професійної культури та педагогічної майстерності має забезпечувати такі способи і прийоми педагогічного впливу, які збагачують емоційний досвід студентів, розвивають уяву, підвищують інтерес, формують у них особистісне ставлення до практики фізичного виховання.

У сучасних умовах життя фізична праця всі частіше замінюється діяльністю, що характеризується більшими розумовими й емоційними навантаженнями при незначній м'язовій. Поряд з нервово-психічною перенапругою формується синдром гіпокінезії (від грецького hypo - зменшення, kinesis - рух). Синдром містить у собі непропорційний розвиток, надлишкову масу тіла, порушення обміну речовин, психоемоційні розлади. Збільшується ризик розвитку захворювань серцево-судинної системи.

Одним з важливих шляхів усунення факторів ризику є впровадження фізичної культури в повсякденне життя людини. Однак заняття фізичною культурою мінімальну користь приносять при створенні комплексної системи тренувань із обліком віково-полових особливостей, індивідуального здоров'я, екологічних факторів і т.д. У протилежному випадку ефективність спортивних тренувань може бути різко знижена, і замість користі вони можуть принести шкоду.

Державна програма розвитку фізичної культури і спорту та цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації», які реалізовувались наприкінці минулого та на початку нового століття визначили організаційно-управлінські, нормативно-правові та інші засади її функціонування у нових соціально-економічних умовах.

Разом з тим останні роки визначаються скороченням мережі фізкультурно-оздоровчих і спортивних споруд. За десять років їх кількість зменшилась майже на 20%. Під приводом економічної недоцільності багато підприємств і організацій відмовляються від фінансової підтримки спортивних і фізкультурно-оздоровчих об'єктів, а стадіони і інші спортивні об'єкти усе частіше використовуються не за призначенням. Не повною мірою реалізуються норми забудови міст і населених пунктів спортивними спорудами.

Потребує певних змін система управління фізичною культурою і спортом на всіх рівнях. Існуюча нормативно-правова база в сфері фізичної культури і спорту не дозволяє здійснити в повному обсязі конституційне право кожного громадянина держави на заняття фізичною культурою і спортом, забезпечити повноцінне становлення і розвиток професійного спорту, тощо. Бюджетне фінансування не забезпечує повною мірою як розвиток масового дитячого спорту, так і потреби спорту вищих досягнень. У той же час для інвесторів і спонсорів, готових вкладати кошти в розвиток фізичної культури і спорту, не створюються відповідні умови.

Багаторазове підвищення вартості фізкультурних і спортивних послуг зробило практично недоступними основні установи фізичної культури і спорту, спортивно-оздоровчого туризму і відпочинку для багатьох громадян. В останні роки погіршився стан здоров'я населення, збільшилась кількість негативних проявів у суспільстві (тютюнопаління, наркоманія, алкоголізм).

На сучасному етапі розвитку суспільства велика увага приділяється проблемі розвитку творчих здібностей, які визначаються як властивості особистості, що забезпечують здатність до продукування принципово нових, оригінальних ідей та удосконалення того, що вже існує. Проте сьогодні ми не спостерігаємо належної уваги до творчої діяльності молоді загалом і у процесі фізичного виховання зокрема, як невід'ємної складової освіти. Водночас, у фізичному вихованні закладений значний потенціал для розвитку творчих здібностей особистості.

E • l _ j Z l ž n j

1. Венський В. Корекція постави учнів молодшого і старшого шкільного віку / В. Венський, А. Тукач // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – Луцьк, 1999. – С. 35-43.

2. Власюк О. О. Науково-педагогічні основи організації самостійних занять фізичними вправами дітей молодшого шкільного віку: автор… кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності 24.00. 02 – «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / О. О. Власюк. – Львів, 2006. – 23 с.

3. Щербак П. І. Формування у студентської молоді потрібності у фізичному вдосконаленні (Метод рекомендації) / П. І. Щербак. – Ніжин, 1994. – 47 с.

A:EMQ?GGY KLM1×?>GH F:KH<H2 N1ABQGH2 DMEVLMJB

K_j]•FcZg^jbpZ
klm^_g1dmjkm i_^Z]h]•qgh]h nZdmevl_
1afZ€evkvdbc ^_j`Z\gbc]mfZg•lZjgbc mg•
GZmdh\bc d±d•[hgd ^hp ;Zrlh_gdh H :

Масова фізична культура – це можливість зберегти та зміцнити своє здоров'я, вдосконалити фізичні можливості, досягти емоційної рівноваги. Для нас, майбутніх вчителів фізичного виховання, набуває великого значення орієнтація на обрання і удосконалення майстерності у окремих формах масової фізичної культури. Чому я обрав для себе оздоровчий фітнес?

Загальний фітнес розуміють як сукупність оздоровчих методик, що складаються з фізичних тренувань і раціонально підібраної дієти й допомагають змінити на краще форми тіла, спосіб або специфічний стиль життя, подолати власні недоліки. Фітнес асоціюється зі здоровим, гармонійним способом життя, з можливістю змінювати якість життя без радикальних зусиль. Складовими цього поняття є не тільки гарний стан здоров'я, фізична підготовленість, гігієна тіла, раціональне харчування, профілактика захворювань, а і психічний стан, діяльність в соціумі та соціальна активність [2, с. 3].

Оздоровчий фітнес, на відміну від спортивного, – одна з форм масової фізичної культури,. Для оздоровчого фітнесу характерні простота вправ, можливість індивідуального дозування навантажень, що робить його доступним для осіб фактично із будь-яким рівнем фізичної підготовленості. Простота і доступність оздоровчого фітнесу велика різноманітність методик, що допомагають змінити форму тіла, позбавитися надлишкової маси тіла чи досягти інших результатів, і не просто досягти, а зберегти їх на довгий час передбачає велике майбутнє для цієї оздоровчо-рухової активності.

В деякому сенсі, оздоровчий фітнес є синонімом «здорового способу життя» передбачає спосіб життя, сповнений віри в перемогу над своїми фізичними і психічними недоліками [4, с. 5].

Мета дослідження: розкрити корисні впливи оздоровчого фітнесу на організм людини. Визначити нові види фітнесу, розкрити їх оздоровчі впливи. Вказати на основні помилки, що шкодять при заняттях оздоровчим фітнесом.

Останнім часом з'явилося багато нових напрямків оздоровчого фітнесу:

Каларі-паяту – давньоіндійське бойове мистецтво, що у сучасному світі злилося з розслаблюючою гімнастикою. Заняття побудовані на дихальних вправах. Core First – тренування з використанням пінопластових трубок, великих мячів та ін. Спрямована на корекцію постави, покращення роботи дихальної та серцево-судинної системи.

Байлотерапія – вправи поєднують латиноамериканські танці та аеробіку, спрямовані на тренування м'язів живота, стегон.

Аквадинаміка – гімнастика у воді під музику в різних стилях, сприяє розвитку витривалості, спаленню жиру та укріпленню серця і легень.

Bosu – вправи виконуються на спеціальному тренажері та розвивають глибокі м'язи. Розвивають силу, гнучкість, координацію, укріплюють вестибюлярний апарат.

Будокон – об'єднує у собі давні і сучасні традиції йоги, медитації східних бойових мистецтв.

Кардіострип – динамічні вправи сполучаються з розтягненням і танцювальними рухами.

Джамп – фіт – обєднує традиційні рухи з звичайною стрибкою та хореографія під музику.

Ще існують: спіннінг, сайклінг, резист-а-бол, DIS, pole-dance, Body Ballet, скандинавська хода, хупінг, стилетто та ін. [5].

Але для збереження бажання до занять та набуття позитивного ефекту необхідно враховувати помилки, що заважають та відвертають від поставленої мети.

Перша помилка пов'язана з режимом харчування та пиття. Ні в якому разі недопустимо голодувати, або застосовувати різні дієти. Організм, в таких випадках, буде відчувати недостачу мінералів, вітамінів та інших речовин. А для економії життєвих ресурсів організм вимушений гальмувати обмін речовин. Як наслідок – послаблення імунної системи, та збільшення ваги тіла. Обов'язково треба пити багато води, бо вона є активним учасником обміну речовин.

Наступна основна помилка при заняттях фітнесом- це неправильне дихання. Вдих потрібно робити під час послаблення виконання вправ, а видих під час посилення роботи. Щоб досягти бажаного результату потрібно займатися з тренером.

Дуже важливою є підготовка до заняття. Невелика розминка перед тим, як почати основний комплекс вправ, необхідна. Вона допоможе підготувати м'язи до навантаження, не дасть швидко втомитися, а після тренування відчувати прилив енергії.

До вибору спортивного костюма потрібно поставитися відповідально. Одяг повинен бути зручним, а не модним.

Найпоширенішою помилкою для початківців є неправильно підібрана програма. У гонитві за красивою фігурою багато хто починає застосовувати методи, про які чули по телевізору, про які розповідали. Це неправильно, так як кожен організм має свої індивідуальні особливості.

Якщо у вас недостатньо знань, то потрібно почерпнути їх з різних джерел. Треба навчитися обчислити індекс маси тіла, дізнатися кількість жирового прошарку в організмі, розраховувати кількість калорій, необхідне вам протягом дня. Все це ми можемо визначичити за допомогою нескладних тестів. На перших порах можна скористатися допомогою індивідуального тренера.

Наступна помилка – неправильне виконання вправ. Новачок, прийшовши в спортивний зал, не знає, як поводитися з тим або іншим тренажером, яку кількість підходів потрібно зробити, для того щоб не нашкодити своєму здоровью.

Наважливіша помилка – відсутність результативного графіка з моніторингом своїх успіхів [1, с. 5].

Головне, вчасно помітити недоліки і знайти в собі сили виправити їх.

Фітнес набуває популярності завдяки програмам, спрямованим на максимальну користь для людини. Має три основні напрямки: оздоровчий, спортивний та прикладний.

Систематичні заняття оздоровчим фітнесом сприяють позитивним змінам в організмі – покращенню обміну речовин, роботи серцево-судинної та дихальної систем, підвищенню рівнів фізичного стану та фізичної підготовленості, життєвого тонусу, працездатності. Сповільнюються процеси старіння, зберігається гнучкість і краса тіла, покращується постава й хода, стабілізується тиск крові, пульс, знижується відкладення солей у суглобах, організм справляється з перенапругою та стресами.

Фітнес справляє позитивний вплив на ендокринну та опорно-рухову системи, а емоційний вплив робить ці заняття ще більш привабливими та ефективними в усуненні порушень стану здоров’я. Оздоровчий фітнес став одним з напрямків фізичної культури, він має під собою ґрунтовні дослідження з фізіології і спрямований не на досягнення спортивного результату, а на підвищення рівня здоров’я людини. Саме тому фітнес має бути одним з основних засобів на заняттях з фізичного виховання

Оздоровчий фітнес може слугувати надійною запорукою зміцнення здоров'я, придбання міцних звичок здорового способу життя, зменшення негативних впливів навколишнього середовища, можливість кращої реалізації індивідуальних життєвих інтересів.

E•l_jZlmjZ

1. Аэробика. Теория и методика проведения занятий : учеб. пособ. для студ. вузов физической культуры / под ред. Е. Б. Мякинченко, М. П. Шестакова. – М. : СпортАкадемПресс, 2002. – 304 с.

2. Крючек Е. С. Аэробика: содержание и методика оздоровительных занятий : учеб.-метод. пособ. / Е. С. Крючек. — М. : Терра-спорт, Олимпия Пресс, 2001. – 64 с.

3. Лисицкая Т. С. Аэробика : в 2 т. / Т. С. Лисицкая, Л. В. Сиднева. – Т. 2 : Частные методики. – М. : Федерация аэробики России, 2002. – 232 с.

4. Сиднева Л. В. Оздоровительная аэробика и методика ее проведения / Л. В. Сиднева, С. А. Гониянц. – Троицк : Тровант, 2000. – 74 с.

5. Энциклопедия фитнеса / Эллен Карпей; пер. с англ. М. Котельнико- вой. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 368 с.

FHLB<:P1CG: KN?J: L: KHP1IKBOHEH=1QG1 HKH;EB<HKL1
N1ADMEVLMKGHJLB<GBO MY<E?GV FHEH>1

Dj•kl•gZmglyg
klm^_glvdZmjkm nZdmevl_lm i_^Z]h]•qg
1afZkvbc ^_j`Z\jmfZg•lZjgmg•_jkbl_l
GZmdh\bc d±j•\ngbhkhn gYjqmhp<

Важливим складовим збереження здоров’я людей є фізична активність. Вона впливає на діяльність, ціннісні орієнтації поведінки, фізичне, психологічне, соціальне становище суспільства в цілому.

Державним обазовательным стандартом навчальна дисципліна «Фізична культура» включена до складу обов'язкових гуманітарних дисциплін. Основне завдання даної дисципліни зводиться до того, щоб сформувати у студентів знання про життєдіяльність

людини, про його здоров'я і здоровий спосіб життя, навчити володіти аспектами практичних умінь і навичок, які забезпечують зміцнення і збереження здоров'я, формування і поліпшення психофізичних здібностей і якостей особистості [2, с. 12-15].

Однією з головних складових успішного виконання фізкультурно-спортивної діяльності є мотивація.

Процесом формування і обґрунтування наміри щось зробити або не зробити називається мотивацією.

Мотивація до фізичної діяльності – особливий стан особистості, спрямоване на досягнення оптимального рівня фізичної підготовленості і працездатності. Процес формування інтересу до занять фізичною культурою і спортом – це багатоступінчастий процес-від перших найпростіших гігієнічних знань і навичок до глибоких психофізіологічних знань теорії і методики фізичного виховання і інтенсивних занять спортом.

Мотив – це сформоване обґрунтування своєї дії, внутрішній стан особистості, який спрямовує і визначає її дії в кожен момент часу. Мотиваційний компонент відображає позитивне емоційне ставлення до фізичної культури, сформовану потребу в ній, систему знань, інтересів, мотивів і установок, вольових зусиль, спрямованих на практичну і пізнавальну діяльність.

Низький рівень мотиваційних установок на здоровий спосіб життя у молоді та несформованість потреби до занять фізичною культурою, безумовно викликані слабкою організацією фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи. Велике значення, у зв'язку з цим, набуває пошук нових організаційних засобів, форм і методів, які дозволяють більш результативно здійснювати належне спрямування. Вони повинні виступати ініціаторами й організаторами цілеспрямованої та ефективної роботи щодо збереження, реабілітації та примноження здоров'я студентства.

3 Характеристики мотивів до занять фізичною культурою [4, с. 33-37].

При виявленні причин, що знижують інтерес і активність на заняттях з фізичної культури, в основу були прийняті результати анкетування студентів другого курсу. Причини, звані студентами, за своїм характером можна поділити на три групи: група причин організаційного характеру, група причин методичного характеру і група причин особистісного характеру. Серед причин методичного характеру 41,3% опитаних виділили невідповідність пропонованих навантажень фізичним можливостям. Серед особистісних причин 37,5% опитаних називають низький рівень власної фізичної підготовленості. Однією з основних причин організаційного характеру називається відсутність занять за інтересами – 41,6%.

Мотиви занять фізичною культурою умовно поділяють на загальні і конкретні, що втім, не виключає їхнього співіснування. До перших можна віднести бажання студентів займатися фізичною культурою взагалі, чим же займатися конкретно – йому байдуже. До других можна віднести бажання займатися улюбленим видом спорту, певними вправами.

Мотиви відвідування уроків фізкультури студентів теж різні: ті хто

задоволений уроками ходять на них заради свого фізичного розвитку та зміцнення здоров'я, а ті хто не задоволений уроками фізкультури (здебільшого дівчата), відвідують їх заради заліків і щоб уникнути неприємностей через прогулів.

Детальна характеристика мотивів до занять фізичною культурою:

1. Оздоровчі мотиви. Найбільш сильною мотивацією молоді до занять фізичними вправами є можливість зміцнення свого здоров'я та профілактика захворювань. Благотворний вплив на організм фізичних вправ.

2. Рухово-діяльні мотиви. При виконанні фізичної роботи простежується зниження продуктивності праці, яке відбувається внаслідок його монотонності, одноманітності. Безперервне виконання розумової діяльності приводить до зниження відсотка сприйняття інформації, до більшого числа професійних помилок. Виконання спеціальних фізичних вправ для м'язів всього тіла і зорового апарату значніше підвищує ефективність релаксації, ніж пасивний відпочинок, і задоволення від самого процесу занять фізичними вправами. При заняттях фізичними вправами в організмі людини відбуваються зміни діяльності всіх систем, в першу чергу серцево-судинної і дихальної [1, с. 15-17].

3. Змагально-конкурентні мотиви Даний вид мотивації базується на прагненні людини поліпшити власні спортивні досягнення.

4. Естетичні мотиви. Мотивація студентів до занять фізичними вправами полягає в поліпшенні зовнішнього вигляду і враження, виробленого на оточуючих.

5. Комунікативні мотиви. Спільні заняття фізичною культурою і спортом сприяють поліпшенню комунікації між соціальними та статевими групами.

6. Пізнавально-розвиваючі мотиви. Дана мотивація тісно пов'язана з прагненням людини пізнати свій організм, свої можливості, а потім і поліпшити їх з допомогою засобів фізичної культури і спорту.

7. Творчі мотиви. Заняття фізичною культурою і спортом дають необмежені можливості для розвитку і виховання в учнів творчої особистості.

8. Професійно-орієнтовані мотиви. Група даної мотивації пов'язана з розвитком занять фізичною культурою, орієнтованих на професійно важливі якості студентів різних спеціальностей, для підвищення рівня їх підготовки до майбутньої трудової діяльності.

9. Адміністративні мотиви. Заняття фізичною культурою є обов'язковими в середніх навчальних закладах Росії. Для отримання контрольних результатів введена система заліків, один з яких з предмету «Фізична культура».

10. Психолого-значущі мотиви. Заняття фізичними вправами позитивно впливають на психічний стан підростаючої молоді. Певні види фізичних вправ є незамінним засобом нейтралізації негативних емоцій у людини.

11. Виховні мотиви. Заняття фізичною культурою і спортом розвивають в особистості навички самопідготовки і самоконтролю.

12. Статусні мотиви. Завдяки розвитку фізичних якостей у підростаючого покоління збільшується їх життєстійкість. Підвищення особистісного статусу при виникненні конфліктних ситуацій.

13. Культурологічні мотиви. Дана мотивація набувається у підростаючого покоління з впливом, що надаються засобами масової інформації, суспільством, соціальними інститутами, у формуванні в особистості потреби в заняттях фізичними вправами.

Здоров'я – безцінне стан не тільки окремої людини, але і всього суспільства. Це феномен людського життя, який значною мірою визначається умовами її організації, тобто спосіб життя.

Серед чинників здорового способу життя важко виділити головні і другорядні, так як тільки в комплексі вони можуть надавати бажаний оздоровчий ефект, формувати і

зберігати здоров'я людини. Тим не менш, необхідно виділити такі фактори способу життя як рухова активність, індивідуальний руховий режим, від особливостей якого значною мірою залежить здоров'я, гармонійність фізичного розвитку, функціональний стан організму, і за особливостями якого можна судити про мотиваційно-ціннісних особливості, спрямованості особистості, її життєвих установках. Крім впливу на фізичний стан людини фізичні вправи сприяють удосконалюванню психічних властивостей, формуванню характеру людини [5, с. 55-57].

Однією з особливостей сучасного способу життя є прогресуюча тенденція до зменшення обсягу рухової активності та зниження м'язових витрат в сполученні з нервово-психічними перезавантаженнями. Немає більш ефективного фізіологічного методу стимуляції різних систем людського організму, ніж м'язова (фізична) діяльність. За допомогою тренування вона удосконалює механізми регулювання, спрямовані на відновлення функцій різних органів і систем, а також рівня працездатності людини. Саме фізичні вправи є найефективнішим засобом підвищення опірності організму несприятливим впливам середовища.

На жаль, більшості людей цінність здоров'я усвідомлюється тоді, коли воно знаходиться під серйозною загрозою. Дана ситуація зумовлена і такою причиною, як не сформованість мотиваційно-ціннісних установок на здоровий спосіб життя. Звідси випливає, що турбота про здоров'я є найважливіше завдання в справі підготовки фахівців. Технікум має виступати ініціатором і організатором цілеспрямованої та ефективної роботи щодо збереження, реабілітації та примноження здоров'я студентства.

Проблема збереження і зміцнення здоров'я учнівської молоді є пріоритетним завданням в освіті, від рішення якої залежить не тільки здоров'я окремої людини, але і населення країни в цілому.

E • l _ j Z l m j Z

1. Беляничева С. С. Формування мотивації занять фізичною культурою у студентів / С. С. Беляничева // Фізична культура і спорт: інтеграція науки і практики. – Саратов, 2009. – 304 с.

2. Ільїн Е. П. Психологія фізичного виховання / Е. П. Ільїн. – М. : Просвещенние, 2002. – 512 с.

3. Сырвачева В. С. Мотивація самостійних занять фізичними вправами / В. С. Сырвачева. – Владивосток, 2003. – 198 с.

4. Пятков С. С. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фізичної культури: на матеріалі педвузів: дис. канд. пед. наук / С. С. Пятков. – Сургут, 1999. – 184 с.

FH>?EBJH:GB? DJM=H<HC LJ?GBJH<DB < ;:KD?L;HE? G: A:GYL
KH KLM>?GL:FB IH NBA<HKIB:GBX

:g^j•cJZ^m
klm^_gdm1jkm nZdmgehvlj_Zlgguo yaudh\
BafZbevkdbc]hkm^Zjkl_gguc]mfZgblZjguc mg
GZmguc jmdh\h±bkl_iejvih^Z\Zl@evlhfbyidbc:.E

Повышение эффективности и качества физического воспитания студентов находится в центре внимания педагогов. Однако в целом система физического воспитания в вузах все еще не отвечает современным требованиям в связи с действием ряда объективных факторов:

– возрастанием гиподинамии студентов, обусловленной дальнейшей интенсификацией их умственного труда, с одной стороны, и снижением двигательной активности – с другой, что вызывает такие тревожные явления, как сердечно-сосудистые заболевания, ожирение, нарушение осанки и др.;

– недостаточным количеством часов физической культуры;

– массовым падением интереса студентов к физической культуре в связи с появлением других, более сильных интересов;

– слабой материальной базой.

Желание сделать многое за минимальный промежуток времени на деле приводит к низкому качеству учебного процесса. Поэтому в последнее время широкое применение нашли специальные формы упражнений при комплексном содержании занятий. Основная из них – так называемая круговая тренировка. Большую роль в выборе этого метода сыграло и то, что на занятиях по физической культуре переполнен спортивный зал (где иногда занимается два факультета). При такой загруженности моторную плотность занятия помогает увеличить круговая тренировка. Круговая тренировка хорошо сочетает в себе избирательно направленное и комплексное воздействие, а также строгое упорядоченное и вариативное воздействие.

В физическом воспитании применение круговой тренировки дает возможность самостоятельно приобретать знания, развивать физические качества, совершенствовать отдельные умения и навыки, позволяет добиться высокой работоспособности организма.

В процессе внедрения круговой тренировки преподаватель дает студентам конкретную программу действий, контролирует ее выполнение, производит оценку выполненной программы, при необходимости исправляет, уточняет отдельные упражнения или регламентирует действия студентов. Студенты в свою очередь получают задание, осмысливают его, выполняют.

При проведении круговой тренировки должны быть определены способ и порядок передачи информации от преподавателя к обучаемым и наоборот. Здесь речь идет о создании прямой и обратной связи, весьма важном компоненте обучения.

Круговая тренировка возможна при наличии определенного места ее проведения и инвентаря. Необходима также предварительная подготовка и ознакомление студентов с новой организованной формой проведения занятий.

Применение круговой тренировки в начале основной части занятия связано с развитием физических качеств в условиях, когда организм еще не устал и готов выполнять

работу в большом объеме. Комплексы, входящие в основную часть занятия, носят общеразвивающий характер с силовой направленностью, органически связаны с профессионально-прикладной и специальной подготовкой. В них должно быть достаточное количество силовых и скоростно-силовых упражнений.

Круговая тренировка на занятиях физического воспитания хорошо увязывается с программным материалом по спортивным играм, способствует повышению не только плотности занятия, но и положительно воздействует на организм в целом. Эффективность концентрации нагрузки позволяет в кратчайший срок успешно развивать общую и специальную физическую подготовку.

Содержание круговой тренировки на занятиях по баскетболу составляют определенные станции. В течении занятия студенты в определенной последовательности переходят от одной станции к другой, выполняя на каждой из них определенные упражнения, направленные на обучение, воспитание и совершенствование конкретных физических качеств.

Круговой метод (тренировка) – это организационно-методическая форма работы, предусматривающая поточное, последовательное выполнение специально подобранного комплекса физических упражнений для развития и совершенствования силы, быстроты, выносливости и в особенности их комплексных форм – силовой выносливости, скоростной выносливости и скоростной силы. Занимающиеся переходят от выполнения одного упражнения к другому, от снаряда к снаряду, от одного места выполнения к другому, передвигаясь ка бы по кругу. Закончив выполнение последнего упражнения в данной серии, они возвращаются к первому, таким образом, замыкая круг. Название такой тренировки – «круговая» – чисто условно.

Метод круговой тренировки ставит перед собой задачу комплексного воспитания физических способностей при активном самостоятельном выполнении упражнений студентами и контролем со стороны преподавателя за воздействием на систему организма.

Эффективность данного метода заключается в том, что значительно повышается плотность занятий, так как упражняются все студенты одновременно и в то же время самостоятельно, соразмерно своими возможностям и усилиям. Такая форма организации имеет и большое воспитательное значение: студенты проходят практику проведения самостоятельных занятий, что является основой для подготовки их как инструкторов по физической культуре.

В физическом воспитании круговая тренировка дает возможность самостоятельно приобретать знания, формировать физические качества, совершенствовать отдельные умения и навыки. В этом процессе одна из важнейших задач преподавателя должна заключаться, с одной стороны, в моделировании специальных комплексов и выработке методических указаний для их выполнения, а с другой стороны в умении организовать и управлять самостоятельной деятельностью студентов на занятиях по физической культуре.

Для проведения круговой тренировки на занятиях по баскетболу составляют комплекс из 8-10 относительно несложных упражнений. Каждое из них должно воздействовать на определенные группы мышц – рук, ног, спины, брюшного пресса, а также должно быть направлено на закрепление (повторение) специальных упражнений (баскетбольных элементов). Простота движений позволяет повторять их многократно.

В зависимости от числа упражнений в комплексе и количества студентов группа делится на 5 (6, 7, 8 и т.д.) групп по 2 (3, 4, 5, 6) человек. Заранее (перед занятием) размечают места (станции) для выполнения упражнения. Для более четкой организации занятий у каждой станции ставят указатель (стойка с укрепленными на ней плотным листом бумаги 25х30 см.) с графическим изображением и кратким описанием упражнения, выполняемого на этом месте.

Последовательность прохождения станций устанавливается по кругу, прямоугольнику или квадрату, в зависимости от того, как более рационально использовать площадь зала и оборудование. Нужно стараться использовать все снаряды и подручный инвентарь, который есть в зале.

Преподаватель указывает каждой группе, на каком месте она начинает упражнение, и в каком порядке переходит от станции к станции. В дальнейшем сохраняется тот же порядок. Для лучшей организации студентов в каждой из групп нужно назначить старшего (групповода), который помогает товарищам выполнять упражнения, страхует их, следит за соблюдением установленной дозировки. Преподаватель выбирает себе место, откуда ему удобно наблюдать за группой, но он всегда должен быть рядом с той станцией, где нужна его помощь. На занятиях физического воспитания используются упражнения для совершенствования и развития организма, укрепления здоровья, выработки профессионально-прикладных навыков, необходимых в будущей трудовой деятельности студентов.

В результате проделанной методической работы можно сделать следующие выводы:

1. Баскетбол – это игра с нестандартными движениями и динамической силовой работой переменной мощности, представляющая собой целостное воспроизведение игровых приемов, технико-тактических действий, физических и психических компонентов подготовленности участников в постоянно изменяющихся игровых ситуациях.

2. В учебном процессе на занятиях по баскетболу круговая форма организации приобретает особое значение, так как позволяет большому числу студентов упражняться одновременно и самостоятельно, используя максимальное количество инвентаря и оборудование.

3. В процессе занятий происходит не только развитие физических качеств, но и совершенствуется техника приемов игры.

4. Для совершенствования технических приемов спортивных игр используют комплексные упражнения, состоящие из предварительно хорошо изученных элементов.

5. Применение комбинированных упражнений имеет значение для совершенствования техники и развития тактического мышления баскетболистов, то есть происходит сочетание элементов тактической подготовки с элементами технической подготовленности.

6. Применение круговой тренировки в учебном процессе по физическому воспитанию студентов позволяет добиться более высоких показателей в физическом развитии и физической подготовленности по сравнению с общепринятыми методами при одинаковых затратах времени.

Из выше перечисленного можно сделать вывод о том, что метод круговой тренировки является основополагающим в функциональной и двигательной

подготовленности студентов в вузе, так как данный метод ставит перед собой задачу комплексного воспитания физических способностей при активном самостоятельном выполнении упражнений студентами и контролем за ее воздействием на систему организма.

Учитывая общий объем программы по физическому воспитанию студентов, необходимо планировать круговую тренировку по баскетболу на 8-10 занятий в год.

Эффективность данного метода заключается в том, что значительно повышается плотность занятий, так как упражняются все студенты одновременно и в тоже время самостоятельно, соразмерно своим возможностям и усилиям.

E b l _ j Z l m j Z

1. Костикова Л. В. Баскетбол : Азбука спорта / Л. В. Костикова. – М. : ФиС, 2001. – 340 с.

2. Нестеровский Д. И. Баскетбол : Теория и методика обучения / Д. И. Нестеровский. Учебное пособие для студентов вузов. – М. : Академия, 2004. – 336 с.

3. Спортивные игры. Учебник для вузов. Том 1 / Под. ред. Ю. Д. Железняка, Ю. М. Портнова. – М. : Изд. Центр. Академии, 2002. – 524 с.

4. Спортивные игры. Учебник для вузов. Том 2 / Под. ред. Ю. Д. Железняка, Ю. М. Портнова. – М. : Изд. Центр. Академии, 2004. – 568 с.

5. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1 / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 272 с.

J H E V N 1 A B Q G H 2 D M E V L M J B < I H < K Y D > ? G G H F M @ B L L 1

< • l Z e K d b e Z } \
k l m ^ _ V g l d m j k i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m
1 a f Z € e b v d K v _ j d ` Z \ b g c] m f Z g • l Z Z ¢ g m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d ± j d • \ r g • b e d h k h ^ m h p g Y j q m d =

Повсякденна навчальна робота, заліково-екзаменаційні сесії з їх інтенсивним навантаженням двічі протягом року, навчальні та виробничі практики – все це вимагає від учнів і студентів не тільки старанності, а й доброго здоров'я, гарної психофізичної підготовленості.

Встановлено що час на навчальні заняття є найбільш стабільним і становить 6-8 год в день. Час, що витрачається на самопідготовку «середнім» студентом, коливається у окремих молодих людей досить суттєво, займаючи 3-5 г, а в період заліково-екзаменаційної сесії – 8-9 годин [3].

Таким чином, якщо працівники народного господарства, що мають регламентований робочий день, трудяться 7-8 год., то сума навчального часу учнів і студентів становить в середньому 9-12 год. в день. Це дуже значна психофізіологічна навантаження на організм молодої людини, яка показує, що навчальний процес є дуже напруженим.

Але біда ще й у тому, що молоді люди часто сподіваються при цьому на досить швидке природне відновлення молодого організму. Так, наприклад, до 60% студентів

займається самопідготовкою до наступного навчального дня в пізні години, причому до 25% з них приступають до занять лише в 22-24 год! Як наслідок у багатьох – порушення режиму сну. У 87% студентів, які проживають в гуртожитках, відхід до сну затягується до 1-3 год ночі. Звідси– вкрай недостатня тривалість нічного сну. Сон в нормі від 7 до 8 год відзначається лише у 15% студентів. Крім того, спостерігається повна зневага до режиму харчування: без сніданку йдуть на заняття до 21%, близько 47% приймають гарячу їжу тільки 2 рази в день [1].

Всі ці варварські перевантаження і «варварське» ставлення до свого організму рано чи пізно дають про себе знати. Вони проявляються в зниженій працездатності вже в кінці семестру, коли необхідна максимальна мобілізація сил для, успішної опрацювання всього навчального матеріалу до заліково - екзаменаційної сесії. А період іспитів – це не просто перевірка знань, це перевірка працездатності всього організму молодої людини!

Наприклад, спеціальні спостереження показали, що в період екзаменаційної сесії частота серцебиття у студентів стійко підвищується до 80-92 уд. / Хв проти 76-80 в період звичайних навчальних занять. А в день іспитів, перед входом в аудиторію, де відбувається іспит, частота серцевих скорочень зростає до 144 уд. / Хв, підвищується кров'яний тиск, дихання стає нерівномірним і отже, знижується насичення крові киснем. Здавалося б, саме в цей період треба особливу увагу звернути на правильний режим праці та відпочинку, на застосування засобів активного відпочинку, що компенсують малу рухову активність і велике розумове стомлення [3].

На практиці ж все навпаки! У період іспитів буквально «затворниками» стають близько 90% студентів. Їх перебування на відкритому повітрі обмежується не більше ніж 30 хвилин в день. Спостерігається систематичне недосипання, рідкісний і нерегулярний прийом їжі. А потім закінчується екзаменаційна сесія. Канікули! Відпочинок! І саме в цей час у деяких починаються застуди та інші відхилення здоров’я. Всі ці, здавалося б, «звичайні» захворювання (грип, ангіна і т.п.) є наслідоком зниження захисних можливостей організму через перенапруження під час сесії, результат істотних порушень належного режиму навчальної праці та побуту, а також наслідок загальної нестачі рухової активності.

Разом з тим ми можемо констатувати і той факт, що студенти, які регулярно займаються фізичною культурою і спортом і не переривають занять навіть в період іспитів, більш благополучно для свого здоров’я проходять ці «підводні рифи» студентського життя.

Навчальний і вільний час – це нерозривне ціле. Не випадково кажуть: «Як відпочиваєш, так і попрацюєш!» Вивчення вільного часу студентів показало, що воно становить близько 2 – 3 години в день. Звичайно, умови, в яких вони живуть, вчаться і відпочивають, впливають не тільки на структуру вільного часу, але і на їх працездатність, стан здоров’я.

Ймовірно, в кожному конкретному випадку поєднання навчання зі спортивними заняттями повинно мати оптимальне співвідношення, яке залежить як від індивідуальних якостей і здібностей окремої людини, так і від умов навчальної праці, побуту і наявності спортивних баз.

Такі факти, що проявляють правдиве світло на роль фізичної культури і спорту, на роль хорошої фізичної підготовленості в успішному освоєнні обраної професії.

Соціологічні дослідження показали, що свій вільний час студенти спеціальних навчальних закладів використовують по-різному: оволодіння цінностями духовної культури, заняття фізичною культурою і спортом – все це має місце.

У соціальному житті в системі освіти, виховання і відпочинку фізична культура проявляє своє оздоровче, загальнокультурне значення. Фізичний розвиток тісно пов'язане зі зміцненням і збереженням здоров'я людини. Активно використовуючи різноманітні фізичні вправи, людина покращує свій фізичний стан. Результатом діяльності у фізичній культурі є фізична підготовленість і ступінь досконалості рухових умінь і навичок [4].

Фізичну культуру слід розглядати як особливий рід діяльності, результати якої корисні для суспільства і людини. Фізкультурно-спортивна діяльність, до якої включаються студенти різних курсів – один з ефективних механізмів злиття громадського та особистого інтересів. Вона є одним з ефективних засобів підвищення працездатності студентів у навчальному процесі та їх громадської активності. Залучення студентів до фізкультури і спорту починається з урахуванням особливостей їх професійної прикладної фізичної підготовки.

Фізичне виховання – невід'ємна частина навчально-виховного процесу. При розробці норм для фізичної культури і спорту, перш за все, повинна бути поставлена мета зміцнення здоров'я, а потім досягнення спортивного результату.

Одним з головних критеріїв оцінки фізичного виховання у вузі є динаміка рівня фізичної підготовленості студентів, простежити за якою можна за допомогою прийому одних і тих же контрольних нормативів.

Сьогодні зв'язок фізичної культури і здоров'я, працездатності і продуктивності праці відчувається особливо ясно [2].

Сьогодні гасло «Фізична культура – запорука здоров'я» вже недостатньо актуальне. Заняття фізкультурою і спортом повинні стати запорукою соціального і творчого довголіття. Систематично застосовуються фізкультура і спорт.

- Це молодість, яка не залежить від паспортного віку.
- Це довголіття, якому супроводжує творчий трудовий підйом
- Це здоров'я
- І нарешті це – найбільше джерело краси.

E • l j Z l m ; Z

1.Апанасенко Г. Л. Здоровье, которое мы выбираем / Г. Л. Апанасенко. – К. : Знание, 1989. – 85 с.

2.Бароненко В. А. Здоровье и физическая культура студента / В. А. Бароненко. – М. : Альфа-М, 2003. – 352 с.

3.Ильинич В. И. Студенческий спорт и жизнь: Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / В. И. Ильинич. – М. : АО «Аспект Пресс», 1995. – 144 с.

4.Пирогова Е. А. Влияние физических упражнений на работоспособность и здоровье человека / Е. А. Пирогова, Л. Я. Иващенко, Н. П. Стропко. – К. : Здоровье, 1986. – 456 с.

N 1 A B Q G ? < > H K D H G : E ? G G Y H J = : G 1 A F M
A : > H I H F H = H X K B K L ? F B I 1 E : L ? K :

K \ • l e Z g Z L _ d f _ g ` b
kl m ^ _ g l d 1 Z d m j k m n Z d m e v l _ l i _ ^ Z] h] • q g b
1 a f Z € e v k v d b c ^ _ j ` Z \ g b c] m f Z g • l Z j g b c m g •
G Z m \ d h d _ j • \ g ± b \ d e Z ^ Z q Z j h l \ Z <

Усім відомий позитивний вплив на здоров'я людини за допомогою фізичних вправ. А фізичні вправи створені на основі рухів і дій, запозичених з трудової, побутової діяльності людини, яку згодом об'єднали у програму оздоровлення.

Однією із таких програм є система Пілатеса. Створена близько ста років тому німецьким лікарем, тренером і спортсменом Джозефом Пілатесом. Сьогодні цей метод застосовують у спортивних залах клінік, в лікувальній фізкультурі, у фітнес-центрах. Основний вплив система Пілатеса робить на розвиток таких фізичних якостей, як сила і гнучкість, а також позитивно впливає на психоемоційний стан. Одним їх основних положень системи Пілатеса є взаємозв'язок фізичної та розумової активності, яка покращує діяльність центральної нервової системи: зникає стрес, знімається напруга, розвиваються концентрація уваги і образне мислення. Заняття за системою Пілатеса тонізують м'язи, удосконалюють функцію рівноваги, покращують статура, допомагають справитися з болями в спині, розвивають дихальну систему [1]. Вправи розроблені з акцентом на розвиток м'язової сили, особливо на зміцнення м'язів преса й спини, поліпшення гнучкості і рухливості в суглобах. Суть методу Пілатеса полягає в отриманні задоволення від заняття, а не в виснажливому тренуванні, що приносить біль. Тренування за системою Пілатеса настільки безпечне, що його використовують для відновної терапії після травм, вона також допомагає поліпшити контроль над тілом, перетворюючи його в єдине гармонійне ціле. Саме тому для занять Пілатесом практично не існує ніяких протипоказань, їм можна почати займатися в будь-якому віці, перебуваючи в будь-якій фізичній формі. Пілатес – це унікальна система вправ, аналогів якої не існує. Кожна вправа ретельно продумано і виконується виключно з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей людини [2]. Серед існуючих в даний час різновидів системи Пілатеса можна виділити наступні програми, що відрізняються за рядом ознак :

1. Заняття Пілатесом є основним, базовим курсом, в якому рухи виконуються в положенні сидячи, лежачи, в упорах без додаткового обладнання. «Метворк», являє собою серію вправ, які спрямовані на стабілізацію і зміцнення м'язів спини і черевного преса, зняття больового синдрому в різних відділах хребта, поліпшення постави, ознайомлення з унікальною методикою дихання Пілатеса, не завжди збігається з традиційною системою.

2. Програми з обтяженням (частіше за все з гантелями) або опором (амортизаторами).

3. Програми, з використанням дрібного додаткового обладнання (м'ячі різного діаметру, ізотонічний кільце, валик та ін.)

4. Комплексні програми (у поєднанні з традиційними видами аеробіки, елементами танців, йоги).

5. Програми, в яких застосовуються спеціальні пружинні тренажери .

Основні принципи корекції стану за системою Пілатеса:

- головним принципом, що становлять основу всього комплексу, є контроль над виконанням всіх рухів і вправ;

- другий принцип – концентрація, яка дозволяє прийти до гармонії тіла і духу. Подумки контролюється кожне скоєне рух;

- важлива роль при заняттях пілатесом відводиться – диханню. Дихання сприяє внутрішньому балансу;

- заключний принцип пілатесу – регулярність [4]. Щоб у підсумку отримати максимальний ефект, потрібно виконувати вправи регулярно і протягом декількох місяців. Якщо не дотримуватися цього принципу, прикладені зусилля не будуть помітні.

Пілатес має ряд істотних відмінностей від інших комплексів вправ, що і робить його дуже затребуваним. До них відносяться:

Розтягування. Основне його напрямок – розтягування м'язів і їх зміцнення. Тому після тренувань можна навіть трохи підрости.

Якість. Пілатес не женеться за кількістю тренувань, головне – робити все ідеально правильно, опрацьовуючи навіть дрібні м'язи.

Безпека. Це абсолютно не травматичний спорт, який не має ніяких обмежень за віком.

Розумний підхід. Всі вправи добре продумані і спрямовані на тренування всіх груп м'язів.

Ефективність. Він допомагає добре пропрацювати і привести в відмінну форму навіть самі проблемні зони, такі як живіт, сідниці і стегна.

Позитивні якості тренувань за системою Пілатеса :

- в першу чергу, такі тренування підходять людям, які недавно були травмовані, особливо якщо був пошкоджений хребет або будь-яка інша частина опорно-рухового апарату. Крім того, подібні вправи будуть корисні всім, хто працює в офісі і змушений подовгу сидіти. Пілатес допомагає позбутися від болю в будь-якому відділі спини.

- величезна користь цього комплексу для жінок, адже він допомагає зміцнити м'язи преса, таза і поперечні м'язи. Ці вправи просто необхідні після пологів, так як допомагають швидше відновитися, позбутися від неприємних відчуттів в спині і привести фігуру в порядок.

- Пілатес можна рекомендувати тим, хто хоче позбутися від хронічного стресу. Це відмінний засіб, щоб привести в порядок почуття.

- крім усього перерахованого вище, Пілатес допомагає сформувати правильну поставу і отримати гарну граціозну ходу. Цей результат досягається завдяки тренуванні координації рухів, вміння володіти своїм тілом, правильного розслаблення і концентрації. Пілатес працює не тільки з тілом людини, але і з його емоційним станом.

Користь Пілатесу для організму просто неоціненна [3]. Заняття, що складаються з дбайливих і плавних рухів, розтягують, зміцнюють м'язи, досягаючи узгодженої діяльності всіх відділів організму. На відміну від інших напрямків, пілатес задіє не тільки великі, а й більш дрібні м'язи, які, найчастіше, залишаються бездіяльними при стандартному наборі фізичних вправ .У Пілатес такі показники, як швидкість і інтенсивність виконання вправ, не мають значення. Головне – якість виконання, яке гарантує відмінний результат. Система підходить для людей, що мають абсолютно різну ступінь фізичної підготовки.

Регулярні тренування покращують кровообіг, підвищують гнучкість тіла. Важливе значення програми – дбайлива робота з хребтом, тому Пілатес при остеохондрозі просто незамінний. Система Пілатесу розроблена для того, щоб поліпшити всі аспекти управління тілом, допомагаючи зміцнити м'язовий корсет, поліпшити координацію і баланс рухів. У цьому сенсі Пілатес – відмінний засіб позбавлення від хронічних болів в спині, плечах і шиї. Пілатес при шийному остеохондрозі, в більшості випадків, через деякий час дозволяє назавжди забути про недугу [5].

Новачкам, які ніколи раніше не займалися даною програмою, рекомендується кілька уроків позайматися під керівництвом персонального тренера. Тренер підбере ефективний комплекс вправ Пілатес, виходячи з поточних можливостей людини, рівня його здоров'я і кінцевих цілей. Персональний тренер навчить правильному виконанню тієї чи іншої вправи, мінімізуючи можливість отримання травми.

Пілатес – ідеальне доповнення до ваших повсякденних тренувань. Уроки зроблять вас гнучкою і граціозною. До того ж уроки Пілатесу мають великий омолоджуючий ефект, поки не объясненный наукою. До речі, йоги, практикуючі розтяжку, теж виглядають молодше. Завдяки Пілатесу до вас знову повернеться запаморочливе відчуття легкості тіла, яке було у вас в юності. Пілатес – найбільш ефективна і безпечна методика розтяжки.

В результаті занять пілатесом рухливість суглобів людини збільшується, м'язовий тонус коригується, і, як наслідок, відбувається істотне поліпшення постави. Велику увагу на уроках пілатесу приділяють нормалізації роботи дихальної системи. Сприятливий вплив пілатесу на центральну нервову систему призводить до поліпшення психо-емоційного стану людини. Переваги Пілатеса:

- розвиває кожен аспект фізичної форми: силу, витривалість, гнучкість спритність, швидкість

-підвищує усвідомлення фізичної форми тіла

-покращує контроль над тілом

-вчить правильної активації м'язів

-коригує поставу

-покращує роботу внутрішніх органів

-підсилює обмінні процеси в організмі

-фокусується на правильному диханні

-допомагає в розслабленні та зняття напруги

-підходить жінкам під час вагітності

-допомагає досягти внутрішньої гармонії за допомогою здорового тіла.

Рекомендована періодичність занять – тричі на тиждень. Але коли вами будуть засвоєні всі вправи, і вони будуть виконуватися правильно, то можна цілком успішно проводити заняття пілатесом замість вечірньої або ранкової гімнастики.

Вправи пілатес розвивають гнучкість і рухливість всього тіла. Крім того, це найбезпечніший вид тренування м'язів так як вправи м'яко впливають на тіло, одночасно тренуючи і зміцнюючи його.

Тренування повинна відбуватися в розслабленому стані. Потрібно налаштуватися на виконання вправ і позбутися від напруги. За допомогою м'язів живота і таза необхідно забезпечити правильне положення тулуба. Кожен рух має плавно переходити в наступне - це і є пілатес.

Ефект від таких вправ буде помітний через кілька занять. У комплексі добре опрацьовуються всі групи м’язів. Сам автор методики говорив, що 10 занять дадуть відчути відчуття до і після, 20 – вже помітять всі оточуючі, а 30 – будете виглядати просто приголомшливо.Для цих цілей проводяться заняття з обладнанням. Якщо вам все ж заважають болі в спині, проводите тренування на гладкій поверхні, це допоможе і прибрати болю, і зробити граціозною поставу.Після курсу вправ стане більш пружним м'язовий корсет тіла, Досить поширений вид фітнесу.

Регулярні тренування в поєднанні з правильним харчуванням незабаром зміцнять ваше здоров’я. Будьте прикладом для свого оточення!

E • l _ j Z l m j Z

1. Алперс. Пілатес / Алперс, Сежел, Джентрі. – СПб. : АСТ, 2007. – 272 с.

2. Вейдер С. Пілатес для ідеальної постави / С. Вейдер. – Ростов : Фенікс, 2007. – 192 с.

3. Остін Д. Пілатес для вас / Д. Остін. – Мінськ : Попурі, 2006. – 320 с.

4. Робінсон, Л. Пілатес для профілактики і зняття болів в області спини / Л. Робінсон, Х. Фішер, П. Массі. – Мінськ : Попурі, 2005. – 256 с.

5. Робінсон Л. Пілатес. Шлях вперед. / Л. Робінсон, Г. Томсон. – Мінськ : Попурі, 2006. – 192 с.

N H J F B J H < : G B ? F H J : E- V < G H E H ? < U O D : Q ? K L < F H E H > ? @ B G :
A : G Y L B Y O < K ? D P B Y O I H < H E V G H C ; H J V ; ?

: g Z k l Z k • d y Z q m d
k l m ^ _ g l V d Z l m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d
1 a f Z € e v k _ j d ` Z d g ^ b c] m f Z g • l Z j g b c m g • \ _
G Z m d h \ b c d ± d • [g h g d ^ h p ; Z r l h \ _ g d h H

В статье раскрываются педагогические условия формирования морально-волевых качеств у студентов, занимающихся волной борьбой.

Во все века люди высоко ценили такие качества человека как нравственность, мораль, воля, характер. В настоящее время проблема морального воспитания студентов является как никогда актуальным.

Основная наша цель, как учителей физической культуры – формирование здорового образа жизни детей и подростков, гармоничное воспитание здорового, физически крепкого поколения.

Физическая культура – составная часть всей культуры, область социальной деятельности, представляющая собой совокупность духовных и материальных ценностей, создаваемых и используемых обществом в целях физического развития человека, укрепления его здоровья, воли и совершенствования его двигательной активности, является одним из эффективных средств решения данной проблемы.

Многолетние научные исследования доказывают, что занятия физической культурой и спортом оказывают положительное влияние на все функции и системы организма, являются сильнейшим средством профилактики заболеваний, способствуют

формированию морально-волевых и гражданских качеств личности. Физическая тренировка на секционных занятиях является логическим и важным продолжением физического воспитания и развития.

Цель исследования: проанализировать значение формирования морально-волевых качеств молодежи на занятиях вольной борьбой.

Результаты исследуемой проблемы. Одной из самых важных проблем в воспитании человека является формирование воли. Воля – это сознательное регулирование человеком своего поведения и деятельности при преодолении внешних и внутренних трудностей, совершении целенаправленных действий и поступков [1].

В реальной жизни воля имеет тесное взаимодействие с моралью, соблюдением норм поведения. Совокупность принципов и норм поведения людей по отношению друг к другу и обществу являются неотъемлемой частью существования цивилизованного государства [1, с. 2].

Формирование основных морально-волевых качеств личности: настойчивости и упорства, решительности и смелости, инициативности и самостоятельности, выдержки и самообладания – вот основная задача педагогов в Вузе, общеобразовательной и спортивной школах. Многие авторы, анализируя поведение студентов в различных ситуациях, отмечают, что не у всех на должном уровне сформированы морально-волевые качества. В связи с этим, мы поставили перед собой цель, исследовать влияние занятий в секциях вольной борьбы на формирование морально-волевых качеств молодежи, поскольку этот вид спорта является наиболее эффективным.

Занятия по физической культуре в школах и Вузах опирается на принципы научности, наглядности, доступности, систематичности, учета возрастных особенностей. Секционная работа, продолжая использовать традиционные методы, использует собственные, направленные на акцентирование воспитания свойств характера, личности необходимых в достижении спортивных результатов.

В подготовке спортсмена большая роль отводиться воспитанию смелости, настойчивости, уверенности, находчивости, без чего невозможно развитие специфических физических качеств и технической подготовки.

Борьбой начинают заниматься люди разные по своим физическим данным, и по степени развития морально-волевых качеств. При правильно построенном учебно-тренировочном процессе, помимо таких качеств, как сила, выносливость и другие, развиваются целеустремленность, инициативность, решительность, смелость, умение преодолевать трудности, стоящие на пути к успеху.

Развитие волевых качеств, как и развитие любого другого физического качества, ведется также последовательно и постепенно [3].

Нельзя стать сильным за короткий срок тренировок, нельзя также стать вдруг неожиданно смелым, если раньше борец смелостью не отличался. Воспитание воли возможно только тогда, когда спортсмен в жизни и на тренировках постоянно и настойчиво преодолевает трудности.

Упражнения, технические действия, задачи, стоящие перед борцом в достижении победы в схватке, являются одними из главных средств воспитания волевых качеств. Если эти задачи спортсмен легко преодолевает, то эффект, стимулирующий проявление волевых усилий, будет незначителен [5].

Если встречаются равные по технике и спортивному мастерству борцы, то победит тот из них, у кого сильнее воля, кто не боится трудностей, кто настойчивее, инициативнее и смелее.

Только то, воспитывает и развивает волевые качества, что требует волевых и физических напряжений. Постепенно, с ростом спортивного мастерства и развитием волевых качеств, нужно усложнить задачи, стоящие перед спортсменом.

Занятия на спортивных секциях, особенно, спортивной борьбой, являются логическим, необходимым продолжением формирования физически культурной личности, используя наработки общей физической подготовки, тренера используют особенности тренировочного процесса для максимально эффективного результата по формированию морально-волевых качеств молодежи.

E b l _ j Z l m j Z

1. Большой толковый словарь русского языка / гл. ред. С. А. Кузнецов. – СПб. : Норинт, 2006. – 1536 с.

2. Павлов И. В. Нравственное воспитание в поликультурной школе / И. В. Павлов, В. И. Павлов, И. И. Павлова. – Чебоксары : Новое время, 2009. – 674 с.

3. Сеченов И. М. Избранные произведения : в 2 т. Т. 1 / И. М. Сеченов. – М. : АН СССР, 1952. – 774 с.

4. Словарь по этике / под ред. И. С. Кона. – 5-е изд. – М. : Политиздат, 1983. – 445 с.

5. Туманян Г.С. Спортивная борьба / Г. С. Туманян. – М. : ФиС, 1985. – 142 с.

FMABQG: H;J:AHL<HJQ: L: OHJ?H=J:N1QG: L<HJQ1KLV

NHJFM<:GGY FMABQGBO <IH>HG;1<V KL:JRH=H RD1EVGH=H
<1DM YD A:K1; ?KL?LBQGH=H <BOH<:GGY RDHEYJ1<

FZj•y :qdZkh\Z
klm^_gldZ 1 dmjkm nZdmevl_lm •gha_
1afZ€ebvk^vjd`Z\bc]mfZg•lZjcgmg•_jkbl_l
GZmdh\bc d±d•\gbdhe g ^hp ;}eh[jh\Z L

Музика як символічна мова завжди вимагає індивідуального розкриття. Багатобарвна палітра виражених у музиці емоцій розвиває в людині здатність співпереживати й розуміти почуття іншої людини. Повсякденне життя сучасної людини важко уявити без музики. Вона лунає у ЗМІ, відомих фільмах, на вулиці, концертах тощо. Вершиною ж музичного мистецтва традиційно вважається класична музика (від лат. classicus – зразковий). Саме класична музика викладається у всіх навчальних закладах України.

Майстри педагогічної праці щороку впроваджують різноманітні методики музичного виховання, розробляють навчальні плани, пропонують альтернативні прийоми заохочення до музичного сприймання школярів.

Розгляду проблем музичного виховання, впливу музичного мистецтва на розвиток особистості, її духовний світ присвячена значна кількість праць в різних галузях музичної педагогіки таких науковців як О. Апраксіна [1], З. Бервецький [2], Н. Ветлугіна [3], Е. Жак-Далькроз [5], Д. Кабалевський [6], 3. Кодай [7], М. Леонтович [9], Р. Марченко [10], К.Орф [11], О. Ростовський [12], Л. Хлєбнікова[13]. Але проблема формування музичних смаків школярів все ще залишається актуальною.

Тож, дана доповідь має на меті знаходження альтернативних методів та прийомів для формування музичних смаків школярів. Ми спробуємо проаналізувати стан проблеми, що досліджується, у психолого-педагогічній та науково-методичній літературі; окреслимо вікові особливості дітей старшого підліткового віку в процесі сприйняття музики та на основі вивчення і узагальнення літературних джерел педагогічної теорії і практики з’ясуємо основні теоретичні і практичні підходи до формування музичного смаку старших школярів.

З метою виявлення загальних закономірностей поведінки дітей старшого підліткового віку звернемося до педагогічних робіт науковців. Зосереджуючись на навчальній діяльності школярів В.А.Крутецький стверджує, що «основна відмінність в тому, що навчальна діяльність старшокласників пред'являє набагато більш високі вимоги до їх розумової активності і самостійності. Для того щоб глибоко засвоювати програмовий матеріал, необхідний досить високий рівень розвитку узагальнюючого, понятійного мислення; труднощі, які нерідко відчуває в процесі навчання старшокласник, насамперед пов'язані з невмінням вчитися в цих нових умовах, а не з небажанням вчитися; учні дорослішають, збагачується їх досвід: вони усвідомлюють, що стоять на порозі самостійного життя, зростає їх свідоме ставлення до навчання» [8, с. 21].

Отже, виходячи з цього положення, ми можемо зробити висновок, що старші школярі мають високу вмотивованість до навчання, розвитку та пізнання нового, а мислення підлітків набуває все більш активний, самостійний і творчий характер. Але в такому разі виникає наступне питання: що є причиною невисокої вмотивованості учнів на уроках музичного мистецтва? Щоб відповісти на це питання звернемося знову до характеристики вікових особливостей старших школярів В. А. Крутецького, який зазначає: «слід звернути увагу на вибіркове ставлення старших школярів до навчальних предметів, однаково рівне ставлення до всіх навчальних предметів зустрічається досить рідко; подібне явище спостерігається й у підлітків, але є одна істотна відмінність: вибіркове ставлення до навчальних предметів у підлітків майже цілком визначається якістю, рівнем викладання, особистістю вчителя» [8, с. 32].

Вірогідно, однією з причин невисокої зацікавленості предметом музичного мистецтва старших школярів є їх націленість на вивчення лише тих предметів, що мають відношення до майбутньої професійної діяльності.

В такому випадку змотивованість учнів є результатом діяльності і зацікавленості самого вчителя. Тож доцільно продумувати кожний етап уроку задля забезпечення максимальної ефективності. Формуванню музичних вподобань передує такий етап уроку як слухання та сприймання музики, тож особливу увагу звернемо на нього. Як писав Л. Виготський: «перш ніж ти хочеш залучити дитину до якоїсь діяльності, зацікав її нею, потурбуйся про те, щоб виявити, що вона готова до цієї діяльності, що в неї напружені всі сили, необхідні для цього, і що дитина діятиме сама, вчителеві ж лишається тільки керувати й спрямовувати цю діяльність» [4, с. 48].

Слухання музики відбувається на уроці за загальноприйнятою методикою: вступна бесіда, етапи слухання з обговоренням. Вступне слово вчителя може бути у формі розповіді, бесіди. Створення у слухачів відповідного настрою на сприймання музики є важливою умовою формування музичного сприймання школярів, тож слуханню музики може передувати розповідь про цікаві факти з життя композиторів та історії написання музичних творів. В процесі обговорення слід вести мову з дітьми про музичні жанри, музичну мову, музичний образ, про те, які почуття передає музика, про що вона розповідає, про музичний інструментарій, що звучить у творах,про характерні хореографічні рухи тих танців, які пропонуються для слухання, тощо.

Наступний етап – аналіз твору. Шлях аналізу твору йде від розкриття його змісту, задуму, від загальної характеристики музики до деталей і окремих виразових засобів. Аналіз твору може бути більш або менш глибоким, але обов'язково правильним, він повинен пробуджувати уяву дітей, їхні музично-слухові уявлення, викликати правильні, але у кожного свої асоціації. Успіх і якість спостереження за музикою залежить від того, наскільки зрозуміле учням завдання, поставлене перед ними. Правильно поставлені запитання виховують уміння чути музику, розвивають музичне мислення. Якщо аналіз проведений вчителем методично грамотно, то під час вторинного слухання, учні сприймають музичний твір більш усвідомлено.

Розвиток сприймання музики – доволі складне завдання, але це єдиний шлях до формування учня як вмілого слухача та поціновувача музичного мистецтва, а розуміння мистецтва є в свою чергу, і запорукою розвитку зрілої особистості.

Отже, аналіз науково-педагогічної і методичної літератури в галузі музичної освіти дозволив зробити наступні висновки: розвиток музичного сприймання учнів та

формування музичних уподобань – складне завдання вчителя, який повинен не лише яскраво виконати твір, а й словесно інтерпретувати його, вміло застосовувати методи розповіді й бесіди. Музичне сприймання, будучи основою всіх видів музичної діяльності, у цій діяльності й розвивається, забезпечуючи загальний музичний розвиток школярів.

А всі форми музичних занять із школярами мають сприяти їхньому духовному розвитку, пізнанню світу, формуванню світогляду, вихованню моралі. На вирішенні цього завдання спрямовується творча ініціатива вчителя, його знання і досвід, любов до дітей і до музики.

E• l _ j Z l ẑn j

1. Апраксина О. А. Методика музыкального воспитания в школе / О. А. Апраксина. – М. : Просвещение, 1983. – 202 с.

2. Бервецький З. І скажем правду в очі всім: пісні української національно-визвольної боротьби / З. Бервецький. – Дрогобич : [б.в.], 1990. – 40 с.

3. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини / Н. О. Ветлугіна. – К. : Музична Україна, 1978. – 256 с.

4. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.

5. Жак-Далькроз Э. Ритм, его воспитательное значение для жизни и для искусства (Ежегодник Института Жак-Далькроза в Геллерау близ Дрездена, т. 1). – Берлин : Фриденау, 1912. – 172 с.

6. Кабалевський Д. Б. Воспитание ума и сердце: Книжка для учителя. – М. : Просвещение, 1984. – 302 с.

7. Kodaly Z. Wege zur Musik / Z. Kodaly. – Budapest : Corvina Kiado, 1983. – 104 p.

8. Крутецкий В. А. Психологія: Підручник для учнів пед. училищ / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещеніе, 1980. – 352 с.

9. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу в середніх школах України / М. Д. Леонтович. – К. : Музична Україна, 1969. – 250 с.

10. Марченко Р. Музика / Р. Марченко. – К. : Знання, 2009. – 158 с.

11. Orff C. Musik zum Sommernachtstraum / C. Orff. – Shakespeare Jahrbuch, Bd. 100, Heidelberg, 1964. – 204 p.

12. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 350 с.

13. Хлєбникова Л. О. Виховання музикою / Л. О. Хлєбникова // Навчання і виховання шестирічних першокласників. – К. : рад.школа, 1990. – С. 155-168.

H K H ; E BH+K L 1 I H J L J ? L G H = H @ B < H I B K M

F Z j b g ZZ e • d Z
kl m ^ _ gdlZ 1d1m1j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d
1 a f Z € ebvdk^ v_jd` Z \bgc] m f Z g • lZ ¡mg g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d±jd • \ ggbd h p l Z k1b j<

Портрет – це жанр образотворчого мистецтва. Він існує у всіх видах образотворчого мистецтва (живописі, графіці, скульптурі) і має кілька типів: може бути зображена тільки голова або погрудний портрет, по стегна, а може бути і портрет в повний зріст – фігурний портрет. Якщо у портреті зображена не одна людина, а більше, то це – парний або груповий портрет. До групового портрету належить сімейний портрет. Парадний портрет – зображує людину величною, урочистою. Шарж – сатиричне або добродушно-гумористичне зображення, в якому при дотриманні зовнішньої схожості змінені і виділені найбільш характерні риси людини. Автопортрет – зображення художника, виконане ним самим за допомогою дзеркала або системи дзеркал [1, с. 45]. Портрет може бути написаний в різних стилях: академізм, реалізм, імпресіонізм, експресіонізм, модерн, абстракціонізм, сюрреалізм, кубізм, поп арт і т.д. Також портрет може бути виконаним у різних техніках :маслом, олівцем, пастеллю, аквареллю, сухим пензлем і.т.д

Портрет найчастіше використовується як жанр живопису. В. Рубан підкреслює: «Живописний портрет – це ніби відлуння почуттів людини, мить життя,яка застигла в невблаганному плині часу» [2]. Справжній розквіт портретного живопису почався в епоху Ренесансу. Художники Відродження проповідували гуманістичні ідеали, головною їх моделлю стає людина. Найбільший шедевр того часу відомий кожному – це «Джоконда» Леонардо да Вінчі.

У роботі з живописним портретом є свої особливості та вимоги. Виконання цих вимог немислима без точного малюнка, дуже часто ми дуже захоплюємося всім тим, що «створюємо образ» конкретної людини – всі ці дрібні прикмети, що роблять кожного унікальним. В кінцевому підсумку за цими деталями губляться основи. Для того щоб не зіткнутися з такою проблемою треба вірно передати пропорії обличча, вони потрібні для того, щоб зрозуміти, як об’єкти розташовані один до одного в розмірному, площинному і проміжному співвідношенні.

1. Лінія очей ділить висоту голови з волоссям навпіл.

2. Половину нижній частині цього поділу визначить кінчик носа.

3. Лінія очей, розділена на п'ять частин, визначить стан внутрішніх куточків очей.

4. Ширина носа по крилах дорівнює ширині очної щілини і відстані між очей.

5. Розділивши відстань від носа до кінця підборіддя на три частини, отримаємо положення кутів рота.

6. При природною посадці голови межа вуха знаходиться на рівні брів і кінчика носа.

Якщо для портрета важлива хоч невелика частка реалізму, без знання пропорцій цього не добитися [3]. Художник Джон Сінгер Сарджент одного разу сказав: «Портрет – це картина, на якій щось трохи не так з ротом». Дійсно, добитися схожості – найбільш складне завдання при створенні портрета. Навіть якщо ви справжній майстер, нерідко з-

під вашого олівця або пензля буде виходити щось, вельми схоже на людину, але тільки не на ту людину, яку ви хотіли зобразити. Будь-яка робота художника завжди повинна починатися з ескізу, необхідно щоб він передавав основні характеристики портрета. Після цього можна почати робити тонка прописку полотна для того щоб визначити кольорові і тонові відносини. При цьому відразу прописуються великі ділянки картини. Взагалі, весь портрет маслом ведеться від більшим об'єктів до менших. Завершується процес написання деталями. Кожен новий елемент, який художник додає до портрета повинен бути більш ретельним, в порівнянні з попереднім.

Академічний портрет дозволяє оволодіти основними навичками для виконання грамотного портретного зображення, а також навчить бачити і передавати виразність і індивідуальні риси людського обличчя у той час як в творчому портреті допускається створення чогось нового. Портретний образ є результат взаємодії портретиста і моделі. Глядач, дивлячись на портрет, знайомиться не тільки з зображеним людиною, але із самим художником. Світова колекція живопису налічує десятки тисяч картин видатних художників портретистів які сучасна цивілізація відносить до шедеврів до них належать: І. Е. Репін, В. А. Тропінін, В. Л. Боровиковський, И. В. Сурикова, а також український портретист Д. Г. Левицький. Заслужені художники України та Ізмаїла, такі як О. Кара, члени НСХУ (Націона́льноі спілки художників України) І. Шишман і А. Гусаков, а також В. Кореньок.

Створення портрета – завжди дуже складний творчий акт, на який впливає безліч факторів але, наполеглевість та любов до справи допоможуть подолати усі труднощі та домогтися успіху.

E•l_jZlZmj

1. Андроникова М. І. Про мистецтво портрета / М. І. Андроникова. – М. : Мистецтво, 1975. – 247 с.

2. Українська портретна живопис / В. Рубан. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://otkritka-reprodukzija.blogspot.nl/2011/06/blog-post_06.html

3. Малюнок. Пропорції тіла і обличчя людини / А. Ф. Афанасьєв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://podelki-sr.ru/tvorcheskie-zadachi-mastera-po-derevu/115-risunok-proporcii-tela-i-lica-cheloveka-pantograf.html

IJH;E?FU J:A<BLBY FMAUD:EVGUO KIHKH;GHKL?C M >?L?C

:gZklZkbymkjZgh\kdZy
klm^_gIldZmjkZ i_^Z]h]bq_kdh]h nZdmevl
BafZbevkdbc]hkm^Zjkl_gguc]mfZgblZjguc mg
gZmqguc jmdh\hd^bl_^eg ^hp ;mogb_\Z ?

Одной из важных задач, которая стоит перед педагогами дошкольных учреждений является развитие музыкальных способностей. Именно в дошкольном возрасте дети наиболее сенситивны к развитию каких-либо способностей. Решению задач музыкального воспитания в детском дошкольном учреждении является изучение и решение проблемы развития основных способностей в области музыки дошкольников в различных видах деятельности.

Один из видов коллективной деятельности школьников – игра на детских музыкальных инструментах. Это способствование проявлению и развитию определенных способностей ребенка, обогащение художественного опыта детей и конечно же развитие интереса к исполнительской деятельности. Также важно эмоциональное отношение детей к музыке, их восприятие и освоение разных приемов игры на инструментах.

Задачи стоящие перед педагогом, которые помогают детям освоить музыкальные инструменты это:

1) способствует осознанному, выразительному исполнению;

2) формирование правильного музыкального вкуса;

3) воспитание интереса к игре в коллективе;

4) формирование представлений о принципах развития музыки, выразительности элементов музыкальной речи, выразительных возможностях музыкальных форм;

5) активное развитие способностей.

По словам известного психолога: «Проблема музыкальности – это проблема, прежде всего, качественная, а не количественная. Вопрос не о том, «насколько музыкален тот или иной ученик, а вопрос в том, какова его музыкальность и каковы, следовательно, должны быть пути ее развития».

В данной системе положений сомнение вызывает, прежде всего, первое утверждение. Нам представляется, что оно в большей мере относится к одаренности, а не к способностям. Музыкальность, как качественно своеобразное сочетание музыкальных способностей, действительно может оформляться под влиянием музыки. В онтогенезе ребенка это, по всей вероятности, так и обстоит. Но вопрос можно поставить шире: каковы исторические детерминанты порождения самой музыки? Первичен был человек, а не музыка. Человек создал музыку. Но как же он мог ее создать, если он не обладал музыкальными способностями и музыкальностью? Ответ на данный вопрос предполагает утверждение, что первичны способности человека, позволившие создать музыку. Не задатки, а именно способности. И в дальнейшем человек не только слушал музыку, но и создавал ее.

Что это за способности? Очевидно, это общие способности человека воспринимать звуковые воздействия. Анализируя способность звуковысотного восприятия, подробно останавливаясь на двух компонентах высоты, констатируя, что изменение одного физического признака – частоты колебаний, влечет за собой изменение двух психологических признаков (высоты и тембра, или качества), Теплов утверждал, что «ощущение – это живой, движущийся процесс отражения. Отдельные свойства ощущений возникают не как чистое переживание, а как отражение той или иной стороны того объективного физического процесса, который в данном ощущений отражается». Однако способность к этому отражению объективного физического процесса дана человеку от рождения. Следовательно, мы можем говорить о врожденности этой способности. Мы можем также сказать, что музыкальная способность звуковысотного восприятия развивается на основе общей способности звуковых восприятий, в том числе восприятия высоты звука.

Особенно ярко нам демонстрирует это абсолютный слух. Способность эта проявляется в узнавании и воспроизведении высоты отдельных звуков, без соотношения их с другими звуками, высота которых известна. Однако абсолютный слух является врожденной способностью. Следовательно, музыкальные способности могут быть

врожденными.

Рассматривая природу звуковысотной чувствительности, сам Теплов отмечал, что условием развития ощущения музыкальной высоты является нормативное развитие чувствительности к различению высоты. Таким образом, способность к различению высоты звука является основой способности к различению музыкальной высоты.

На основе общей способности к различению высоты звуков развивается способность к музыкальной чувствительности, а практика музыкальной деятельности, в свою очередь, ведет к развитию общей способности (природной) к различению высоты звуков. И то и другое в своей совокупности составляют звуковысотные способности [2, с.147].

Что насчет развития ритма? Ритм коренится в природе человека – в процессах дыхания, сердцебиения, в ходьбе, беге, а также ритмах трудовых процессов. «Секрет» проблемы чувства ритма – телесно-волевая проблема. Это чувство страдает при телесном блоке, либо при сложностях с волевой регуляцией. Для решения такой проблемы нужно работать с самим человеком – с его волей и телом. Если сравнивать с развитием слуха, то развить чувство ритма намного сложнее, так как приходится бороться с так званым «мышечным панцирем», т.е. решение личностных проблем, которые проецируют на телесные структуры и функции.

Как пишет Ольга Лучинина: «Ещё в 1973 году А. Бирмак заметила, что «волевое начало в исполнении создаёт яркость, динамику, ритмическую организованность; без исполнительской воли игра делается вялой, аморфной, темпы тягучими, ритм расплывчатым. Некоторым пианистам свойственны высокие качества исполнительской воли, связанной с эмоциями, большой динамической выразительностью, с особым «упругим ритмом» [1, с. 6-7].

Дисциплина человека так же имеет связь со становлением ритма. Люди, у которых «дисциплина» понятие внешнее, или она имеет негативный образ, то они часто испытывают проблемы с ритмикой.

После изучения основ, ребенок учиться различать сильные и слабые доли в музыке, начинает воспринимать и воспроизводить равномерную пульсацию метрических долей, а также применение на практике простых ритмов с помощью музыкально-ритмических движений.

В работе над ритмом обычные способы – счет вслух, отработка ритма с помощью тактирование или отстукивания не всегда дают нужный результат. В практике индивидуального обучения требуются какие-либо особенные средства.

Когда говорят о способностях человека – это его возможности в каком-то виде деятельности. Так как, возможности приводят человека к успеху в овладении данной деятельностью, следовательно, и к хорошим показателям труда. Когда говорят об общих способностях, имеют в виду о легкости и продуктивности человека в овладении каких-либо знаний и осуществление различных видов деятельности.

Когда говорят о специальных способностях, то имеют в виду, что человек имеет такую систему свойств личности, для которой характерны достижение высоких результатов в специальной области деятельности.

Таким образом, каждая деятельность предъявляет определенные требования и к общим, и к специальным способностям.

В настоящее время большое внимание уделяется вопросам развития музыкальных

способностей в детском возрасте.

E b l _ j Z l m j Z

1. Лучинина О. Некоторые секреты развития музыкальных способностей / О. Лучинина, Е. Винокурова. – Астрахань : Проект «LENOLIUS», 2010. – С. 6-7.

2. Шадриков В. От индивида к индивидуальности / В. Шадриков, О. В. Шапошникова. – Когито-Центр, 2009. – 147 с.

G H < H ? K E H = H < H ? B F ? G H < : G B ? I H E M K L ? F B K L = M B ? G G H B = H
J Y > : K H = E : K G H J : K I H E H @ ? G B X < H D L : < : O

? e _ g = Z Z e d b g Z
k l m ^ _ g l d Z m j k i Z _ ^ Z] h] b q _ k d h] h n Z d m e
B a f Z b e b k d h k m ^ Z j k l \ c] m f Z g b l Z j c g m g b \ _ j k b l _ l
G Z m q g u c j m d h \ h d ^ b l _ ^ e g h p ; m o g b _ \ Z ?

В своей преподавательской практике вокала я столкнулась с некоторыми неудобствами слогового обозначения нот, которые напрямую замедляли развитие музыкального слуха у начинающих учеников. Стоит упомянуть, что я работаю только с людьми, с так называемым отсутствием «природного музыкального слуха», то есть с теми, кто не может попасть в ноту ни с первого, ни со второго раза. В отличие от обладателей природных музыкальных данных, которым не составляет труда соотнести звук своего голоса со слышимым звуком, так как необходимые физиологические каналы передачи информации у них заложены генетически, людям, которым «медведь на ухо наступил», приходиться практически заново формировать необходимые нейронные связи, разрабатывать чувствительность соответствующих органов. И вот для этих целей имеющаяся система слогового обозначения нот оказывается малоэффективной.

В моём докладе речь пойдёт о практическом вокале и даже более узкой его части – развитии музыкального слуха и голоса с «нуля».

Для обучения, для первоначального понимания музыки, людям без природных музыкальных данных, поначалу приходиться опираться не на слух, а на другие чувства: зрение, тактильные (вибрационные) ощущения или осмысление. По поводу нотной записи хочу сказать, что люди без развитого музыкального слуха больше понимают «куда» петь звук, например, «соль диез», если он перед глазами зрительно находиться выше звука «соль». Поэтому для них я использую не пятилинейную систему, а более расширенный способ графического написания нот, а чаще – непосредственно слогов песен на разных строчках, соответственно их высоте. Этот момент касается канала передачи информации «вижу-понимаю звук». Есть ещё один канал: «озвучиваю-понимаю». Именно его разработки я предлагаю новое дополненное слоговое именование нот.

Мозг, особенно обучающегося человека, нежелательно обманывать и сбивать с толку. Относительный интервальный слух, носителями которого являются большинство практикующих музыкантов, зиждется на понимании и памяти, как аудиальной так и мышечной, на выученных неоднократным повторением ассоциациях. Что по факту мы имеем на практике?

Есть множество распевок, к примеру: «до, ре, ми, фа, соль, фа, ми, ре до, соль, до» или «до, до ре до, до ре ми ре до, си до».

Когда мы начинаем петь с ноты «до» всё логично. Потом мы поднимаем её на пол тона, но, конечно же, не поём при этом «до диез, до диез, ре диез до диез…», потому что это не удобно. Мы по-прежнему поём «до, до ре до…». И наш мозг, с начала урока пытавшийся запомнить, что «до первой октавы» это определённая высота (261, 63 герц), обозначенная как «до первой октавы» вдруг вынужден произносить и слышать эту же «до», но на другой высоте (277,18 герц, до диез). Потом на третьей, на четвёртой… Ему невероятно трудно впоследствии ассоциировать нужное количество герц с нужным слогом! Это же касается и озвучивания нот в разных октавах. Ноту «ля» первой октавы и «ля» большой или второй октав, ученик поёт как просто «ля».

Так происходит, потому что нет удобного вокального слогового обозначения у полутонов. Его так же нет у нот разных октав. Да, есть обозначения теоретические, на письме до1, до2, (с1, с2) – это научная нотация. Есть слоговое обозначение по Геймгольцу, которое тоже хорошо показывает к какой высоте, какой звук относится. Но как это петь? Как на этом эффективно учиться? Для примера ноту «до» большой октавы по Геймгольцу нужно пропевать как «до-с-большой буквы», а «ре диез» второй как «ре-диез-два-с-маленькой».

Именно для первоначального обучения вокалу и развития музыкального слуха я предлагаю следующее:

- проименовать полутона собственными слогами.

- проименовать полутона и семиступенный звукоряд согласно расположению в октавах, путём добавления к слогам букв, а не цифр, для удобства пропевания.

Ход рассуждений. Сначала я пошла следующим путём. Присвоила полутонам согласную букву от предыдущего или последующего слога, так как нельзя было только от предыдущего или только от последующего, а гласную от диеза или бемоля, так как нельзя было присвоить только «и» или только «е». Исключением стала нота си бемоль, ей было дано историческое значение, латинская нота «В». Получился следующий звукоряд:

до ди ре ри ми фа фи соль ли ля би си

На латыни: do di re ri mi fa fi sol li la bi si

Как вокалиста меня смущал звук «фи» - фонетически сложный для произношения. Поэтому я заменила его на ещё одну, новую букву «т», слог «ти», так как нота «фа диез» является тритоном в до мажоре.

Когда система была отдана на просмотр профессиональному музыканту, педагогу-вокалисту, он отметил что необходимо обозначение для бемольных тональностей, если я хочу интегрировать данное слоговое обозначение в имеющуюся профессиональную систему слоговых обозначений.

И я присвоила полутонам в бемольных тональностях звук «у». Получилось:

до ду ре ру ми фа ту соль лю(у) ля бу си

На латыни: do du re ru mi fa tu sol lu la bu si

ПРИМЕЧАНИЕ: звук «lu» в нашей транскрипции допустимо читать как «лу», так и «лю», так как в итальянском языке, давшем нам теперешнее слоговое музыкальное наименование, буква «л» по умолчанию мягкая (calando – каляндо – уменьшая силу и скорость.

Lugubre – люгубре – мрачно...).

К сожалению, от данного наименования пришлось отказаться и разрабатывать новое. Начинающим всё должно быть понятно, а одинаковая согласная с основной нотой при разных гласных в диезных и бемольных тональностях могла привести к логической путанице. Потому что человек запоминал что есть «до», а есть «ди» – то есть «до диез» (звук на пол тона выше) и если буква «у» – обозначение бемоля, значит «ду» – это «до бемоль» (звук на пол тона ниже). А ведь «ду» – это тот же звук, что и «ди», просто называться он уже будет «ре бемолем». Снова обозначения будут не помогать, а сбивать с толку.

Поэтому, я решила присвоить полутонам их собственные согласные. Более того, предполагая возможность дальнейшего интегрирования в существующую систему обозначения аккордов, я проследила, чтобы не было совпадений с имеющимся научным обозначением: C D E F G A H

Так же я исходила из логики лёгкости произношения, исторического контекста и алфавитного порядка. Таким образом, полутона получили следующие согласные буквы: l, n, t, v, b. Хроматическая гамма стала выглядеть так:

до, ли, ре, ни, ми, фа, ти, соль, ви, ля, би, си.

На латыни: do li re ni mi fa ti sol vi la bi si

Обозначение в бемольных тональностях, с учётом новых корневых согласных получило звук «е»: до ле(э) ре нэ ми фа тэ соль вэ ля бэ си

На латыни: do le re ne mi fa te sol ve la be si

При назывании полутонов вне тональностей, берётся их первое, то есть диезное обозначение.

Теперь о слоговом именовании нот, согласно расположению в октавах. Для того чтобы каждый слог был уникальным, обозначающим только определённое количество герц, к слогам второй октавы была добавлена буква «с», от слова «secundo»; первая октава оставлена без изменений:

dos lis res nis mis fas tis sois vis las bis sis

Обратите внимание, что в ноте соль, единственной имеющей два согласных звука в слоговом обозначении, второй согласный звук везде будет опускаться. Логично было бы к нотам третьей октавы приставить букву «т», от слова «терция», но так как она будет осложнять озвучивание, превращая распевки в скороговорки, то я заменяю букву «т» буквой «у».

dou liu reu niu miu fau tiu sou viu lau biu siu

Спускаясь вниз от первой октавы, я предлагаю нотам малой октавы присвоить согласную букву «м»:

dom lim rem nim mim fam tim som vim lam bim sim

Нотам большой октавы, согласную «н»:

don lin ren nin min fan tin son vin lan bin sin

Нотам контр октавы, в которую могут заходить только редкие басы-октависты присвоить звук «z». Почему не оставшийся «l»? Потому что «л» превратит быстрое пропевание в «кашу во рту».

doz liz rez niz miz faz tiz soz viz laz biz siz

Если когда-нибудь музыкантам-теоретикам потребуется дать обновлённое слоговое обозначение звукам, не входящим в диапазон человеческого голоса, они на выбор могут воспользоваться оставшимися буквами: k, p, l, g, h, b.

ПРИМЕЧАНИЕ. На начальных уроках, когда идёт работа со слухом, больше, чем с вокалом и дикцией, я рекомендую присваивать нотам второй, третьей, малой и большой октав те окончания, которые в родном языке соответствуют первым буквам слов: вторая, третья, малая, большая. Т.е. для, например, французского языка «dod, lid, red» - вторая или «dop, lip, rep» - малая октавы, от слов «doux» - «второй» и «petit» - «маленький».

По исторически сложившимся обстоятельствам буквенное и слоговое обозначение нот не совпадают, т.е. нота «до» это «с»(це) в буквенном обозначении и «do» - в слоговом. Это расхождение тоже осложняет понимание, но мы привыкли к нему с детства. Поэтому дополненное обозначение полутонов мной задумано с совпадением буквенного и слогового обозначения: буква L и слог «ли». Так же понимание музыки будет упрощать то, что вне зависимости от того, в какой тональности работает человек, какую гласную поёт, озвучивая полутон, согласный звук всегда указывает на точную высоту ноты.

Таким образом, хроматическая гама в научной нотации имела бы вот такой вид: C L D N E F T G V A B H

Данная последовательность может выглядеть не очень понятной, но если вспомнить историю что:

- семиступенный ряд идёт по алфавиту, но раньше звукоряд начинался с «ля», поэтому «ля» это «А»; нота си бемоль раньше входила в натуральный звукоряд и потому имеет букву «В», а нота «си» вошла в него позже, заемнив «си бемоль» и потому носит букву «Н»,

- что буквы для полутонов тоже идут в алфавитном порядке, но отобраны из остальных букв по принципу фонетической благозвучности - то новая последовательность становится более понятной.

Так выглядит вспомогательная зрительно-цветовая голосовая разметка на примере песни «Добрий вечір тобі, пане господарю» (голоса и строчки разных октав окрашиваются в разные цвета, по выбору каждого обучающегося):

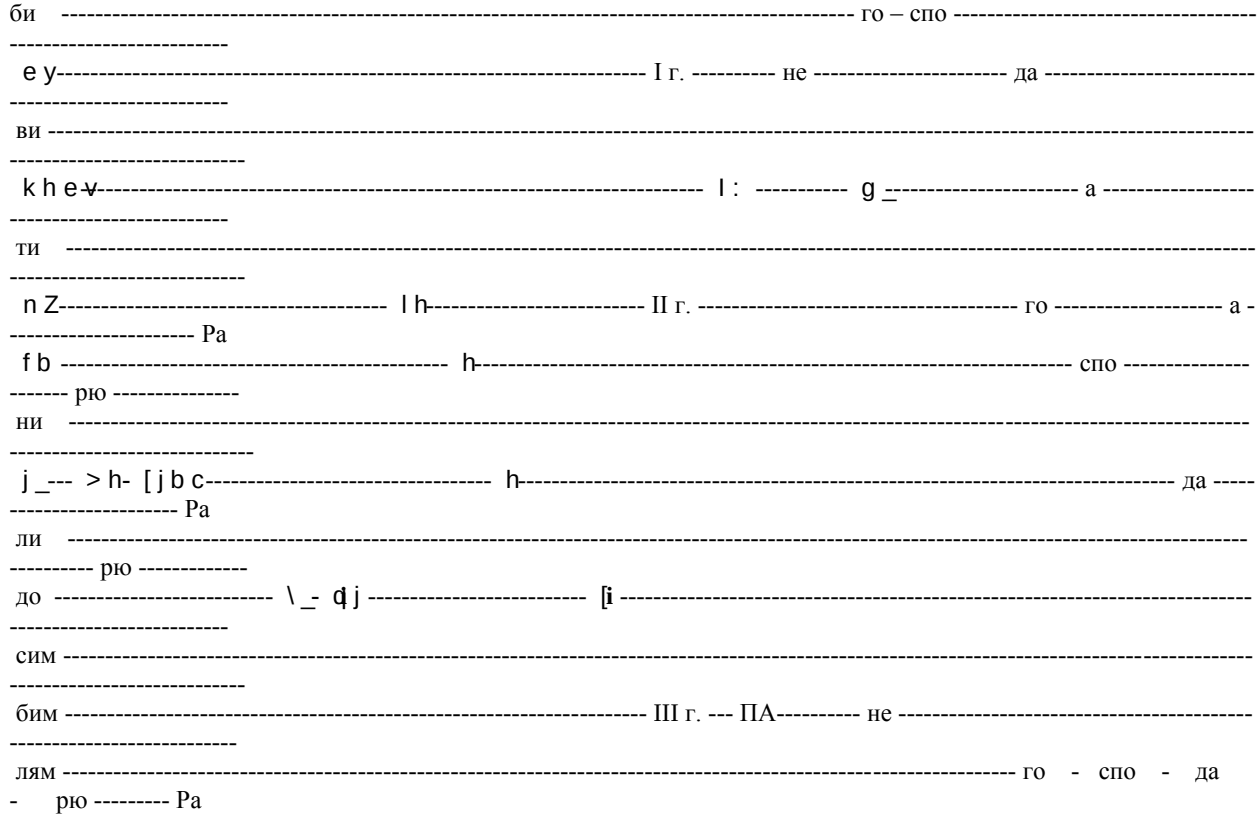

LZ[ebpZ gh\h]h keh]h\h]h bf_gh\Zgby ihemlhgh\ b k_fbklmi
jZkiheh`_gbx \ hdlZ\Zo \ kjZ\g_gbb kh keh]h\hc ghlZpb_c

Нота	Большая октава	Малая октава	Первая октава	Вторая октава	Третья октава	Большая октава	Малая октава	Первая октава	Вторая октава	Третья октава
До	До	до	до1	до2	до3	don	dom	do	dos	dou
до # или ре b	___	___	___	___	___	lin	lim	li	lis	liu
Ре	Ре	ре	ре1	ре2	ре3	ren	rem	re	res	reu
ре # или ми b	___	___	___	___	___	nin	nim	ni	nis	niu
Ми	Ми	ми	ми1	ми2	ми3	min	mim	mi	mis	miu
Фа	Фа	фа	фа1	фа2	фа3	fan	fam	fa	fas	fau
фа # или соль b	___	___	___	___	___	tin	tim	ti	tis	tiu
Соль	Соль	соль	соль1	соль2	соль3	son	som	sol	sois	sou
соль # или ля b	___	___	___	___	___	vin	vim	vi	vis	viu
Ля	Ля	ля	ля1	ля2	ля3	lan	lam	la	las	lau
ля # или си b	___	___	___	___	___	bin	bim	bi	bis	biu
Си	Си	си	си1	си2	си3	sin	sim	si	sis	siu

Стоит отметить, что вышеуказанный метод слогового именования является частью комплексной авторской системы психо-физиологического развития личности, посредством развития музыкального голоса и слуха «с нуля» – «Услышь-ка».

Ebl_jZlmZj

1. Способин И. В. Элементарная теория музыки / И. В. Способин. – М. : Просвещение, 1963. – 220 с.

2. Щетинин М. П. Объять необъятное: Записки педагога / М. П. Щетинин. – М. : Педагогика, 1986. – 150 с.

3. Буквенное обозначение нот и тональностей. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://muz-teoretik.ru/bukvennoe-oboznachenie-not-i-tonalnostej/

4. Происхождение названий нот. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://muz-teoretik.ru/kak-poyavilis-nazvaniya-not/

5. Музыкальный центр музыковеда-композитора Ольги Амбросовой. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.abrosova.ru/school/22/213/

F M A U D : E V G H ? B W K L ? L B Q ? K D H ? J : A < B L B ? F H E H > , @ B I H
F ? L H > M : D : > ? F B D : F I S ? L B G B G :

D j b k l b g = Z m g v r b g Z
k l m ^ _ g l 1 d Z m j k Z i _ ^ Z] h] b q _ k d h] h n Z d m e v l
B a f Z b e b v d k d k m ^ Z j k l u c] g m g f Z g b g v Z c m g b \ _ j k b l _ l
G Z m q g u c j m d h \ = d ^ b l ^ e g v ; m ^ b g b ? \ Z

Михаил Петрович Щетинин родился в 1944 году, в Дагестанской АССР. На данный момент является членом РАО (Российской Академии Образования), основателем и директором экспериментальной общеобразовательной школы интернатного типа в городе Текосе, Краснодарский край. Школа входит список школ, ассоциированных ЮНЕСКО.

ЮНЕСКО (от англ. UNESCO — United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) – специализированное учреждение Организации Объединённых Наций по вопросам образования, науки и культуры. Ассоциированные школы осуществляют пилотные программы по адаптации детей в сложном, быстроизменяющемся современном мире.

Готовясь к карьере профессионального музыканта – инструменталиста по классу баяна на старших курсах саратовского музыкального училища М.П. Щетинин получает хроническую профессиональную травму руки, что ставит крест на его карьере как исполнителя. Поэтому Щетинин начинает штудировать методики преподавания инструмента, чтобы найти педагогическую ошибку, которая привела к травме. Но не находит единой методики, гарантирующей стопроцентный успех.

Так же во время обучения происходит знаменательная и нестандартная вещь. Музыкальный слух у студента Михаила Щетинина определён как слабый и не соответствующий профессии, музыкальные диктанты им часто пишутся на самую низкую отметку. Но упорный студент разрабатывает собственную методику развития у себя музыкального слуха, часто занимается по ночам у рояля и к концу второго курса преподаватели констатируют у него абсолютный слух.

Подробнее о первом уникальном педагогическом эксперименте Михаила Петровича. В кизлярской музыкальной школе, куда после обучения поехал преподавать Щетинин, группа инициативных педагогов, решает выяснить, что отличает успешных учеников-музыкантов от так называемых «малоодарённых». Проводится масштабное анкетирование, в ходе которого педагоги обращают внимание на один факт: 98,3 процента их музыкальных отличников учатся на «4 и 5» в общеобразовательных школах [1, с. 2]. Педагоги приходят к выводу, что талант – это не одна какая-либо способность, а синтез способностей, синтез других талантов, что для успеха в чём-то одном, нужно развивать и остальное, не имеющее прямого отношения к выбранному предмету.

Проводится фактический эксперимент. М. П. Щетинин набирает класс исключительно отстающих, «малоодарённых» учеников. На первое время он отказывается от стандартной формы урока. На уроках Михаил Петрович занимается с детьми тем, что было интересно детям на данный момент. Рисованием пением. Сочинением стихов, просто разговорами. Иногда Михаил Петрович садится за инструмент и выражает свои мысли и чувства через музыку, никого при этом не заставляя играть. А ещё ребята ходили

в походы на Терек. Так же педагог регулярно выводит свой класс в походы на Терек. Только после того, как ребята эмоционально проживали новые чувства, после того как в течение дня были задействованы и левое и правое полушарие обучающегося, педагог предлагал работу за инструментом. Так же педагоги отказались от оценивания, только осторожные похвалы за удачно получившееся, будь то даже прочитанный стих или интересная мысль, а не только работа на инструменте.

К концу года ребята отстающего класса сдали экзамены в полном объёме на среднестатистическом уровне школы. К концу второго года обучения дети сдали экзамены лучше остальных классов. Отсев был нулевой. На третий год решили участвовать в конкурсе «Белая акация» всем классом, взяв произведения повышенной сложности.

Во время этого эксперимента Щетинин предложил ещё одно новшество: на каждом уроке разбиралось новое произведение. Опираясь на работы по педагогике таких авторитетов в педагогике как А. С. Макаренко, С, Т. Шацкий, П. П. Блонский, Н. К. Крупская, Я. Корчак, А. В. Луначарский, В. А. Сухомлинский [1, с. 5], а так же на исследования работы головного мозга м таких авторитетов в физиологии и психологии как: физиолога И. П. Павлова, исследования современных психологов, медиков: Л. В. Занкова, П. Я. Гальперина, Л. С. Выготского, А. Н. Леонтьева, В. В. Давыдова, Дж. Брунера, А. Р. Лурия и других – М. П. Щетинин пришёл к выводу что невозможно добиться высоких результатов, общего высокого уровня талантливости ребёнка, без включения в работу обоих полушарий головного мозга. А так же выявил взаимосвязь между беглостью мысли и беглостью пальцев, поэтому в работе над произведениями делал упор не на технические упражнения. Как того требовала система преподавания узкопрофильных предметов, а на свежесть восприятия и работу мысли [1, с. 6-7].

На исполнительском конкурсе «Белая акация» класс педагога Щетинан взял все призовые места. Стоит отметить ключевую фразу, которой описал это достижение педагог. После конкурса к Щетинину подошёл заведующий отделением народных инструментов и спросил: – Как вы работаете над пьесами? – Мы работаем над Человеком – ответил педагог.

На данный момент, 2016 год, открытая экспериментальная общеобразовательная школа интернатного типа в городе Текосе, «Лесная школа», как называют её люди – существует уже 22 года. И каждый год испытывает наплыв желающих обучаться, который однажды достиг отметки в две тысячи кандидатов на место. Так же это учебное заведение входит реестр школ ассоциированных ЮНЕСКО.

В школе практикуются несколько не нестандартных подходов к обучению и трудовой деятельности. Например, на начальном этапе поступающие дети сами выбирают педагогов и класс, в котором хотят учиться. Или в процессе обучения, существует такая методика: класс делиться на половину и часть ребят идёт своими руками украшать помещение класса, с помощью рисования, лепки и всего, что сможет предложить детская фантазия. Другая половина класса изучает предмет, допустим, математику. Потом ребята меняются местами и те, кто изучали предмет, k Z f h преподают его тем, кто не изучал, без особого вмешательства учителя. Давно известно, что человек лучше запоминает информацию, когда он делает это ради чего-то или ради кого-то. В школе существует и расписание и распорядок дня. Но урок может быть не лимитированным по времени, так

как директор школы ещё на раннем этапе своей педагогической деятельности уяснил, что главное в учёбе не отбить у детей интерес к процессу обучения.

Главное, что понял М. Щетинин, во время этого первого педагогического эксперимента – это то, d Zd нужно обучать, чтобы ребёнок стал талантливым, не только в музыке, но и во \ k z f Гармоничное развитие человека возможно во-первых, при уважении в его личности, во-вторых, при равномерной загруженности обоих половин мозга, и отвечающей за логику левой половины и – за творчество – правой. Поэтому наравне с физикой и химией по количеству часов в расписании стоит не только хореография или пение, но и, например, кулинария, или уроки с приглашённым мастером любого вида боевых искусств. Существующей школой Щетинина принцип гармоничного эстетического развития личности ребёнка, который в том числе даёт повышенную успеваемость и в отрасли музыки – доказывается каждый год.

Вот какие педагогически принципы официально и публично проповедуются школой:

- Разновозрастные группы учащихся
- Отсутствие системы классов
- Отсутствие чётко установленной системы проведения уроков
- Отсутствие отдельных учебных кабинетов. Уроки проводятся в любом удобном помещении на территории школы либо вне их.
- Отсутствие дипломированных педагогов. Ученики самостоятельно изучают научный материал
- Отсутствие балловой системы оценок [2].

Успешное музыкальное образование, как и общее школьное образование, и эстетическое развитие ребёнка – это широкая и для многих родителей больная тема, поэтому выводы я приведу только по теме музыкального образования. Музыка, как и любая отрасль искусства нужна для жизни души человека так же как для жизни тела нужен хлеб. Искусство, будь то игра на инструменте, или пение, или рисование, или танец – должно быть доступно человеку с детства. На практике, даже имея бесплатные или легкодоступные кружки и внешкольные учреждения, мы имеем печальное нежелание детей заниматься той же музыкой. Это логично, потому что никакая здоровая психика не выбирает заниматься тем, что ей неинтересно и непонятно зачем, то есть нет мотивации. У детей чаще всего нет мотивации, но есть естественно желание заниматься тем, что интересно, что повышает детскую самооценку и самоутверждение. Гаммы, этюды или развитие техники в любом другом узко профильном предмете никогда не будут интересны детям, но напротив, могут отбивать любовь к предмету.

Я предлагаю смелую идею, но я уверена, что она облегчит жизнь многим тысячам, а то и миллионам детишек. Во-первых, преподавание в музыкальных школах, а так же в других внешкольных учреждениях \ g Z q g Z u e v d e Z k k Z o g _ ^ h e `g h [u l v i j h n _ k k b h g Z e v g u f То есть в первый, а то и во второй год обучения педагог всеми силами поддерживает интерес к самому предмету, позволяет делать его любительски, только иногда давая некоторые технические задания.

Во-вторых, не должно быть системы оценок. Это действующая, но плохая мотивация для ребёнка, связанная с нервным напряжением и стрессом.

В третьих, должна быть снята ответственность с педагогов за технические умения обучаемого и перенесена в область оценки желания ребёнка заниматься выбранным предметом; перенесена в область оценки сохранённой целостности психики ребёнка.

Идея о гармоничном развитии правого и левого полушария, а также об необходимом акценте на личность ребёнка, а не на наличие у него знаний – ненова в педагогике. Практически все вышеперечисленные педагогические авторитеты, на которых и опирался Щетинин, указывали на необходимость отталкиваться именно от индивидуальности самого ребёнка, а не от необходимых норм, в деле обучения ребёнка. Однако существующая система образования, прежде всего своими требованиями от педагогов не даёт возможности адекватного, не повреждающего психику обучения ребёнка.

Наша задача, как будущих педагогов, максимально претворять в жизнь существующие и много раз оправдавшие себя принципы оберегающей личность ребёнка педагогики, по возможности, влияя на систему образования в стране в принципе.

Eb l _ j Z l Z m j

1. Щетинин М. П. Объять необъятное: Записки педагога. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.klex.ru/1mc
2. Описание устройства и новаторств школы М.П.Щетинина в «Википедии». – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Школа_Михаила_Щетинина

N H J F M < : G G Y L < H J Q H 2 H K H ; B K L H K L 1 F : C ; M L G V H = H
< Q B L ? E Y F M A B D B

D Z l _ j b g Z A Z] h j g y
k l m ^ _ g V d Z m j k m i _ ^ Z] h] • Z q d m] e v l _ l m
1 a f Z € e b v d ^ v j d ` Z \ b c] m f Z g • l Z j m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d ± j d • i g b ^ d g h p ; Z g E d > m e

Одним із стратегічних завдань системи освіти стає формування творчої особистості майбутнього фахівця. Творчість – це діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей. Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості). Творчий розвиток особистості за всіх часів розглядався як один з пріоритетних напрямів освіти. Освіта традиційно розуміється як процес навчання і виховання людини відповідно до уявлень конкретного суспільства щодо духовних та моральних цінностей. Оскільки важливим показником таких уявлень завжди було мистецтво, його роль в освіті надзвичайно велика.

Актуальність теми визначається тим, що, незважаючи на значну кількість теоретичних і емпіричних досліджень, які було проведено в галузі музичної освіти, значущість вивчення даної проблеми не знижується і тепер. Мета статті полягає у

виявленні шляхів формування творчої особистості майбутнього вчителя музики, його професійно-творчого розвитку.

Музична освіта покликана розвивати в особистості кращі людські якості, вона може стати джерелом пізнання та осягнення кращих духовних надбань людства, тому, на всіх рівнях неперервної освіти повинні створюватися умови для розвитку інтелекту і творчих якостей особистості, підготовки її до музично-педагогічної діяльності.

Цінний внесок у теорію і практику музично-педагогічної підготовки вчителя, розвитку його творчих якостей становлять дослідження Д. Б. Кабалевського, А. С. Макаренка, Б. Л. Яворського, Л. Г. Дмитрієва, Н. М. Черноіваненко, Л. Г. Арчажникова, І. Л. Боднарук, В. Л. Бриліна, С. Н. Гладка, Т. І. Єременко, Л. О. Ісаєва, Л. Г. Матвєєва, Е. П. Печерська, О. Я. Ростовський та ін. У дослідженнях цих вчених розглядаються проблеми підготовки майбутніх учителів, а саме: професійна адаптація, професійна орієнтація, розвиток творчих здібностей, формування фахових умінь і навичок. Основну увагу автори приділяють розробці шляхів і методів розвитку у майбутніх учителів музики найбільш значущих з позицій сучасних якостей особистості: самостійності, творчої активності і цілеспрямованості, гнучкості і критичності професійного мислення, тобто здібностей і умінь, які забезпечують готовність до творчої педагогічної праці.

Слід зазначити, що творча діяльність – це природна форма самовираження особистості, виявлення її індивідуальності. Під творчістю розуміють діяльність, результатом якої є створення нового, неповторного, оригінального. Творчість – є вищою формою активності особистості. Її завданням має бути розвиток інтересів, уявлень, образного мислення, емоційності, вільного володіння мовою мистецтва, як засобом вираження свого особистого ставлення до тих чи інших явищ життя. Окрім того, творчий розвиток слід розглядати як процес, що передбачає тісний взаємозв’язок між сприйняттям і діяльністю. Завдання майбутнього вчителя музики полягає в тому, щоб:

- по-перше, вчасно помітити в дитині художньо-творчі риси;
- по-друге, зосередити увагу на їх вихованні і розвитку;
- по-третє, запобігти їхньому згасанню.

Серед чинників, які впливають на формування творчої особистості, вагоме місце належить мистецтву, яке проявляється у розвитку естетичних почуттів, образного мислення, тонкого відчуття світу тощо. Виховні можливості музичного мистецтва надзвичайно великі, а отже, вплив музики буде ефективним лише в тому разі, коли особистість матиме певний рівень духовної культури, досвіду спілкування з музичними творами. Виконання музичного твору – процес складний, який потребує певних знань і технічних навичок, зокрема: читання нотного тексту і художнього сприйняття музичного твору, створення задуму та його реалізація, порівняння результату з поставленим художньо-педагогічним завданням. Розкриття ідеї та змісту твору забезпечується тісним взаємозв'язком музично-слухових уявлень вчителя з системою виконавських знань, умінь, навичок. Щоб виховати музичний смак і сформувати музичну культуру учнів різних вікових груп майбутнім учителям необхідно вміти добирати високохудожній репертуар і знаходити ефективні методи та прийоми сприймання музичних творів. Використовують такі методи: стимулювання, емоційної дії, порівняння, словесні, наведення, спостереження та ін.

Тобто, виконання музичного твору – процес різнобічний. Виконавська діяльність має величезні можливості для розкриття індивідуальних творчих можливостей, самостійності, творчих здібностей, вольових якостей особистості майбутнього вчителя музики.

Творчій особистості вчителя притаманна особлива педагогічна захопленість, спрямованість на оптимальні результати виховання і навчання, глибока повага до особистості дитини або підлітка, віра в його можливості. Педагогічна захопленість – одна із найважливіших передумов педагогічної творчості.

У висновках доцільно зазначити, що творчість – є одним з головних визначень людської сутності, саме спроможність до творчої діяльності характеризує особистість та підкреслює її своєрідність. Щоб виховати справжню творчу особистість, розвинути потенційні творчі можливості дитини, вчителю необхідно оволодіти методами і засобами, які розвивають креативні риси дитячої особистості.

Отже, реалізація творчого потенціалу майбутнього вчителя музики, його формування можуть бути успішними лише в умовах цілеспрямованої й педагогічно організованої діяльності. Критеріями розвитку творчої особистості майбутнього вчителя музики, є свідоме ставлення до обраної професії, прагнення до збагачення духовної та професійної культури, професійна мотивація у процесі викладання предмету, палке бажання до самовдосконалення та самореалізації у навчально-виховному процесі як музиканта-виконавця. Ці фактори характеризують розвиток професійно-творчої особистості майбутнього вчителя музики.

E• l _ j Z l Ø n j

1. Бех І. Д . Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.

2. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д. Б. Богоявленская. – Ростов-на-Дону, 1983. – 156 с.

3. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций / Л. С. Выготский // Собр. соч.: в 6 т. – Т.4. – М. : Просвещение, 1982. – 350 с.

4. Дмитрієва Л.Г. Методика музичного виховання в школі / Л. Г. Дмитрієва, Н. М. Черноіваненко. – М. : Академія, 1998. – 240 с.

5. Загвязинський В. І. Педагогічна творчість учителя / В. І. Загвязинський // Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія / укл. Н. В. Гузій. – К. : ІЗМН, 2000. – 168 с.

6. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії: навчальний посібник / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. – К. : Знання, 1997. – 302 с.

7. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання / О. Я. Ростовський. – К. : ІЗМН, 1997. – 248 с.

8. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти / О. П. Рудницька. – К. : ІЗМН, 1998. – 248 с.

9. Рудницька О. П. Педагогика: загальна та мистецька / О. П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

10. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Сисоєва – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.

IJH;E?FB JHA<BLDM OHJ?H=J:N1QGBO G:<BQHD < MFH<:O
J1AGH<1DH<H2 =JMIB

<•dlhj1ys_gdh
klm^_gIdZmjkm i_^Z]h]•qgh]h nZdmevl_
1afZ€evkvdh]h ^_j`Z\gh]h]m_jkb•ll_ljmgh]h mg•
GZmdh\bc d_±\b\dedZ^Zq KZjV•eh\Z >

Далеко не завжди на початку своєї педагогічної діяльності вчитель може набрати достатню кількість дітей для створення повноцінного хореографічного колективу. Мала кількість дітей на заняттях обумовлює створення різновікової групи методика роботи з якою є мало дослідженною. Саме тому обрана тема є актуальною.

Мета статті: дослідження проблем розвитку хореографічних здібностей в умовах різновікової групи та пошук шляхів їх вирішення.

Мета хореографічного навчання – сприяти естетичному вихованню і фізичному розвиткові дітей, дати їм початкову хореографічну підготовку, виявити нахили і задовольнити потребу в руховій активності.

Коли молодий спеціаліст вперше бачить дітей то раніше абстрактна мета перетворюється в конкретну ціль і виникає потреба пошуку шляхів її виконання. Далеко не завжди вчитель-початківець може набрати достатню кількість дітей для поділу їх на групи. За таких умов використання методів роботи орієнтованих на одну вікову категорію стає неможливим. Працюючи з дітьми молодшого та середнього шкільного віку необхідно обрати такі методи, щоб кожен з дітей групи отримав саме таке навантаження, яке буде відповідати його потребам.

Для того, щоб коректно спланувати роботу в такій групі необхідно проаналізувати вікові психологічні та фізичні особливості кожної групи.

Для дітей молодшого шкільного віку характерна надзвичайна рухливість. Але рухи дітей ще не організовані, погано координовані, запас рухових навичок у них не великий, вони потребують його поповнення та удосконалення. Руховий апарат дитини ще недостатньо зміцнів, що викликає необхідність дуже уважного ставлення до дозування фізичних вправ. Увага дітей цього віку вкрай нестійка, їм важко тривалий час зосереджуватися на одному завданні.

З дітьми середнього шкільного віку заняття з танцю проводяться досить поглиблено. До них можна пред’явити більшу вимогливість до точності виконання рухів. Увага у дітей цього віку досить стійка, сприйнятливість більш організована, ніж у молодших школярів, вони здатні до більш наполегливої роботи над кожним завданням. Діти цього віку відрізняються вразливістю і спостережливістю, вони з великою активністю відносяться до створення танцювального образу, у своїй роботі виявляють велику творчу винахідливість, фантазію, гумор.

Для порівняння молодшого та середнього шкільного віку ми зробили порівняльну характеристику (табл. 1) в якій висвітлили основні фізичні та психологічні показники даного віку дітей.

Аналізуючи наведену таблицю можна зробити висновок про досить велику різницю між молодшими та середніми школярами. Різниця між фізіологічними та

психологічними показниками учнів викликає ряд проблем, які зумовлюють неякісне засвоєння хореографічних навиків.

L Z [e b p y

	Молодший шкільний вік	Середній шкільний вік
Провідний вид діяльності	Навчальна діяльність	Інтимно-особисте спілкування, суспільно-корисна діяльність
Особливості фізичного розвитку	Відносна слабкість мязів гнучкість кісток	Ствердіння скелету, удосконалення роботи мязового апарату
Особливості психологічних процесів	Нестійка увага, характерний образний тип мислення	Удосконалення абстрактного типу мислення, здатні керувати своєю увагою.
Рекомендована тривалість заняття	Не більше 60 хв	Дві академічні години

Серед проблем які погіршують ефективність засвоєння навчального матеріалу слід виділити дві основні: відсутність мотивації до вивчення нового матеріалу та особистісні особливості засвоєння алгоритму виконання танцювальних рухів.

Навчальний матеріал може свідомо та ефективно сприйматися учнями тільки за умови якщо він є для них актуальним. В різновіковій групі провідний вид діяльності учнів є різним, а одже різними є і питання якіх цікавлять. Якщо вчитель орієнтуватиметься на «середнього учня» то значна кількість уваги всіх інших учнів буде розсіяна і як наслідок більшість учнів навчальний матеріал засвоє неякісно.

Для розв`язання цієї проблеми на етапі осмислення та засвоєння нового матеріалу варто використовувати дидактичні ігри, які дають змогу учням реалізувати свій творчий потенціал. Наприклад під час вивчення рухів болгарського характеру слід розповісти дітям про їх історію та запропонувати обіграти вивчений рух.

Під особистісними особливостями засвоєння алгоритму виконання танцювальних рухів розуміємо особливості кожного учня, його здібності, рівень розвитку відповідних навичок. На швидкість та якісність засвоєння хореографічних навичок неабиякий вплив мають такі особливості учнів якмузичний слух, відчуття ритму, координація рухів, рівень загального фізичного розвитку, особливості розвитку основних психічних процесів учнів (увага, пам'ять тощо). Для розвязання цієї проблеми варто використовувати методику диференційованого навчання. За якої учні кожного рівня отримують подібні завдання, які відрізняються за рівнем складності.

До першого рівня відносимо наймолодших учнів (6-8) років. Це діти, які ще тільки переходять від ігрової до навчальної діяльності.

До другої, основної групи належать учні від 9 до 11 років. Основна діяльність яких навчання.

До третього рівня відносимо учнів від 12 до 15 років. Учні більшість уваги яких зосередженна на самореалізації.

Важливо звернути увагу на те, що поділ учнів на групи має бути вільним, вони можуть переходити з однієї групи в іншу, як за власним бажанням, так і за рішенням вчителя. Поділ на групи відбувається за віком, але з урахуванням фізичних та

психологічних особливостей кожного учня. Така методика дозволить кожному учню отримати завдання, які будуть більш за все відповітати його потребам.

При роботі з різновіковою групою одне з найважливіших завдань педагога реалізувати пізнавальні потреби кожної з вікових груп, при цьому не перевантаживши жодну з них. Тому заняття має тривати 60 хв відповідно до потреб молодших школярів, але старша група учнів отримує додаткові завдання, які будуть давати учням змогу реалізувати свій навчальний потенціал за білш короткий відрізок часу. Досить єфективним у відношенні цієї групи є прийом «Навчився сам, навчи іншого».

Коли учні третьої (найбільш сильної) групи допомагають слабшим учням, реалізується провідний вид діятьності підлітка – суспільно-корисна діяльність. В той час як в інших груп відбувається зміна виду діяльності, активізується увага, з'являється ігровий момент у вивченні нового матеріалу.

Таким чином умови роботи в різновіковій групі нажаль не дозволяють використати весь навчальний потенціал учнів. Але урахування вікових та особистісних особливостей учнів допомагає вчителю знайти компроміс. Та підібрати такі методи та прийоми навчання, які зацікавлюють учнів та мінімізують негативний вплив різновікової групи на засвоєння хореографічних навичок. Дозволяють реалізувати пізнавальні потреби однієї вікової групи через співпрацю з іншою віковою групою.

E• l _ j Z l m j Z

1. Кулагіна І. Ю. Вікова психологія: Дитинство, отроцтво, юність / І. Ю. Кулагіна- М. : Академія; 2000. – 624 с.
2. Волков Б. С. Психология подростка / Б. С. Волков. – М. : Академия, 2002. – 342 с.
3. Волков Л. В. Фізичні здібності дітей і підлітків / Л. В. Волков. – К. : Здоров'я, 1981. – 120 с.
4. Годовський В. М. Теорія і методика роботи з ДХК: Метод. рекомендації, лекції, навчальна програма / В. М. Годовський, В. І. Арабська. – Рівне : РДГУ, 2008. – 76 с.
5. Годовський В. М. Танці для дітей: Репертуар. зб. та метод. поради для студ. вищих навч. закладів та керівників хореогр. колективів / В. М. Годовський, В. А. Гордєєв. – Вип. 3. – Рівне : РДГУ, 2006. – 72 с.

I J H ; E ? F B J H A < B L D M O H J ? H = J : N 1 Q G B O G : < B Q H D < M F H < : O
J 1 A G H < 1 D H < H 2 = J M I B

< • d l h j • y 1 s _ g d h
k l m ^ _ g l V d Z m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l _
1 a f Z € e b v d ^ v j d ` Z \ b c] m f Z g • l Z j c g m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d _ j • \ b d Z ^ d Z q K Z j \ • k h \ Z >

Далеко не завжди на початку своєї педагогічної діяльності вчитель може набрати достатню кількість дітей для створення повноцінного хореографічного колективу. Мала

кількість дітей на заняттях обумовлює створення різновікової групи методика роботи з якою є мало дослідженною. Саме тому обрана тема є актуальною.

Мета статті: дослідження проблем розвитку хореографічних здібностей в умовах різновікової групи та пошук шляхів їх вирішення.

Мета хореографічного навчання – сприяти естетичному вихованню і фізичному розвиткові дітей, дати їм початкову хореографічну підготовку, виявити нахили і задовольнити потребу в руховій активності.

Коли молодий спеціаліст вперше бачить дітей то раніше абстрактна мета перетворюється в конкретну ціль і виникає потреба пошуку шляхів її виконання. Далеко не завжди вчитель-початківець може набрати достатню кількість дітей для поділу їх на групи. За таких умов використання методів роботи орієнтованих на одну вікову категорію стає неможливим. Працюючи з дітьми молодшого та середнього шкільного віку необхідно обрати такі методи, щоб кожен з дітей групи отримав саме таке навантаження, яке буде відповідати його потребам.

Для того, щоб коректно спланувати роботу в такій групі необхідно проаналізувати вікові психологічні та фізичні особливості кожної групи.

Для дітей молодшого шкільного віку характерна надзвичайна рухливість. Але рухи дітей ще не організовані, погано координовані, запас рухових навичок у них не великий, вони потребують його поповнення та удосконалення. Руховий апарат дитини ще недостатньо зміцнів, що викликає необхідність дуже уважного ставлення до дозування фізичних вправ. Увага дітей цього віку вкрай нестійка, їм важко тривалий час зосереджуватися на одному завданні.

З дітьми середнього шкільного віку заняття з танцю проводяться досить поглиблено. До них можна пред’явити більшу вимогливість до точності виконання рухів. Увага у дітей цього віку досить стійка, сприйнятливість більш організована, ніж у молодших школярів, вони здатні до більш наполегливої роботи над кожним завданням. Діти цього віку відрізняються вразливістю і спостережливістю, вони з великою активністю відносяться до створення танцювального образу, у своїй роботі виявляють велику творчу винахідливість, фантазію, гумор.

Для порівняння молодшого та середнього шкільного віку ми зробили порівняльну характеристику (табл. 1) в якій висвітлили основні фізичні та психологічні показники даного віку дітей.

L Z [e b p y

	Молодший шкільний вік	Середній шкільний вік
Провідний вид діяльності	Навчальна діяльність	Інтимно-особисте спілкування, суспільно-корисна діяльність
Особливості фізичного розвитку	Відносна слабкість мязів гнучкість кісток	Ствердіння скелету, удосконалення роботи мязового апарату
Особливості психологічних процесів	Нестійка увага, характерний образний тип мислення	Удосконалення абстрактного типу мислення, здатні керувати своєю увагою.
Рекомендована тривалість заняття	Не більше 60 хв	Дві академічні години

Аналізуючи наведену таблицю можна зробити висновок про досить велику різницю між молодшими та середніми школярами. Різниця між фізіологічними та психологічними показниками учнів викликає ряд проблем, які зумовлюють неякісне засвоєння хореографічних навиків.

Серед проблем які погіршують ефективність засвоєння навчального матеріалу слід виділити дві основні: відсутність мотивації до вивчення нового матеріалу та особистісні особливості засвоєння алгоритму виконання танцювальних рухів.

Навчальний матеріал може свідомо та ефективно сприйматися учнями тільки за умови якщо він є для них актуальним. В різновіковій групі провідний вид діяльності учнів є різним, а одже різними є і питання якіх цікавлять. Якщо вчитель орієнтуватиметься на «середнього учня» то значна кількість уваги всіх інших учнів буде розсіяна і як наслідок більшість учнів навчальний матеріал засвоє неякісно.

Для розв'язання цієї проблеми на етапі осмислення та засвоєння нового матеріалу варто використовувати дидактичні ігри, які дають змогу учням реалізувати свій творчий потенціал. Наприклад під час вивчення рухів болгарського характеру слід розповісти дітям про їх історію та запропонувати обіграти вивчений рух.

Під особистісними особливостями засвоєння алгоритму виконання танцювальних рухів розуміємо особливості кожного учня, його здібності, рівень розвитку відповідних навичок. На швидкість та якісність засвоєння хореографічних навичок неабиякий вплив мають такі особливості учнів якмузичний слух, відчуття ритму, координація рухів, рівень загального фізичного розвитку, особливості розвитку основних психічних процесів учнів (увага, пам'ять тощо). Для розвязання цієї проблеми варто використовувати методику диференційованого навчання. За якої учні кожного рівня отримують подібні завдання, які відрізняються за рівнем складності.

До першого рівня відносимо наймолодших учнів (6-8) років. Це діти, які ще тільки переходять від ігрової до навчальної діяльності.

До другої, основної групи належать учні від 9 до 11 років. Основна діяльність яких навчання.

До третього рівня відносимо учнів від 12 до 15 років. Учні більшість уваги яких зосередженна на самореалізації.

Важливо звернути увагу на те, що поділ учнів на групи має бути вільним, вони можуть переходити з однієї групи в іншу, як за власним бажанням, так і за рішенням вчителя. Поділ на групи відбувається за віком, але з урахуванням фізичних та психологічних особливостей кожного учня. Така методика дозволить кожному учню отримати завдання, які будуть більш за все відповітати його потребам.

При роботі з різновіковою групою одне з найважливіших завдань педагога реалізувати пізнавальні потреби кожної з вікових груп, при цьому не перевантаживши жодну з них. Тому заняття має тривати 60 хв відповідно до потреб молодших школярів, але старша група учнів отримує додаткові завдання, які будуть давати учням змогу реалізувати свій навчальний потенціал за білш короткий відрізок часу. Досить єфективним у відношенні цієї групи є прийом «Навчився сам, навчи іншого».

Коли учні третьої (найбільш сильної) групи допомагають слабшим учням, реалізується провідний вид діятьності підлітка – суспільно-корисна діяльність. В той час як в інших груп відбувається зміна виду діяльності, активізується увага, з'являється ігровий момент у вивченні нового матеріалу.

Таким чином умови роботи в різновіковій групі нажаль не дозволяють використати весь навчальний потенціал учнів. Але урахування вікових та особистісних особливостей учнів допомагає вчителю знайти компроміс. Та підібрати такі методи та прийоми навчання, які зацікавлюють учнів та мінімізують негативний вплив різновікової групи на засвоєння хореографічних навичок. Дозволяють реалізувати пізнавальні потреби однієї вікової групи через співпрацю з іншою віковою групою.

E • l _ j Z l m j Z

1. Кулагіна І. Ю. Вікова психологія: Дитинство, отроцтво, юність / І. Ю. Кулагіна. – М. : Академія; 2000. – 624 с.

2. Волков Б. С. Психология подростка / Б. С. Волков. – М. : Академия, 2002. – 204 с.

3. Волков Л. В. Фізичні здібності дітей і підлітків / Л. В. Волков. – К. : Здоров'я, 1981. – 120 с.

4. Годовський В. М. Теорія і методика роботи з ДХК: Метод. рекомендації, лекції, навчальна програма / В. М. Годовський, В. І. Арабська. – Рівне : РДГУ, 2008. – 76 с.

5. Годовський В. М. Танці для дітей: Репертуар. зб. та метод. поради для студ. вищих навч. закладів та керівників хореогр. колективів / В. М. Годовський, В. А. Гордєєва. – Вип. 3. – Рівне : РДГУ, 2006. – 72 с.

Y < E ? G B ? © I J B F B L B < B A F : ª < K H < J ? F ? G G H C
I H I - F M A U D ?

< b d l h j b y D Z l j b q _ g d
k l m ^ _ g l 1 d Z m j k Z i _ ^ Z] h] b q _ k d h] h n Z c
B a f Z b e b v d k d k m ^ Z j k l \ _ g g u c] m f Z g b l Z j g u c m g
G Z m q g u c j m d h \ h d ^ b l _ ^ g h p ; m o g b ? \ Z

Рассматривая данный вопрос для начала необходимо вспомнить, что же такое «примитивизм» как направление и какое он имел значение. Довольно часто понятие «примитивизм» рассматривается как «наивное» или «примитивное» искусство. Направление зародилось в 20 столетии в европейском и русском искусстве. Само значение оно имеет довольно простое «наивное искусство» - это направление в изобразительном искусстве, которое представляло введение в живопись простых, примитивных форм позже подобным образом это понятие просочилось и в литературу, а затем и в музыку [1 с. 1].

Для этого направления не существовало разграничений между профессиональным и непрофессиональным искусством. По сути, это направление больше походило на довольно хаотичную утопию, которая не имела надежд на существование, но благоприятные условия в обществе способствовали укреплению этого направления как жанра. Так как после французской, а затем после октябрьской революций культурное общество желало разрушения стереотипов - это создало фундамент, на котором и зародился «примитивизм».

Проблематичность современной музыки рассматривал в своих роботах представитель Франкфуртской школы Т. В. Адорно. Согласно его теориям сущность искусства заключается в воспроизведении социальной действительности во всей ее

противоречивости. «Внутренняя конфликтность в музыке – это проявление конфликтов общественных, не осознаваемых самой музыкой». Но произведения искусства не только воспроизводят эту противоречивость как объективную данность, воспроизводит ее своими средствами, но и отрицают ее в ее существе, отрицают истинный характер этой противоречивости. Утверждение и отрицание, как неразрывные стороны художественного освоения действительности, дают образец иного, т.е. противопоставляют действительности возможность ее лучшего устройства, возможность иного общественного устройства, иного искусства, иного человека. Это и является главным критерием оценки социальной значимости произведений искусства. Все великие произведения искусства отрицали противоречивость действительности, вынося ей тем самым приговор. «Критерий истины в музыке состоит в том, приукрашивает ли она те антагонистические противоречия, которые сказываются в контактах со слушателями, и тем самым запутывается в эстетических антиномиях, из которых тем более нет выхода; или же она – благодаря своей внутренней устроенности – открывается для постижения этих антагонизмов». Современное искусство теряет эту свою сущностную характеристику, и потому становится ложной идеологией, направленной на принятие и оправдание существующего порядка вещей [2, с. 9].

Так же он считал, что наиболее явное проявление кризиса современной музыки – это окаменение, консервация таких жанров серьезной музыки, как опера, камерная музыка; стандартизация музыкального творчества, выразившаяся в шлягере; очевидный примитивизм и вульгарность современных музыкальных произведений; подчинение музыкального творчества законам капиталистического производства, законам рынка, где все регулируется соотношением спроса и предложения; распространение такого типа слушателя музыки, для которого слушание является по преимуществу потреблением; уменьшение доли структурного, адекватного слушания и т.д. В результате указанных процессов современная музыка уже не является чем-то столь радикально иным по отношению к сознанию слушателя [2, с. 10].

Основываясь на многих мнениях о деградации музыкального искусства можно сделать вывод, что кризис музыкальной культуры есть отражение и прямое следствие кризиса человека, трагического и противоречивого миросозерцания современной эпохи, в своих общих чертах воспроизводящей просветительскую модель культуры.

Различные формы взглядов на те или иные вещи, пренебрежение композиторской мыслью, дикое желание всё упростить привело к развитию «примитивизма».

«Примитивизм» по сути, ограничил композитора в выражении своих чувств музыкой, лишил возможности использовать всю глубину музыки. Музыка стала средством заработки денег и пиара. Она потеряла возможность в полной мере раскрывать чувства композитора, а бессмысленный текст стал выходить на первый план. Как наглядный пример ограниченности мысли, возьмём отношения двух молодых влюблённых людей и сведем их выражения чувств к трём словам: «Я тебя люблю», проведя аналогию с четырьмя аккордами, на которых можно сыграть до 30 современных песен как минимум, и проследим за тем, как будут развиваться отношения молодых людей. Сначала реакция на эти слова будет сопровождаться позитивными эмоциями, так же как и впервые впечатление слушателей на очередной хит. Затем эти слова перестанут иметь силу, а позже вообще будут вызывать отвращение, так как иначе чувства не выражаются и мысль остаётся незавершенной. Этим можно объяснить колоссальный рост

количества хитов, так как общество ищет какие-то иные чувства, фразы из-за постоянной незавершенности. Следовательно «примитивизм» свёл к минимуму любые попытки полного выражения своих чувств, потому что общество привыкло к постоянной незавершенности, поэтому не желает воспринимать что-то совершенное, сложные музыкальные формы им не воспринимаются. Как основа примитивизма выступает ограниченность общества, узкие взгляды на окружающие, откуда возьмётся полнота глубина мысли, если этого, по сути, нет в обществе?

Сейчас «примитивизм» распространен в современной поп-музыке. Гармонические формы настолько просты и однотипны что, используя одну гармоническую последовательность можно исполнить несколько довольно популярных песен. Возьмем, к примеру, одну гармоническую последовательность, состоящую из четырёх аккордов: Am/F/C/E// и проследим какие известные хиты можно с ней исполнит:

1. Танцы Минус - Половинка
2. Земфира – Я искала тебя
3. Noire MC – Песня для радио
4. Гражданская оборона – Всё идёт по плану
5. ДДТ - Просвистела
6. Пикник – Лицо
7. Чёрный обелиск – По дороге старой
8. Pain – Shut Your Mouth
9. Градусы – Враг мой бойся меня
10. The Cranberries – Zombie

На подобные гармонии: Am/F/Dm/E//; C/G/Am/F// можно исполнить как минимум по 10 песен и это далеко не все варианты гармоний и не все песни [3].

Делая вывод можно утверждать, что современная музыка переживает упадок. Причиной этого упадка есть ограниченное мышление, и недостаток знаний теории музыки так же фактором для этого может послужить отсутствие практических навыков для владения каким-либо музыкальным инструментом и собственным голосом. Данный «примитивизм» распространён на территории Украины и России, где занимает ведущую роль в музыкальном искусстве страны. Конечно, он наблюдается и в музыкальной культуре других стран, но постольку-поскольку.

Наша задача как педагогов обучать детей той музыке, которой она должна быть. Мы должны объяснять детям, что музыка это безграничный язык, который должен быть настолько грамотно представлен, чтобы это было совершенно. Мы как творцы музыкальных произведений должны относиться ответственно к поставленной задаче. Стоит заметить, что для написания музыки нужно быть достаточно образованным, иметь дар, придерживаться определённых форм и правил, и при всём при этом, делать музыку завершённой и совершенной, чтобы любой слушатель вне зависимости от вкусов и музыкальных предпочтений получал удовольствие от прослушивания музыки. Это будет новая ступень в развитии музыкального искусства.

Eb l _ j Z l ž n j

1. Словарь Википедии. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Заглавная_страница

2. Мухамеджанова Н. М. Актуальные проблемы социокультурной динамики / Н. М. Мухамеджанова. – Оренбург : ГОУ ОГУ, 2009. – 135 с.

3. Видео по данной теме «30 песен на 4 аккордах. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=M8DRefzuS9I

L ?H J 1 Y D H E V H J M < D : G > 1 G K V D H = H L : 2 2 < L 1 E ? G G Y
< I ? > : = H = 1 Q G M I J : D L B D M

< e Z ^ b k e Z \ G b d h e Z } \
k l m ^ _ g 1 1 d m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l _
1 a f Z € e b v d ^ v j d ` Z \ b g c] m f Z g • l Z j c g m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d ± \ j • d g e b Z d ^ Z g v d = K

Актуальність обраної мною теми полягає в тому, що нам, як майбутнім педагогам, вчителям образотворчого мистецтва, важливо вміти знаходити шляхи продуктивного спілкування з учнями, знати особливості психологічного впливу кольорів в художній діяльності. Досліджуючи враження, які кольорові об’єкти оказують на наш зір, ми можемо вплинути на фізіологічні процеси й на психічний стан вихованців. Також за допомогою знання про символіку кольорів можна викликати або створити певний образ, певні емоції, асоціації.

Теоретичні та практичні розробки засновника абстрактного живопису Василя Кандинського в значній мірі роз’яснюють основні положення нової теорії про особливості кольору в живописі та символічне наповнення кольорів.

Василь Васильович Кандинський (1866-1944) – видатний живописець, графік і теоретик образотворчого мистецтва, один з основоположників абстракціонізму, був викладачем Баухауса. Жив та творив в Україні, Німеччині, Франції та Росії. Василь Кандинський відрізнявся не стандартним сприйняттям, тобто відчував «звучання» кольору, його фактуру, вагу, температуру, рух, Свої кольоромузичні асоціації він виклав у своїх працях: «Про духовне у мистецтві» (1910) [1], «Ступені» (1918), «Пляма та лінія на площині» (1926) [2] тощо. Літературна спадщина Кандинського становила значний вклад у науку про колір та символіку кольорів.

У своєму трактаті «Про духовне у мистецтві» (1910) він розробив теорію форми, відповідно до якої кожен колір, лінія, геометрична фігура може викликати в людини найрізноманітніші асоціації [1]. Його робота «Точка і лінія на площині» (1926) є підсумком експериментальної і теоретичної роботи в післяреволюційній Москві і педагогічної діяльності в Баухаусі.

Важливими є спостереження митця про психологію сприйняття кольорів: «Лише звичні предмети діють на середньо-вразливу людину абсолютно поверхнево. Але, якщо ми бачимо їх вперше, то вони відразу справляють на нас глибоке враження: так переживає світ дитя, для якого кожен предмет є новим. Він бачить світло, яке залучає його, хоче схопити його, обпалює пальці і починає боятися вогню і поважати його. Потім він взнає, що світло, окрім ворожої сторони, має і дружню, що світло проганяє темноту, подовжує день, що воно може гріти…» [1, с. 42].

Центральним положенням концепції Кандинського можна вважати твердження про два фактори, які визначають психологічний вплив кольору: «тепло-холод» і «яскравість-темрява». В результаті народжуються чотири можливих «звуків» фарб. Перший фактор пов'язаний з відношенням жовтий – синій. Обидва цих кольору в термінології Кандинського пов’язані з так званим «горизонтальним рухом»: жовтий «рухається» назустріч глядачеві, а синій – від нього. Другий фактор – це відношення білого і чорного. Тут Кандинський також говорить про рух, але про «статичну» його форму.

Кандинський пов’язує з фарбами «активної сторони» (жовтим, червоним і оранжевим) ідеї радості, торжества і багатства. Основну роль, при цьому, він відводить жовтому. Однак, якщо жовтий зробити «холодніше» (додаванням синього), фарба стає зеленуватою і втрачає у двох своїх «рухах». Народжується хворобливе відчуття підвищеної чутливості. Кандинський порівнює такий колір з роздратованою людиною, якій заважають. Інтенсивна жовта фарба турбує людину, вона збуджує, діє на душу нахабно і нав'язливо.

Синій — «небесна фарба», кличе людину до нескінченного. Тут ми спостерігаємо «рух» від людини і до центру. Дуже поглиблений синій виражає спокій, а «опущений до чорного» (ще один термін В. Кандинського) – печаль. Середньо-синій, по Кандинському, символізує звук флейти, темно-синій – віолончель, а найбільш поглиблений – орган. З змішування жовтого і синього народжується зелена фарба. Головне значення абсолютно зеленого – пасивність. Як головний тон літа, зелений – символ природи, зануреної в самовдоволений спокій. Середні тони скрипки, по Кандинському, виражаються зеленим кольором.

Білий для Кандинського – символ світу, де зникли всі фарби, всі матеріальні властивості субстанції. «…Білий – це велике мовчання, холодна, нескінченна стіна, музична пауза, тимчасове, але не остаточне завершення. Це мовчання не мертве, але повно можливостей і може бути зрозуміле як «ніщо», що передує початку і народженню» [1]. На відміну від білого, чорний – «ніщо» без можливостей, мертве ніщо, вічне мовчання без майбутнього, закінчена пауза і розвиток. За цим слідує народження нового світу. Чорний – закінчення, згаслий багаття, щось недвижиме, як труп, мовчання тіла після смерті, сама беззвучна фарба. Білий і чорний знаходять (як і жовтий з синім) рівновагу між собою в сірому. Це також беззвучна і нездвижна фарба. В. Кандинський називає сірий «невтішною нерухомістю». Особливо це стосується темно-сірого, який діє ще більш невтішно і задушливо.

Червоний висловлює мужню зрілість, силу, енергію, рішучість, тріумф, радість (особливо світло-червоний) і йому відповідає звук фанфар. Охолоджений червоний – фіолетовий, характеризується Кандинським як болючий звук, щось погашене і сумне, і пов’язується зі звучанням фагота і сопілці. Поєднання червоного з жовтим (помаранчевий) зберігає серйозність червоного. Червоний з зеленим і фіолетовий з помаранчевим складають третю і четверту колірні пари, слідом за жовтим кольором – синім та білим з чорним.

Василь Кандинський залишив нам багату спадщину в області теорії живопису і формоутворення. Художнику вдалося створити виразну систему навчання починаючи з азів форми. Його досвід широко використовується в педагогіці вищих навчальних закладів дизайнерського напрямку.

E • l _ j Z l m j Z

1. Кандинский В. В. О духовном в искусстве / В. В. Кандинский // Живопись. – Л. : Фонд «Ленингр. галерея», 1990. – 66 с.

2. Кандинский В. В. Точка и линия на плоскости / В. В. Кандинский. – СПб. : Азбука-классика, 2005. – 233 с.

@ : G J B @ B < H I B K M

= Z g g Z H k h d • g Z
k l m ^ _ g 1 d 1 m j k m i _ ^ Z] h] • q g h] h n Z d m e v l _
1 a f Z € e b v d ^ v _ g d ` Z \ b g c] m f Z g • l Z ¿ g m g • \ _ j k b l _ l
G Z m d h \ b c d ± g d • \ g g b d ^ h p l Z k < l b j 1

Живопис – це вид образотворчого мистецтва. У художніх творах, які створюються живописом, використовуються колір і мазок, світлотінь, виразність мазків, фактури та композиції, що дозволяє відтворювати на площині барвисте багатство світу, об’ємність предметів, їх якісну, матеріальну своєрідність, просторову глибину.

У образотворчому мистецтві існує ряд жанрів, які історично склалися відповідно до тем і об’єктів зображення: історичний, міфологічний, батальний, побутовий, портрет, пейзаж, натюрморт та анімалістичний жанр.

Поняття «жанр» з’явилося в живописі нещодавно, хоча жанрові відмінності існували ще з давніх часів: зображення тварин в печерах епохи палеоліту, портрети Стародавнього Єгипту і Месопотамії, натюрморти і пейзажі в елліністичних і римських мозаїках і фресках. Формування жанру, як системи в станковому живописі, почалося в Європі в XV-XV столітті і завершилося в основному в XVII ст., коли окрім розділення образотворчого мистецтва на жанри з’являється поняття «високих» і «низьких» жанрів залежно від предмета зображення, теми, сюжету [1, с. 23-29].

До «високого» жанру відносили міфологічний і історичний жанри. До «низьких» – пейзаж, натюрморт, портрет. Така послідовність жанрів проіснувала до XIX століття. У XVII ст., коли окрім розділення образотворчого мистецтва на жанри з’являється поняття «високих» і «низьких» жанрів залежно від предмета зображення, теми, сюжету [1, с. 23].

Натюрморт (у перекладі з фр. – мертва, нежива натура) – це художнє зображення різних предметів побуту: посуд, овочі, фрукти, квіти, дичина, будь-яке їх поєднання. Найвідоміші школи в написанні натюрморту – фламандська і голландська, в яких художники по-своєму вирішували задачу передачі кольору композиції. Видатні представники цього жанру: Пабло Пікассо, Ван Гог, Поль Сезанн.

Портрет (від франц. portrait) – це жанр образотворчого мистецтва, а також твори цього жанру, що показують зовнішній вигляд конкретної людини. Портрет передає індивідуальні особливості, неповторні риси, властиві тільки одній моделі (моделлю називають людину, що позує майстрові при роботі над художнім твором).

Але зовнішня схожість – не єдина і, мабуть, не найголовніша властивість, властива портрету. Справжній портретист не обмежується відтворенням зовнішніх рис своєї моделі, він прагне передати властивості її характеру, розкрити її внутрішній, духовний

світ. Відомі представники цього жанру: М. Пимоненко, Є. Буковецький, С. Васильківський, І. Шишман, О. Кара.

Жанр образотворчого мистецтва, присвячений історичним подіям і персонажам, називається історичним жанром. Історичний жанр переплітається з побутовим жанром (історико-побутові сцени), портретом (зображення історичних діячів минулого), пейзажем (історичний пейзаж), змикається з батальним жанром.

Історичний жанр, якому властива монументальність, довгий час розвивався в настінному живописі. З епохи Відродження до XIX ст. художники використали сюжети античної міфології, християнських легенд. Часто реальні історичні події, що зображуються на картині, насичувалися міфологічними або біблейськими алегоричними персонажами.

У такому стилі, на історичну тематику, працювали: Пітер Пауль Рубенс (картина «Битва греків з амазонками»), Нікола Пуссен («Викрадення сабінянок»). Українським представником історичного жанру був О. П. Лосенко.

Міфологічний жанр (від гр. mythos – віддання) присвячений подіям і героям, про яких розповідають міфи древніх народів. Міфи, легенди, віддання є у усіх народів світу, і вони складають найважливіше джерело художньої творчості. Сцени з міфів можна побачити на картинах С. Боттічеллі, Тиціана, Ель Греко, Джорджоне, фресках Рафаеля.

Батальний жанр (від франц. bataille битва) – жанр образотворчого мистецтва, присвячений темам війни і військового життя. Головне місце у батальному жанрі займають сцени битв (у тому числі морських). Прагнення зафіксувати особливо важливий або характерний момент битви, а часто і розкрити історичний сенс воєнних подій зближує батальний жанр з історичним жанром. Відомі художники представники батального живопису: Мікеланджело «Битва під Кашину», В. Верещагін «Апофеоз війни» [2, с. 12-17].

Побутовий жанр (фр. genre, нім. Sitten-bild) – жанр образотворчого мистецтва, який визначається колом тем і сюжетів з повсякденного життя людини. В основному ці сцени зображуються на полотнах живописців, але їх можна побачити і на графічних аркушах, і в скульптурі. Михайло Шибанов та Іван Олексійович Ерменев є найбільш відомими художниками побутових картин.

Жанр образотворчого мистецтва, де головним є зображення природи, що оточує середовища, видів сільської місцевості, міст, історичних пам’ятників, називається пейзажем (фр. paysage). Розрізняють сільський, міський пейзаж архітектурний, індустріальний, морський (марина) і річковий пейзаж. Представники цього жанру: С. Світославський, Г. Світлицький, І. Похитонов, Г. Ладиженський, І. Пастир та ін.

Анімалістка (анімалістичний жанр) – жанр образотворчого мистецтва, основним об’єктом якого є тварини, головним чином в живописі, фотографії, скульптурі і графіці. Анімалістка поєднує в собі природничо-наукові ц художні начала. Головним завданням анімалістка може бути як точність зображення тварин, так і художньо-образні характеристики, включаючи декоративну виразність або наділ тварин властивим людям рисами, вчинками переживаннями. Побутовий жанр представили такі майстри, як: Петров-Водкін, Ходлер і Сегантін [3, с. 156].

Таким чином можна зробити висновок, що мистецтво зберігало всі жанри живопису та їх особливості до наших часів. В наш час мистецтво стрімко розвивається саме різних жанрах живопису.

E•l_jZlZhj

1.Лисько О. К. Соціальні виміри жанру в мистецтві / О. К. Лисько // Наукові записки. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. – Вип. 9. – К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2001. – С. 23-29.

2. Антонечко К. Т. Моделювання жанрів засобами масової культури // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. – К. : Київський державний лінгвістичний університет. – 2000. – С.12-17.

3. Покулита І. К. Жанр як ментальна сутність європейського мистецтва / І. Покулита // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. – Вип. 9. – К. : Київський державний лінгвістичний університет. – 2002. – 156 с.

L?HJ?LBQ?KDB? HWGDHKFIHABPBB >BA:CG:

>•ZgkZexkZj

klm^_g1d1mjkm i_^Z]h]•qgh]h nZdmevl_lm h[jZahl\hjqh]h fbkl_p

1afZ€evkvdh]h ^_j`Z\gh]h]mfZg•lZjgh]h mg•

GZmdh\bcgd1d•i_^^ghp lZk1b<j

Произведение композиции строится на соподчинении с главным сюжетно-тематическим центром всех менее значительных элементов построения. Поэтому, dhfihabpbьy это объединение отдельных элементов произведения в единое художественное целое, в котором в конкретной зрительной форме наиболее ярко раскрывается содержание. Предметно-смысловым элементам композиции неизменно содействуют специальные выразительные средства, такие как: освещение, тональность, колорит, точка и момент изображения, план, ракурс, а также изобразительный акцент и различные виды контрастов.

Известные дизайнеры интерьера и экстерьера в Украине такие как: Алина Касич, Ольга Тарасенко, Андрей Семений. Их дизайнерский подход к интерьеру заставляет радоваться каждого украинца.

Давно известно, что наука о композиции изучает общие внутренние закономерности строения форм в искусстве и дизайне, а также конкретные средства достижения их целостности и единства с содержанием вещей. Структура вещи, формируемая по законам композиции, получает такие функциональные и конструктивные особенности, которые наилучшим образом отвечают назначению вещи. Композиционный поиск в художественном проектировании направлен на придание форме свойств, обеспечивающих получение потребителем полезных эффектов. Важнейшую роль имеет композиция в дизайне, поскольку художнику сложно создать изделие без приведения в гармонии и общей цельности всех его отдельных компонентов. Все что, проектирует дизайнер, будь -то интерьеры помещения, производственное оборудование или бытовые приборы ,все это должно быть не только функциональным и удобным ,но и содержательным, художественно выразительным.

Профессиональные дизайнеры работают над композицией, определяют основную идею и характер проекта. Прежде чем рассмотреть различные закономерности композиции, они знакомятся со свойствами пространственной формы материальных

предметов. Под свойствами пространственной формы понимается совокупность всех ее зрительно воспринимаемых признаков: 1) геометрический вид (конфигурация); 2) величина; 3) положение в пространстве; 4) фактура; 5) масса; 6) текстура; 7) цвет; 8) светотень.

В зависимости от преобладания одного из трех основных измерений выделяются три вида формы: а) объемный, характеризуемый относительным равенством всех трех измерений; б) плоскостной, определяющий резкой (или полной) уменьшенностью размеров по одной из координат измерения; в) линейный, для которого характерно преобладание какого-либо одного измерения над двумя другими при их относительно малой величине [1, с. 56-68].

Анализируя взаимосвязь между элементарными свойствами, мы изучаем более сложные закономерности объемно-пространственных форм, а именно композиционные, или художественные. Важнейшая предпосылка высокого художественного качества изделий – единство всех элементов их формы, т. е. их соразмерность и соподчиненность. Средствами приведения первичных свойств формы к композиционному единству являются пропорции, масштабность, ритм, контраст и нюанс. Применение композиции должно подчиняться функциональным и конструктивным требованиям, предъявляемым к изделиям, а также требованию оптимальной взаимосвязи изделия со средой и человеком. Нужно помнить, что любые композиционные приемы не самоцель, а только средство для выражения в форме существенных, содержательных свойств изделия – его назначения, особенностей устройства, конструкции. Основными средствами композиции являются: линии, штриховка (штрих), пятно (тональное и цветовое), линейная перспектива, светотень, цвет, воздушная и цветовая перспектива. Это следует учитывать в графической и тем более живописной композиции. Вместе с изменением тоновых, то есть светлотных, отношений на разных пространственных планах меняется и сила контрастов цветовых. Происходит это также под влиянием слоя воздуха, фильтрующего световые лучи, задерживающего часть светового спектра или изменяющего его звучание по мере постепенного удаления объекта от переднего плана. Скажем, лес на переднем плане воспринимается зеленым, а на дальнем видится сине-зеленым или даже голубым.

В теории и практике выделены следующие законы и свойства дизайна:

К основным свойствам композиции можно отнести]Zjfhgbqgmx p_eh,klghk, которая отражает логику и органичность связи конструктивного решения изделия с его композиционным воплощением [3, с. 20-25].

Dhfihabpbhggh_ jZ\gh_kb_ – это такое состояние формы, при котором все элементы сбалансированы между собой. Оно неадекватно простому равенству величин, зависит от распределения основных масс композиции относительно ее центра, однако в большинстве случаев композиционное равновесие трактуется как место сосредоточения основных, важнейших связей между всеми элементами. Как правило, это и смысловой центр предмета и, таким образом, связано с характером организации пространства, пропорциями, расположением главной (если она имеется) и второстепенных осей, с пластикой формы, с цветовыми и тональными отношениями отдельных частей целого.

Kbff_ljby – это наглядно проявляющееся средством композиции. Под ней понимают повторение, отражение левого в правом, верхнего в нижнем и т. д. Как средство композиции симметрия используется очень давно. В разные времена она понималась по-

разному – от строгих канонов до такой свободной трактовки, когда за симметрией сохранялась лишь роль организующего начала.

B k i h e \ a Z h g b _ Z k b f f _ l j b d симметрично развивающейся форме часто встречаются при проектировании отдельных изделий мебели и особенно интерьеров. При организации асимметричной композиции используются многие закономерности, так как отдельные элементы лишены своей связующей - оси симметрии. Здесь необходимо тонкое понимание композиционного равновесия, так как соподчиненность формы обычно и сводится именно к нему.

> b g Z f b q g h c принято считать односторонне активно направленную форму. Это свойство композиции связано с пропорциями и отношениями величин.

При равенстве отношений для нее характерна статичность, а при контрасте их создается динамизм, при этом зрительное движение получается в направлении большей величины. Активная и односторонне направленная форма является необходимым условием появления динамичности. Например, куб создает впечатление статичности, а вертикальный параллелепипед - динамичности. Но если параллелепипед положить плашмя, исчезает односторонняя направленность формы, и мы получаем статичный объем [2, с. 33-47].

Мой проект интерьера гостиной комнаты:

Таким образом, зная основы композиции, можно создавать красивые и гармоничные интерьеры, пользуясь полученными знаниями. Даже с хорошим вкусом лучше иметь академическую основу, которая позволит делать все по правилам. Основы композиции не слишком сложны для понимания, но они позволяют узнать важные принципы создания интерьеров. Современный дизайн, словно губка, впитывает самые разные мотивы, он не ограничен никакими стилистическими рамками, которые когда-то задавали направления его развития, он обнаруживает новые выразительные средства, одним словом, сейчас дизайн располагает неограниченными возможностями. Учитывая выше сказанное, мы понимаем, что дизайн, во всех его проявлениях, очень востребован в обществе.

Ebl_jZlizmj

1. Шорохов Е. В. Основы композиции / Е. В. Шорохов. – М. : Просвещение, 1979. – 304 с.

2. Барташевич А. А. Основы художественного конструирования : Учебное пособие для вузов / А. А. Барташевич, А. Г. Мельников. – Минск : Высшая школа, 1978. – 216 с.

3. Араухо Игнасио Архитектукная композиция : пер. с исп./ Игнасио Араухо. – М. : Высшая школа, 1982. – 208 с.

A f • k l

K I ? P 1 : E V G : > H R D 1 E V G : L : I H Q : L D H < : H K < 1 L :

; m e] Z j m . H Гендерне виховання учнів початкових класів у сучасному освітньому просторі…….. 3
= _ h j] • } \ . Z . H Духовно-моральне виховання учнів початкової школи…… 4
1 \ Z g h \ Z . < Розвиток мислення молодших школярів як основна педагогічна задача при вивченні математики……..... 7
D • j b d . 1 Особистісно орієнтований підхід у формуванні моральних цінностей дітей дошкільного віку……..... 9
D h j h] h ^ h . Z . H Використання інтерактивних технологій на уроках математики у початковій школі 11
E _ \ q _ g d . E . Дослідження людської винахідливості за допомогою показникової функції……..... 14
G • d h e h . Z . G Гра як засіб виховання молодших школярів……..... 17
I h k f _ l x o Z . Менеджмент в сфері дозвілля під час роботи з дітьми в літній період…… 19
J h r m . K Використання комп'ютерних технологій на уроках математики в ЗОШ…….. 21
K Z f h c e h \ . Z . H Дидактична гра як ефективний засіб ознайомлення дошкільників з природою…… 24
K _ c j b d . D Готовность детей с тяжелыми нарушениями речи к овладению самостоятельной письменной речью…….. 27
K l h y g h \ Z . L Ігрові технології в навчанні молодших школярів……..... 30
L h i Z e h \ Z . F Трудове виховання як складова гармонійного розвитку дошкільника в умовах ДНЗ…… 33
L h k l h] Z g . I Інноваційні технології у навчально-виховному процесі в ДНЗ……..... 35
O Z f a • g Z . Навчальне, розвиваюче і виховне значення мистецтва оригамі……..... 37
R b f Z g 1 Педагогічні умови морального виховання молодших школярів засобами мистецтва…… 40

I J H ; E ? F G 1 I B L : G G Y F ? L H > B D G : < Q : G G Y

; h c g _] . H Актуальність використання інформаційно-комунікаційних технологій в загальноосвітніх навчальних закладах на уроках з предмету «Захист Вітчизни»…… 44
; j • p d Z g . T Технології креативної освіти: умови впровадження в навчальний процес початкової школи……..... 46
< • \ q Z j _ g d h . Взаємодія дошкільного та загальноосвітнього навчального закладів у реалізації принципу наступності……..... 49
> m [h \ _ g d . Y Умови успішного формування швидкості читання молодших школярів……. 52
1 \ Z s _ g d h . H Інтерактивні технології у підготовці з професійних дисциплін у морському ВНЗ……... 54
D Z k i Z j y g p . X Моніторинг як інструмент визначення якості освіти……..... 56
D b k k Z . F Деякі аспекти екологічної освіти і виховання учнів початкової школи…….. 58
D e h i h l . D Фактори формування ціннісних орієнтацій учасників всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») з числа учнів загальноосвітніх навчальних закладів 61
D h n f Z g : Функціонально-змістова характеристика соціально-педагогічного супроводу особистості…… 64
I Z g d j Z l h \ . W Проблеми підготовки фахівців з моніторингу якості освіти…… 66
J } i • g Z . Теоретичні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті…….. 69
K Z i m g ` : . Шляхи використання загадок під час вивчення художніх творів……..... 71
L d Z q _ g d h . H Самовиховання як чинник формування професійної компетентності майбутніх вчителів……..... 73
L h Z j d . < Зміст роботи з розвитку зв'язного мовлення молодших школярів…….. 75

K H P 1 : E V G : J H ; H L : L : K H P 1 : E V G : I ? > : = H = 1 D :

; Z [b g • g . < Здоровий спосіб життя як соціально-педагогічне явище……..... 78
< • l h \ Z . < Усвідомлене батьківство як актуальна соціально-педагогічна проблема…… 80
> b f q _ g d h . D Деякі шляхи соціальної підтримки дітей з обмеженими можливостями у Придунав'ї: регіональний досвід……..... 83
Дія І. Соціальна робота з «дітьми вулиці»…… 85
@ m j y . 1 Процес соціалізації дітей-сиріт в закладах освіти…… 87
A Z g n • j h \ Z . = Соціально-педагогічна робота щодо подолання дитячої агресивності…….. 89
1 \ Z g h \ Z . X Соціальна компетентність неповнолітніх як результат соціального виховання в умовах центру соціально-психологічної реабілітації…… 93
D m a v f _ g d h . 1 Соціальні проблеми дітей з обмеженими можливостями в Україні..... 95
F h j h r Z g . H Соціально-педагогічна робота з дітьми девіантної поведінки……..... 97
F h l h d G Актуальність сучасної соціально-педагогічної роботи з проблемними сім'ями…….. 100
F m g l y g . D Деякі форми рекреації у фізичній культурі: клубна діяльність……..... 103
K Z i m g ` b . Сучасні підходи до організації соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування……..…….. 106
K } ^ h \ Z . = Дезадаптація першокласників в умовах загальноосвітнього навчального закладу як

соціально-педагогічна проблема…… . 109
K b e Z } \ Вплив соціальних та психолого–педагогічних аспектів на особистість у фізичному вихованні: історичний контекст……..... 112
K l h y g h \ Z Актуальні ідеї ефективного процесу соціалізації дітей в інтернатних закладах…… 114
L Z j Z k _ g d Деякі підходи у роботі соціального педагога з дітьми, що виховуються в умовах дистантної сім'ї…….. 117
L _ j a • Аналіз проблеми професійного вигорання фахівця соціономічної сфери……..... 120
O j Z f q _ g d Використання медіації як засіб зменшення рівня конфліктності серед учнів початкової школи……. 123
H A > H J H < Q 1 L : F ?; 1 B H D E H = 1 Q G 1 : K l ? D L B N 1 A B Q G H = H < B O H <
; Z [b g • Значення води в забезпеченні рухової діяльності……. 126
; Z d e Z g h \ Z Сучасні підходи до оцінки творчих компонентів розвитку молоді в процесі фізичного виховання……..... 128
F Z g ^ j b p Z Залучення студентів до масової фізичної культури…… 132
F m g l y g Мотиваційна сфера та соціально-психологічні особливості фізкультурно-спортивних уявлень молоді…… 134
J Z ^ m Моделироание круговой тренировки в баскетболе на занятиях со студентами по физвоспитанию …… 138
K b e Z } \ Роль фізичної культури в повсякденному житті студента…… 141
L _ d f _ g ` b Фізичне вдосконалення організму за допомогою системи пілатеса……. 144
L d Z q m d Формирование морально-волевых качеств молодежи на занятиях в секциях по вольной борьбе……..... 147
F M A B Q G : H ; J : A H L < H J Q : L : O H J ? H = J : N 1 Q G : L < H J Q 1 K l
: q d Z k h \ Z Формування музичних вподобань учнів старшого шкільного віку як засіб естетичного виховання школярів…….. 150
; Z e • d Z O Особливості портретного живопису…….. 153
; j m k Z g h \ k d Z Проблемы развития музыкальных способностей у детей……..... 154
= Z e d b g Новое слоговое именование полутонов и семиступенного и ряда, согласно расположению в октавах…… 157
= j m g v r b g Z Музыкальное и эстетическое развитие молодёжи по методу академика М. П. Щетинина…… 162
A Z] h j g y d Формування творчої особистості майбутнього вчителя музики……. 165
1 s _ g d h Проблеми розвитку хореографічних навичок в умовах різновікової групи…….. 170
D Z l j b q _ g d Явление «примитивизма» в современной поп-музыке……. 173
G b d h e Z } Теорія кольору в. кандінського та її втілення в педагогічну практику…….. 176
H k h d • g Z Жанри живопису……..... 178
K e x k Z j Теоретические основы композиции дизайна…… 180

GZmdh\bc ihrmd klm^_glZ OO1 klhe•lly Z
iblZggy]mfZg•lZjgbo l-Z_ khgh•Z•e\bgh bie•g

A[•jgbd klm^_glkvdbo gZmdh\bo ijZpv

M a[•jgbdm im[e•dmxlvky ijZp• mvdZ€gkv\Zfb lZ jhk•c

Mihjy^gbdb: Г.І. Градинар, Н.В. Волканова

<_jkldZ lZ ^:b.a.Zcg: Г.І. Градинар, Н.В. Волканова

Матеріали доповідей подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст, технічні помилки, грамотність, достовірність інформації та точність викладених фактів несе автор та науковий керівник.

Зважаючи на свободу наукової творчості, редколегія бере до публікації статті й тих авторів, думки яких не в усьому поділяє.

Підписано до друку 07.02.2017. Формат 60х90/8.
Ум. друк. арк. 8,5. Тираж 300 прим. Зам. № 420

<•^^jmdh\Zgh \ j-_\bZ^Zpgbgh fm \•^^•e•
1afZ€evkv_jh`Zh\gh]h]mfZg•lZjgh]h mg•_jkbl_lm

Адреса: 68610, Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Рєпіна, 12, каб. 208
L_e **4-82-42**
?-mail: nauka_idgu@ukr.net.